GIRONA JUDAICA 4

Josep Ribera Florit i
Esther Jiménez

Poemes de Meixul·lam de Piera

Girona s. XIII

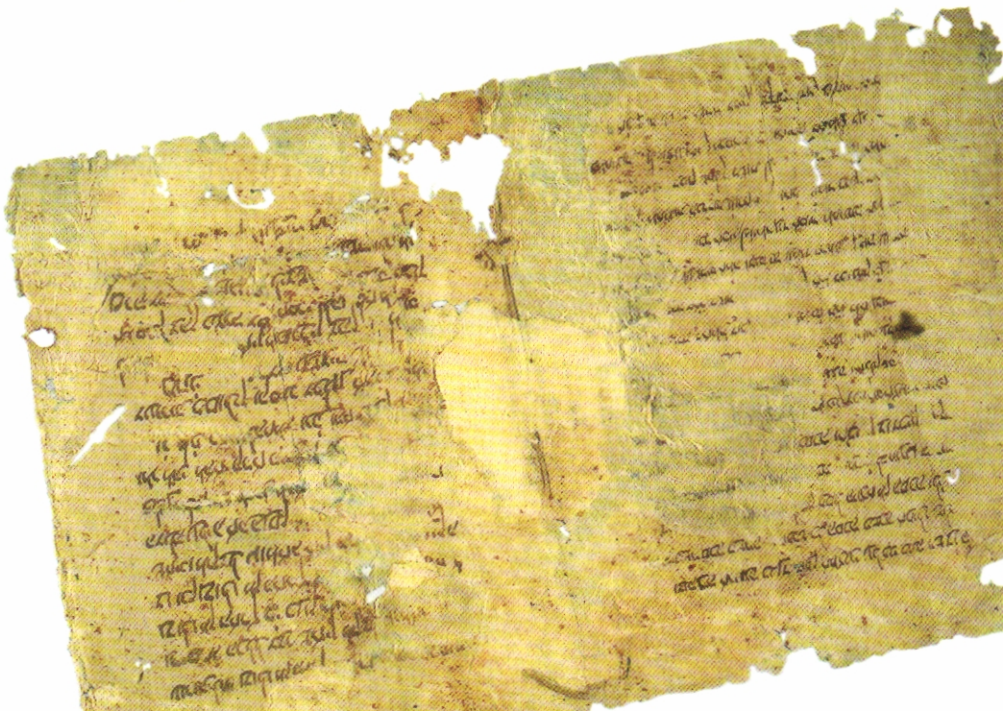

POEMES DE MEIXUL·LAM DE PIERA

(GIRONA S. XIII)

Aquest estudi ha estat fet dins del projecte «Estudi filològic dels dialectes arameus occidentals i orientals». Projecte de referència HUM2005-02125, del Ministerio de Educación y Ciencia, Dirección general de investigación, Subdirección general de Proyectos de Investigación. La publicació d'aquest llibre ha estat possible gràcies a la secció HUM2005-02125/FILO del Ministerio Español de Educación y Cultura.

Edita: Patronat Call de Girona, tel. 00-34-972-216761, e-mail: callgirona@ajgirona.org
© del text català: Josep Ribera Florit i Esther Jiménez
© del text castellà: Esther Bartolomé-Pons
© de l'edició revisada: Joan Ferrer Costa
Disseny: Joan Casanovas
Impressió: Gràfiques Alzamora, S.A.
Dip. Legal: GI-624-2008
ISBN: 978-84-8496-061-4

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en base de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Josep Ribera Florit i Esther Jiménez

POEMES DE MEIXUL·LAM DE PIERA

(GIRONA S. XIII)

Edició a cura de Joan Ferrer

Pròleg i versió castellana dels poemes
d'Esther Bartolomé-Pons

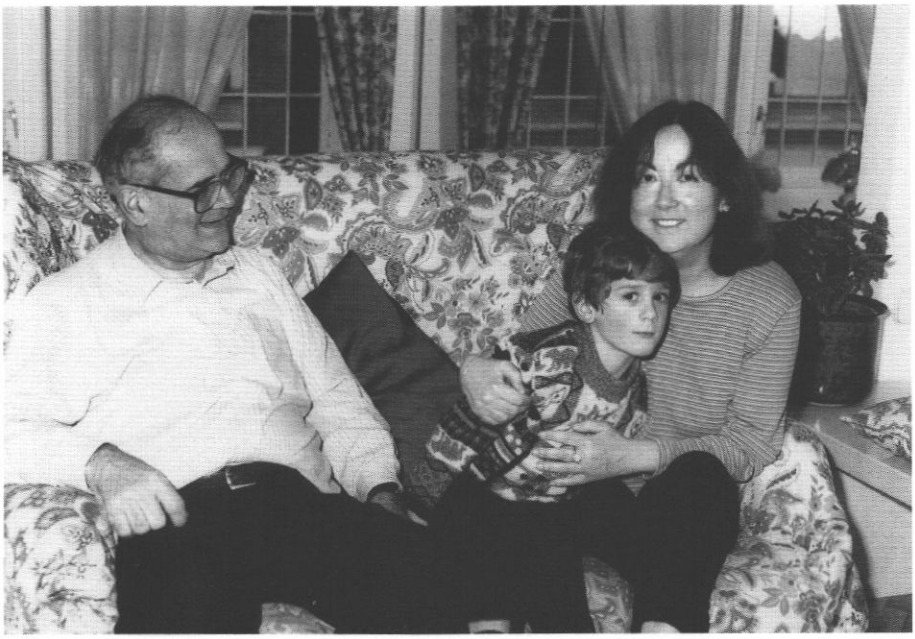

Josep Ribera, Ezequiel Ribera i Esther Bartolomé-Pons

Taula de continguts

Presentació per Anna Pagans i Gruartmoner 13
Carta a Josep (a manera de prólogo), per Esther Bartolomé-Pons 15
Introducció 19
Temàtica dels poemes de Meixul·lam de Piera 35
Sigles i abreviatures 37
1. A un dels amics 39
A un amigo 42
2. A rabí Isaac ben Xemuel (?) 44
Al Rabí Isaac ben Shemuel (?) 47
3. Contra Rambam 49
Contra Rambam 53
4. Autodefensa 56
Autodefensa 57
5. A Isaac, el seu amic 58
A Isaac, su amigo 59
6. A un altre dels seus amic 60
A otro de sus amigos 61
7. Al seu amic que té amistat també amb el seus adversaris 62
Al amigo suyo que también tiene amistad con sus adversarios . . . 66
8. Al rabí Jonàs Gerundí i als seus fills 69
Al rabí Jonás Gerundí y a sus hijos 73
9. Disputes i amistats 76
Disputas y amistades 80
10. Sobre la senectut i la resurrecció 83
Sobre la senectud y la resurrección 87
11. Encara sobre la resurrecció i sobre Beno Meïr (Abraham Ibn Ezra) 90
Otra vez sobre la resurrección y sobre Beno Meir (Abraham Ibn Ezrá) 91
12. *Cassida* de rabí Meixul·lam ben Xelomó sobre la *Guia* 92
Casida del rabí Meshulam ben Shelomó sobre la *Guía* 95
13. En honor de RaMBaN (rabí Mossé ben Nahman) 97
En honor de RaMBaN (rabí Moisés ben Nahman) 99
14. Sobre l'avarícia i la generositat 100
Sobre la avaricia y la generosidad 104
15. Contra el llibre *Moré-ha-nevukhim* de rabí Mossé ben Maimon. . . 108
Contra el libro *Moré ha-nebukhim*, de rabí Moisés ben Maimón . . 109
16. Al seu amic Isaac en inflamar-se la seva ira 110
A su amigo Isaac al inflamarse su ira 115

17. A lloança dels seus amics i d'ell mateix 118
En alabanza de sus amigos y de sí mismo 121
18. En lloança a si mateix 124
En alabanza de sí mismo 127
19. Un altre d'ell sobre el destí (grandesa i humilitat) 130
Otro suyo sobre el destino (grandeza y humildad) 132
20. Sobre qui s'enorgulleix i no hi ha res en ell 133
Sobre quien se enorgullece y no tiene de qué 134
21. Autolloança 135
Autoalabanza 136
22. L'exegeta 137
El exégeta 138
23. Contra els necis 139
Contra los necios 143
24. Contra rabí Moixé ben Maimon 147
Contra el rabí Moshé ben Maimón 152
25. A un dels seus amics en la mort del seu fill 156
A uno de sus amigos en la muerte de su hijo 159
26. Tot passant pel cementiri 161
Pasando por el cementerio 162
27. Encara un altre sobre la pau 163
Todavía otro sobre la paz 167
28. A un dels seus amics que creixé en grandesa 170
A uno de sus amigos que creció en grandeza 174
29. Al rabí Mossé ben Nahman 177
Al rabí Moshé ben Nahman 181
30. Crítica dels necis i autolloança 184
Crítica de los necios y autoalabanza 188
31. Al gran savi rabí Natan, que Déu el guardi! 191
Al gran sabio rabí Natán, ¡a quién Dios guarde! 194
32. A un dels seus amics 196
A uno de sus amigos 199
33. Un altre d'ell sobre l'ocultació del secret 201
Otro de él sobre la ocultación del secreto 202
34. A un dels seus amics 203
A uno de sus amigos 205
35. Ha estat escrit per a Don Bonissac de Girona 207
Ha sido escrito para Don Bonisac de Girona 209
36. Quan fou nomenat cap del consell de la comunitat 211
Cuando fui nombrado cabecilla del consejo de la comunidad . . . 214

37. Sobre els sepulcres dels pares 216
Sobre los sepulcros de los padres 219
38. Sobre la germanor 221
Sobre la fraternidad 222
39. Elegia sobre la mort 223
Elegía sobre la muerte 226
40. Contra Rambam 228
Contra Rambam 231
41 El millor del poema és la seva falsedat 234
Lo mejor del poema es su falsedad 235
42. La moralitat 236
La moralidad 241
43. Sobre "El seniri" (Isaac ben Yehudà ben Natanael) 245
Sobre "El seniri" (Isaac ben Yehudá ben Natanael) 248
44. *Cassida* composta per rabí Meixul·lam ben Xelomó
sobre *Moré ha-nevukhim* 251
Casida compuesta por el rabí Meshulam ben Shelomó
sobre el *Moré ha-nebukhim* 258
45. A rabí Abraham ha-Nassí 263
Al rabí Abraham ha-Nasí 267
46. Encara per ell sobre el penediment 271
Sobre el arrepentimiento 275
47. Autoelogi 278
Autoelogio 279
48. Contrast entre la fe i la raó 280
Contraste entre la fe y la razón 283
49. Sobre la *Guia dels perplexos* 285
Sobre la *Guía de perplejos* 288
50. Els germans ocults (fragment) 291
Los hermanos ocultos (fragmento) 293
Bibliografia 295

Ajuntament de Girona

Patronat Call de Girona

Al segle XIII, la Girona jueva brillava amb llum pròpia. Gràcies als estudis i a les obres dels savis que habitaven el nostre call, la ciutat era coneguda arreu com a *"Ciutat mare d'Israel"*. Les doctrines filosòfiques i cabalístiques, els textos literaris i poètics, els tractats mèdics i científics fruit d'aquelles plomes erudites, eren admirats, seguits i respectats per gent propera i llunyana, des de la mateixa ciutat i els seus voltants, fins a punts ben diversos d'arreu del món. Eren els temps de Mestre Mossé de Girona, Nahmànides, un home eruditíssim a qui la ciutat deu bona part del seu reconeixement universal.

Els jueus gironins varen escriure obres filosòfiques, compendis de moral, comentaris al Talmud i als textos sagrats, però també varen esmerçar-se en la poesia, en la lírica i en el joc dels mots amb els quals van compondre versos plens d'emocions i de sentiments. Una de les millors representacions de la poesia hebrea de la Catalunya medieval són els poemes de Meixul·lam de Piera, que era conegut col·loquialment com en *Vides de Girona*, i que se'ns revela com un poeta críptic, profund, d'alt nivell intel·lectual i de gran reconeixement moral entre aquells i aquelles que l'envoltaren. Era deixeble de Mossé ben Nahman, a qui dedicà aquests mots poderosos: «Tinc un amic temporal, però l'estimo per sempre (...) a un, només, l'he anomenat amic etern: a Ben Nahman, que he ungit rei meu». A banda de la seva producció filosòfica, religiosa i poètica, va desenvolupar també una important tasca social, en ser un dels principals dirigents de la comunitat jueva de Girona.

Amb els versos de Meixul·lam de Piera podem comprovar que la poesia és una eina de denúncia, tant com una arma per a lluitar contra l'oblit. Els seus poemes, escrits ara fa més de set-cents anys en algun indret del call de Girona, ens serveixen per fer un altre pas endavant en el procés de recuperació de la nostra memòria i de la nostra història compartida.

Des del Patronat Call de Girona presentem aquest llibre, el volum quart de la col·lecció «Girona Judaica», amb reconeixement a la tasca que va realitzar el dissortat i recordat doctor Josep Ribera i Florit, que, pacientment, escrupolosament, amorosament, va traduir i editar aquests versos que avui, a tants segles de distància, ens ajuden a comprendre millor l'esperit de totes aquelles persones que formen part indestriable del nostre passat.

Anna Pagans Gruartmoner
Alcaldessa de Girona i
presidenta del Patronat Call
de Girona

CARTA A JOSEP
(A manera de Prólogo)

per ESTHER BARTOLOMÉ-PONS

Sant Cugat del Vallès, 7 de junio de 2007

Mi querido Josep:

¿Recuerdas cuándo y cómo nos conocimos? Yo me acuerdo perfectamente, porque había empezado a estudiar hebreo unos años antes y siempre estaba rondando por el departamento todas las horas que me dejaban libre mis propias clases de literatura española, asignatura que enseñaba desde 1978, justo al obtener la plaza en el Instituto Jaume Balmes, situado muy cerca de la Universidad Central de Barcelona. Todo esto lo recuerdo muy bien, pero no fue hasta julio de 1987 que realmente empezó nuestra historia...

Nos habíamos visto antes, claro, pero cada uno iba a lo suyo y la verdad es que no nos caímos demasiado bien el uno al otro. A mí me parecías un hombre severo, altivo, con cara de pocos amigos. Tú debías pensar que yo era una entrometida, una individualista demasiado segura de sí misma (¡qué falsas apariencias he dado siempre!) que estaba constantemente en medio de todo. Incluso una vez llegué a tomar prestado de la biblioteca del departamento, con la aquiescencia de la encargada (¿me estaba gastando una broma pesada?), la agotadísima *Historia de Israel,* de John Bright, que resultó no ser de la biblioteca (que tampoco lo tenía), sino tuyo, exclusivamente de tu propiedad. Me telefoneaste después de varios días, educado pero indignado, sacándome de la cama donde estaba confinada por la fiebre y la gripe, para soltarme un buen rapapolvo.

No fue el comienzo ideal. Tú no hacías otra cosa que reprocharme (siempre educadamente, eso sí) el que sacara libros del departamento para fotocopiarlos. Tenía permiso del jefe, pero eso no parecía importarte mucho. Yo procuraba eludir los encuentros contigo siempre que podía. Hasta que en septiembre de 1985 nos tropezamos de nuevo en Córdoba durante el congreso en homenaje a Maimónides organizado con ocasión del ochocientos cincuenta aniversario de su nacimiento en esa ciudad. Te sorprendió verme allí, tan lejos del ambiente en que tu imaginación y ¿tus prejuicios? me situaban. Era evidente que sentías curiosidad y, también, ¿cómo no decirlo?, cierta alegría. Esta última, esta capacidad de modificar rápidamente y sin plantearse dudas una creencia que de repente se descubre errónea, me gustó: no es frecuente reconocer, ni siquiera ante uno mismo, que estabas equivocado, y empezar de nuevo. Allí, en Córdoba, disertaste en torno a *La polémica sobre la «Guia de perplejos» en Cataluña y Provenza,* y allí te escuché hablar por primera vez del poeta Meshulam ben Shelomó de Piera, cuya existencia yo desconocía por completo.

Al regresar a Barcelona, nuestras vidas siguieron sus respectivos rumbos, que ambos creíamos ya firmemente trazados. Tú con tus clases, yo con las mías. Tú con tus investigaciones y con la ya avanzada traducción al castellano de la versión aramea del profeta Isaías. Yo con mis escritos literarios y mis colaboraciones periódicas en *La Vanguardia*. Un buen día, después de haberte «cazado» repetidas veces husmeando por encima de mi hombro los textos que escribía, me hiciste una extraña propuesta: por qué no leía con cuidado y ponía en un lenguaje tan «florido» (ésa fue la palabra exacta que utilizaste), como el que yo usaba, tu traducción directa al castellano de todo el targum del profeta Isaías que por fin acababas de terminar. Acepté. No sé por qué; pero acepté a pesar de mis dificultades con la vista, que tú entonces ignorabas. Fue un trabajo ímprobo, interminable y agotador.

El libro de Isaías fue la primera de las muchas colaboraciones que después hemos seguido teniendo, y quizá la mejor. Es por lo menos tu obra más popular, una de las más solicitadas. Aunque para mí tu mejor obra es, y seguirá siendo siempre, esta otra que ahora va a salir: tu traducción del *diwan* de Meshulam de Piera.

¡Cuánto he tenido que luchar contigo para que los poemas de Meshulam vieran la luz! ¡Cuántas veces te he pedido, me he enfadado y me he desesperado para que siguieras trabajando en ellos! Pero siempre había cosas más urgentes, trabajos más comprometidos, otras tareas que resolver antes... ¡y organizar la obra dispersa y compleja de Meshulam de Piera requería tanto tiempo! ¿Pero eran todos esos compromisos algo más importante en verdad? Yo no lo creía así. Tu postura evasiva me parece ahora una excusa para no afrontar la que presentías iba a ser tu obra definitiva, la última. El de la poesía es un campo muy diferente al que te ha sido siempre habitual, por supuesto; pero, por otra parte, también es menos elitista, menos cerrado, más al alcance de muchos. Recuerdo uno de los primeros poemas meshulamianos, escrito por

ti en catalán, que leí: «Contra el rabí Moshé ben Maimón». Quedé impresionada. Desde niña tengo lo que se podría llamar una innata inclinación hacia la poesía, cosa que me lleva a saber apreciarla (aunque no siempre me atreva a juzgarla); y entonces no me cabían dudas de que aquel poema de Meshulam de Piera era algo que merecía la pena de ser conocido, y no sólo para entender mejor lo que fue la controversia maimonidiana en Cataluña, sino porque hacía pensar y gozar a la vez.

Fiel discípulo del cabalista Azriel de Girona, Meshulam de Piera, me comentabas tú, lo mismo polemizaba con Maimónides que cantaba al amor. Este último tema era menos frecuentado por él, pero unos de los versos suyos que más me gustaron siempre a mí son aquellos en que habla de que (los amantes) «son sordos cuando perciben la difamación del destino, / el día en que los calumniadores murmuran a sus espaldas»; aunque ahora pienso que tales versos también se pueden aplicar a cualquier actitud vital personal censurada y calumniada por otros. Son muy actuales, presentes siempre.

Tanto te ha atraído siempre la figura adivinada tras la poesía polémica del catalán Meshulam ben Shelomó de Piera, que a él dedicaste tu intervención en hebreo moderno dentro del Congreso Científico celebrado en Barcelona el año 1988. Es otro ejemplo de esta rara y temprana afición...

Como ya te he insinuado más arriba, tu afán de perfeccionamiento te ha impedido, en este caso, enfrentarte a la obra completa de Meshulam ben Shelomó de Piera, pues temías no poder dedicarte a ella todo el tiempo que considerabas necesario, imprescindible. Pero ya no podemos esperar más, Josep. El tiempo nos juega malas pasadas cuando las cosas se van aplazando demasiado. La aparición en tu vida de la licenciada Esther Jiménez fue providencial. Ella te estimuló a continuar y culminar tu obra meshulamiana, que hoy, ¡por fin!, es editada gracias también a la labor de otro ex discípulo y gran amigo tuyo, el profesor de la Universidad de Girona Joan Ferrer.

En cuanto a mí, doy las gracias más sinceramente sentidas a estos dos amigos, que todo lo han hecho posible. Y en tu nombre, ahora que vas a dejarnos definitivamente, y en el mío propio, que lloraré tu ausencia y te seguiré amando igual que te amé ayer (mientras estaba corrigiendo tu Isaías) y te amo hoy (mientras veo crecer día tras día a nuestro Ezequiel particular), quisiera entonar un cántico a la amistad y al amor, tal como lo haría Meshulam ben Shelomó de Piera, tu poeta favorito.

¡Shalom, Josep, amor mío! ¡Shalom para siempre! ¡Lejáim!

INTRODUCCIÓ

El poeta jueu català Meixul·lam ben Xelomó de Piera

Meixul·lam ben Xelomó de Piera –o Messul·lam ben Salomó de Piera–, anomenat també «En Vides de Girona», és un jueu català del segle XIII, que morí probablement poc després del 1260.[1] Com a poeta de llengua hebrea a la Catalunya medieval estrena un nou estil de poesia de clar influx trobadoresc.[2]

Sabem que la poesia hebraicoespanyola medieval és una rèplica de la poesia clàssica aràbiga d'Al-Andalus, basada fonamentalment en la mètrica quantitativa. La successió rítmica de vocals llargues i breus, representades aquestes pels *xevàs* mòbils, els *xevàs* compostos i les vaus amb el so de *u*, junt amb la rima final normalment monorímica –la *cassida*– donaven l'aire poètic a les variades formes dels poemes hebreus de la Sefarad medieval.[3] Però, l'aparent monotonia deguda a la reiteració constant dels mateixos ritmes i rimes al llarg de tot el poema hebreu la trencava l'accent tònic primari i secundari, que variava cada vers.[4] Pel

1. La seva darrera poesia sembla que és la publicada per H. SCHIRMANN dins *Ha-Aretz* 23 (1940), núm. 6205, on l'autor celebra les conquestes mongòliques del 1258-60 com un pressentiment del proper alliberament messiànic de la terra d'Israel. Tanmateix, els fets immediatament posteriors, que el poeta probablement ja no va viure, demostraren precisament el contrari.

2. Una biografia concisa, però molt actual es troba en A. SÁENZ-BADILLOS-J. TARGARONA BORRÀS, *Diccionario de autores judíos (Sefarad. Siglos X-XV)*, Còrdova 1988, p. 65.

3. Cf. B. HRUSHOWSKI, «Prosody», dins *Enc Jud* 13 (1972), col. 1211-1220.

4. Cf. H. SCHIRMANN, «La métrique quantitative dans la poésie hébraique du Moyen Age», dins *Sefarad* 8 (1948), p. 323-332.

que fa a les expressions literàries, figures poètiques i contingut, la poesia hebrea medieval s'inspirava també en la poesia aràbiga profana.[5]

Aital configuració de la poesia hebrea, iniciada per Dunaix ben Labrat a la meitat del segle X, se sol mantenir mentre subsisteix la presència jueva a l'Espanya medieval. A partir, però, de mitjan segle XII, quan la reconquesta fa que els jueus passin del món musulmà al món cristià i s'estenguin sobretot pel nord-est de la Península i pel sud de Provença, trobem un seguit d'innovacions relacionades amb la poesia hebrea. Aquestes, però, no afecten directament la mètrica, que sol restar intacta, sinó més aviat el lèxic, la temàtica i l'estructura literària.[6]

La llengua hebrea bíblica, considerada fins aleshores com l'única capaç d'expressar el pensament poètic, era ampliada amb mots manllevats del llenguatge rabínic, talmúdic i midràixic, i del lèxic utilitzat en les traduccions hebrees de les obres filosòfiques i científiques dels savis àrabs i hebreus. Apareixen ensems nous gèneres poètics de caire polèmic o humorístic, com la sàtira o la paròdia, així com formes i expressions barroques i obscures que denoten una clara decadència poètica en relació amb l'època daurada dels segles XI i la primera meitat del XII, tot i que al mateix temps revelen la influència de l'estil trobadoresc en la poesia hebrea dels jueus de Catalunya i Provença.[7]

Un pioner d'aquesta evolució poètica és el jueu gironí Meixul·lam ben Xelomó de Piera. Tres correligionaris seus: Abraham ha-Bedersí (1230-1300 aprox.), Xelomó Bonafed (finals del segle XIV – mitjan del XV) i un descendent seu, Xelomó ben Meixul·lam de Piera (1340-1420 aprox.), lloen el nostre autor i el consideren un dels grans poetes de la llengua hebrea.[8] De les referències directes o indirectes que trobem en els seus poemes coneguts i en les obres dels seus coetanis sabem que Meixul·lam era expert en comentaris jurídics o halàquics i agàdics o llegendaris sobre la Torà, que pertanyia al cercle des cabalistes gironins i que tingué per mestre i amic a Azriel de Girona i, sobre-

5. Cf. H. SCHIRMANN, *Ha-xirà ha-ivrit be-Sefarad u-be-Provence*, 2 vol., Jerusalem 1959-60, (heb.), vol. II, t. IV, p.722-734.

6. Per a una visió completa de la poesia hebrea en les diferents èpoques cf. B. HRUSHOVSKI, «Prosody, Hebrew», dins *Enc Jud* 13 (1972), col. 1195-1240.

7. Una visió general de la poesia hebraicoespanyola en el s. XIII es troba en M. WAXMAN, *A History of Jewish literature*, 4 vol., Nova York 1941, vol. II, p. 52-57. Cf. també D. PAGIS, «Poetry, Spain and Provence», dins *Enc Jud* 13 (1972), col. 681-690.

8. Un estudi força convincent sobre la procedència gironina de Meixul·lam apareix en la introducció a l'obra poètica de Meixul·lam ben Xelomó de Piera feta per H. BRODY, dins *Studies of the Researche Institute for Hebrew Poetry in Jerusalem*, vol. IV (1938), (heb.), p. 1-6. El fet que el nostre poeta parla manta vegada de Provença fa pensar en una relació personal amb aquesta regió i que tal volta hi visqué durant un quant temps (cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 6; WAXMAN, *A History*, II, p. 57).

tot, al gran halaquista i cabalista Mossé ben Nahman (1194-1269);[9] era un seguidor entusiasta del moviment messiànic que fermentava aleshores pels calls d'Occident en ocasió de la conquesta mongòlica de l'Orient Mitjà (1258-1260), però especialment fou un ardorós i genial polemista contra la tan discutida obra de Maimònides titulada *Moré ha-nevukhim* 'Guia dels perplexos'. Meixul·lam de Piera admirava, com la majoria dels seus contemporanis, la gran personalitat de Maimònides, però atacava aquesta obra perquè la considerava funesta per al poble senzill, ja que podia fàcilment portar-lo cap a l'heretgia i la immoralitat.[10] Amb el temps se'n cansà i es penedí de la seva actitud polèmica envers Maimònides. Fou també cap de l'aljama. La personalitat que traspua en els seus poemes és més aviat paradoxal: sembla balancejar-se d'un extrem a l'altre sobre els valors culturals i religiosos de la vida humana.[11]

Ara bé, el polifacètic Meixul·lam de Piera és abans que tot un poeta important pel fet de trobar-se en la cruïlla de dues èpoques clarament diferenciades de la poesia hebrea, quan aquesta pren un to nou tal com hem dit suara. El nostre poeta es rebel·la en certa manera contra la forma tradicional de la poesia clàssica. Malda per passar d'una llengua depurada, de laboratori, a una altra de més popular. Ell considera que tota forma lingüística procedent de la prosa pot esdevenir poètica. Així trobem en els seus poemes a vegades el canvi brusc d'un lèxic refinat, tradicional, en la part introductòria, a un llenguatge més popular i prosaic en el cos del poema. L'estil en ell es torna també més flexible, mentre que el contingut esdevé alambinat i obscur. Menysprea l'excessiva preocupació per les normes gramaticals i a voltes sembla que trenqui a propòsit la concordança del gènere. Com veurem, sovint prescindeix de la divisió clàssica dels poemes, emprant ensems imatges poètiques originals, les quals ens demostren que l'escenari gironí del poeta és força distint del d'Al-Andalus dels poetes jueus anteriors.[12]

No hi ha dubte que la majoria de les innovacions poètiques que introdueix Meixul·lam en la poesia hebrea són inspirades en la literatura provençal dels

9. Els comentaris legals sobre la Torà o Pentateuc es troben en l'obra rabínica de la Misnà (s. II dC); el gran comentari de la Misnà es condensa en els dos talmuds: el palestinenc (s. IV dC) i el babilònic o Talmud oficial (s. VI-VII dC). Tota aquesta documentació forma la base de l'halacà mentre que els anomenats midraixos són la documentació característica de l'agadà. Sobre la càbala o mística jueva de Girona cf. G. SCHOLEM, «Azriel of Gerona», dins *Enc Jud* 3 (1972), col. 1012-1014.

10. D. J. SILVER, *Maimonidean Criticism and the Maimonidean Controversy (1180-1240)*, Leiden 1965, dedica un estudi especial als textos polèmics de Meixul·lam (p. 182-197).

11. Cf. BRODY, *Studies of the Researche*, pp. 7-11; SCHIRMANN, *Ha-xirà*, vol. II, t. III, p. 295-298; del mateix autor l'article «Da (de) Piera, Meshullam Ben Solomon», dins *Enc Jud* 5 (1972), col. 1299.

12. Una visió bastant àmplia del món jueu gironí en l'època de Meixul·lam ens l'ofereix J. MILLÁS VALLICROSA, *Literatura hebraico-española*, Barcelona 1967, p. 171-173; cf. també B. SEPTIMUS, «Piety and Power in thirteenth century Catalonia», dins *Estudies in Medieval Jewish History and Literature*, Harvard 1979, p. 197-230.

trobadors, que omple els segles XII i XIII. Es tracta d'una poesia bàsicament lírica, culta, cantada, que actualitza en un ambient feudal les tradicions de la poesia llatina medieval i potser també elements de la poesia aràbiga. De mètrica sil·làbica i sovint monorímica, la poesia dels trobadors sol emprar el vers decasíl·lab, que predominarà després en la poesia catalana dels segles XIV i XV i que, tal vegada, va influir, servant les degudes distàncies, en la tendència a formes exclusivament llargues, característiques dels poemes de Meixul·lam. Per altra banda, els dos gèneres bàsics de la poesia provençal, segons el contingut, com són l'amorós (*cançó*) i especialment el moralitzador-polèmic (*sirventès*) es reflecteixen molt bé en els poemes del nostre jueu. On, però, es revela més clarament la influència de la poesia trobadoresca és en l'estil. Recordem que els trobadors solen usar dos estils clarament diferenciats: l'estil senzill i transparent del *trobar leu* i l'hermètic i obscur del *trobar clus* i del *trobar ric*; aquest és l'estil sonor i filigranat d'Arnaut Daniel, mentre que l'altre, *el trobar clus* de Marcabrú, cerca expressar conceptes subtils i amagats amb un to més aviat popular, deixant en segon terme la finesa literària del *trobar ric*. Meixul·lam de Piera ha de ser un seguidor sobretot del *trobar clus*. També podríem descobrir un influx provençal en el cultiu per part del nostre autor del gènere humorístic i irònic. D'altra banda, caldria un estudi més aprofundit per tal d'esbrinar si el lèxic de Meixul·lam és portador d'un contingut semàntic una mica distint del de l'època anterior clàssica, tal com succeeix en el llenguatge trobadoresc, que traspua la mentalitat feudal del seu temps. No cal dir que tant els trobadors com Meixul·lam tributen culte a la saviesa i a la bona educació, blasmant tota mena d'ignorància i de niciesa.[13]

H. Brody ha aconseguit recollir i editar 49 poemes del nostre poeta. A aquests cal afegir-hi el que va publicar H. Schirmann.[14] D'aquests cinquanta poemes de diversa llargària –hi ha alguns epigrames que només tenen un parell o tres de versos–, més de la meitat pertanyen al gènere laudatori i d'amistat, *xir ha-xebah,* on s'encomien els mecenes o amics del poeta. Dintre d'aquest gènere cal incloure-hi els de lloança als pares de Meixul·lam (37) i també

13. Cf. M. DE RIQUER, *Los trovadores. Historia literaria y textos*, 2 vols., Barcelona 1975, t. I, p. 9-102 (Intr.). Sobre la discussió de l'influx aràbic en la literatura trobadoresca, cf. ibídem, p. 22, n. 6; cf. també J. VERNET, *Literatura árabe*, Barcelona s.d., p. 217-219. Cal advertir, per altra banda, que Meixul·lam en el divan recorda els instruments dels joglars que cantaven els poemes dels trobadors i que ell devia haver sentit més d'una vegada.

14. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 12-117; H. SCHIRMANN publica el text d'alguns dels poemes de Meixul·lam, n'indica les fonts manuscrites i els comenta; en *Ha-xirà*, vol. II, t. III, p. 299-318, edita 10 poemes o fragments de poemes (núms.: 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350); 9 d'aquests poemes es troben també en l'edició de H. BRODY i el darrer, el núm. 350, és un fragment del llarg poema trobat i publicat per SCHIRMANN (cf. n. 1). WAXMAN, *A History*, II, p. 57, suposa que la majoria dels poemes de Meixul·lam de Piera són encara inèdits. Cf. també I. DAVIDSON, *Thesaurus of medieval Hebrew Poetry*, 4 vols., Nova York 1938, vol. IV, p. 451.

podríem afegir-hi els d'autolloança i autojustificació (4, 17, 18, 21, 22, 30, 36, 47). L'altre gènere on Meixul·lam revela millor el seu estre poètic és el polèmic, que, com hem indicat suara, va dirigit sobretot contra l'obra de Maimònides *Moré ha-nevukhim* (3, 12, 15, 24, 40, 44, 48, 49). Tanmateix, també afloren elements polèmics en els poemes laudatoris i d'autolloança i viceversa. A part d'aquests dos gèneres, que són els més cultivats pel nostre poeta, en el seu divan en trobem d'altres de caire moralitzador: contra la gasiveria (14), la supèrbia (20), la niciesa (23) o a favor de la saviesa i de la intel·ligència (27, 42), on manta vegada hi descobrim pinzellades d'humor i d'ironia. Meixul·lam ens revela la seva fe i les seves conviccions religioses en els poemes polèmics i en altres que tracten sobre la vellesa, la mort (26, 39), la resurrecció (10, 11) i l'esperat alliberament messiànic (50), així com els sentiments de dolor en les elegies o *qinot* (25, 39). Cal també notar que el nostre poeta cultivà, a més, el gènere històric (50). Els temes clàssics profans sobre l'amor, la joventut, les dones, les flors, el vi, la disbauxa, etc., els trobem més aviat com a elements literaris incrustats en els gèneres poètics esmentats.[15]

Quant a la mètrica emprada per Meixul·lam en el seus poemes,[16] constatem que vint d'aquests segueixen l'estructura poètica anomenada *merubbé*, que correspon a la forma aràbiga *wafir*. En aquesta classe de poemes cada vers és format por dos hemistiquis de tres peus cada un amb l'alternança sil·làbica d'un *yated* (breu i llarga ∪ –) i dos *tenuot* (dues llargues – –), menys l'últim peu del primer i segon hemistiqui que consta d'un *yated* (breu i llarga) i una *tenuà* (una llarga). Així, l'esquema mètric (d'esquerra a dreta) és:

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – –

Altres vint-i-quatre poemes pertanyen a la forma mètrica *xalem*, corresponent a la forma aràbiga *kamil*. Consta també de dos hemistiquis amb tres peus cada un, però amb una formació distinta. Cada peu consta de dos *tenuot* i un *yated*, menys l'últim peu del segon hemistiqui que consta de tres *tenuot*:

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –

15. Cal insistir sobre la dificultat d'una classificació apropiada dels gèneres literaris del nostre autor com, en general, dels autors hebreus i àrabs medievals, car els dits poetes cerquen més l'impacte artístic de les imatges, la sonoritat del llenguatge i els recursos estilístics que no pas l'exposició lògica d'un tema. Recordem, en aquest sentit, l'obra clàssica de D. YELIN, *Introduction to the hebrew poetry of the Spain period*, 3ª ed., Jerusalem 1978; com també la de H. PÉRÉS, *La poésie andalouse en arabe classique au XII siècle*, París 1937.

16. Un estudi recent sobre la mètrica de Meixul·lam el trobem en E. VERNET I PONS, «Mètrica i estròfica en la poesia de Meixul·lam ben Xelomó de Piera: paral·lelismes hebreus, àrabs i occitans», dins *Actes del II Congrés per a l'estudi dels Jueus en territoris de llengua catalana*, Barcelona 2005, p. 37-58, esp. p. 40-43.

El poema 15 és una variant del *xalem* que té tots els peus iguals. El poema 22 consta de quatre hemistiquis de dos peus cada un, alternant amb un peu amb dues *tenuot* i un *yated* i un altre amb dues *tenuot*:

– – ∪ – / – – // – – ∪ – / – – // – – ∪ – / – – // – – ∪ – / – –

El poema 24 segueix una mètrica singular; consta de quatre hemistiquis cadascun dels quals és format per un *yated* i tres *tenuot*:

∪ – – – – // ∪ – – – – // ∪ – – – – // ∪ – – – –

Els tres primers hemistiquis rimen entre si, llevat de la rima final que és monorímica. Es tracta d'un estructura mètrica semblant a la dels poemes sinagogals o *piyutim*.

Hi ha dos poemes que són realment sorprenents per l'estructura mètrica que presenten i que es relacionen directament amb la poesia trobadoresca medieval; es tracta dels poemes 12 i 20 de Brody. El primer (12) pertany als poemes polèmics contra Maimònides i el segon (20) és una crítica a l'orgull humà. Cada vers és quadrímetre i cada metre consta de quatre síl·labes llargues en un total de setze síl·labes llargues; el primer i el segon metre rimen entre si i l'últim segueix la monorima final. D'aquesta manera els dos primers metres formen un quartet i el segon i tercer una octava:

– – – – / – – – – // – – – – / – – – –

Aquesta forma estròfica es troba plenament desenvolupada en la poesia lírica, *sirventès* i *lais* occitanocatalans. La coincidència que trobem seria una demostració més de l'influx trobadoresc en la poesia hebrea de Meixul·lam.[17]

Poemes laudatoris i d'amistat

Pel fet de tractar-se del gènere poètic profà que més va cultivar Meixul·lam de Piera, voldríem fer una breu exposició de les característiques d'aquest dintre de la poesia hebrea medieval, remarcant les variants que el nostre autor introdueix en aquest gènere.[18]

Abans de tot cal recordar que els poemes hebreus laudatoris, *xire ha-xebah o xire ha-tehil·là,* són una còpia fidel dels poemes panegírics aràbics (*madikh*).

17. VERNET I PONS, «Mètrica i estròfica», p. 44-53.

18. Una obra força completa sobre aquest gènere literari i sobre els altres és la de D. PAGIS, *Secular Poetry and Poetic Theory, Moses ibn Ezra and his Contemporaris*, Jerusalem 1970, (heb.), i, en concret, sobre els poemes laudatoris (*xir ha-xebah*), cf. p. 151-196.

Aitals poemes van dirigits a amics, mestres o protectors del poeta. Per això, en llur confecció hi entren en joc formes literàries estereotipades junt amb motius d'interès personal. La figura retòrica indispensable és la hipèrbole (*ha-hagzamà*), dintre de les limitacions que imposa l'estètica literària.

Coneixem dos tipus de poemes laudatoris: uns de molt simplificats i incomplets, amb un aire impersonal i indefinit, d'on són absents les diverses parts de què es componen els poemes laudatoris complets, ço és: introducció, cos del poema i part final, les quals en els autors clàssics mantenen una proporció i distribució equilibrades. Expliquem breument cadascuna de les parts.

La «introducció», *ha-petihà*, és la portada del poema a voltes superior en inspiració poètica a la resta del poema. La temàtica no sol coincidir amb la del cos del poema, fora dels casos en què el poeta celebra algun esdeveniment molt concret: el casament, el nomenament honrós, etc., de la persona homenatjada. Sovint la introducció consta de diverses unitats temàtiques de caire amorós, elegíac, bàquic, bucòlic, polèmic, moralitzador... El to és força impersonal i genèric, si bé no hi manquen efusions personals i concretes. Meixul·lam desenvolupa a vegades d'aital manera la introducció que quasi fa desaparèixer el cos del poema.

La «transició», *ha-maabar*, és el vers o versos que uneixen la introducció amb el tema central del poema. No és exclusiu dels poemes laudatoris, però sí molt característic. El poeta es val de molts recursos literaris per aconseguir una transició idònia: passa d'un sentiment trist a un d'alegre, o viceversa, d'un tema genèric a un de concret, o explica els motius que l'han mogut a compondre aquell poema. Normalment en el vers de transició hi ha indicat el nom del personatge a qui es dedica el poema. En els poemes de Meixul·lam, a causa de la llargària de la introducció, és a vegades difícil saber si el vers de transició hi és o no.

El «cos del poema» comença amb un canvi sintàctic, que consisteix normalment en una oració de relatiu o una aposició i una oració subordinada a la principal del vers de transició. En aquesta part central del poema cal distingir dues unitats: una, de caire genèric, impersonal; l'altra, personal i concreta. En la primera unitat s'usa la tercera persona i el poeta fa l'efecte que narra esdeveniments d'una faisó freda i distanciada. Les expressions són molt estereotipades; tots els personatges lloats són generosos, nobles, savis, fidels, dotats de tota mena de qualitats, davant els quals el poeta se sent impotent per lloar-los com cal. La hipèrbole és constant i les imatges i expressions literàries es repeteixen ininterrompudament. En canvi, en la segona part, el poeta parla en primera o segona persona, expressa els seus sentiments d'amistat, enyorança, admiració, etc., i es refereix a fets viscuts personalment per ell. En aquesta part el poeta trenca els motlles estereotipats i manifesta les circumstàncies concretes que l'han mogut a la composició del poema. És precisament aquí on hom pot valorar l'originalitat i el grau d'inspiració de cada poema. Meixul·lam elimina pràcticament la part genèrica del cos del poema

i a voltes redueix de tal manera la segona part que hom la confon amb la introducció o amb la part final.

La «cloenda» dels poemes laudatoris és sovint una filigrana artística. Les fórmules usades pertanyen normalment al gènere epistolar: desig de resposta, protesta de fidelitat, tramitació dels bons auguris pels missatgers, reiteració de lloances, etc. Un element característic n'és la *berakhà* o felicitació per algun esdeveniment venturós que hagi viscut la persona honrada. És imprescindible en aquesta part final la dedicatòria o *ha-haqdaixà* del poema a l'amic o protector per part de l'autor del poema. Meixul·lam, en les seves dedicatòries, se sol inspirar manta vegada en la «tornada» dels poemes trobadorescs.[19] Igualment, el nostre poeta sol repetir al final el primer hemistiqui del primer vers, que podria considerar-se com una resta del *refranh* dels trobadors.[20]

La poesia polèmica de Meixul·lam

A final del s. XII, arran del desvetllament cultural profà dels jueus provençals, arriba a aquestes terres la primera obra mestra de Maimònides: la *Mixné Torà*, 'La segona Llei', escrita excepcionalment en hebreu. Es tracta d'una codificació sistemàtica de la legislació rabínica i el seu primer llibre, titulat *Sefer ha-madà*, 'El llibre del coneixement', és, de fet, un tractat introductori de caire filosòfic. Aquesta obra va ser ja de bon principi objecte de discussió entre els rabins. El tema central versava sobre la visió que Maimònides tenia de la resurrecció d'una manera totalment espiritual. Ara bé, la discussió pujà de to i s'exacerbà arran de la traducció de l'àrab a l'hebreu de l'obra filosòfico-teològica de Maimònides, anomenada *Moré ha-nevukhim* 'Guia dels perplexos'. Aquesta fou traduïda pel jueu provençal Samuel Ibn Tibbon l'any 1204. Maimònides escrigué la *Guia* per aquells qui, havent-se imbuït de la filosofia aristotèlica, restaven «perplexos» davant de certs miracles, antropomorfismes i altres dades de la Bíblia, difícils de compaginar amb el raonament filosòfic. Aquesta visió, en part innovadora i racionalista, entusiasmà un bon grup de jueus coneixedors de la cultura de Sefarad, d'herència àrab, mentre que per a un altre grup de jueus, adherits a les tradicions rabíniques tradicionals, esdevenia un escàndol i una font d'heretgies i d'immoralitats. Entre els seguidors del segon grup cal esmentar el famós predicador Jonà de Girona, el gran talmudista Mossé ben Nahman i el nostre poeta Meixul·lam, tots tres procedents de Girona i membres del cercle cabalístic d'aquesta ciutat.

19. En ocasions, però, Meixul·lam imita la fórmula de comiat dels clàssics hebreus com Moixé ibn Ezra i Yehudà ha-Leví, cf. PAGIS, *Secular poetry*, p. 194, n. 78.

20. Cf. RIQUER, *Los trovadores*, I, p. 45.

Meixul·lam, denunciant els perills de les idees racionalistes del *Moré,* exposa amb estil brillant els nous camins de la cultura judeocatalana. Se l'anomena «el poeta dels francesos» per la seva posició antimaimonidiana d'acord amb la dels jueus del nord de França, i no perquè, com alguns autors cregueren, hagués nascut a França.[21] En els seus poemes polèmics expressa de manera molt directa i viva, manta vegada recorrent a la hipèrbole poètica, el pensament i els sentiments dels adversaris de Maimònides. En l'exposició de temes controvertits no hi ha una lògica sinó que, seguint l'estil del *trobar clus,* el poeta es val d'al·lusions directes o indirectes per tal de remarcar la contraposició entre la raó i la fe, entre la lògica filosòfica i les intuïcions cabalístiques.[22]

Probablement Meixul·lam escrigué la majoria dels seus poemes antimaimonidians arran de la condemna contra les obres de Maimònides el 1232 i alguns foren escrits abans del 1240.[23] Un dels motius de la seva actitud polèmica és, com a cap que fou de l'aljama, defensar els creients senzills del dubte o de la pèrdua de la fe que podria motivar la lectura del *Moré* i, a la vegada, denunciar els descreguts, que es basaven en la doctrina de Maimònides, per tal de justificar llur vida de relaxació. Les tesis que rebat Meixul·lam són les mateixes que rebutgen la majoria dels adversaris dels racionalisme maimonidià i que tracten dels temes exposats a continuació.

En primer lloc, respecte al concepte de Déu, que Maimònides, seguint Aristòtil, entén com a primer Motor immòbil i com a alteritat distanciada essencialment de la creació per les causes segones, Meixul·lam intueix Déu a l'estil bíblic com a Creador immediat de totes les coses, immers en la història d'Israel, que es revela amb llamps i trons al Sinaí (24,49-54).[24] Per això el poeta blasma que Maimònides forgi el concepte de Déu segons les elucubracions de la filosofia grega i no poï els seus conceptes en les fonts jueves (24,11-12; 44,37-38). A la vegada, en contra de la interpretació al·legòrica dels antropomorfismes bíblics i de la definició dels atributs divins en forma negativa, sosté el valor positiu dels atributs corporis atribuïts a Déu en la Bíblia com a ornament de la fe jueva (44,46-48; 48,9).

Sota aquesta perspectiva incorpòria de la divinitat, Maimònides qüestiona o interpreta simbòlicament els fets miraculosos narrats en la Bíblia. Aquesta actitud per a Meixul·lam, com també per als altres tradicionalistes, buida el sentit

21. Sobre l'origen gironí de Meixul·lam cf. BRODY, *Studies of the Researche,* pp. 1-6. Cf. també B. SEPTIMUS, *Hispano-Jewish Culture in Transition. The Career and Conroversies o Ramah,* Cambridge (Massachusetts) 1982, p. 150, n. 31; SEPTIMUS, «Piety and Power», p. 213.

22. Una visió extensa de la posició polemista de Meixul·lam es troba en SILVER, *Maimonidean Criticism,* p. 182-197.

23. Cf. SEPTIMUS, *Hispano-Jewish Culture,* p. 164, n. 4.

24. La numeració entre parèntesi correspon a la classificació de les poesies de Meixul·lam feta per Brody. El primer número es refereix a la poesia i els següents, als versos.

d'una fe que, precisament, es fonamenta en els miracles com a proves de la omnipotència del Déu d'Israel (44,41-56). El nostre poeta, però, referent a aquest tema ens revela una canvi clar en la seva actitud intel·lectual; ell durant un cert temps havia seguit la postura racionalista (44,3-8), però s'adonà de la importància capital dels prodigis bíblics fins a remarcar com un dels fets més espectaculars dignes de crèdit l'estrany diàleg entre el profeta Balaam i la seva somera (24,29; 44,17.39).

El fet que per a Maimònides els àngels fossin formes a l'estil de les intel·ligències actives d'acord amb les idees platòniques, suposa que, aleshores, tota referència als àngels en la Bíblia i en les fonts jueves caldria entendre-les en sentit al·legòric: serien descripcions d'imatges de somnis profètics. Meixul·lam reafirma la plena existència individual tant dels àngels com dels dimonis, confirmada per la Torà i la tradició (24,44-47), que tenen contacte directe amb l'home ben despert (44,18-23). Segons la doctrina cabalista de què el nostre poeta es fa ressò (44,18-23), els àngels tenen una clara connexió amb les esferes celestes (*sefirot*), però conserven més la seva personalitat que no pas en la doctrina maimonidiana.[25]

Una de les grans acusacions fetes a ben Maimon és la de racionalitzar els manaments divins, relativitzant-ne i alleugerint-ne al màxim l'obligatorietat. D'una manera irònica, mitjançant uns exemples, Meixul·lam intenta ridiculitzar la pretensió maimonidiana que totes les lleis tenen una explicació raonable (24,35-41; 44,49-53). Per altra banda, acusa els relaxats que intenten defugir les exigències de la Torà recorrent a la interpretació fàcil que feia el *Moré* de la Llei (24,17-18). Per la raó natural, la Torà sempre serà quelcom inexplicable, malgrat que els racionalistes se'n burlin i ho prenguin a broma (24,6), però negar ni que sigui només un dels manaments és esdevenir objecte de maledicció (24,43). Ell, com a cabalista, intueix en cada manament misteriosos simbolismes, mai no del tot revelats (24,42).

Quant al concepte de profecia, Meixul·lam acusa Maimònides de considerar el profeta com un home que té somnis (15,2) negant-li pràcticament el poder taumatúrgic que li reconeix la Bíblia (44,75). Seguint la tradició jueva, el poeta insisteix en la varietat de manifestacions profètiques que ens descriu la Bíblia: uns entren en èxtasi, altres reben la profecia en plenes facultats; a uns se'ls transmet la fe tradicional, a altres se'ls revelen misteris i secrets de Déu; cada visionari contempla a la seva manera la imatge del Déu d'Israel, i tot això no es pot explicar d'una forma simplement racional (24,1-6).

Una de les conseqüències morals més funestes del racionalisme mamimonidià era la concepció del judici final i de la retribució futura. Maimònides afirma escaridament que la resurrecció és la recompensa dels justos mentre que

25. Cf. SILVER, *Maimonidean Criticism*, p. 194.

el càstig dels dolents n'és la privació. Aleshores, pregunta astorat Meixul·lam: «Quin sentit té privar-se de les atraccions d'aquest món i dels seus plaers si hi manca l'esperança de la recompensa en el més enllà?» (48,5-6). Si no hi ha judici ni càstig per els dolents i hom acaba amb l'aniquilació del ser, quin sentit té que la Bíblia i la tradició ens parlin del foc abrusador de la Gehenna? (44,25-26). És un greu risc que les amenaces serveixin només com a recursos simbòlics per tal de frenar o animar a la lluita contra les passions (24,16-17; 40,26-37; 44,28-30; 48,23-29). Aital postura comporta un menyspreu de la Torà i l'augment dels crims en el món (24,9-10). Meixul·lam arriba a acusar Maimònides que aquest nega la immortalitat de l'ànima (24,8); aquesta acusació, com d'altres semblants, són més fruits de la vehemència de la polèmica que d'un judici serè de la doctrina maimonidiana. El nostre poeta té cura d'amenaçar amb el foc abrusant de l'infern aquells qui segons ell donen un sentit simbòlic a les darreries de l'existència humana (40,26-27). Malgrat que en aquest món sovint els perversos prosperen i els justos sofreixen, a la fi arribarà la deguda retribució per a cadascú segons les seves obres (48,23-29); ja que, per més especulacions que es facin, hom no es pot deslliurar del judici ni del càstig dels seus pecats (24,16-17).

Un aspecte molt discutit referent a l'escatologia era la qüestió de la resurrecció i com aquesta es realitzaria.[26] Per a Maimònides i altres jueus racionalistes tenia un sentit exclusivament espiritual. Meixul·lam ho contraposa segons la interpretació rabínica: la resurrecció afecta directament el cos, que recobrarà la vida (24,58-59), que per als justos esdevindrà «el floriment dels seus ossos» (10,50).

En el rerefons de la controvèrsia hi ha un dilema evident: o la fe es fonamenta en la raó –visió maimonidiana i racionalista– o la raó i la filosofia s'entenen només arran de la fe (40,20) –talmudistes i cabalistes– de manera que la fe no ha de conformar-se sempre a la lògica per trobar-se sovint per damunt d'aquesta (40,21-22; 24,13-14). Segons aquesta interpretació les elucubracions racionalistes desvien sovint del camí de la fe (48,15-20). Meixul·lam acusa concretament alguns jueus de Provença d'escèptics i descreguts pel seu racionalisme (44,73-74.78) fins al punt de menysprear i abandonar la pregària (40,35-36.40-43; 44,12-13).

Llegint atentament els versos en què el nostre poeta judica la personalitat i pensament de Maimònides hi trobem una postura de bell antuvi contradictòria, però que potser cal entendre-la com a evolució des d'una condemnació de la persona i obra de ben Maimon a una actitud posterior de respecte i admiració.[27] Per una banda, doncs, Meixul·lam es posa al costat dels capdavanters

26. Sobre la controvèrsia referent a la resurrecció del cos cf. SILVER, *Maimonidean Criticism*, p. 109-135, i SEPTIMUS, *Hispano-Jewish Culture*, p. 39-60.

27. Així ho interpreta BRODY, *Studies of the Researche*, p. 9-10.

antimaimonidians com Xelomó ben Abraham de Montpeller (44,79-83) o Jonà ben Abraham de Girona (8,52-54), i arriba a insultar Maimònides com a hipòcrita, herètic i violador de l'Aliança (24,22); considera la seva obra *Moré,* plena de follies i rebel·lions (12,11-16) i per això, retòricament, apostrofa el *Moré* perquè calli i pari d'interpretar al·legòricament la Bíblia (15,2). En la vehemència poètica de la controvèrsia Meixul·lam s'enutja perquè alguns adversaris de Maimònides mantenen amagats llurs criteris (44,82-83) i demana als seguidors de la fe segura –la tradicional– que l'ajudin per tal que no sigui arrabassat per l'esperit racionalista (48,11). En canvi, en altres indrets dels seus poemes lloa i admira la persona de Maimònides; li reconeix els seu esperit pietós, la seva competència jurídica, la profunditat i claredat de les seves interpretacions (24,62-65; 49,12-14). Ell opina que alguns entenen malament el *Moré* perquè no han estat capaços d'aprofundir-ne el sentit pregon (48,31-33). Han estat sobretot els traductors de l'àrab a l'hebreu els principals responsables dels errors i tergiversacions de la fe que hom creu trobar en el llibre de Maimònides (12,11-12; 44,14-16).[28] Fins i tot trobem una poema laudatori a un dels maimonidians més entusiastes del seu temps: Abraham Ibn Hasdai (45). En el fons, Meixul·lam sent en el propi esperit la tensió entre la fe i la raó a voltes difícil d'harmonitzar.

Ara bé, per entendre millor el vessant polemista de Meixul·lam cal judicarlo des de la seva afecció al moviment cabalista de Girona, promogut per Esra i Azriel amb el recolzament del gran talmudista Mossé ben Nahman (44,85-86). No hem d'oblidar que els jueus racionalistes dels s. XIII, des de la seva visió filosòfica de la religió, rebutgen la interpretació misteriosa que el cabalisme fa de la Bíblia, mentre que els seguidors de la mística especulativa, que descobreixen sentits simbòlics i esotèrics en cada mot bíblic, rebaten des d'aquesta perspectiva cabalista l'exegesi lògica i racionalista dels maimonidians.[29]

Poemes de caire moralitzador i religiós

Uns quants poemes de Meixul·lam tenen com a objectiu tractar temes relacionats amb la moral, tant per vituperar actituds immorals com per defensar virtuts capitals per al poeta. Un primer exemple el trobem en el poema 14 (67 versos), l'objectiu del qual és vituperar la gasiveria i lloar la generositat. Ara bé la llargària del poema inclou una contraposició entre els qui es mouen atrets per la fama i la riquesa i el seu amic, que anima a comportar-se humilment, a reconèixer els qui han assolit la fama i a esdevenir generós amb els altres. En

28. Els traductors del *Moré* de l'àrab a l'hebreu foren Samuel ibn Tibbon (1204) i Yehudà al-Kharizí uns deu anys després.

29. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 99-105.

una altra ocasió (poema 20) amb ironia poètica Meixul·lam se'n burla, de qui creu saber-ho tot: Talmud, càbala, filosofia, i menysprea els altres com a ignorants, quan en realitat hom no sap fins a quin punt ell mateix també és ignar.

Una de les actituds més negatives de Meixul·lam es refereix als necis, ignorants i arrogants. El poema 23 (70 versos) és dedicat a remarcar la seva aversió envers aquests personatges. Dintre de la categoria de necis, Meixul·lam inclou l'astut, el malvat, l'hipòcrita, l'insensat, l'estúpid, insolent, infame i el falsari: tot un ventall d'elements negatius moralment parlant. L'autor en primera persona cerca la companyia dels amics sincers, honestos i humils i refusa l'amistat amb els necis. Meixul·lam en els darrers versos contrasta la vida i final feliç dels honestos, com ell i els seus amics, amb l'acabament desastrós dels necis i dolents.

El poema 27 versa sobre la veritable saviesa. Meixul·lam remarca com la saviesa s'identifica amb el temor de Déu i com és transmesa pels pares en la ciència halàquica. Una de les qualitats del savi és la humilitat, en contrast amb la dels necis, que persegueixen les grandeses. Meixul·lam es considera una vegada més el savi, seguidor del gran sacerdot Aaron, i que comparteix l'amistat i la companyia dels ancians.

El poema 42 és una lloança al savi rabí enmig de la seva escola i seguidors. Meixul·lam palesa la humilitat del savi rabí que es deleix per conèixer i interpretar les halacàs i el Talmud. El savi ha de procurar germans honestos i evitar la companyia dels necis que aparenten afabilitat amb els savis. L'advertiment del poeta envers el savi fa que Meixul·lam és posi com a exemple de justícia i compassió. Ell cultiva la bona amistat davant dels impius que dissimulen la maldat que rau en llur cor. Al final Meixul·lam incita l'amic savi de revestir-se de grandesa i fortalesa.

Altres poemes versen sobre elements relacionats amb les creences religioses del poeta. En el breu poema 26 remarca la diferència de dos sepulcres: un de l'home abominat per Déu i altre enaltit i coronat pels núvols del Sinaí. En la mort del fill d'un amic, el poeta entona una fervent elegia (25). Enfront dels qui acusen el pare afligit per la mort del seu fill, Meixul·lam, amb els seus amics, simbòlicament l'anima a recobrar l'esperança de nous fills que substituiran el fill perdut. L'elegia del poema 39 és una exposició poètica dels qui sofreixen per la mort dels seus estimats que acaba interrogant sobre qui farà justícia del temps passat.

Un tema lligat amb la mort és l'esperança de la resurrecció. En el poema 10, Meixul·lam constata el fet que molts prescindeixen de la mort i s'emporten el desengany d'una retribució final deplorable. El poeta recorre a la seva pròpia experiència de jove, enardit per la passió, que oblidà la seva condició efímera. La lliçó dels avantpassats i la pròpia vellesa empenyen vers el penediment. La mort duu a una resurrecció d'aflicció per als que l'obliden. El poeta s'aferma en la creença de la resurrecció del cos i l'exultació i glorificació per als qui hi creuen. De semblant manera Meixul·lam confessa en el poema 11 la

resurrecció joiosa per als seguidors dels grans prohoms de la Bíblia. Lligat amb la resurrecció, l'últim poema de Meixul·lam (50) presagia la vinguda del Messies, que construirà el temple. Segons el poeta, l'exèrcit mongòlic ha de ser l'instrument de Déu per dur terme la victòria messiànica. La història posterior va mostrar que la realitat no fou així.

Conclusions

De la breu exposició que hem fet de la vida i obra del poeta Meixul·lam de Piera, podem concloure que aquesta poeta del s. XIII és el representant més genuí del canvi que comporta la poesia hebrea medieval, que passa d'una obra literària feta totalment a imatge i semblança de l'àrab d'Al-Andalus dels s. X-XII i considerada la poesia clàssica de Sefarad, a una poesia estructurada d'una manera distinta, on preval l'influx trobadoresc provençal i català. El lèxic i la disposició del poema també es diferencia de la poesia clàssica. Pel que fa al contingut, els poemes de Meixul·lam són en part deutors de l'època anterior amb una prevalença de poemes laudatoris, motivats pel mecenatge econòmic rebut dels protectors del poeta.

Els poemes més característics i valuosos de Meixul·lam són, sens dubte, els polèmics en contra del racionalisme de Maimònides, exposat en el *Sefer ha-madà* 'El llibre del coneixement' i, sobretot, en el *Moré ha-nevukhim* 'La guia dels perplexos', on Maimònides intentà racionalitzar al màxim la fe jueva al servei de la filosofia aristotèlica. La brillantor poètica amb què Meixul·lam refuta, segons la tradició rabínica i cabalista, la ideologia maimonidiana, fa que aquest escriptor sigui considerat el gran poeta dels conservadors, lloat amb el títol àrab de «el poeta del francesos del nord», que condemnaren l'obra de Maimònides. Sabem molt bé la repercussió que aquesta polèmica tingué a Provença i a Catalunya, que es prolongà molt de temps. També constatem que Meixul·lam, format en la cultura hebrea d'Al-Andalus, fluctua entre el respecte envers la intel·ligència i la raó, i la seva adhesió a la fe jueva tradicional dels avantpassats, que es manifesta d'una manera contradictòria: a vegades insulta Maimònides «hipòcrita i herètic», mentre que en altres ocasions en reconeix la seva categoria de Mestre i de seguidor fidel de la Torà.

Seguidor de les tendències poètiques del seu temps i del seu entorn, Meixul·lam escriu un grup de poemes moralitzadors i altres de caire religiós, que tenen com a rerefons la seva dedicació com a rabí als estudis jueus (l'halacà i l'agadà) i la seva missió durant un temps com a cap de la comunitat jueva.

Amb la publicació de la traducció catalana del divan d'aquest notable poeta del s. XIII volem oferir una col·lecció de poemes no pas fàcils d'entendre i que, per aquesta raó segurament, no han estat mai traduïts fins ara en conjunt a una llengua occidental. Els hem classificat segons la temàtica esmentada en aques-

ta introducció: poemes laudatoris, polèmics moralitzadors i religiosos. El número de referència segueix que el va establir Brody en la seva edició del text hebreu. En aquesta obra hem intentat fer entenedors –en la mesura del que és possible– els poemes d'aquest autor, tot i hem de reconèixer que, a voltes, el text ens deixa en la penombra del sentit.

Desitgem que aquesta traducció al català del divan de Meixul·lam ben Xelomó de Piera –o Messul·lam ben Salomó de Piera–, anomenat també «En Vides de Girona», sigui un primer assaig que serveixi a altres estudiosos per conèixer i avaluar millor aquest poeta jueu català del s. XIII.

TEMÀTICA DELS POEMES DE MEIXUL·LAM DE PIERA

– POEMES LAUDATORIS I D'AMISTAT [28 poemes]

1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 17, 18, 21, 22, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 41, 43, 45, 47

– POESIA POLÈMICA [8 poemes]

3, 12, 15, 24, 40, 44, 48, 49

– POEMES DE CAIRE MORALITZADOR I RELIGIÓS [14 poemes]

10, 11, 14, 19, 20, 23, 26, 27, 33, 38, 39, 42, 46, 50

SIGLES I ABREVIATURES

Llibres bíblics

Gn	Gènesi
Ex	Èxode
Lv	Levític
Nm	Nombres
Dt	Deuteronomi
Js	Josuè
Jt	Jutges
1Sa	Primer llibre de Samuel
2Sa	Segon llibre de Samuel
1Re	Primer llibre dels Reis
2Re	Segon llibre dels Reis
Is	Isaïes
Jr	Jeremies
Ez	Ezequiel
Os	Osees
Jl	Joel
Am	Amós
Ab	Abdies
Jo	Jonàs
Mi	Miquees
Na	Nahum
Ha	Habacuc
So	Sofonies
Ag	Ageu
Za	Zacaries
Ml	Malaquies
Sl	Salms
Jb	Job
Pr	Proverbis
Rt	Rut
Ct	Càntic dels Càntics
Coh	Cohèlet (Eclesiastès)
Lm	Lamentacions
Est	Ester
Dn	Daniel
Esd	Esdres
Ne	Nehemies
1Cr	Primer llibre de les Cròniques
2Cr	Segon llibre de les Cròniques

Altres abreviatures

aC	abans de Crist
ca.	*circa*, data aproximada
cap.	capítol, capítols
cf.	confronteu[-ho amb]
col.	columna, columnes
dC	després de Crist
ed.	edició, editor, editat per, editorial
Enc Jud	*Encyclopaedia Judaica*. Jerusalem 1971-1972
esp.	especial, especialment
fig.	figuradament
frag.	fragment, fragmentari
heb.	hebreu
íd.	ídem, el mateix
intr.	introducció
lit.	literalment
MEAH	*Miscelánea de estudios árabes y hebraicos* (Revista)
ms.	manuscrit, manuscrits
n.	nota, notes
núm.	número
p.	pàgina, pàgines
s.	segle/segles; següent/següents
s.d.	sense data
s.v.	*sub voce*
t.	tom
TB	Talmud de Babilònia
TJ	Talmud de Jerusalem
trad.	traductor, traducció
v.	vers, versos
vol.	volum, volums
()	text afegit en la traducció a fi de facilitar-ne la comprensió
[]	llacuna textual en els manuscrits

1
A UN DELS AMICS

Font documental: BRODY, núm. 1, p. 12-13; SCHIRMANN, núm. 346, vol. II, p. 307-310.[30]

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [31]

1. Quan s'esclareix el matí, al vent tòrrid dels cimals,[32]
   la mà del vent austral[33] s'esbargeix pels prats,
2. també la mà del vent austral s'esplaia per les platabandes,
   mentre la marinada es passeja entre el fullatge;
3. aleshores la poncella es desclou en florida[34] brodada
   i la tardor produeix tota mena de joiells,
4. apareixen brocats d'or[35] en les copes
   i púrpura sobre les testes de les balsameres[36]
5. Els amants porten l'estimada com el pastor
   que duu als seus braços els anyells;[37]
6. esdevé dolç el secret dels nois amb les noies,
   i corren els gaseles mascles vers les femelles.
7. En un temps com aquest en què s'esquiva la boira,
   no hi ha núvols i els dies són desitjats,
8. ni hi ha record per la tristesa i malenconia,
   ni s'evoquen certes malalties,
9. em parlen alguns de penes,
   privant el meu cor de l'atracció vers la joia;
10. i em diuen: Deixa la cítara i la flauta,[38]
    i simula ser savi com ho fan els necis.
11. amb sandàlies apedaçades i gastades,[39]
    i amb calçat apedaçat habitua't a caminar![40]

---

30. J. RIBERA, «El poeta jueu català Meshul·lam ben Shelomó de Piera i els seus poemes laudatoris», *Homenatge a Antoni Comas*, Barcelona 1985, p. 379-381.
31. Forma mètrica *ha-merubbé*.
32. Jr 4,11.
33. Ct 4,16.
34. Ct 7,13.
35. Ex 28,11.
36. 2Sa 5,24.
37. Is 40,11.
38. Gn 4,21.
39. Is 9,5.
40. 2Re 4,24.

12. T'imagines que fas la renovació de l'univers
i és el Senyor qui realitza per a nosaltres prodigis:
13. surten de la pols de la terra panets,
sang de brau, greix i encebats.[41]
14. Savi de cor, abandona els abillaments atractius,
disfressa't[42] i cerca els amagatalls;
15. surt i aprèn el llenguatge dels qui cometen frau[43]
i la manera com addueixen raonament a llurs paraules.
16. Els ambiciosos em rodegen amb engany
i amb paraules odioses a la meva ànima;
17. són insensats, avesats a la iniquitat,
gent infame, experts en llurs maquinacions.
18. I qui farà que coneguin quina és la meva tasca
vers aquells que amb llurs paraules indueixen l'home a pecar?[44]
19. Considerats germans i companys per un com jo,
justos en llurs obres i agradables!
20. Escolteu-me, afanyosos de violència i engany,[45]
criats per feina de gent vil:
21. Tal volta el llop pot esdevenir pagès
i els lleons agricultors i vinyaters?
22. És que un com jo ha de fer només obres de gent de renom,
que són prínceps de llurs nacions?[46]
23. Doneu-me, si us plau, una professió honrada,
per dedicar-me a negocis nets
24. de vestits de lli,[47] de mantells de porpra,[48]
d'encens de Saba[49] i d'or dels sabeus![50]
25. Jo sóc l'home segregat dels meus companys,
que no em contamino habitant amb els impurs;
26. el meu Déu m'ha creat en camí recte[51]
i el meu cor no està habituat a pecar.

41. Is 1,11.
42. 1Re 22,30.
43. Sl 101,7.
44. Is 29,21.
45. Sl 10,7.
46. Gn 25,16.
47. Gn 41,42.
48. Ez 27,24.
49. Jr 6,20.
50. Sl 72,15.
51. Pr 29,27.

27. Us imagineu fer de mi un home renovat,
però, per què per això us querelleu amb mi i m'odieu?
28. Les meves oïdes estan acostumades a la notícia vera
i les paraules mentideres fereixen el meu cor,
29. el meu destí no em duu per força a dir mentides
ni a furtar el béns dels desgraciats.
30. Infames! Déu no em va donar la meva força per enganyar,
puix com podrà ser un renegat aquell la faç del qual és temorosa (d'Ell)?
31. Doneu-me la vostra cara (dura), homes vils,
instruïu-me, vosaltres, que esteu saturats de violència:
32. Què cal fer a l'home que confia en mi,
els ulls del qual estan pendents de la meva fidelitat,
33. sense que hi hagi altra penyora a la meva mà fora del jurament
per garantir la validesa de les condicions?
34. Hi ha tal vegada grans savieses en la incredulitat
que hom practica sense testimonis ni observadors?
35. La pena escanya el qui frustra el seu cor,[52]
el qui parla de compromís a mitges.
36. Destí meu, no ultratgis els homes intel·ligents (com jo),
tot i que les vores dels seus vestits siguin pellingots;
37. ni els homes intel·ligents, ni llurs avantpassats
de renom, escollits per l'assemblea.[53]
38. Et recordo, príncep meu, en el meu jaç,[54]
i en el meu somni la meva mirada s'aixeca vers tu;
39. et recordo, i el meu colom missatger és enviat
quan s'esclareix el matí, al vent tòrrid dels cimals.

52. Nm 32,7.
53. Nm 16,2.
54. Sl 63,7.

POEMA 1
A UN AMIGO

Cuando se aclara la mañana, al tórrido viento de las cumbres,
la mano del viento austral se solaza por los prados,
también la mano del viento austral se desahoga por los arriates
mientras la marinada se pasea entre el follaje;
entonces el capullo se abre en florido bordado
y la tarde produce toda clase de joyas:
aparecen brocados de oro en las copas
y púrpura sobre las cabezas de las balsaminas.
Los amantes llevan a la amada como el pastor
que trae en sus brazos a los corderos;
deviene dulce el secreto de los chicos con las chicas
y corren los ciervos hacia las gacelas.
En un tiempo como éste, en que se ahuyenta la niebla,
no hay nubes y los días son deseados,
ni hay recuerdo para la tristeza y la melancolía,
ni se evocan ciertas enfermedades,
me hablan algunos de penas,
privando a mi corazón de la atracción hacia el gozo,
me dicen: "¡Deja la cítara y la flauta
y simula ser sabio como hacen los necios:
con sandalias remendadas y gastadas
y con calzado gastado habitúate a caminar!
Imagínate que haces la renovación del universo
y que el Señor realiza prodigios para nosotros:
salen del polvo de la tierra panecillos,
sangre de toro graso y cebado.
Sabio de corazón, abandona los atractivos adornos,
disfrázate y acércate a los escondrijos;
sal y acógete al lenguaje de los que cometen fraude
y a la manera cómo conducen razonadamente sus palabras."
Los ambiciosos me rodean con engaños
y con palabras odiosas a mi alma;
son insensatos, avezados a la iniquidad,
gente infame, expertos en sus maquinaciones.
¿Y quién hará que sepan cuál es mi tarea
aquellos que con sus palabras inducen al hombre a pecar?
¡Considerados hermanos y compañeros por uno como yo,
justos en sus obras y agradables!
Escuchadme, afanosos de violencia y engaño,
criados por obra de gente vil:

"¿Cuándo el lobo puede ser campesino
y los leones agricultores y viñeros?
¿Es que un hombre como yo sólo ha de hacer obras de gente de renombre,
que son príncipes de sus naciones?"
¡Dadme, por favor, una profesión honrada
para dedicarme a negocios limpios
de vestidos de lino, de mantelerías de púrpura,
de incienso de Saba y de oro de los sabateos!
Yo soy un hombre apartado de mis compañeros,
que no me contamino habitando entre impuros;
mi Dios me ha creado en el camino recto
y mi cuerpo no está habituado a pecar.
Os imagináis hacer de mí un hombre renovado,
pero ¿por qué para eso os enfadáis conmigo y me odiáis?
Mis oídos están acostumbrados a la noticia verdadera
y las palabras mentirosas hieren mi corazón,
Mi destino no me lleva a decir mentiras a la fuerza
ni a robar los bienes de los desgraciados.
¡Infames! Mi fuerza no es para negar a Dios,
pues ¿cómo podrá ser un renegado aquel cuya faz es temerosa de Él?
Mostradme vuestra caradura, hombres viles,
Enseñadme vosotros, que estáis saturados de violencia:
¿qué se debe hacer al hombre que confía en mí,
los ojos del cual están pendientes de mi fidelidad,
sin que haya en mi mano otra prenda fuera del juramento
para garantizar la validez de las condiciones?
¿Hay tal vez gran sabiduría en la incredulidad
que se practica sin testigos ni observadores?
La pena estrangula a quien frustra su corazón,
a quien habla de compromiso a medias.
Destino mío, no ultrajes a los hombres inteligentes,
aunque los bordes de sus vestidos sean harapos;
ni a los hombres inteligentes ni a sus antepasados
de renombre, escogidos por la asamblea.
Te recuerdo, príncipe mío, en mi lecho,
y en mi sueño mi mirada se levanta hacia ti;
te recuerdo, y mi paloma mensajera es enviada
cuando se aclara la mañana al tórrido viento de las cumbres.

2
A RABÍ ISAAC BEN XEMUEL (?)[55]

Font documental: BRODY, núm. 2, p. 14-16.

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [56]

1. És potser la meva aflicció motivada pel temor dels enemics
   o per la veu del meu calumniador[57] el meu cor es debilita?
2. L'ànima dins meu saltironeja com un moltó de Basan[58]
   i dintre meu el cor és com un lleó que reposa.
3. El coratge pernocta en les propietats dels meus designis
   i els consells en l'amagatall del meu pensament.
4. Si els designis i pensaments són incisius,
   quin cor coratjós podrà atrapar la meva petja?
5. Una joia de grandesa i dignitat és la meva persona
   per enveja dels enemics, no sigui que es riguin de mi,[59]
6. car ells odien la joia de la grandesa i el secret del captivament;
   vés, doncs, a la casa dels teus estimats i queda-t'hi.
7. Els és suficient que els hagi consultat amb humilitat
   per mostrar-me favorable i els hagi confortat amb el meu penediment;
8. per honra dels seus difunts, però no dels seus descendents,
   jo m'he humiliat reconeixent la meva culpa.
9. Mes ells proposen honrar-se a si mateixos
   per humiliar fins a terra la meva grandesa.
10. Varen demanar-me consell falsament
    per tal d'escarnir-me i afligir-me.
11. No han vingut a indagar els meus avantpassats[60] ni la meva
    parentela ni tampoc els meus orígens.[61]
12. Déu no ho permeti al descendent dels meus pares[62] com sóc
    jo, anar vers el meu contendent per ser derrotat.

---

55. No se sap ben bé a qui es refereix el poeta car en el v. 34 parla d'Isaac ben Zerakhiah, mentre en el vers final (41) dedica el poema a Isaac ben Xemuel.

56. Forma mètrica *ha-merubbé*.

57. L'autor usa la paraula *malsín* que és un terme hebreu castellanitzat i es refereix als jueus que denunciaven a les autoritats cristianes falsedats sobre la llei i la religió jueves; cf. *Enc Jud* 8, col. 1364-1373, *s.v.* «Informers».

58. Dt 32,14; cf. el poema «Crítica dels necis i autolloança» (BRODY, núm. 30), v. 7.

59. Sl 38,17.

60. Jb 8,8.

61. Lit. «la roca de la meva pedrera».

62. És una expressió usual en Meixul·lam per referir-se a si mateix (cf. poemes 16,18; 23,57; 28,41; 30,12; 31,28, etc.).

13. I com podria ser propi d'un com jo actuar així?
I com seria digne (de mi) ofendre el meu pare?
14. Continuaré esperant, qui sap si el destí em posarà a la meva
mà el meu afany de felicitat.
15. L'infortuni escanyi l'ànima del meu adversari
i la desgràcia extermini el qui em fa defallir.
16. Acabi el qui es rebel·la contra mi avui com el malvat[63]
i tot seguit els meus ulls ho vegin en el meu enemic.
17. Si el meu destí és avui com un servent d'ell
en els canvis del destí he posat el meu final;
18. i si es retardés el vigilaré llargament
i em posaré a l'aguait dels canvis.
19. Aleshores sortirà de la meva llengua foc d'acer lluent[64]
i un llamp procedint de les modulacions de la meva boca i
del meu llenguatge.
20. Hi ha gent descendent dels levites en el consell
i, enmig d'ells, l'ancià com a profeta.
21. M'estima de llavis enfora
i obertament es mostra el meu estimat,
22. llevat que m'intimidés la seva vellesa
i m'envoltés la vergonya dels dies de senectut.
23. He encunyat el seu segell sobre els meus llibres i no per
gloriar-me, i ha estat evocat en els meus escrits, no per profit.
24. No l'he vestit ni de seda ni amb brodats
ni l'he adornat amb les joies del meu or.
25. Sosté, estimat meu, damunt meu la llum del teu voler[65]
i el fulgor es difondrà com la llàntia vespertina.
26. Retira la teva vara de damunt dels meus malsons
i les ales de la teva ira relaxa, querubí meu.
27. Escolta la meva disculpa, fill de savis,
i accepta el meu penediment, descendent de Fiabí.[66]
28. A poc a poc, que no se n'ha anat de mi l'amistat (teva)
encara que et sorprenguis si abandono les teves normes.
29. Dispensa la meva ofensa puix només és una sola,
perdona i prefereix els meus camins quan obro bé.

---

63. Jb 27,7.
64. Na 2,4; alguns tradueixen «foc de torxes».
65. Sl 4,7.
66. Al·lusió a la família sacerdotal Fiabí, de la qual fou conegut el gran sacerdot Ixmael ben Fiabí del s. I de la nostra era; cf. *Enc Jud* 9, col. 86-87.

30. Si destil·la la meva llengua verí d'àspid[67]
no et precipitis contra mi, perquè encara ha de fluir el millor de mi.
31. La paraula la restituiré al seu origen
per ornament i bellesa dels descendents de Leví.
32. També tornarà als seus orígens l'amistat
i se n'anirà del meu cor afligit la cremor.
33. A vosaltres, que aprecieu la meva veu,
vosaltres, coneixedors del meu dolor, el bàlsam us demano.
34. D'Isaac ben Zerakhiah, el Qehatí,[68]
d'Isaac, l'heroi, senyor i mestre meu,
35. el seu perdó i no cura ni és remei,
la seva indulgència i no la pols de la complaença vers mi.
36. Els meus membres oferiu com a expiació,
els meus membres i la meva sang, afanyeu-vos a portar-los a ell.
37. Se n'han anat els llamps procedents de l'esplendor de la meva jovenesa,
però els centelleigs del temps de la meva vellesa no s'extingeixen.
38. Renovaré la grandesa de la meva ànima en la senectut
sense descarregar les meves cuites sobre el temps.[69]
39. Tal volta pot envellir un home com jo a causa de la seva ancianitat
i que aparegui el cabell canós com (com a signe de) la meva decrepitud?
40. El coratge de la meva ànima a vegades s'aguditza
i fa dels núvols de la meva senectut el meu carruatge.
41. A Isaac Ben Xemuel, mestre i amic meu,
mentre per a la resta[70] les meves queixes i plets.

67. Jb 20,16.

68. El poeta litúrgic Isaac Ben Zerakhiah ha-Levi Girondi (s. XIII), descendent de la família levita de Qehat (Gn 46,11 i Js 21,20), es creu que va ésser fill de Zerakhiah ha-Levi Girondi i nét del també poeta homònim Isaac ben Zerakhiah ha-Levi Girondi (s. XII); cf. SÁENZ-BADILLOS-TARGARONA, *Diccionario de autores judíos*, p.162; J. M. MILLÁS, *La poesía sagrada hebraico-española*, Madrid-Barcelona 1948, p. 312; SCHIRMANN, *Ha-xirà*, II, p. 285-90.

69. Sl 55,23.

70. Considerats com a rivals i enemics.

POEMA 2
AL RABÍ ISAAC BEN SHEMUEL (?)

¿Puede ser mi aflicción motivada por el temor a los enemigos,
o por la voz de mi calumniador mi corazón se debilita?
El alma dentro de mí retoza como un carnero de Basán
y dentro de mí el corazón es como un león que reposa.
El coraje duerme en los dominios de mis designios
y los consejos en el escondite de mi pensamiento.
Si designios y pensamiento son incisivos,
¿qué corazón encoraginado podrá atrapar mi huella?
Una joya de grandeza y dignidad es mi persona
para envidia de los enemigos, no sea que se rían de mí,
pues ellos odian la joya de la grandeza y el secreto del seductor;
ve, entonces, a casa de tus (seres) amados y quédate.
Les basta que les haya consultado con humildad,
para mostrarme favorable, y les haya confortado con mi arrepentimiento;
para honra de sus difuntos, pero no de sus descendientes,
yo me he humillado reconociendo mi culpa.
Mas ellos proponen honrarse a sí mismos
para echar por tierra mi grandeza.
Fueron a pedirme consejo falsamente
con tal de escarnecerme y afligirme.
No han venido a indagar sobre mis antepasados ni mi parentela
ni tampoco mis orígenes.
Dios no permita al descendiente de mis padres, como soy yo,
ir hacia mi contendiente para ser derrotado.
¿Y cómo podría ser propio de alguien como yo actuar así?
¿Y cómo sería digno de mí ofender a mi padre?
Continuaré esperando, quién sabe si el destino pondrá en mi mano
mi afán de felicidad,
el infortunio estrangule el alma de mi adversario
y la desgracia extermine al que me hace desfallecer
Acabe como un malvado quien se rebela contra mí hoy
y enseguida mis ojos lo vean cual enemigo.
Si mi destino es hoy ser su sirviente,
en las variaciones del destino he puesto mi esperanza;
y, si se retrasa, lo vigilaré largamente
y me pondré al acecho de los cambios.
Luego saldrá de mi lengua fuego de reluciente acero
y un rayo procedente de las modulaciones de mi boca y de mi lenguaje.
Hay gente descendiente de los levitas en el consejo
y en medio de ellos el anciano como un profeta.

Me quiere de labios afuera
y abiertamente se muestra mi amado,
a no ser que me intimide su vejez
y me envuelva la vergüenza de los días de senectud.
He estampado su sello sobre mis libros, y no para gloriarme,
y ha sido evocado en mis escritos, no para aprovecharme.
No le he vestido ni de seda ni con bordados
ni le he adornado con las joyas de mi oro.
Aguanta, querido mío, sobre mí la luz de tu amor
y el fulgor se difundirá con el candil vespertino.
Retira tu vara de encima de mis pesadillas
y las alas de tu ira relaja, querubín mío,
Escucha mi disculpa, hijo de sabios,
y acepta mi arrepentimiento, descendiente de Fiaba
Ve despacio, que no se ha ido de mí tu amistad,
aunque te sorprendas si abandono tus normas.
Disculpa mi ofensa, pues sólo es una sola,
perdona y prefiere mis caminos cuando obro bien.
Si destila mi lengua veneno de áspid,
no te precipites en mi contra, porque todavía ha de fluir lo mejor de mí.
Devolveré a su origen la palabra
para ornato y belleza de los descendientes de Leví
También volverá a sus orígenes la amistad
y se irá de mi corazón afligido el escozor.
A vosotros, que apreciáis mi voz;
a vosotros, conocedores de mi dolor, el bálsamo os pido.
De Isaac ben Zerahyah, el Qehatí,
de Isaac, el héroe, señor y maestro mío,
su perdón y no cuidado ni remedio espero,
su indulgencia y no el pulso de la complacencia hacia mí
Mis miembros ofreced como expiación,
mis miembros y mi sangre, afanaros en llevarlos a él.
Se han ido los rayos procedentes del esplendor de mi juventud,
pero los centelleos del tiempo de mi vejez no se extinguen.
Renovaré la grandeza de mi alma en la senectud
sin descargar mis cuitas sobre el tiempo.
¿Tal giro puede avejentar a un hombre como yo a causa de su ancianidad
y (que) aparezca el cabello canoso como signo de mi decrepitud?
El coraje de mi alma a veces se agudiza
y hace de las nubes de mi senectud mi carruaje.
A Isaac ben Shemuel, maestro y amigo mío,
mientras dejo para los demás mis quejas y pleitos.

3
CONTRA RAMBAM

Font documental: BRODY, núm. 3, p. 16-18.[71]

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –[72]

1. Són potser simbolismes o enigmes que hom s'ha enginyat?
   Són tal vegada imatges forjades en els cors?[73]
2. Els racionalistes han inventat (aquestes) coses,
   mentre han destinat al poble a perdre l'esperança en la retribució.[74]
3. Ells són els qui pensen, mentre es rebolquen estesos
   sobre el jaç dels seus llits: No hi ha res a fer;
4. hi ha ben poques persones –un noi les pot escriure–
   que, tement el pecat, siguin afavorides per l'èxit del destí.[75]
5. Han escrit: Hi haurà aniquilació;[76] també ells són els qui diuen:
   Ja no hi ha qui s'encarregui d'escodrinyar les accions.
6. Han esdevingut amb consentiment unànime jutges de la terra
   i junts s'han constituït sobirans.
7. (Diuen:) S'ha descrit el goig de l'ànima per a consol dels afligits,
   i així els entristits s'han alegrat;[77]
8. aquesta és la recompensa, escrita per alleujar els qui sofreixen,
   aquells qui es lamenten contra el destí;
9. per mantenir el món present es revelen opinions
   que han fonamentat l'existència humana.
10. Quants ingenus han preparat per a aquesta recompensa,
    aquells qui sobre el futur han seduït els ignorants,
11. que esperen el món venidor per gaudir,[78]
    per veure imatges que ja han desaparegut!
12. D'aquesta manera els pensadors han xiuxiuejat llur raonament,
    disfressant-se amb opinió i indumentària de traïdors.

---

71. J. RIBERA, «El poeta polemista Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Calls* 2 (1987), p. 17-25.

72. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

73. Una de les dificultats amb què es troba el lector d'aquest poema és saber quin és el subjecte de les diferents oracions. els onze primers versos sembla que cal atribuir-los als racionalistes.

74. Hem traduït *yode binah* per «racionalistes», seguidors de la filosofia grega i de Maimònides, en contraposició als conservadors, adherits a la tradició jueva, que per a Meixul·lam són els veritables savis (cf. v. 29).

75. Són tan pocs els justos afavorits en aquest món, que qualsevol noiet pot escriure els seus noms.

76. Amb el terme *abdan*, segons la mentalitat maimonidiana, s'entén l'aniquilació total de l'ésser malvat.

77. Ex 18,9.

78. S'ha corregit el ms. que llegeix *lhzwt* «per contemplar» per *laaloz* «per alegrar-se, gaudir».

13. Els qui blasmeu les tradicions,[79] a poc a poc!
Potser contenen secrets que no s'han comunicat.
14. Deixeu-ho per a consol dels avesats en el sofriment,
que suporten llur pena sense rebel·lar-se.
15. Es pronunciarà la sentència del càstig
i la coneixerà la multitud del poble que tem el poder del *xeol*.[80]
16. Us serà un espectacle insuportable en sentir la sentència venjadora
per als de cor incircumcís, tot i que hom es faci el pietós.
17. S'ha anomenat lloc de càstig en totes les llengües,
i els (diferents) noms són llur signe per distingir els culpables.[81]
18. S'ha dit que hi ha llocs per als qui traeixen l'aliança
on, segons la sentència rebuda, ploraran i es faran incisions.
19. Són això rondalles, o potser és la realitat,
(com) el fred que provoca el dolor o el foc que crema?
20. És un fogar[82] de virtut l'escola dels deixebles
que han incrementat la humilitat per esdevenir jueu;
21. però no tota escola té la condició de la del Sinaí,[83]
cert, hi ha entre els estudiosos qui hagi tramat contra el Senyor;
22. i quan hom exigeix que comuniquin les seves especulacions
no en tenen suficients i se senten atrapats.
23. També s'escapen de la boca dels suspectes paraules herètiques,
que són els senyals per on esdevenen sospitosos.
24. Sovint la sospita és un afer real
i hom troba conjectures que, com a testimonis, en donen fe.
25. Com una óssa privada dels cadells atacaré els savis
que defensen l'aniquilació; com lleons em llançaré contra d'ells.
26. No hem de distingir entre els qui s'adhereixen a la Torà[84]
i els qui transgredint la religió n'han renegat?
27. Els qui coneixen el meu Creador han incrementat la seva confiança
i per això els profetes han testimoniat a favor d'ells.
28. El meu cor, que ha copsat la fidelitat dels executats pel seu Nom,
és amb els insignes (en la Llei) que han estat maltractats.

---

79. Lit. «agadàs», és a dir, les llegendes pietoses dels rabins, incloses, sobretot, en els midraixos agàdics, tot i que aquí Meixul·lam es refereix a la interpretació tradicional de la Bíblia feta pels antics savis jueus.

80. És el símbol personalitzat del lloc dels morts.

81. Segons el TB Eruvín 19a hi ha set noms per a l'infern o *Gehenna*. Així cada variant de nom ha d'indicar una manera diferent de castigar els delictes diversos que comet el pecador.

82. Lit. «tresor».

83. És una al·lusió simbòlica als ensenyaments que rebé Moisès en la revelació del Sinaí i que són considerats de la màxima categoria: Ex 20-22.

84. La Torà o Pentateuc és on es troben els elements fonamentals de la religió jueva.

29. Per què els vertaders savis[85] s'han lliurat ells mateixos a la mort?
Certament la fidelitat ha redimit llurs ànimes.
30. Ells coneixien quin era el testimoni evident per als mortals;
per això foren diligents en el servei del seu Creador.
31. Els qui són sol·lícits per a mi, ho seran per a llurs ànimes;
els qui m'estimeu no digueu que elles pereixen.[86]
32. Em diuen a mi, Meixul·lam ben Xelomó:
T'han sorgit opinions confuses.
33. Els qui són descreguts em recriminen,[87]
perquè, tot i abandonant llur pietat, es fan els piadosos.[88]
34. Tinc coneixements del meu Creador d'una manera normal,
i no em fio de les disquisicions corruptores.
35. No em fixaré en les persones que enalteixen el nom de Déu,
perquè amb subtilesa primfilen sobre Ell.
36. Als savis d'antany els foren tramesos els principis de les normes,[89]
ja que ells ho aprengueren de la boca dels escribes.
37. Ells conegueren secrets, però no s'aturaren en el misteri;
conegueren la forma (divina), però no la mesuraren.[90]
38. El món de les animes és delícia per a qui s'hi esmerça;
allí hi trobaran llibertat els qui han estat esclavitzats.
39. Només les ànimes de cor pur habitaran
l'estança dels sants, on viuran retirades.
40. Allí hi ha les cambres dels amants enllosades d'amors,[91]
i no pas empedrades amb àgates.
41. Allí hi ha les donzelles[92] abillades amb un vel brodat,
i no pas guarnides amb pedres precioses,[93] anells i collars.
42. Una brillantor i esplendor com d'ambre[94] les cobreixen,
totes embolcallades d'un capteniment majestuós.
43. No tinc prou intel·ligència per indagar sobre el que succeirà
quan ressuscitin els morts i sobrevisquin,

---

85. Els vertaders savis en contraposició als filòsofs racionalistes; vegeu n. 4.
86. És a dir, que són aniquilades les ànimes dels dolents.
87. Pr 25,10.
88. 2Sa 22,26.
89. L'autor es refereix probablement als principis normatius (*middot*) que servien de guia per a la lectura de la Bíblia i la seva interpretació segons els *soferim* o escribes.
90. En aquest vers hi ha una al·lusió clara als conceptes cabalístics: la interpretació mística de la Torà anomenada *sod* 'secret' (cf. *Enc Jud* 7, col. 622-623s., *s.v.* «Kabbala»), i el terme *tabnit* que es refereix a la forma divina segons *el xiur qomà* (cf. *Enc Jud* 7, col. 501s., *s.v.* «Kabbala»).
91. Invertim l'ordre d'«amors» i «amants» per «amants» i «amors» per fer el text més entenedor.
92. «Les donzelles» serien les ànimes segons BRODY, *Studies of the Researche*, p. 18, n. 24.
93. Lit. «marbre» segons una altre accepció de la paraula *xeix*, Est 1,6.
94. És el terme enigmàtic *haixmal* d'Ez 1,4 traduït sovint per «electre».

44. si hi haurà per a les ànimes el mèrit de contemplar la llum (divina),
i aplegades estotjar-me en la llum eterna.
45. Després de la purificació, qui les ha induït a pecar?
Com és que han estès les mans a la paraula perversa?
46. Han pecat i han hagut de sortir de l'estatge de les delícies;
han prevaricat i han estat expulsades de la cambra de l'amor.
47. Tota acció divina és admirable i sublim,
on són aquells que han baixat per escorcollar-la?
48. És cert i és admirable que ànima i cos s'uniran
després d'haver-se separat.
49. Hi ha un misteri en aquestes coses. Què hi fa, doncs, que es
digui que les raons sobre la resurrecció són ocultes a l'home?
50. Conegudes per la tradició,[95] són paraules veritables,
són paraules de savis, i que en són, d'agradables!
51. El nostre Déu és únic, amb unicitat misteriosa,
i ben pocs mortals s'han mantingut en aquesta veritat.

95. En hebreu *qabbalà* 'acolliment, recepció', s'aplica sobretot a la doctrina mística jueva a què era tan afeccionat el poeta Meixul·lam.

POEMA 3
CONTRA RAMBAM

¿Son, quizá, simbolismos o enigmas que uno se ha imaginado?
¿Son, tal vez, imágenes forjadas por los corazones?
Los racionalistas han inventado estas cosas,
mientras destinaban al pueblo a perder la esperanza en la retribución.
Ellos son los que piensan, mientras se revuelcan extendidos
sobre la yacija de sus camas: "No hay nada que hacer;
hay muy pocas personas –un chico sus nombres puede escribir–
que, temiendo al pecado, sean favorecidas por el éxito del destino".
Han escrito: "Habrá aniquilación"; ellos también son los que dicen:
"Ya no hay quien se encargue de escudriñar las acciones".
Han devenido, con unánime consentimiento, en jueces de la tierra
y juntos se han constituido en soberanos.
Dicen: "Se ha descrito el gozo del alma para consuelo de los afligidos,
y así los tristes se han alegrado";
ésta es la recompensa, escrita para aliviar a los que sufren,
aquellos que se lamentan contra el destino;
para mantener el mundo presente se revelan opiniones
que han fundamentado la existencia humana.
¡A cuántos ingenuos han preparado para esta recompensa
aquellos que, acerca del futuro, han seducido a los ignorantes,
que esperan el mundo venidero para gozar,
para ver imágenes que ya han desaparecido!
¡De esta hechura han susurrado su razonamiento los pensadores,
disfrazándose con opinión e indumentaria de traidores!
Los que condenáis las tradiciones, ¡id despacio!
Puede ser que contengan secretos que no se han comunicado.
Dejadlo para consuelo de los avezados en el sufrimiento,
que soportan su pena sin rebelarse.
Se pronunciará la sentencia del castigo
y la conocerá la multitud del pueblo que teme el poder del *sheol*.
Os parecerá un espectáculo insoportable oír la sentencia vengadora
para los de corazón incircunciso, aunque uno se haga el piadoso.
Se ha llamado lugar de castigo en todas las lenguas,
y los diferentes nombres son su signo para distinguir a los culpables.
Se ha dicho que hay lugares para los que traicionan la alianza
donde, según la sentencia recibida, llorarán y se harán incisiones.
¿Son esto fábulas, o quizás es la realidad,
como el frío que provoca dolor o el fuego que quema?
Es un hogar de virtud la escuela de los discípulos
que han incrementado su humildad para devenir judíos;

pero no toda escuela tiene igual condición que la del Sinaí,
es cierto, hay entre los estudiosos quien ha intrigado contra el Señor;
y cuando uno les exige que comuniquen sus especulaciones
no tienen suficientes y se sienten atrapados.
También se escapan por la boca de los suspicaces palabras heréticas,
que son las señales por donde devienen sospechosos.
A menudo la suspicacia es un asunto real
y uno encuentra conjeturas que, como testigos, dan fe.
Cual una osa privada de sus cachorros atacaré a los sabios
que defienden la aniquilación, cual león me lanzaré contra ellos.
¿No hemos de distinguir entre los que se adhieren a la Torá
y los que, transgrediendo la religión, han renegado de ella?
Los que conocen a mi Creador han aumentado su confianza
y por eso los profetas han testimoniado a favor de ellos.
Mi corazón, que ha alcanzado la fidelidad de los asesinados por su Nombre,
está con los insignes en la Ley que han sido maltratados.
¿Por qué los verdaderamente sabios se han entregado ellos mismos a la muerte?
Ciertamente la fidelidad ha redimido sus almas.
Ellos conocían quién era el testigo evidente para los mortales;
por eso fueron diligentes en el servicio a su Creador
Quienes son solícitos para mí, lo serán para sus almas;
los que me queréis no digáis que ellas mueren.
Me dicen a mí, Meshulam ben Shelomó:
"Te han salido opiniones confusas".
Quienes son descreídos me recriminan
porque, aun habiendo abandonado su piedad, se hacen los piadosos.
Tengo conocimientos de mi Creador mediante una hechura normal
y no me fío de las disquisiciones corruptoras.
No me fijaré en las personas que enaltecen el nombre de Dios,
porque con sutileza hilan sobre Él.
A los sabios de antaño les fueron transmitidos los principios de las normas,
ya que ellos los aprendieron por boca de los escribas.
Ellos conocieron secretos, pero no se pararon en el misterio;
conocieron la forma divina, pero no la midieron.
El mundo de las almas es una delicia para quien se sumerge en él;
allí encontrarán libertad los que han sido esclavizados.
Sólo las almas de corazón puro habitarán
la estancia de los santos, donde vivirán retiradas.
Allí están las habitaciones de los amantes enlosadas de amores,
y no empedradas de ágatas.
Allí están las doncellas ataviadas con un velo bordado,
y no adornadas con piedras preciosas, anillos y collares.
Una brillantez y un esplendor como de ámbar les cubre,

todas ellas envueltas por una majestuosa presencia.
No tengo inteligencia suficiente para indagar lo que sucederá
cuando resuciten los muertos y sobrevivan,
si existirá para las almas el premio de contemplar la luz divina
y, reunidas, guardarme en un estuche dentro de la luz eterna.
Después de la purificación, ¿quién les ha inducido a pecar?
¿Cómo es que han tendido las manos a la palabra perversa?
Han pecado y han tenido que salir de la morada de las delicias;
han prevaricado y han sido expulsadas de la habitación del amor.
Toda acción divina es admirable y sublime,
¿dónde están aquellos que han bajado al *sheol* por examinarla?
Es cierto y es admirable que alma y cuerpo se unirán
después de haberse separado.
Hay un misterio en estas cosas. ¿Qué importa, entonces, que os diga
que las razones sobre la resurrección al hombre están ocultas?
Conocidas por la Tradición, son palabras verdaderas,
son palabras de sabios, ¡y qué agradables son!
Nuestro Dios es único, con misteriosa unicidad,
Y muy pocos mortales se han mantenido en esta verdad.

4
AUTODEFENSA

Font documental: BRODY, núm. 4, p. 18-19.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [96]

1. (Aquest) és el meu comportament en un judici de prestador i deutor,
   i sobre els demandants la meva opinió expressaré:
2. litigaré a favor meu amb motius,
   no sigui que en el judici la decisió judicial se'm giri d'esquena.[97]

96. Forma mètrica *ha-merubbé*.
97. És a dir, que la sentència em sigui desfavorable.

POEMA 4
AUTODEFENSA

Así es mi conducta en un juicio de prestamista y deudor,
y sobre los demandantes mi opinión expresaré:
litigaré a mi favor con motivos,
no sea que en el juicio la decisión final me dé la espalda.

5
A ISAAC, EL SEU AMIC

Font documental: BRODY, núm. 5, p. 19.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [98]

1. Amb el bergant, amb l'adulador i amb l'hipòcrita
manté el plet, ja que qui et preguntarà per què?,
2. Però amb l'home que té amistat amb tu, la pau,
i ell és Isaac, el nostre parent[99] famós.

98. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
99. Rt 2,1.

POEMA 5
A ISAAC, SU AMIGO

Con el granuja, con el adulador y con el hipócrita
mantén el pleito, ¿pues quién te preguntará por qué?,
pero con el hombre que tiene tu amistad haz la paz.
Y ése es Isaac, nuestro afamado pariente.

6
A UN ALTRE DELS SEUS AMICS

Font documental: BRODY, núm. 6, p. 19.

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [100]

1. Ja van profetitzar sobre això els profetes
   quan van escriure amb les seves mans al·legories i enigmes,
2. i vaig trobar en les seves paraules, amb claredat,
   les virtuts[101] per ser des d'aleshores cultivades.
3. Aquesta profecia va ser escrita sobre nosaltres dos:
   jo, per (conrear) la poesia, i tu, perquè (ets) un home entranyable.[102]

100. Forma mètrica *ha-merubbé*.
101. Ml 3,17.
102. Dn 10,11.

POEMA 6
A OTRO DE SUS AMIGOS

Ya profetizaron sobre esto los profetas
cuando escribieron, con sus propias manos, alegorías y enigmas
y encontré en sus palabras, con claridad,
las virtudes para ser desde entonces cultivadas.
Esta profecía fue escrita sobre nosotros dos:
yo, por cultivar la poesía, y tú, por ser un hombre entrañable.

7
AL SEU AMIC QUE TÉ AMISTAT TAMBÉ AMB EL SEUS ADVERSARIS

Font documental: BRODY, núm. 7, p. 19-22.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [103]

1. Amb alguns homes prefereixo litigar,
   al temps que l'ofensa de molts jo perdono.
2. Amb qui aniré a pledejar si s'han reconciliat amb mi
   el bo, el culpable, el qui ofereix sacrificis?[104]
3. L'home de la meva categoria[105] perdrà el seu capteniment
   si s'enfada i es lamenta sense motiu.
4. Com reprimiran les ires[106] les consciències que aconsellen la pau[107]
   i s'estremeixen sense cridar!
5. Que se m'encasti la llengua[108] si ofenc l'home veraç,
   si no parlo segons la seva justícia nit i dia.
6. No vaig darrera la justícia com qui en treu profit,
   ans el meu cor frueix amb els qui practiquen la vera justícia.
7. Faré justícia sense desmentir les paraules d'home responsable
   àdhuc si hagués afluixat els lligams de l'ambició.[109]
8. A cadascú d'aquesta generació he estimat segons el seu intel·lecte,
   només odiaré als meus enemics si és indefugible.[110]
9. Es realitzarà la visió dels qui profetitzen dient:
   El presoner de l'esperança[111] s'ha afanyat a ésser alliberat.[112]
10. El temps honrarà els homes d'acció,
    prepararà a llur memòria perfums,[113]
11. són essències de perfums; heus ací dipositades a les meves narius
    l'aroma de les espirals del seu bàlsam.
12. Si els dies romanen a favor de la teva sort
    i el destí camina amb la teva companyia,
13. aixeca't!, vés amb ells fill meu, per què estàs endormiscat?
    Mira com el teu sol brilla?

---

103. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
104. Coh 9,2.
105. Sl 55,14.
106. Sl 76,11.
107. Pr 12,20.
108. Sl 137,6; significa «quedar-se sense parla, esdevenir mut».
109. Jb 39,5.
110. Per imposició, per necessitat, si és indispensable o imprescindible.
111. Za 9,12.
112. Is 51,14.
113. Ex 30,35.

14. Aixeca't i fes-te un memorial[114] i invoca el Senyor,
estigues content puix els amics s'alegren amb tu.
15. Hi ha per la glòria esperança; per què, han de desaparèixer els dies
quan l'esperit del teu èxit prospera?
16. Per què l'escòria del poble[115] em pledeja la glòria dels avantpassats
i de què m'ha d'acusar i reprovar?[116]
17. Com aixecarà el menyspreat un regne,
essent jutjat a causa dels seus pares i reprovat?
18. Si la vall de Refaïm[117] és l'herència del qui cerca la mort,
li és suficient possessionar-se de la mansió del banquet fúnebre.[118]
19. Hi ha qui amb el temps renova la glòria,[119]
també hi ha qui ven el que hereta i àdhuc mata.
20. De les accions honestes (arriben) a les meves narius
les volves de mirra com l'aroma de l'encens que puja de l'altar.
21. Per què, savi de cor, ton esperit ha de témer?
Per què estendre les mans i gemegar?
22. Per què profunditzes en la decisió
si poses entre dos rengleres el teu peu que coixeja?[120]
23. Quants savis de cor[121] s'han enganyat amb les seves opinions?
Per què tu, sagaç, has de justificar la teva conducta?
24. [...][122] i de què et servirà
que la teva ànima gemegui i es trobi abatuda?
25. Ha estat vessada en els llavis de l'estimat la gràcia,[123]
la gràcia en el cor que crema dins el foc de la gelosia i s'inflama.
26. Inclina les teves oïdes vers els heralds de salvació[124]
mentre des del teu cor gemega al Senyor de la teva existència.
27. La teva graciosa disposició[125] t'ha fet manifestar-te suaument[126]
en un cor que es complau a amargar-se i lluitar.[127]

---

114. Is 56,5.
115. Sl 22,7.
116. Os 4,4.
117. Si la vall de Refaïm és un lloc a prop de la vall de Hinnon al sud de Jerusalem (Js 15,8), simbòlicament *refaïm* s'identifica amb els morts (Sl 88,10).
118. El terme *marzeah* es deu referir a un ritus funerari segons Jr 16,5-7; Am 6,7; cf. G. DEL OLMO LETE (ed.), *Mitología y Religión del Oriente Antiguo. II/2. Semitas Occidentales (Emar, Ugarit, Hebreos, Fenicios, Arameos, Árabes)*, 3 vols., Sabadell 1995, vol. II/2, p. 302-303.
119. Dels seus pares.
120. Que dubta entre dues opinions.
121. 1Re 3,12.
122. Manca un fragment del text.
123. Sl 45,3.
124. El profeta Elies, herald del Messies.
125. Jb 41,4.
126. *Pesiqta Rabbati* 20,60.
127. Dn 11,11.40.

28. Si per una banda molt ha de suportar la teva ànima avui,
per altra banda s'estremirà amb un càntic triomfant.
29. Com el buirac per la fletxa era la gelosia,
que va remullar la teva victòria i la teva glòria va violar.
30. El cor del neci somriu quan el destí es propici
fins que escull les dolenteries[128] i el bé l'abandona.
31. Anomenen savi de cor quan aquest s'alça per intimidar
i per agregar-se a l'heretat dels estranys!
32. Quants savis van heretar la glòria i no vanament,
per ser en el futur oblidats!
33. Per què has d'estranyar-te, fill meu, quan faig la salutació
i aquest i aquell jo elogio?
34. Segons la teva opinió res hereten els homes íntegres,
és que un savi de cor en va s'esforça?
35. Aleshores oferiran (sacrificis), junts, sobre el teu altar
segons la teva voluntat tant el *nazir* com el rasurat.
36. Els qui entoneu lloances lloeu l'intel·ligent
i sobre la seva espatlla poseu la clau per (assolir) mèrits!
37. Aferrat a l'arbre genealògic rere seu t'afanyaràs
a tallar les llesques del seus pans.
38. Mira i santifica el qui està afermat a les altures,
que pujarà a la casa dels pares per ésser ungit.
39. Coronat amb la Llei dignament ofereix (sacrificis) per a
nosaltres, mentre l'impiu els oferirà indignament.[129]
40. Posaré el meu esperit en el cor dels amics,
qui posarà aleshores brases al foc que jo atio?[130]
41. Faré una lloança al vençut en la lluita i al qui fracassa,
deixant darrere seu el vencedor.
42. El fort d'esperit es mostra vigorós quan ensopega,
mentre del no-res (sorgeix) la salvació a l'afligit que clama.
43. L'estimat meu suportarà la seva dolença
si bé, per raó del suplici de la meva ànima, amb amargor em lamento.
44. Desembeinaré el meu sabre[131] i la meva mà serà l'arquer
per atrapar les persones hostils.
45. Qui, fill de l'home, farà elogi de la teva magnificència?
Qui desfermarà de les seves maixelles la teva brida?
46. Aquest[132] és el teu record viu que romandrà per sempre
i aquest és el teu renom que no decaurà ni trontollarà.

---

128. Is 66,4.
129. Lit. «calb, rasurat».
130. Is 54,16.
131. Ex 15,9.
132. Ex 3,15.

47. Un dia van afermar el puntals[133] per conservar el senyal[134]
si la teva vara s'apuntalés allà floriria.[135]
48. Vet aquí! Quants retrets d'un esperit abatut[136] contra el destí,
mentre el seu abatiment cobreix de tinya la seva testa![137]
49. Pusil·lànime, posa el teu cor al lloc del la flama permanent[138]
i ajunta'l al foc de la teva gelosia i de la teva ira.
50. Devori el teu voltant[139] el foc abrasador de la teva supèrbia
juntament amb les espurnes[140] mentre l'ocell voli;[141]
51. represàlia del compromís prendràs de l'adulador
estenent-la vers els rebels.[142]
52. Els ulls dels malvats i els cors dels cobdiciosos
s'ompliran de fum mentre el foc cremi.
53. Consolida la bellesa de la benvolença,
però sigues lleuger com un cérvol per perseguir aïrat l'assassí.[143]
54. El teu cor s'anirà comportant contra els judicis jovenívols
a mesura que traspunti el cabell canós.
55. Qui retindrà la força[144] i qui (és) aquest que resistirà
el dia en què estenguis el mar del teu orgull triomfant?
56. Si compartissis part de la teva glòria amb els meus estimats
la meva glòria es manifestaria i seria celebrada.
57. Sobre el cap dels benefactors del poble
núvols de glòria brillaran per expandir-se;
58. units en el si de la teva sobirania, porta'ls
car ells són el poble de la teves penes que la teva mà ha criat.
59. Qui confia en tu s'enalteix, captivat amb els lligams del teu desig
i hi habita sadollat de complaença.[145]
60. [...][146] van portar i portaran prosperitat fins que no hi hagi lluna.[147]

---

133. Nm 17,16s.
134. Nm 17,25.
135. Nm 17,23.
136. Pr 16,19.
137. Is 3,17.
138. La casa de la flama permanent és el temple.
139. Jr 21,14.
140. Jb 5,7.
141. Expressió simbòlica que vol dir «sempre, mentre duri el món».
142. Jb 12,23.
143. BRODY especifica en una nota: «"assassí" no precisament, més aviat "enemic" i "perseguidor" (caçador)»; cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 22, n. 38.
144. «Qui demostrarà coratge, qui concentrarà les forces».
145. Dt 33,23.
146. Manca un fragment del text.
147. Sl 72,7.

POEMA 7
AL AMIGO SUYO
QUE TAMBÉN TIENE AMISTAD CON SUS ADVERSARIOS

Con algunos hombres prefiero litigar,
al tiempo que la ofensa de muchos yo perdono.
¿Con quien iré a pleitear si se han reconciliado conmigo
el bueno, el culpable, el que ofrece sacrificios?
Un hombre de mi categoría perderá su buen comportamiento
si se enfada y se lamenta sin motivo.
¿Cómo reprimirán sus iras las conciencias que aconsejan la paz
y se estremecen sin gritar?
Que se me engaste la lengua si ofendo al hombre veraz,
si no hablo según su justicia día y noche.
No voy tras la justicia como quien saca provecho
sino que mi corazón disfruta con quienes practican la verdadera justicia.
Haré justicia sin desmentir las palabras de un hombre responsable,
incluso si las ligaduras de la ambición hubiese aflojado.
A cada cual de esta generación he amado según su intelecto,
solamente odiaré a mis enemigos si es inevitable.
Se realizará la visión de los que profetizan diciendo:
"El prisionero de la esperanza se ha apresurado a ser liberado".
El tiempo honrará a los hombres de acción,
dispondrá para su memoria perfumes,
esencias de perfumes; depositando en mis ollares
el aroma de las espirales de su bálsamo.
Si los días juegan a favor de tu suerte y el destino camina en tu compañía,
¡levántate!, ve con ellos, hijo mío, ¿por qué te adormeces?
¡Mira cómo brilla tu sol!
Levántate y hazte un Memorial e invoca al Señor,
ponte contento pues los amigos se alegran contigo.
Hay esperanza para la gloria, ¿por qué han de desaparecer los días
cuando el espíritu de tu éxito prospera?
¿Por qué la escoria del pueblo enjuicia la gloria de mis antepasados,
y de qué me han de acusar y reprobar?
Si el valle de *Refaim* es la herencia del que ronda la muerte,
le es suficiente apropiarse de la mansión del banquete fúnebre.
Hay quien con el paso del tiempo renueva la gloria de sus padres,
también hay quien vende lo que hereda e, incluso, mata.
De las acciones honestas llegan hasta mis ollares
las volutas de mirra, igual que el aroma del incienso que sube del altar
¿Por qué, sabio de corazón, ha de temer tu espíritu?
¿Por qué extender las manos y gemir?
¿Por qué persistes en la indecisión

de en cuál de los dos lados poner el pie del que cojeas?
¿Cuántos sabios de corazón se han auto engañado con sus opiniones?
¿Por qué tú, tan sagaz, has de justificar tu conducta?
¿Y de qué te servirá
que tu alma gima y se sienta abatida?
Ha sido vertida en los labios del amado la gracia,
la gracia en el corazón que quema dentro con el fuego de los celos y se inflama.
Inclina tus oídos hacia los heraldos de la salvación
mientras desde tu corazón gimes al Señor de tu existencia.
Tu graciosa disposición te ha hecho manifestarte suavemente
en un corazón que se complace en esconderse y luchar.
Si por un lado mucho ha de soportar tu alma hoy,
por otro se estremecerá con un cántico triunfante.
Como el carcaj para la flecha eran los celos,
que enfriaron tu victoria y tu gloria violaron.
El corazón necio sonríe cuando el destino le es propicio
hasta que escoge las maldades y el bien le abandona.
¡Le llaman sabio de corazón cuando éste se alza para intimidar
y para añadirse a la heredad de los extraños!
¡Cuántos sabios heredaron la gloria, y no vanamente,
para ser en el futuro olvidados!
¿Por qué has de extrañarte, hijo mío, cuando hago una reverencia
y a éste y a aquél yo elogio?
Según tu opinión nada heredan los hombres íntegros,
¿es que un sabio de corazón se esfuerza en vano?
Entonces juntos ofrecerán sacrificios sobre tu altar,
según tu voluntad, tanto el *nazir* como el rasurado.
¡Los que entonáis loas alabad al inteligente
y sobre su espalda poned la clave para conseguir méritos!
Agarrado al árbol genealógico, detrás de él te apresurarás
en cortar las rebanadas de su pan.
Mira y santifica a quien está firme en las alturas,
que subirá a la casa de los padres para ser ungido.
Coronado por la Ley, dignamente ofrece sacrificios por nosotros,
mientras el impío los ofrece indignamente.
Pondré mi espíritu en el corazón de los amigos,
¿quién pondrá entonces brasas al fuego que yo atizo?
Alabaré al vencido en la lucha y a quien fracasa,
dejando tras él al vencedor
El fuerte de espíritu se muestra vigoroso cuando tropieza,
mientras de la nada surge la salvación para el afligido que clama.
Mi amado soportará su dolencia
si bien, debido al suplicio de mi alma, con amargura me lamento.
Desenvainaré mi sable y mi mano será la del arquero

que atrapará a los enemigos.
¿Quién, hijo del hombre, elogiará tu magnificencia?
¿Quién desatará de sus mandíbulas tu brida?
Este es tu recuerdo vivo, que quedará para siempre,
y este es tu renombre, que no decaerá ni se tambaleará.
Un día afirmaron los puntales para conservar la señal;
si tu vara se apuntalase, allí florecería.
¡He aquí cuántos reproches de un espíritu abatido contra el destino,
mientras su abatimiento cubre de tiña su testa!
Pusilánime, pon tu corazón en el lugar donde está la Llama permanente
y acércalo al fuego de tus celos y de tu ira.
Devore tu entorno el fuego abrasador de tu soberbia,
junto con las chispas, mientras el pájaro vuele;
una represalia por el antiguo compromiso obtendrás del adulador
extendiéndola hacia los rebeldes.
Los ojos de los malvados y los corazones de los codiciosos
se llenarán de humo mientras el fuego queme.
Consolida la belleza de la bienquerencia,
pero sé ligero como un ciervo para perseguir airado al cazador.
Tu corazón se irá adaptando contra los juicios juveniles
a medida que despunte el cabello cano.
¿Quién conservará la fuerza y quién será el que resista
el día en que extiendas el mar de tu triunfante orgullo?
Si compartieses parte de tu gloria con los por mí estimados,
mi gloria se manifestaría y celebrada sería.
Sobre la cabeza de los benefactores del pueblo
nubes de gloria brillarán para expandirse;
llévalos unidos en el destino de tu soberanía,
pues ellos son el pueblo de tus penas que tu mano ha criado.
Quien confía en ti se enaltece cautivo en las ataduras de tu deseo
y mora saciado de complacencia.
...Llevaron y llevarán prosperidad hasta que no haya luna.

8
AL RABÍ JONÀS GERUNDÍ I ALS SEUS FILLS

Font documental: BRODY, núm. 8, p. 22-25.[148]

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [149]

1. De la meva pròpia exaltació me n'alegro,
   evoco la meva reputació i me'n glorio.
2. Quan recordo el que m'ha caigut en sort de la glòria de la saviesa,
   de què haig de plorar i sospirar?[150]
3. Se sent tan honrada la meva ànima als seus propis ulls
   que no pot plorar ni lamentar-se per l'exaltació de l'altri.
4. No demano pas d'ésser com Ben Azzai[151]
   ni desitjo esdevenir Sofnat-Panéah.[152]
5. De qui per gelosia haig d'estar entristit?
   Diu això el qui m'odia i ho discuteixo.
6. Defujo la fama perdurable però em persegueix,
   perquè les lloances encalcen qui les esquiva.
7. Com la ira ofega (la gent d')aquest temps!
   Tanmateix no pot alçar-se contra mi ni escometre'm.
8. Dintre meu sé que en l'interior (d'aquesta gent) hi ha flames d'enveja
   i que el foc de la seva ira és un foc abrusador.
9. El meu odi i les meves maquinacions són dominades
   però, encara que sembli que hom oblida, hom no ho fa.
10. Veig que alguns em motegen amb menyspreu.
    mes no els escolto lamentant-me i gemegant.
11. Si els moralitzadors planyen la glòria (perduda),
    aleshores l'assassí farà dol pels qui ha matat;
12. o quina ovella del ramat davant una desgràcia del lleó
    plorarà d'amagat i es raparà?
13. En el món per causa meva es dissimula la ira
    i l'enveja del qui es cenyeix i del qui es descenyeix[153]

148. J. RIBERA, «Un poema laudatori dedicat al rabí Jonà ben Abraham Gerundi», *Anuario de Filología* 10 (1984), p. 147-153.

149. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

150. Jr 4,31.

151. Tannaïta del s. II famós per la seva santedat; cf. *Enc Jud* 4 (1972), col. 472.

152. Nom egipci que es dóna al patriarca Josep segons Gn 41,45.

153. Gest simbòlic del valent i del covard, cf. 1Re 20,11.

14. La gent del meu temps sap que quan jo desaparegui
s'esvairan la punxa, l'espí i el perforador.[154]
15. Quan estic abatut lloo els orfes del meu món
i enalteixo els qui són morts.
16. A voltes la meva lloança no és sincera,
a vegades llanço un vesper.[155]
17. Que en saben els dies? Però jo sí que ho sé
si la gent del meu temps gruny o borda.
18. Em troben vell, mes amb una ànima revestida de noblesa
i amb un cor refiat com un lleó cadell.
19. Tot i que el meu cor és agreujat per les fatigues
no seré jo qui plori i cridi amargament.
20. En mi hi ha una sol·licitud que, però, no em captiva,[156]
no n'hi ha prou que l'orgull del meu cor em reprengui i m'humilii?
21. Escolteu el llavi trist que gemega
i la mà afligida que colpeja els timbals.
22. A mi em pertany un poder per a transmetre'l als qui són consellers,
a la presència de la meva faç honrosa;
23. fermesa hi ha en el meu cor per superar el qui envileix els dies
i per aprendre a ésser indulgent.
24. No em manca honra per aïllar-me dels qui volen
que vagi i m'agregui a llur companyia,
25. i contra la vostra opinió que en la meva ànima
hi ha un afany d'estatjar-me amb gent maligna.[157]
26. Aquesta generació és molt corrompuda,
per això ofereixen en el meu altar el que és cec i coix.[158]
27. És execrable aquell qui no distingeixi entre els seus coneguts
el virtuós del pecador i de l'homicida.
28. M'adono que la barba blanca i la calbesa del cap
m'obliguen també a mi a la humilitat.
29. Els qui em pregunten si hi ha algú que jo estimi
–ja que no tot ull humà hi veu quan està despert–
30. (els responc): Els qui em coneixen vénen vers mi i en el seu nom
s'alegra el meu tambor i el meu timbal esclata de joia".

---

154. Amb ell desapareixerà el seu llenguatge feridor; cf. poema «Al gran savi rabí Natan, que Déu el guardi!» (BRODY, núm 31), v. 9.

155. Ex 23,28.

156. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 24, n. 14, reconeix que aquest verset no és clar i que potser el text és corromput.

157. Belial en l'època postbíblica s'identifica amb Satan, príncep del mal, cf. *Enc Jud*, vol. 4 (1971), col. 248, *s.v.* «Belial».

158. Símbol de defectuós, indigne de Déu; cf. 2Sa 5,8.

31. Il·lumineu vosaltres, els tres estels del capvespre,
la casa de Jonà perquè avanci gloriosa la lluna.
32. Ells són els qui, si tal volta el temps exercís domini
en la glòria segura de cadascú que ha d'ésser consagrat per ella,
33. viurien fins a la generació en què n'hi hagués com ells
o sorgís un brot seu que esclatés en flor.
34. Potser també Ben Urí[159] els conegué des del seu temps,
tal volta fins i tot en el pectoral hi gravà llurs noms.
35. Són mereixedors de sobres de la dignitat de la Saviesa i de la Llei;
que Amon i el zodíac[160] els brilli.
36. Si hi ha gràcia per a les riqueses, però hom no s'enriqueix
encara que sigui savi no se'l reconeix intel·ligent.
37. Si la seva gràcia és per a la saviesa,
no l'anomenaran neci si el seu sol puja i brilla.
38. Els experts en rèplica de la fidelitat en fan iniquitat
i que el vençut esdevingui vencedor.
39. No t'hi fiquis en litigis, fixa't un temps per a la teva tasca
i certament vigila el teu negoci,
40. sense cap indolència, confiant en la bondat del Senyor,
i el teu camí prosperarà.
41. Els curts de gambals així parlen dient:
ànima dubtosa i cor vacil·lant.
42. Com és, heroi, que et satisfàs amb poc
mentre tens una mà sempre anhelant d'obrir-se?
43. Tu, home de cor tendre, què respons al presoner de passió per tu,
que trafega amb tota la força[161] per a deslliurar-se'n?
44. Si em conté la seva feblesa tinc la seva malaltia[162]
per això el seu dolor colpeja el meu fetge.
45. Tu, virtuós perfecte, posa en la teva boca bresca de mel,
perfuma el teu cor amb aromes,[163]
46. exhala el teu alè, oh rabí, per tal que no deixin
de donar fragància les capçades dels teus bàlsams.
47. Sempre et pregunten sobre negocis,
quan et preguntaran sobre el divorci calb?[164]

---

159. Bezalel ben Uri, segons Ex 31,3, posseïa l'esperit diví d'habilitat i d'intel·ligència.
160. Amon-Ra –el déu sol– i els astres li donin sort en les riqueses; cf. v. 36-37.
161. Is 63,1.
162. Text corromput de difícil interpretació.
163. Ex 30,25.
164. Es tracta del libel de divorci els folis del qual són més nombrosos que els testimonis, cf. *La Misnà*, ed. de Carlos del Valle, Madrid 1981, p. 583.

48. Quantes consultes t'han fet en el teus dies
el qui es rapa i el rapat en cercle![165]
49. Certament en els meus dies enaltiràs la Torà,
per tal que no desaparegui ni sigui oblidada la paraula sàvia.
50. Que n'és, de deliciós, que els savis de la Guemarà
amb els rostres encesos discuteixin mútuament,[166]
51. un i altre escriuen tractats amb l'autoritat d'aquell
qui sap (distingir) quan judica el que és fred enmig del que
està bullint.[167]
52. Jonàs, rabí heroi, sigui l'escambell dels teus peus un santuari
i el teu setial el lloc de l'altar.
53. S'alabi la teva glòria i calli la llengua del neci,
encara que el desvergonyit lladri.
54. Reposi la Presència divina sobre l'estatge de casa teva
i la teva santedat en doni testimoni mentre l'ocell voli.[168]
55. Para esment, heroi, a la bona acció del temorós de la Llei,[169]
que confiat es distén en el jardí de l'Edèn.
56. Si em pregunteu què em passa que estic content,
és que m'alegro de la meva pròpia exaltació.

165. Es refereix als casos en què és permès al *nazir* tallar-se una part dels cabells, cf. TB Nazir 57b.

166. És a dir, disputant sobre qüestions jurídiques del Talmud que es compon de la Misnà i del comentari d'aquesta, la Guemarà, cf. TB Berakhot 56b.

167. TB Pessahim 76a.

168. Expressió simbòlica que vol dir «mentre duri el món»; cf. poema «Al seu amic, que té amistat també amb el seus adversaris» (BRODY, núm.7), v. 50.

169. Es refereix al poema que acaba d'escriure Meixul·lam, que es proclama observant de la Llei.

POEMA 8
AL RABÍ JONÁS GERUNDÍ Y A SUS HIJOS

De mi propia exaltación me alegro,
evoco mi reputación, y me glorifico.
Cuando recuerdo lo que me ha caído en suerte de la gloria de la sabiduría,
¿por qué he de llorar y suspirar?
Se siente tan honrada mi alma a sus propios ojos,
que no puede llorar ni lamentarse por la exaltación de otros.
No pido ser como Ben Azzai
ni deseo llegar a ser el patriarca José.
¿Por celos de quién he de estar triste?
Dice esto quien me odia, y lo refuto.
Rehuyo la fama perdurable, pero me persigue,
porque las alabanzas alcanzan a quien las esquiva.
¡Cómo ahoga la ira a la gente de este tiempo!
Sin embargo, no puede alzarse contra mí ni acometerme.
Dentro de mí sé que en el interior de esta gente hay llamas de envidia
y que el fuego de su ira es un fuego abrasador.
Mi odio y mis maquinaciones están dominadas
pero, aunque parezca que uno olvida, no es así.
Veo que algunos me ponen motes con menosprecio,
mas no les escucho lamentándome y gimoteando.
Si los moralistas lloran la gloria perdida,
entonces el asesino tendrá que hacer duelo por aquellos que ha matado;
¿o qué oveja del rebaño ante una desgracia del león
llorará escondida y se cortará el pelo?
Por mi causa, en el mundo se disimulan la ira
y la envidia del ceñido y del desceñido.
La gente de mi tiempo sabe que cuando yo desaparezca
se desvanecerán el pincho, el espino y el perforador.
Cuando estoy abatido, alabo a los huérfanos de mi mundo
y enaltezco a los que están muertos.
En ocasiones mi alabanza no es sincera,
a veces lanzo un avispero.
¿Qué saben los días? Pero yo sí que sé
cuando la gente de mis tiempos gruñe o ladra.
Me encuentran viejo, mas con un alma revestida de nobleza
y un corazón confiado como el de un cachorro de león.
A pesar de que mi corazón está agravado por las fatigas,
no seré yo quien llore y grite amargamente.
Hay en mí una solicitud que, sin embargo, no me cautiva,
¿no hay bastante con que el orgullo de mi corazón me reprenda y me humille?

Escuchad el labio triste que gime
y la mano afligida que golpea los tambores.
A mí me pertenece un poder para transmitirlo a los que son consejeros,
en presencia de mi honrosa faz;
firmeza hay en mi corazón para superar a quien envilece los días
y para aprender a ser indulgente.
No me falta honra para aislarme de los que quieren
que vaya y me agregue a su compañía,
y contra vuestra opinión de que en mi alma
hay el afán de hospedarme con gente maligna.
Esta generación está muy corrompida,
por eso ofrecen mi altar al que es ciego y cojo.
Execrable es aquel que no distingue entre sus conocidos
al virtuoso del pecador y del homicida.
Me doy cuenta de que la blanca barba y la calvicie
me obligan también a mí a la humildad.
A quienes me pregunten si hay alguien a quien yo quiera
–pues no todo ojo humano ve cuando se despierta–
les respondo: "Los que me conocen vienen hacia mí y en su nombre
se alegra mi tambor y mi timbal estalla de gozo".
Iluminad vosotros, los tres astros del atardecer,
la casa de Jonás para que avance gloriosa la luna.
Ellos son los que, si tal cosa ocurriera
en la segura gloria de cada uno de los que han de ser consagrados por ella,
vivirían hasta la generación en que hubiese otros como ellos
o surgiese un brote suyo que estallase en flor.
Puede ser también que Ben Urí los conociera desde sus tiempos,
después de todo lleva grabados sus nombres en el pectoral.
Son merecedores de dignos restos de la Sabiduría y de la Ley;
¡que Amón y el Zodíaco les sean propicios!
Si hay gracia para las riquezas, pero uno no se enriquece,
aunque sea sabio no se le reconoce inteligencia.
Si su gracia es para la sabiduría,
no lo llamarán necio cuando su sol sube y brilla.
Los expertos en replicar a la fidelidad me hacen gran injusticia
y que el vencido se convierta en vencedor.
No te metas en litigios, fíjate un tiempo para tu trabajo
y vigila bien tu negocio,
sin ninguna indolencia, confiando en la bondad del Señor,
y tu camino prosperará.
Las mentes limitadas hablan así, diciendo:
"Alma dubitativa y corazón vacilante,
¿cómo es, héroe, que te satisfaces con poco

mientras tienes una mano anhelando abrirse siempre?;
tú, hombre de tierno corazón, ¿qué respondes al prisionero de pasión por ti
que trasiega con toda su fuerza para desligársete?
Si me cuenta su enfermedad, tengo su padecimiento:
por eso su dolor golpea mi hígado.
Tú, perfecto virtuoso, pon en tu boca un panal de miel,
perfuma tu corazón con aromas,
exhala tu aliento, ¡oh, rabí!, para que no dejen de dar fragancia
las cabezadas de tus bálsamos.
Siempre te preguntan sobre negocios,
¿cuándo te preguntarán sobre el divorcio a secas?
¡Cuántas consultas te han hecho en tu vida
el que se rapa y el que es rapado!
Durante mi vida enaltecerás la Torá, ciertamente,
para que no desaparezca ni sea olvidada la palabra sabia.
¡Cuán delicioso es que los sabios de la Guemará,
con los rostros encendidos, discutan entre sí!
Uno y otro escriben tratados con la autoridad de aquel que sabe distinguir,
cuando juzga, quien es un frío enemigo y un enemigo ardiente.
Jonás, heroico rabí, sea el taburete de tus pies un santuario
y tu sitial el lugar del altar.
Repose la Presencia divina sobre la morada de tu casa
y tu santidad dé testimonio mientras el pájaro vuele
para citar, héroe, la buena acción del temeroso de la Ley,
que confiado se relaja en el jardín del Edén.
Si me preguntáis qué me pasa que estoy contento,
es que de mi propia exaltación me alegro.

9
DISPUTES I AMISTATS

Font documental: BRODY, núm. 9, p. 26-28.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [170]

1. Si el príncep[171] dels nostres germans posa els núvols per carrossa seva,
   o passeja suaument sobre l'ala del nostre vent,[172]
2. anant cap als seus periples, els cors amb tu viatjaran
   ja que en el lloc del teu descans hi ha el nostre repòs.
3. El lladre del nostre cor apareix sobre un querubí[173]
   veient un querubí d'ales esteses[174] en el nostre ungit.
4. Desvia, gentilhome, la roda[175] i condueix amb lentitud!
   perquè ha desaparegut per la proporció de la llunyania el nostre
   vigor.[176]
5. Esperarem, amb un cor incurable,[177] contemplar la teva magnificència,
   si volgués el desig infondre'ns confiança.
6. Ranquegem entre un cor que espera i un cor que no confia,
   s'ha extingit amb la prolongació de l'absència el nostre esplendor,[178]
7. si les princeses de la nit[179] en les visions dels somnis no haguessin recollit
   el nostre proscrit des de l'extrem de la terra,
8. els habitants dels confins haurien fet becaines
   al costat del nostre llit i del nostre lloc de repòs.
9. Fou grata la nostra son amb la seva companyia
   fins que la ronda dels àngels del seu temps ens expulsava.
10. Qui recollirà l'albada amb una xarxa?[180]
    I qui posarà en els talons de la nit els nostres ceps?
11. Visions, conforteu-nos sobre el llit del dolor![181]
    Quedeu-vos-hi per treure el patiment davant de nosaltres!

---

170. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
171. *Nazir*: «que ha fet el vot de nazireat, consagrat».
172. Sl 104,3.
173. 2Sa 22,11; Sl 18,11.
174. Ez 28,14.
175. *Ofan*: «roda» fig.: «destí, fortuna».
176. Dt 34,7.
177. Jr 17,9.
178. Lm 3,18.
179. Lit. «filles de la nit».
180. Xarxa de pescador.
181. Sl 41,4.

12. Quedeu-vos en el vostre lloc, visions de la nit,
fins que es restableixi[182] amb la fantasia[183] del somni el nostre vigor!
13. Company de la joventut, torna a jeure entre els ceps[184] del poble
i a passejar[185] per la nostra terrassa!
14. Et vessarem els nostres perfums
i a les teves narius un vent generós[186] transportarà el nostre aroma.
15. Fes una aliança amb els vincles del teu amor,
enllaçada amb les nostres ànimes i amb els nostres membres.
16. Per què has de creure els qui diuen que no creixi
d'entre els teus parterres olorosos el nostre esbarzer?
17. No han sabut els qui estan irritats contra nosaltres que ens
eleva la grandesa de cor i ens posseeix![187]
18. Què farem? Potser el menyspreat esdevindrà sobirà?
O s'enfortirà el vil esquitxant la nostra glòria[188]
19. hi ha dolor quan t'han allunyat els enemics de la pau
per tal que no marxis a la llum de la nostra resplendor.
20. Aquest és el dolor: que t'hem deixat
i no hi són sobre el teu collaret els bdel·lis nostres.[189]
21. Nosaltres raonablement som amics de l'home, aleshores
per què ens ha de perjudicar el príncep dels germans i ens ha
de desemparar?
22. Oblidarem i serem oblidats, no ens neguitejarem per l'home
que oblidant l'aliança de l'amor ens oblida.
23. No hem de pensar en el dany per l'odi dels enemics
perquè el coratge i l'enginy ens recolzen.
24. Tenim un braç vigorós i un cor de jove lleó,
mantenint plena confiança a l'interior del nostre secret.[190]
25. Perquè posseïm la modèstia de cor tractem els defectes dels homes
amb cor forçat, contra la nostra voluntat.
26. No han estat recollides amb les nostres mans les calúmnies
i no ha estat escrita la difamació[191] sobre la nostra tauleta.

182. Jb 39,4.
183. Jb 4,13.
184. Dt 32,32.
185. Gn 24,63.
186. Sl 51,14.
187. Dt 32,11.
188. Is 63,3.
189. Nom de joia, vegeu Gn 2,12.
190. Lit. «a l'interior de les nostres entranyes, ronyó».
191. Pr 4,24.

27. Recordarem els qui ens odien
i què han esdevingut el dia que el caprici del destí ens ha afavorit.
28. Quantes vegades es lamentin el nostre entusiasme serà contra ells,
ja que amb llur irreflexió han conversat sobre la nostra eloqüència.
29. A aquell qui sigui hàbil de paraula per repartir,
pregunteu-li a qui convindrà per defensar-nos?
30. Trobaràs la paga del furor de la còlera
el dia en què el conspirador et refusi a tu per refusar-nos a nosaltres.
31. Assolaràs la nostra ànima però més encara a tu,
el dia que ens suprimeixis del teu llibre.
32. Heus ací que nosaltres decidim si hi ha arguments i plet;
potser la teva ira ens ofegarà en llàgrimes.
33. Si el teu furor no bloquegés[192] la resposta suau[193]
faríem brillar als teus ulls el fulgor de la nostra llança.
34. Quan vegis l'espasa que consumeix devastacions
reconeixeràs els nostres dards i javelines.
35. Ho reconeixeràs i no podràs dissimular,
ja que, qui curarà les ferides de la nostra llança?
36. Aprecia la teva lloança i honra'ns a nosaltres,
instrueix la glòria de l'esperit perquè lentament ens guiï.
37. No han d'acabar-se els dies
fins que el temps reconegui la nostra categoria i vàlua.
38. Ho adquirirem sense la comprovació dels experts
ni indagarem qui s'ho mereix quan l'acceptem.
39. No es pregunta als amics sobre el superflu
ni triem la nostra conversa amb els coneguts.
40. No repartim l'honra a pes ni a ralles
pels qui mantenen l'aliança i pels nostres germans.
41. Ungim a cadascú com amic fidel,
perquè suavitzi la parla i ens ungeixi.
42. Els ciutadans han dipositat les normes en les nostres mans
i la nostra instrucció és per a profit i per a bé.
43. Recordarem els mortals d'aquesta generació i amb generositat,
ja que està escrit en la nostra incisió sagrada.
44. L'arrogància ens ha deixat i avui s'hi han establert els raonaments,
i endemés fins i tot ens ha fet reposar.[194]
45. Serà dolç com la mel de la bresca en la nostra boca la resposta suau,
mentre la rectitud esdevindrà el corriol del nostre camí.

192. Sl 76,11.
193. Pr 15,1.
194. Nm 32,15.

46. L'altivesa de cor no és estranya ni hi ha estranyesa
en el cor dels germans perfumats amb les nostres aromes.
47. La nostra joventut han estat jorns de complaença,
però no ha pogut la vellesa suportar la nostra fatiga.[195]
48. Nosaltres som l'heretat[196] dels sacerdots,[197] no dels fills d'Amram,[198]
però la diadema[199] està sobre els nostres fronts.
49. Quan ens facin tornar al si dels amics,
el príncep dels nostres germans posarà els núvols per carrossa seva.

195. Dt 1,12.
196. Ex 19,5.
197. Ex 19,6.
198. Amram era el pare de Moisès i d'Aaron, cf. Ex 6,20.
199. Cf. Ex 28,36; 39,30; Lv 8,9.

POEMA 9
DISPUTAS Y AMISTADES

Si el príncipe de nuestros hermanos toma las nubes como carroza suya
o pasea suavemente sobre el ala de nuestro viento,
yendo hacia sus periplos, los corazones viajarán contigo
ya que en el lugar de tu descanso está nuestro reposo.
El ladrón de nuestro corazón aparece sobre un querubín,
viendo un querubín de alas extendidas en nuestro ungido.
¡Desvía, gentilhombre, la rueda y conduce con lentitud,
porque nuestro vigor ha desaparecido con la proporción de la lejanía!
Esperaremos con un corazón incurable contemplar tu magnificencia,
si quiere el deseo infundirnos confianza.
Renqueamos entre un corazón que espera y un corazón que desconfía,
nuestro esplendor se ha extinguido con la prolongación de la ausencia;
si, en las visiones de los sueños, las princesas de la noche
no hubiesen recogido desde el extremo de la tierra a nuestro proscrito,
los habitantes de los confines habrían dado cabezadas
al lado de nuestro lecho y de nuestro lugar de reposo.
Fue grato nuestro sueño en su compañía
hasta que la ronda de ángeles de su tiempo los expulsaba.
¿Quién recogerá el amanecer con una red?
¿Y quién pondrá en los talones de la noche nuestras cepas?
¡Visiones, confortadnos sobre el lecho del dolor!
¡Quedaros para sacar el sufrimiento de delante de nosotros!
¡Quedaros en vuestro sitio, visiones de la noche,
hasta que se restablezca con la fantasía del sueño nuestro vigor!
¡Compañero de juventud, vuelve a yacer entre las cepas del pueblo
y a pasear por nuestra terraza!
Derramaremos nuestros perfumes sobre ti
y un viento generoso transportará nuestro aroma a tu olfato.
Forma alianza con los vínculos de tu amor
y enlázala con nuestras almas y nuestros miembros.
¿Por qué has de creer a los que dicen que no crece
nuestra zarza entre tus olorosos parterres?
¿No han sabido los que están irritados contra nosotros
que nos posee la grandeza de corazón y nos eleva?
¿Qué haremos? ¿Puede ser que el menospreciado devenga soberano?
¿O se fortalecerá el vil salpicando nuestra gloria?
Hay dolor cuando los enemigos de la paz te han alejado
para que no marches a la luz de nuestro resplandor.
Este es el dolor: que te hemos dejado
y no cuelgan de tu collar nuestras joyas.

Nosotros somos amigos del hombre de un modo razonable, entonces
¿por qué nos ha de perjudicar el príncipe de los hermanos y nos ha
de desamparar?
Olvidaremos y seremos olvidados, no nos desasosegaremos por el hombre
que olvidando la alianza del amor nos olvida.
No hemos de pensar en el daño causado por el odio de los enemigos
porque el coraje y el ingenio nos apoyan.
Tenemos un vigoroso brazo y un corazón de joven león,
manteniendo plena confianza en el interior de nuestras entrañas.
Porque poseemos modestia de corazón tratamos de manera forzada,
contra nuestra voluntad, los defectos de los hombres.
No han sido recogidas por nuestras manos las calumnias
y no ha sido escrita la difamación sobre nuestra pequeña mesa.
Recordaremos a los que nos odian
y que han llegado el día en que el capricho del destino nos ha favorecido.
Cuantas veces se lamenten nuestro entusiasmo estará contra ellos,
luego con su falta de reflexión han conversado sobre nuestra elocuencia.
A aquel que sea hábil con la palabra para decidir
preguntadle: ¿quién será conveniente para defendernos?
Encontrarás el pago al furor de la cólera
el día en que el conspirador te rechace a ti por rechazarnos a nosotros.
Asolarás nuestra alma, pero más todavía a ti mismo,
en el día en que nos suprimas de tu libro.
He aquí que nosotros decidimos si hay argumentos y pleito;
tal vez tu ira nos ahogue en lágrimas.
Si tu furor no bloqueases con una suave respuesta,
haríamos brillar a tus ojos el fulgor de nuestra lanza.
Cuando veas la espada que causa devastaciones,
reconocerás nuestros dardos y jabalinas,
los reconocerás y no podrás disimular:
pues ¿quién curará las heridas de nuestra lanza?
Aprecia tu alabanza y hónranos a nosotros,
enseña la gloria del espíritu para que nos guíe lentamente.
No han de acabarse los días
hasta que el tiempo reconozca nuestro valer y categoría.
Los adquiriremos sin comprobación de expertos,
ni preguntaremos quién se los merece cuando aceptemos.
No se pregunta a los amigos sobre lo superfluo
ni escogemos nuestra conversación con los conocidos.
No repartimos la honra a peso ni parloteos
para los que mantienen la alianza y para nuestros hermanos.
Ungimos a cada uno como amigo fiel,
para que suavice su habla y nos unja a su vez.

Los ciudadanos han depositado en nuestras manos las normas
y nuestra enseñanza es para provecho y para bien.
Recordaremos a los mortales de esta generación, y con generosidad,
pues está escrito en nuestra sagrada incisión.
La arrogancia nos ha dejado y hoy se han establecido los razonamientos,
y además incluso nos han hecho reposar.
Será dulce como la miel del panal en nuestra boca la suave respuesta
mientras la rectitud se convertirá en el senderuelo de nuestro camino.
La altivez de corazón no es extraña ni hay extrañeza
en el corazón de los hermanos perfumados con nuestros aromas.
Nuestra juventud han sido días de complacencia,
pero no ha podido la vejez soportar nuestra fatiga.
Nosotros somos la herencia de los sacerdotes no de los hijos de Amran,
pero la diadema está sobre nuestras frentes.
Cuando nos hagan regresar al seno de los amigos,
el príncipe de nuestros hermanos pondrá las nubes como carroza suya.

10
SOBRE LA SENECTUT I LA RESURRECCIÓ

Font documental: BRODY, núm. 10, p. 29-31.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – .[200]

1. A poc a poc al llarg del temps s'han convençut,
   gemegant i abatuts pel seu final;
2. s'estremeixen desmemoriats de la seva fi dient: és un fracàs,
   perquè han oblidat el jorn de la mort.
3. Ells són aquells qui han cercat tantes recompenses,
   però no han après l'educació de la infantesa.
4. No han cregut fins als dies de la vellesa en el temor de la mort,
   que se'ls ha tramès mitjançant un herald fidedigne.
5. Aleshores ha defallit el seu esperit i àdhuc no han aturat el plor,
   ni l'han eixugat dels seus rostres,
6. perquè s'han adonat que la infantesa dels humans és com un somni
   i que lentament la joventut s'escapa de l'ésser humà;
7. i amb el traspàs de la joventut es rubrica la senectut per sempre,
   perquè ja no brillaran els estels de la seva jovenesa.
8. Escolteu intèrprets meus[201] els meus pensaments:
   els seguidors del món que (van) rere l'ambició han estat rebutjats.
9. Quants morts en pecat hi haurà el dia de la retribució,
   que ploraran en secret i gemegaran!
10. Llur cor a la vista dels qui l'observen apareix com benaurat,
    però de nit inunden els seus llits de llàgrimes.
11. S'extraviaven i el món ho ha considerat com un atzar,
    fins que els arguments de la veritat els han convençut.
12. Escolteu les paraules autèntiques de la llengua del qui les recorda
    i aquell qui des de sempre en les seves mans les seves obres han triomfat.
13. La jornada del temps ha devastat les valls rere meu,
    però també la meva gent de pau ha caminat darrere meu.
14. En la meva llengua del llavi encantador flueix un nèctar,
    ja que m'han criat les filles de l'amor.
15. El foc consumidor de les meves costelles m'envolta
    quan s'escalfen[202] els meus designis i s'inflamen.

200. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
201. Jb 16,20.
202. Gn 30,31.

16. Esdevenen zelosos els meus designis fins enardir-me en la disputa
i enfrontar-me amb els moralitzadors.
17. Hi havia en el meu cor brases de foc
inflamant la joventut i la infantesa sense ser atiades;
18. la vellesa, que ha llençat com a engrunes la seva gelor,[203]
ha escampat la gebrada[204] sobre les fogueres que cremaven.
19. Les ebullicions[205] de la marmita al foc s'han apaivagat,
encara que els meus pensaments pertorbadors no s'han calmat.
20. Si el cor solcava les ansietats,
com les mans dels fills de la senectut solcaran el teu cor?
21. Aquests són els dies de la desgràcia,
quin profit hi haurà el dia en què m'ungeixin amb oli de mirra desgranat?
22. Trepitjo amb la petjada de la grandesa els turons del camp,
el lloc on han estat dipositats els seus progenitors.
23. Mira les entranyes dels teus progenitors que es van elevar en pols
i un prat ha crescut sobre les seves vísceres.[206]
24. Formes encantadores, com la mort ha enfosquit llur imatge
tot i que els seus rostres eren més blancs que la llet![207]
25. Van ser seduïts per l'enlluernament els dies de (llur) joventut
perquè veien moltes coses però no se n'adonaven.[208]
26. Hi ha un secret pels dies de la vellesa que ens aconsellen,
són com visions, però no han estat atesos.
27. Com els qui mussiten consells a l'orella del mortal,
però la paraula inútil en les seves mans els han esborrat.
28. Pobre de mi quan percebo lentament els canvis del meu cap,[209]
que m'han xiuxiuejat els advertiments morals sense boca.
29. Si una mà ha anat arrissant els rínxols de la infantesa,
el temps però ha cobert la teva testa de tinya.
30. Si la teva paraula ha estat pels coetanis terror,
avui els gossos muts bordaran.
31. El penediment, que és fortalesa del cor, entendreix el teu cor
després que els cels de la teva infantesa s'han esfumat.
32. Amb la força[210] del penediment has derruït el mur
que construïren les mans pecadores recobrint-lo de calç;[211]

---

203. Sl 147,17.
204. Sl 147,16.
205. Ez 24,5.
206. So 1,17.
207. Lm 4,7.
208. Is 42,20.
209. Jt 16,13 es refereix als tirabuixons de Samsó.
210. Lit. «la mà».
211. Ez 13,10.

33. no com la comunitat dels extraviats
que es precipiten davant del lloc de l'arca i s'hi postren;
34. d'ells són comentaris sense criteri,
ja que, qui lliurarà els seus nazireus perquè siguin rasurats?
35. Entre el meu Creador i jo existeix una aliança d'amor,
són llaços amorosos que no es deslligaran.
36. Vindré amb cor submís i tal volta la misericòrdia divina
el pecat d'un cor afligit perdonarà.
37. Els qui ploren pels seus crims amb llàgrimes de plany,
del pecat que era més greu han estat netejats.
38. Els sacrificis divins vull oferir el dia de les maquinacions,
ja que la meva concupiscència per mitjà dels consells ha estat sacrificada.
39. Pels qui posen sang a les meves llindes,[212]
cura que no sigui que els àngels de la mort hi passin de llarg.[213]
40. Està ansiosa la meva ànima per arribar amb vigor[214] a la casa de la reunió;
per què, doncs, els qui em coneixen s'exclamen?
41. Seguiré la meva ruta vers la sepultura de l'ambició,
de què us heu de lamentar i rapar per mi?
42. Aniré satisfet de la vida[215] i no seré com morts en vida
tot i que no hagin estat executats.
43. Els cabells blancs els executaran i morts ressuscitaran,
però ressuscitaran plorant i gemegant.
44. Ja que ressuscitaran plorant i seguint rere la tristesa,
amb els angoixats s'ajuntaran.
45. Els qui persegueixen la mort la mort els perseguirà,
així el dia de la mort els qui pateixen s'alegraran.
46. Poseu a les meves narius aquelles paraules dels visionaris
que com mirra són elaborades amb els mots dels escribes.
47. Poseu en la meva mà incrustacions d'orfebre
ja que ells (els escribes) les gravaran en les vetes del diamant.
48. Precisament allà, contemplaré el lloc dels penedits,
i a on les cortines de les seves tendes[216] s'han estès.
49. Qui ha cregut en el bé que està amagat pel dia
en què es desvetllaran els morts i hi veuran de nou?

212. Ex 12,7.
213. Ex 12,13.
214. Jb 5,26.
215. Lit. «dels dies».
216. Ex 26,13.

50. Hi ha la fe en la meva ànima que ressuscitaran els qui habiten en la pols[217]
i els ossos dels desapareguts es refaran.[218]
51. D'entre les fosses les seves veus exultaran joioses
i de nou es gloriaran i s'enaltiran en el seu Nom.

217. Is 26,19.
218. Lit. «floriran».

POEMA 10
SOBRE LA SENECTUD Y LA RESURRECCIÓN

Poco a poco, con el paso del tiempo se han convencido,
gimiendo y por su final abatidos;
desmemoriados de su fin, ahora se estremecen diciendo: "Es un fracaso",
pues habían olvidado el día de su muerte.
Ellos son aquellos que tantas recompensas han buscado,
pero no han aprendido la educación de la infancia.
Hasta los días de la vejez no han creído en el temor de la muerte,
que se les había anunciado mediante un fidedigno heraldo.
Entonces ha desfallecido su espíritu e incluso no han parado de llorar
ni han enjugado sus rostros,
porque se han dado cuenta de que la infancia de los humanos es
como un sueño
y que lentamente la juventud se escapa del ser humano,
y con el traspaso de la juventud se rubrica la senectud para siempre,
pues ya no brillarán las estrellas de su lozanía.
Escuchad mis pensamientos, intérpretes míos:
han sido rechazados los seguidores del mundo que van tras la ambición.
¡Cuántos muertos en pecado habrá el día de la retribución
que llorarán en secreto y gimotearán!
Su corazón a la vista de quienes los observan parece dichoso,
pero de noche inundan sus lechos de lágrimas.
Se extraviaban y todos lo han considerado como un azar,
hasta que los han convencido los argumentos de la verdad.
Escuchad las auténticas palabras dichas por la lengua de quien les recuerda
y de aquel cuyas obras han triunfado desde siempre.
La jornada del tiempo ha devastado los valles detrás de mí,
pero también detrás de mí ha caminado mi gente de paz.
Del labio encantador en mi lengua fluye un néctar,
luego me han criado las hijas del amor.
El fuego que consume mis costillas me envuelve
cuando se calientan mis designios y se inflaman.
Se encelan mis designios hasta enardecerme en la disputa
y enfrentarme con los moralizadores.
Había en mi corazón brasas de fuego
inflamando la juventud y la infancia sin ser azuzadas;
la vejez, que ha lanzado como chispas su helor,
ha escampado la escarcha sobre las hogueras que quemaban.
Las ebulliciones de la marmita al fuego se han apaciguado,
aunque mis pensamientos perturbadores no se hayan calmado.
Si el corazón surcaba las ansiedades,

¿cómo las manos de los hijos de la senectud surcarán tu corazón?
Estos son los días de la desgracia, ¿qué provecho habrá
el día en que me unjan con aceite de mirra desgranado?
Piso con la pisada de la grandeza las colinas del campo,
el lugar donde han sido depositados mis progenitores.
Mira las entrañas de tus progenitores, que se elevaron desde el polvo
y un prado ha crecido sobre sus vísceras.
Encantadoras formas, ¡cómo la muerte ha oscurecido su imagen
a pesar de que sus rostros eran más blancos que la leche!
Fueron seducidos por la ofuscación durante los días de su juventud,
porque veían muchas cosas pero no se daban cuenta.
Hay un secreto que nos aconseja para los días de la vejez,
es como una visión, pero no ha sido atendido.
Como los que musitan consejos a la oreja del mortal,
pero son borrados por la palabrería inútil que traen entre manos.
Pobre de mí cuando percibo lentamente los cambios de mi cabeza,
que me han susurrado sin boca las advertencias morales.
Si una mano ha ido rizando los rizos de la infancia,
el tiempo ha cubierto de tiña tu testa sin embargo.
Si tu palabra ha sido de terror para tus coetáneos,
hoy los perros mudos ladrarán.
El sufrimiento, que es fortaleza de corazón, entiende a tu corazón
después que los cielos de tu infancia se han esfumado.
Con la fuerza del sufrimiento has destruido el muro
que construyeron manos pecadoras recubriéndolo de cal,
no como la comunidad de los extraviados
que se precipitan delante del arca y se postran;
de ellos son los comentarios sin criterio,
pues ¿quién liberará a sus *nazireos* para que sean rapados?
Entre mi Creador y yo existe una alianza de amor,
son lazos amorosos que no se desligarán.
Vendré con sumiso corazón y, compadeciéndose, la misericordia divina
el pecado de un corazón afligido perdonará.
Los que lloran por sus crímenes con lágrimas, por lamentar
el pecado que más grave era, han sido limpiados.
Sacrificios divinos quiero ofrecer el día de las maquinaciones,
pues mi concupiscencia, gracias a buenos consejos, ha sido sacrificada
por los que ponen sangre en mis dinteles.
¡Vigila, no sea que los ángeles de la muerte pasen de largo!
Ansiosa está mi alma por llegar vigorosa a la casa de la reunión,
¿por qué, entonces, se extrañan los que me conocen?
Seguiré mi ruta hacia la sepultura de la ambición,
¿de qué os habéis de lamentar y tirar de los pelos por mí?

Iré satisfecho de mis días y no seré como esos
que, sin haber sido ejecutados, son muertos en vida.
Las canas los ejecutarán y los muertos resucitarán,
pero resucitarán llorando y gimoteando,
ya que resucitarán llorando y, siguiendo tras la tristeza,
con los angustiados se juntarán.
A los que persiguen la muerte la muerte les perseguirá,
así el día de su muerte los que sufren se alegrarán.
Poned ante mis narices aquellas palabras de los visionarios
que como mirra son elaboradas con los vocablos de los escribas.
Poned en mi mano incrustaciones de orfebre
ya que ellos, los escribas, las grabarán en las vetas del diamante.
Precisamente allá contemplaré el lugar de los arrepentidos
y a dónde las cortinas de sus tiendas se han tendido.
¿Quién ha creído en el bien que se esconde durante el día
en que se despertarán los muertos y verán de nuevo?
En mi alma existe la fe de que resucitarán los moradores del polvo.
y los huesos de los desaparecidos se reharán.
De entre las sepulturas sus voces exultarán jubilosas
y de nuevo se gloriarán y se enaltecerán en su Nombre.

11
ENCARA SOBRE LA RESURRECCIÓ I SOBRE BENO MEÏR (ABRAHAM IBN EZRA)

Font documental: BRODY, núm. 11, p. 32.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [219]

1. M'han interrogat sobre el present i el passat,
   m'han preguntat si hi ha resurrecció per als morts.
2. Tal volta hi ha aniquilació o perdició per a les ànimes,
   o hi ha per a elles un Edèn, paradís de descans.
3. A la meva disposició hi ha la doctrina de Beno Meïr
   i els secrets d'Alixà ben Avuià.[220]
4. També Jeroboam i Acaz[221] m'han ensenyat un missatge secret
   amb intenció agradable.
5. Les tradicions estan a les mans de Manassès i d'Amon;[222]
   hi ha una evidència en les seves paraules.
6. He vist en la casa de Miquees[223] llibres
   i en el lloc de la seva estada s'hi troba l'agadà.
7. I allí hi ha les acadèmies rabíniques d'Acan i Saül
   i la Segona (Llei) d'una altra manera estudiada.

219. Forma mètrica *ha-merubbé*.

220. Alixa ben Avuià és un tannaïta del s. II que després apostatà del judaisme, cf. *Enc Jud* 6 (1972), cols. 668-670.

221. Dos reis considerats per la Bíblia dolents: Jeroboam d'Israel (1Re 12-14) i Acaz de Judà (2Re 16).

222. Manassès era el pare d'Amon, rei de Judà, segons 2Re 21,19-25; 2Cr 22,21-25 i 2Cr 33,20.

223. Es deu referir al profeta escriptor Miquees.

POEMA 11
OTRA VEZ SOBRE LA RESURRECCIÓN Y SOBRE BENO MEIR (ABRAHAM IBN EZRÁ)

Me han interrogado sobre el presente y el pasado,
me han preguntado si hay resurrección para los muertos.
Hay por igual aniquilación o perdición para las almas,
o hay para ellas un Edén, paraíso de descanso
A mi disposición está la doctrina de Beno Meir
y los secretos de Alishá ben Avuiá.
También Jeroboam y Ahaz me han enseñado un mensaje secreto
con buena intención.
Las tradiciones están en manos de Menashé y de Amón,
hay evidencia en sus palabras.
He visto libros en casa de Miqueas
y allí adonde va se encuentra la Hagadá.
También están allí las academias rabínicas de Akán y de Saúl,
y la Segunda Ley de otra manera estudiada.

12
CASSIDA DE RABÍ MEIXUL·LAM BEN XELOMÓ SOBRE LA *GUIA*[224]

Font documental: BRODY, núm. 12, p. 32-34.[225]

– – – – / – – – – / – – – – / – – – – [226]

1. Homes heretges diuen amb menyspreu:
   No hi ha Llei, només hi ha aparences:
2. no és l'Escriptura tal com està escrita,
   sinó que hom troba al·legories en la revelació.[227]
3. Pensa el descregut que el Llibre,
   adés és paràbola adés és semblança.
4. Ha parlat en secret contra els prodigis,
   no creu sinó en l'experiència.
5. Ha dit burlant-se'n i amb desdeny:
   S'atura el sol per a Ben Gurion![228]
6. I ha comentat les tradicions[229] amb simbolismes,
   que no els ha rebut d'Abtalion,[230]
7. La seva pietat ha fallit sobre el sentit ocult de l'hisop,
   declarant vàlid tant l'hisop com l'hisop grec.[231]
8. Ha menyspreat la norma sobre el significat secret de la cremada
   i se'n riu a plaer de l'expansió (de la lepra).[232]
9. S'avergonyeixi el qui escriu acusacions
   sobre l'afer de l'àngel de la concepció.[233]

---

224. El títol àrab sencer traduït diu així: «Aquesta és una altra *cassida* en la crítica de la Guia i es diu que també és del rabí Meixul·lam fill del rabí Xelomó de santa memòria».

225. J. RIBERA, «Un altre poema polèmic de Meshul·lam de Piera», *Calls* 3 (1988-89), p. 45-51.

226. Aquest poema és del tipus *xir paixut* 'poema simple' a l'estil d'alguns poemes estròfics provençals.

227. Per als cabalistes com Meixul·lam la revelació conté molts secrets insondables.

228. Segons TB Taanit 19b, Naqdimon ben Gurion fou un jueu ric i pietós de l'època del segon setge de Jerusalem de l'any 70; com un altre Josuè va aturar el sol amb les seves pregàries.

229. «Agadàs» vol dir pròpiament les llegendes pietoses que es troben en la literatura rabínica.

230. Nom d'un dels antics membres del Sanedrí del temps d'Hircà II i d'Herodes el Gran, esmentat en el tractat misnaic Avot I,10-11.

231. Misnà, Parà XI,7 només reconeix vàlid l'hisop a seques. *Ezobyon* és una contracció d'*ezob yavan* 'hisop grec'.

232. Lv 13,24-25 parla de la cremada que es converteix en lepra. Per raons mètriques Meixul·lam llegeix *pision* en comptes de *pisaion*.

233. Es tracta de l'àngel que protegia els infants jueus nats a Egipte en temps de la persecució dels faraons contra els hebreus; cf. L. GINZBERG, *The legends of the Jews*, Filadelfia 1909-1938, vol. VI, p. 83-84.

10. Tenim testimonis respecte dels dimonis:
n'és el diable Josep i Ben Temalion.[234]
11. Contra el Kharizí[235] abocaré la meva ira,
serà objecte de befa i desdeny;
12. ell és el traductor que ha endolcit la maldat
i ha escrit el seu llibre amb intenció sospitosa.[236]
13. Ha posat paranys a una generació perversa,[237]
contra la qual no pot la innocència.
14. Del príncep, del gran Meïr, l'heroi,[238]
n'és l'agulló que punxa[239] fins a la destrucció.
15. De tot el qui va errat en tracta la *Guia*,
però el seu plançó creix[240] com la carbassera.[241]
16. Ja n'hi ha prou, rebel, de la *Guia!*
deixa ja la lògica!
17. Fes però coneixença de la Saviesa,[242]
amb la qual t'instruiràs en el coneixement de l'Altíssim.
18. Allí són esmentades les paraules dels escribes,
amb aquestes enforteix-te sense defallir.
19. Si el misteri de la corporeïtat (divina)[243] és només aparença.
per saber-ho no tens capacitat;
20. creu-ho, però, i digues: així és;
ja que hi ha un Cabdill que habita en el secret.[244]
21. El meu cor coneix la Roca de la meva fortalesa,
el Rei que s'ha fet el seu santuari.[245]

---

234. El dimoni Josep tenia amistat amb certs rabins, cf. TB Eruvín 43a; Pessahim 110a; en canvi el dimoni Ben Temalion era considerat adversari dels jueus cf. TB Meïlà 17b; *Enc Jud* 4 (1972), col. 555.

235. El jueu barceloní Yehudà al-Kharizí (1170-1235) va fer una traducció literària i lliure de l'àrab a l'hebreu de *La guia dels perplexos* de Maimònides, després que la traduís d'una manera literal Samuel Ibn Tibbon l'any 1204; cf. SILVER, *Maimonidean Criticism*, p. 22.

236. El terme *reut* pren el sentit arameu de *reuta* 'negatiu, sospitós'.

237. Dt 32,5.

238. Es tracta del rabí Meïr Abulafiya de Toledo (1170-1244), que atacà Maimònides sobretot en el tema de la resurrecció; cf. RIBERA, «La controvèrsia maimonista a Catalunya», p. 27.

239. Ez 28,24.

240. Is 53,2.

241. El poeta al·ludeix a l'arbre anomenat en hebreu *qilayon*, que segons Jo 4,6-10 creixé en una nit i l'endemà morí.

242. En hebreu *madà*; que evoca el *Sefer ha-madà* 'Llibre del coneixement' de Maimònides, que, juntament amb *La guia dels perplexos*, eren els llibres blasmats pels rabins conservadors.

243. Es tracta de la qüestió del sentit literal o simbòlic dels antropomorfismes bíblics.

244. Es podria entendre en el lloc misteriós i inaccessible de la *mercabà*, la carrossa divina on hi ha la glòria de Déu.

245. Lit. «llitera», cf. Ct 3,9, però interpretat pels rabins com l'estança sagrada de Déu, és a dir, el santuari o temple; cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p.34, n. 22.

22. Habita en el Sinaí i en el tabernacle,[246]
i la seva Presència[247] s'establí a Sió.
23. Desvetlla't, poble meu, contra aquesta gent maleïda per mi;
desperta't Tsarfat, revesteix-te de poder!
24. Contra els de la ciutat de Besiers inflamarem la nostra ira,[248]
ja que el rescat d'una part d'ells serà dificultós.[249]
25. Aleshores es farà patent el cor del poble rebel
i les figuracions esdevindran veritat.

246. Lit. «els meus tabernacles», *mixkanay*, per rimar amb *Sinaí*.

247. En hebreu: *xekhinà*, terme clàssic de la teologia rabínica per referir-se a la Presència benèfica de Déu envers el seu poble.

248. Sobre els jueus de Besiers de la edat mitjana cf. *Enc Jud* 4 (1972), col. 792-793.

249. Sl 49,9. Segons alguns ms. el verset 24 és el darrer del poema.

POEMA 12
CASIDA DEL RABÍ MESHULAM BEN SHELOMÓ SOBRE LA *GUÍA*

Hombres herejes dicen con menosprecio:
"No hay Ley, sólo hay apariencias;
no es la Escritura tal como está escrita,
sino que se encuentran alegorías en la revelación".
Piensa el descreído que el Libro
ora es parábola, ora es semblanza.
Ha hablado en secreto contra los prodigios,
no cree sino en la experiencia.
Ha dicho, burlándose y con desdén:
"¡Se detiene el sol por Ben Guryon!"
Y ha comentado las tradiciones con simbolismos,
que no ha recibido de Abtalion.
Su piedad ha fallado sobre el sentido oculto del hisopo,
declarando válidos tanto el hisopo como el hisopo griego.
Ha menospreciado la norma sobre el secreto significado de la quemadura
y se ríe a placer de la expansión de la lepra.
Se avergüence el que escribe acusaciones
sobre el asunto del ángel de la concepción.
Tenemos testigos respecto a los demonios:
no es el diablo José ni el diablo Temalyon.
Contra el Harizí abocaré mi ira,
será objeto de rechifla y desdén;
él es el traductor que ha dulcificado la maldad
y ha escrito su libro con sospechosa intención.
Ha puesto celadas a una generación perversa,
contra la cual no puede la inocencia.
Del príncipe, del gran Meir, el héroe,
no es el aguijón que pincha hasta la destrucción.
De todo el que va errado trata la *Guía*,
pero su vástago crece como la calabacera.
¡Ya basta, rebelde, de la *Guía*!
¡Deja la lógica ya!
Da, empero, conocimiento de la Sabiduría,
con la cual te instruirás en la comprensión del Altísimo;
allí están mencionadas las palabras de los escribas,
esfuérzate con ellas sin desfallecer.
Si el misterio de la corporeidad divina sólo es apariencia,
no tienes capacidad para saberlo;
créelo, sin embargo, y di "así es",
ya que hay un Caudillo que habita en el secreto.

Mi corazón conoce la Roca de mi fortaleza:
el Rey que aquí se ha hecho su santuario
habita en el Sinaí y en el tabernáculo,
y su Presencia se establece en Sión.
¡Desvélate, pueblo mío, contra esta gente maldecida por mí;
despiértate, Tsarfat, revístete de poder!
Contra todos los de la ciudad de Béziers inflamaremos nuestra ira,
pues será difícil rescatar a una parte de ellos.
Entonces se hará patente el corazón del pueblo rebelde
y las figuraciones se convertirán en verdad.

13
EN HONOR DE RAMBAN (RABÍ MOSSÉ BEN NAHMAN)

Font Documental: BRODY, núm. 13, p. 34-35.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [250]

1. Si no hagués mudat en dansa el meu plany[251]
   estaria malenconiós fins que me n'hagués anat cap a la mort.
2. Si no hagués eliminat l'aflicció del cor[252]
3. jo hauria vessat la font dels meus ulls a causa de les adversitats del destí.
4. Neguitejo però em consolo; quin profit hi haurà en el jorn
   en què s'hagi afligit la meva ànima si no m'he ungit amb ungüent?[253]
5. Faré volar la meva pena, però no amb massa alegria
   perquè he recolzat el meu cor en gairebé gens d'ajut.
6. M'alegraré poc en un triomf que afirma:
   S'han realitzat els meus propòsits i me n'he felicitat.
7. De quina manera em faran canviar els avatars del destí?
   M'apagarà la lluentor de l'estrella sense que jo hagi enfosquit.
8. Cert han cantat els meus poemes i a qui altre els han cantat?
   Els he atret a la meva fama en el clan dels músics.
9. A aquells qui pregunten segons les meves opinions qui soc jo,
   a ells per humilitat m'he abstingut de respondre'ls.
10. Perquè als qui em valoren amb un criteri humà responeu-los:
    Si he estat valorat, qui s'assembla a mi?
11. No digueu: No ha arribat Meixul·lam a la glòria dels vidents
    i ha estat inferior a la categoria dels profetes.
12. Un viratge renovat en l'univers hi hagué
    el jorn que m'ensenyaren i vaig ser instruït en la poesia.
13. Un jorn m'ensenyaren la poesia i la justícia
    fins que vaig saber jutjar entre crim i crim i entre litigi i litigi.
14. Encara continuarà Meixul·lam ben Xelomó
    redactant prosa rimada com jo l'he escrit?
15. Aquells qui em demanen una paraula docta sobre la poesia
    pel corriol de la retòrica als meus peticionaris he encaminat.
16. Però el neci que ha concebut les seves rimes com un ornament,
    l'he conduït a la tenebra i no a la llum de l'Orió.

---

250. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
251. Sl 30,11.
252. Lm 3,65.
253. Dn 10,3.

17. No penso en l'avortament[254] dels notables famosos,
però he rebutjat el respecte vers els qui es vanaglorien.
18. No em tindran present per la meva gran glòria
si (com) el cup he trepitjat[255] els retòrics del temps!
19. Dóna repòs al teu cor de suportar-me,
perquè per compassió he recolzat la retòrica del teu llibre.
20. No tinc costum de ser submís a tot el qui vingui
ni a aquell rere el qual em senti atret.
21. Tinc un amic temporal però l'estimo per sempre,
ja que en un temps considerat he entronitzat els amants.
22. A un només l'he anomenat amic etern:
a Ben Nahman, que he ungit rei meu.

254. *Nefil* en el sentit targúmic equivalent a l'hebreu *nefel* (Sl 58,9).
255. Is 63,3.

POEMA 13
EN HONOR DE RAMBAN (RABÍ MOISÉS BEN NAHMAN)

Si no hubiese mudado en danza mi lamento,
estaría melancólico hasta la muerte;
si no hubiese eliminado la aflicción de mi corazón,
habría vertido la fuente de mis ojos a causa de las adversidades del destino.
Me desazono, pero me consuelo: ¿qué provecho habrá en el día
en que se haya afligido mi alma si no me ungí con ungüento?
Haré volar mi pena, pero no con excesiva alegría,
pues he buscado apoyo a mi corazón sin casi ninguna ayuda;
me alegraré poco de un triunfo que afirma:
"Se han realizado mis propósitos y me han felicitado".
¿De qué manera me harán cambiar los avatares del destino?
¿Se me apagará el brillo de la estrella sin que yo haya oscurecido?
Es cierto que han cantado mis poemas, ¿y a qué otro se los han cantado?;
a ellos les atrae mi fama en el clan de los músicos.
A aquellos que preguntan quién soy yo según mi opinión,
a ellos, por humildad, me he abstenido de responderles,
porque a los que me valoran con un criterio humano les respondo:
"Si ya he sido valorado, ¿quién se compara conmigo?"
No digáis: "No ha llegado Meshulam a la gloria de los videntes
y ha sido inferior a la categoría de los profetas".
Un renovado viraje en el universo hubo
el día en que me enseñaron y fui instruido en poesía;
un día me enseñaron la poesía y la justicia
hasta que aprendí a juzgar entre crimen y crimen, y entre litigio y litigio.
Puede ser que mientras Meshulam Ben Shelomó exista,
se aprecie la retórica como yo la he valorado.
A aquellos que me piden una palabra docta sobre poesía
por el sendero de la retórica a mis peticionarios he encaminado,
pero al necio que ha concebido sus rimas como un ornato
le he conducido a la tiniebla y no a la luz de Orión.
No pienso en abortar a los notables famosos,
pero he rechazado el respeto hacia los que se vanaglorian.
¡No me tendrán presente por mi gran gloria
si como en el lagar he pisado a los retóricos de mi tiempo!
Da reposo a tu corazón por soportarme
porque por compasión he apoyado la retórica de tu libro.
No tengo costumbre de ser sumiso con todo el que venga,
ni con aquel de atrás por el cual me sienta atraído.
Tengo un amigo de este tiempo, pero al que quiero para siempre,
ya que durante un tiempo considerable he entronizado a los amantes.
Solamente a uno he llamado amigo eterno:
a Ben Nahman, a quien he ungido como mi rey.

14
SOBRE L'AVARÍCIA I LA GENEROSITAT

Font documental: BRODY, núm. 14, p. 36-39.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [256]

1. Els qui vigilen els corriols de l'Arabà preguntaran:
   Quan clamareu joiosos vers els amics?
2. Han vigilat Temà i els camins de Dedan;[257] han dit:
   Tal volta els campaments han enarborat la bandera de la pau?
3. Se'ns convocarà a la reunió, però com ha estat de gran l'allunyament
   tant menys els cors han esperat la fugida.
4. Potser els seus camells no podran
   portar la càrrega dels seus tresors ni suportar-la
5. No hi ha límit al tresor[258] i per això van avançant lentament
   seguint les seves rutes.
6. On els companys viatgen des de les seves tendes?
   On són els estatges dels amics i a on acampen?
7. Si l'amant[259] trasllada la seva estada lluny dels amics,
   com superaran els seus amics la separació?
8. Per a mi ha estat una consolació quan ja han vist els meus ulls
   que els homes han anhelat el seu bé.[260]
9. Jo convoco els germans, els aliats,
   les personalitats que han maldat per assolir una dignitat.
10. Tots els afeccionats a relacions estan connectats en l'íntim del meu cor
    i en les regles de l'amor s'han implicat.
11. Entraràs en la categoria dels mercaders de brocats i lli fi,
    amb els ambulants que han traficat amb àgates;
12. la teva mà posseirà, s'enriquirà i negociarà,
    i essències de bàlsams des de Saba seran portades.
13. No et mantindràs adormit i et sorprendràs
    com molts han temut l'acció del destí.
14. Ja que les activitats t'han imposat diligència en aquestes,
    la somnolència ha estat arrabassada de tu.
15. Trobaràs gent llesta, però el temps serà molt indolent
    per trametre en herència la riquesa.

---

256. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
257. Temà i Dedan son dues regions del nord d'Aràbia (Gn 25,15; Jr 25,23).
258. Na 2,10.
259. Lit. «el cérvol».
260. Mi 1,12.

16. Són rectes de cor, però es mostren tortuosos i astuts
a les generacions del seu temps.
17. Coneixerà el meu estimat com s'enfortirà
i també d'aleshores s'ha duplicat la fama.
18. En alguns d'ells amb el temor del pecat llur intel·ligència creix,
mentre d'altres amb el ceptre dels dominadors han governat.
19. Han estat honrats els notables en fama, que han dirigit amb ordre el món,
i amb mesura han fet cessar les llàgrimes.[261]
20. Han mort en pau amb plena dignitat,
perquè les mans de l'atzar no han prosperat sobre ells.
21. Però els mancats d'enteniment, s'han aferrat a un model,
a la manera dels generosos del poble, i han desvariejat.
22. No ha prolongat l'estrella llur tranquil·litat
sinó que el temps s'ha mofat d'ells i els ha escarnit.
23. No ho tindran per honor les personalitats que regeixen la sobirania,
mentre molts diguin: s'enganyen.
24. No tinc afany de dignitat temporal,
ja que, els morts que han sucumbit quin profit en trauran, de la lloança?
25. Al final resta pendent la glòria dels qui se'n van;
tal volta han reservat l'honra per al final?
26. Les normes amb les quals l'home es fa un senyor,
totes han estat sospesades en la balança dels consellers.
27. La (bona) mesura de la generositat arribarà als diligents,
no els mancarà res del que han fet amb seny.
28. Han estat semblants les mans del peresós i les del devastador,
ja que hi ha negligents que són comparables als destructors.
29. Retira la teva mà perquè els amics dels avars tenen aversió
a les riqueses i a la generositat humana,
30. i diuen: Un mur és aixecat a la prosperitat humana
i han estat posats límits a la felicitat humana.
31. Aquesta és la queixa del peresós
i per això els indolents són saquejats i espoliats en gran manera.
32. Germà meu, no et sàpiguen poc dolços els somnis,
perquè hi ha el zel dels qui diuen que estan enverinats.
33. Aferma el poder de l'avarícia en les mans
que s'han habituat a dilapidar la riquesa des de la joventut.
34. Quants distants en el cor s'aproparan a tu en el jorn de la felicitat
i quants redemptors t'alliberaran!
35. Tot home segons la seva riquesa és valorat
i segons ha pujat l'estrella els homes en l'èxit s'han enlairat.

261. Sl 80,6.

36. Si en la riquesa hi ha preocupació[262] amb relació a la pobresa,
per què han estat enganyats el indigents i per què s'han tornat necis?
37. El precepte es exercitat per honrar els savis,
també la norma encara que hagin estat humiliats.
38. És recordat per renom etern, però a penes ha administrat les activitats
que han emplenat les mercaderies en llocs ocults.
39. Qui és aquell que t'és idoni per lamentar-se amb els amics
que s'han apiadat de la teva grandesa?
40. O si hi haguessin amics que s'entusiasmessin
perquè la teva glòria és un atzar i se'n gloriessin
41. Si els amics dissimulen els jorns de fallida,
certament ells han estat excusats per tu però no han estat perdonats.
42. Si tu no ets l'únic en els avatars del temps,
el pecat dels qui han estat infidels et justificarà.
43. No han estat justificats els qui pequen humanament,
perquè s'hagin justificat a ells mateixos i s'hagin disculpat.
44. Els judicis de danys jo judico als perjudicadors més
que del poc que han perjudicat amb aquests.
45. No pensis que el crim és dany (que ve) de tu mateix,
ja que ells han augmentat els crims més del que es pot suportar.
46. Han convertit els obsequis en negoci
i els donants han deixat de donar regals.
47. Avui dia la paraula ignominiosa ha estat mofa dels qui prometien
i en això han depès de llurs obsequis.
48. Perquè seràs seduït per oferir-te a la generació,
en la qual les portes de la voluntarietat han estat detestades.
49. Si el temps no causa deshonra,
aleshores no reconeixerà que els valors s'hereten.
50. N'hi ha prou per l'home de ser fill del destí
si els seus fills esdevenen estúpids i folls.
51. Hi ha un defecte en la seva generositat perquè en desaparèixer ell,
desapareixen els seus testimonis i com fum les seves lloances
s'han esfumat.
52. Els qui recullen difamacions en les seves obres,
trobaran equivocacions i fracassos quan ensopeguin.
53. Inclina la teva espatlla a la càrrega i enforteix el teu cor,
els fills del temps han triomfat en allò que han suportat.
54. Si et valores a tu mateix aquest serà el teu mèrit,
com honraràs els rostres que han estat deshonrats?

---

262. Pr 15,16.

55. Menyspreu és per tot honrat la lloança dels qui menyspreen;
han estat glorificats per l'insult dels qui els glorifiquen.
56. Si la història ha agitat les espases,
són les espases que han forjat la teva espasa.
57. Han sortit llamps dels designis de la joventut,
són brases de foc que han devorat la teva persona.
58. Amic de la meva ànima gira i trastoca a favor teu
igual com les circumstàncies es trastoquen i es giren.
59. Que no sigui avar en la intenció;
ella diu això als infames que seran deshonrats.
60. Posa't un terme mig, germà meu,
fins que recobris les propietats que varen ser retirades de tu.
61. No t'amaguis del germà i adhereix-te als caminants per corriols
que han estat exiliats de les seves estances.
62. Consulta i deixa't consultar per saber el que serem
i com els vagabunds han avorrit les seves tendes.
63. Aquesta és la teva benvolença, germà meu, i vers l'emigrant
i aquesta és la recompensa que els compassius han atorgat al convençut.
64. La conducta dels humils es fer com principi la glòria humana
ja que han promogut els seus valors.
65. Com han estat honrats els bons seguint la norma
i han complert l'explicació en la complexitat dels fets.
66. I a tu, gran home, els meus llavis com oradors t'han lloat
i han manifestat la teva grandesa a les oïdes dels homes.
67. Al teu nom des de lluny la glòria
fins que els vigilants dels corriols de l'Arabà preguntin.

POEMA 14
SOBRE LA AVARICIA Y LA GENEROSIDAD

Quienes vigilan los senderuelos de Arabá preguntarán:
"¿Cuándo clamaréis gozosos por los amigos?".
Han vigilado Temá y los caminos de Dedan; han dicho:
"¿En qué ocasión los campamentos han enarbolado la bandera de la Paz?"
Se os convocará a la reunión, pero ¡cuán largo ha sido el alejamiento!,
¡cuánto menos han esperado su huida los corazones.
Puede ser que sus camellos no puedan
llevar la carga de sus tesoros ni soportarla.
No hay límite para el tesoro y, por eso, van avanzando lentamente
siguiendo sus rutas.
¿A dónde viajan los compañeros desde sus tiendas?
¿Dónde están las moradas de los amigos y dónde acampan?
Si el amante traslada su estancia lejos de los amigos,
¿cómo superarán sus amigos la separación?
Para mí ha sido un consuelo cuando ya han visto mis ojos,
porque los hombres han anhelado su bien.
Yo convoco a los hermanos, a los aliados,
a las personalidades que han hecho el mal para lograr una dignidad.
Todos los aficionados a las relaciones están conectados
en lo más íntimo de mi corazón, y en las reglas del amor se han implicado.
Entrarás en la categoría de los mercaderes de brocados y fino lino,
de los ambulantes que han traficado con ágatas;
tu mano poseerá, se enriquecerá y negociará,
y esencias de sándalo serán traídas desde Saba.
No te mantendrás adormecido y te sorprenderás
cómo muchos han temido a la acción del destino.
Ya que las actividades te han impuesto diligencia en ellas,
la somnolencia ha sido arrebatada de ti.
Encontrarás gente avispada, pero al mismo tiempo será muy indolente
para tramitar en herencia su riqueza.
Son rectos de corazón, pero se muestran tortuosos y astutos
frente a las generaciones de su tiempo.
Conocerá mi amado cómo se fortalecerá
y también cómo, desde entonces, se ha duplicado su fama.
Algunos de ellos, bajo el temor al pecado, acrecientan su inteligencia;
mientras otros han gobernado con el cetro de los dominadores.
Han sido honrados los notables en la fama
que han dirigido con orden el mundo,
y con mesura han hecho cesar las lágrimas.
Han muerto en paz, con plena dignidad,

porque las manos del azar no han prosperado sobre ellos.
Pero los faltos de entendimiento se han aferrado a un modelo,
a la manera de los generosos del pueblo, y han desvariado.
No ha prolongado la buena estrella su tranquilidad,
sino que el tiempo se ha mofado de ellos y les ha escarnecido.
No lo tendrán como un honor las personalidades que rijan la soberanía
mientras muchos digan: "Se engañan".
No tengo ningún afán de dignidad temporal,
pues ¿de qué me aprovechará la alabanza
a los muertos que han sucumbido?
Al final queda pendiente la gloria de los que se van;
¿acaso han reservado la honra para el final?
Las normas según las cuales el hombre se convierte en un señor,
todas ellas han sido sopesadas en la balanza de los consejeros.
La buena medida de la generosidad llegará a los diligentes,
no les faltará nada por lo que han hecho con sensatez.
Son parecidas las manos del perezoso y las del devastador,
pues hay negligentes que son comparables a los destructores.
Retira tu mano, porque los amigos de los avaros
sienten aversión por las riquezas y la generosidad humanas,
y dicen: "Se ha levantado un muro ante la prosperidad humana
y límites han sido puestos a la felicidad humana".
Esta es la queja que hace el perezoso,
y por eso los indolentes son saqueados y expoliados en gran manera.
Hermano mío, no te parezcan poco dulces tus sueños,
pues existe el celo de quienes dicen que están envenenados.
Afirma el poder de la avaricia en las manos
que desde su juventud se han habituado a dilapidar la riqueza.
¡Cuántos, distanciados dentro de su corazón,
se acercan a ti en el día de la felicidad,
y cuántos redentores te liberaran?
Cada hombre es valorado según su riqueza
y según ha ascendido su estrella los hombres de éxito se han encumbrado.
Si los ricos se preocupan por la pobreza,
¿por qué han sido engañados los indigentes y por qué se han vuelto necios?
Es ejercido el precepto para honrar a los sabios,
también la norma, aunque hayan sido humillados.
Es recordado por su eterno renombre,
pero apenas ha administrado las actividades que han llenado
las mercancías en ocultos lugares.
¿Quién es aquél a quien le da por lamentarse
con los amigos que de tu grandeza se han apiadado?
O si hubiese amigos que se entusiasmasen

porque tu gloria es un azar, y se alegrasen.
Si los amigos disimulan tus días de fracaso,
ellos, ciertamente, han sido excusados por ti,
pero no han sido perdonados.
Si tú no eres el único en sufrir los avatares del tiempo,
te justificará el pecado de los que han sido infieles.
No han sido justificados los que pecan humanamente
porque se hayan justificado a sí mismos y se hayan disculpado.
En los juicios por daños yo juzgo a los perjudicadores por sí mismos,
más que por lo poco o mucho que hayan perjudicado.
No pienses que el crimen es un daño que viene de ti mismo,
pues ellos han aumentado sus crímenes más de lo que se puede soportar.
Han convertido los obsequios en negocios
y los donantes han dejado de hacer regalos.
Hoy día la palabra ignominiosa ha sido la burla de los que prometían,
y de esto han dependido sus obsequios.
Porque serás seducido para ofrecerte a la generación
donde las puertas de la voluntad han sido detestadas.
Si el tiempo no causa deshonra,
no reconocerá, entonces, que los valores se heredan.
Hay bastante para el hombre con decir que es hijo del destino
si sus hijos se convierten en estúpidos y locos.
Hay un defecto en su generosidad porque, al desaparecer él,
desaparecen sus testimonios y como humo sus alabanzas se esfuman.
Los que coleccionan difamaciones en sus obras,
encontrarán equivocaciones y fracasos cuando tropiecen.
Inclina tu espalda ante la carga y fortalece tu corazón,
los hijos del tiempo han triunfado en aquello que han soportado
Si te valoras a ti mismo éste será tu mérito,
¿cómo honrarás los rostros que han sido deshonrados?
Desprecio es para todo ser honrado la alabanza de los que desprecian;
han sido glorificados por el insulto de quienes los glorifican.
Si la historia ha agitado las espadas,
son las espadas las que han forjado tu espada.
Han salido rayos de los designios de tu juventud,
son brasas de fuego que han devorado tu persona.
¡Amigo del alma mía, gírate y trastoca a tu favor
igual que las circunstancias te trastocan y te hacen girar!
Que no sea avaro en la intención:
ella dice eso a los infames que serán deshonrados.
Ponte un término medio, hermano mío,
hasta que recobres las propiedades que te fueron arrebatadas.
No te escondas del hermano y adhiérete

a los que han sido exiliados de sus moradas y caminan por senderuelos.
Consulta y déjate consultar para saber lo que seremos
y cómo los vagabundos han aborrecido sus tiendas
Esta es tu benevolencia, hermano mío, hacia el emigrante
y ésta es la recompensa que los compasivos han otorgado al convencido.
La conducta de los humildes es, como principio,
conseguir la gloria humana, pues sus valores han promovido.
Como han sido honrados los buenos que siguen la norma
y han completado la explicación con la complejidad de los hechos.
Y a ti, gran hombre, mis labios te han alabado como si fueran oradores
y han manifestado tu grandeza a oídos de otros hombres.
A tu nombre desde lejos, la gloria,
hasta que los vigilantes de los senderuelos de Arabá pregunten.

15
CONTRA EL LLIBRE *MORÉ HA-NEVUKHIM* DE RABÍ MOSSÉ BEN MAIMON

Font documental: BRODY, núm. 15, p. 39.[263]

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – [264]

1. *Guia de perplexos*, refrena la teva boca, calla![265]
   Certament aquests mots no hem sentit fins aquí;[266]
2. carreguin amb llurs delictes[267] els qui diuen:
   L'Escriptura és una al·legoria i en ella[268] el profeta és un somni.

263. M. FORCANO, «Nova aportació a la poesia polèmica de Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuari de Filologia* XIV, E 1 (1991), p. 83.

264. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

265. Sl 32,9. Expressió agafada també del *Llibre de la creació* 80,1. Vegeu J. MATEU ROTGER, *Sefer Yetzirah*, Barcelona 1983.

266. 2Sa 7,18.

267. Nm 18,1.

268. Jr 23,28.

POEMA 15
CONTRA EL LIBRO *MORÉ HA-NEBUKHIM*, DE RABÍ MOISÉS BEN MAIMÓN

¡*Guía de perplejos*, refrena tu boca, calla!
Ciertamente estas palabras no hemos oído hasta ahora;
carguen con sus delitos los que dicen:
"La Escritura es una alegoría y en ella el profeta es un sueño".

16
AL SEU AMIC ISAAC
EN INFLAMAR-SE LA SEVA IRA

Font documental: BRODY, núm. 16, pp. 39-42.[269]

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [270]

1. Sentiran[271] les meves oïdes un so com el de les danses,[272]
   narraran[273] les excel·lències dels meus coneguts.
2. Entonaran sobre els membres del grup una lloança
   les distingides[274] filles de l'amor dels seus estendards.
3. Suscitaran un cant en nom d'Isaac, el meu amic,
   i escoltarem rere d'elles una veu com de sofrents.[275]
4. El meu cor, d'acabada bellesa,[276] anirà cap a tu,
   sobrepassant la norma, com l'amor de les noces.[277]
5. Un esperit humiliat[278] però afable,[279]
   pagarà amb la mateixa moneda[280] en inflamar-se la seva ira?[281]
6. Escolta, si us plau, els consells de talent i saviesa,
   que del teu esperit han estat emanats.
7. Abans de la venjança cal meditar i discernir,
   perquè el savi ha de procurar-se encomis.
8. Considera si la falta és pecat[282]
   per saber[283] si encobrir-la o descobrir-la.

---

269. E. JIMÉNEZ, «Un poema laudatorio de Mĕšullam ben Šĕlomoh de Piera (s. XIII): A Yishaq (Reflexiones sobre el lenguaje)», dins *Actes del II Congrés per a l'estudi dels jueus en territoris de llengua catalana,* Barcelona 2005, p. 59-71; E. JIMÉNEZ, *Anuari de Filologia* XXVI, E 12 (2004), p. 55-68.

270. Forma mètrica *ha-merubbé*.

271. Sl 104,12.

272. Sl 150,4.

273. Jt 5,11.

274. Cf. Ct 2,4.

275. Ct 2,5.

276. Ez 28,12.

277. Jr 2,2.

278. Pr 16,19.

279. Lit. «nèctars en el seu paladar».

280. Sl 28 4.

281. Sl 124,3.

282. Os 12,9.

283. Ex 2,4.

9. Abans d'agafar la ploma i escriure,
pren en el teu cor, germà meu, les justes decisions.[284]
10. Has de saber que l'escriptura és com agudes fletxes[285]
i l'inscrit en un llibre com punyals.[286]
11. La paraula és com la imperfecció transitòria,[287] en la meva opinió,
mentre l'escriptura i el llibre són ferides.
12. La teva llengua engolirà l'amplària de la terra
i la teva mà farà tremolar les regions de Galilea.
13. Enviaràs cap al confí del sud[288] els llibres,
i cap a l'est i cap al país esplendorós[289] els rotlles.
14. Com esborraràs les ignomínies dels volums
quan vet aquí que són habituals en la llengua de molts?
15. Entre les normes del neci hi ha provocar discòrdies
i, així, l'insensat recol·lectarà les traïcions.
16. Discutirà però no escoltarà la resposta
i contra els seus amics dirigirà falses acusacions.
17. Vindrà cap als seus coneguts amb un pretext
i cap aquells qui l'estimen amb estratagemes.
18. En canvi, el fill de llinatge sant és bo i indulgent,
jutja per justificar i anticipa els perdons.
19. Et resistiràs, potser, i deixaràs de confessar-te?
Aleshores les portes de l'aliança restaran tancades.
20. A tu la humilitat, a tu les cel·les de la lloança,
la boca afalagadora i els ulls baixos!
21. Les calúmnies, que no són del teu acord,
però que ho són dels altres, són per tu qüestionades.
22. Per fer tornar la fraternitat dels dies de joventut
t'arribaran els feixos dels meus penediments,
23. per aplanar la senda del vestigi de la còlera,
per despedregar les vies de l'ardor de la ira.
24. Al marge meu, les circumstancies pertanyen a Déu,[290]
a ell li correspon que siguin sospesades[291] les raons i les causes.
25. El destí ha aportat glòria a la glòria
i ha atret la grandesa vers la grandesa,

---

284. Is 16,3.
285. Pr 25,18. Cf. poema 27, v. 7.
286. Pr 30,14.
287. Misnà, Hul·lín X,2.
288. El país del Iemen.
289. Dn 8,9, la terra d'Israel.
290. Gn 41,16.
291. 1Sa 2,3.

per acréixer la categoria de l'home amb el seu germà
i per elevar la posició de l'home amb el seu company.
No ha restat cap parla de mercader[292] en ells,
no profetitzaren futileses els escriptors eloqüents;[293]
no arribaren ni a l'estimació ni al preu de cap home,
ni varen ser article de mercaderia.
L'aliança dels dos estimats[294] ha estat renovada,
hi ha una gran pau, i el cavall no té picarols.[295]
Tornaran els amics, caminant en les tenebres,
a la llum de l'amistat, sortint de la foscor.
Les meves salutacions per a tu, corona del meu cap,
íntegre en la conducta i de comportament planer.
Com demanes càntics de qui és inexpressiu
i poesia dels ineptes?[296]
Ja ha estat usurpada la dolcesa del poema i no tornarà
fins que el meu destí restitueixi els béns espoliats.[297]
Des que han estat trencats els tubs[298] de la meva flauta,
en els secrets del Talmud els meus propòsits s'afanyen.
Les acadèmies rabíniques tinc fixades per al midraix[299]
i les tendes del tractat *Ohalot*.[300]
Quan no s'està dret[301] distingeixo el judici de la pregària,
i quan hi ha hereus, l'ordre de les herències.[302]
He aprofundit en el secret del *Llibre de la creació*[303]
i he après el fonament de les set lletres dobles.[304]

---

292. Lit.: «llengua d'intermediari, llengua d'alcavot».

293. Is 30,10.

294. Lit.: «cervatells»; Ct 4,5; 7,4.

295. Za 14,20. Símbol, potser, d'una gran quietud.

296. Lit. «incircumcisos de llavis», Ex 6,12.

297. Ez 18,12.

298. Lit. «cordes»; fig. «sort, destí».

299. El terme «midraixos» sembla referir-se, en aquest vers, a les acadèmies rabíniques (cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p.41, n. 26) i la paraula «midraix» al·ludiria a l'estudi, l'exegesi rabínica i als temes estudiats en aquestes acadèmies.

300. El tractat *Ohalot* 'Tendes', segon tractat de l'ordre *Teharot* de la Misnà.

301. Cf. Misnà, Berakhot V. També cf. TB Berakhot 31a: «Els nostres rabins van ensenyar: Un home no ha de romandre dret per a dir la pregària (*tefil·lab*) ni immediatament després del judici d'un cas ni immediatament després d'una [discussió sobre un punt de l'] halacà».

302. Cf. Misnà, Bava Batra VIII.

303. El *Llibre de la creació* (*Sefer yetsirà*) és un del textos essencials de la literatura cabalística.

304. Segons el *Sefer yetsirà*, cap. 4, les «set dobles» (*kefulot*) són les lletres que tenen una doble pronunciació, forta o suau (Be-Ga-D Ke-Fa-T) i estan relacionades amb la constitució de l'univers.

38. Quin profit hi ha en el *poel qal* (present simple) i en el *paal* (passat)?
Potser que de les seves accions en surtin guanys?[305]
39. Aprendrem de la forma *poel* el quadrat de la hipotenusa[306]
i les àrees dels cercles?[307]
40. Has vist un gramàtic (que sigui) mestre o jutge?
i dels qui puntuen,[308] caps de comunitats?
41. En l'accent *tarhà*[309] albiraràs dificultat i treball
i no trobaràs peculiaritat en les formes segolades.
42. Un gran misteri per als estudiosos de l'Escriptura[310] hi ha en les *BUMaF*,[311]
i també en les *BeGaDKeFaT* [312] hi ha uns profunds coneixements;
43. són indagats (els llibres de) Jeremies, Miquees i Amós
i, davant d'ells, el fonament de la gramàtica i del lèxic.
44. De Qimhí[313] el *Llibre del record* és bo en llurs mans,
i el poema de lloances de Darí[314] en llur boca.
45. Hi ha discussió sobre *Xoraixim* i *Riqmà*,
i he trobat qüestions sobre *Hassagà*.[315]
46. Els seus dies es consumiran en la tasca de la puntuació,
en va fatigats i amb els seus cors defallits.

---

305. El poeta ironitza sobre el valor relatiu de la gramàtica convencional que contrasta amb el sentit metafísic i la dimensió esotèrica que té la gramàtica en el *Sefer yetsirà*.

306. Lit.: «diagonals».

307. Lit.: «els quadrats dels cercles», la mesura de l'àrea del cercle en el quadrat.

308. Els qui accentuen i vocalitzen el text, és a dir, els masoretes.

309. Un accent disjuntiu de l'hebreu.

310. El terme *qaraín* significa «estudiosos de l'Escriptura» però també «caraïtes». Els caraïtes eren un grup de jueus de l'edat mitjana que només acceptaven la Bíblia i no la Misnà. Es dedicaren sobretot a l'estudi gramatical de la Bíblia. És difícil concloure si l'autor es vol referir en particular als caraïtes en aquest poema.

311. *BUMaF*: paraula mnemotècnica utilitzada per a recordar les consonants labials bet, vau, mem i pe.

312. *BeGaDKeFaT*: paraula mnemotècnica utilitzada per a recordar les sis consonants que tenen una *doble* pronunciació, forta o suau, segons portin o no el punt diacrític anomenat *dagueix*.

313. Yossef ben Yitshaq Qimhí (Al-Andalus, *c.*1105–*c.*1170), és autor –no caraïta– del *Sefer ha-zikkaron* 'El llibre del record', gramàtica útil per recordar normes filològiques. Cf. SÁENZ-BADILLOS-TARGARONA, *Diccionario de autores judíos*, p. 193-194.

314. Moixé ben Abraham Darí, (final s. XII–principi s. XIII), poeta caraïta originari d'Alexandria que va escriure poemes semblants als de l'escola d'Ibn Gabirol i Ibn Ezra (cf. H. SCHIRMANN, «Dar'i, Moses Ben Abraham», dins *Enc Jud* 5, col. 1302-1303). H. BRODY planteja dubtes sobre les al·lusions a Qimhí i a Darí. Pel que fa a Darí, proposa una correcció textual del ms. i creu que es podria llegir Abraham Ibn Ezra en comptes de Darí. Cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p.41, n. 34.

315. *Sefer ha-xoraixim* 'Llibre de les arrels', *Sefer ha-riqmà* 'Llibre del brodat' i *Sefer ha-hassagà* 'Llibre de la crítica' són tres obres del gramàtic i lexicògraf Yonà (Abû-l-Walîd Marwân) ibn Yanah (s. XI), interessat a elaborar una obra gramatical completa i sistemàtica de la Bíblia. Cf. SÁENZ-BADILLOS-TARGARONA, *Diccionario de autores judíos*, p. 178-180.

47. És suficient que examini jo l'acció
per distingir entre masculí o femení.
48. Què m'importen els verbs forts
i els verbs febles?[316]
49. Al renom universal, a la meva glòria i al meu honor,
sentiran les meves oïdes un so com el de les danses.

316. Lit.: «els qui vénen amb lletres febles»; es tracta dels verbs hebreus regulars i irregulars o defectius. L'autor en aquests versets menysprea la meticulositat dels gramàtics.

POEMA 16
A SU AMIGO ISAAC
AL INFLAMARSE SU IRA

Escucharán mis oídos un son como el de las danzas,
narrarán las excelencias de mis conocidos.
Entonarán sobre los miembros del grupo una alabanza
por sus estandartes las distinguidas hijas del amor.
Suscitarán un canto en nombre de Isaac, mi amigo,
y oiremos detrás de ellas una voz como de sufrientes.
Mi corazón, de acabada hermosura, irá hacia ti
sobrepasando la norma, como el amor de las nupcias.
¿Un espíritu humillado, pero afable,
pagará con la misma moneda al inflamarse su ira?
Escucha, por favor, los consejos del talento y la sabiduría
que de tu espíritu han sido emanados.
Antes de la venganza debes meditar y discernir,
porque el sabio ha de procurarse encomio.
Considera si la falta es pecado
para saber si encubrirla o descubrirla.
Antes de coger la pluma y escribir,
toma en tu corazón, hermano mío, las justas decisiones.
Has de saber que la escritura es como agudas flechas
y lo escrito en un libro, como puñales.
La palabra es, en mi opinión, como la imperfección transitoria,
mientras que la escritura y el libro son heridas.
Tu lengua engullirá la amplitud de la tierra
y tu mano hará temblar las regiones de Galilea.
Enviarás hacia el confín del sur los libros,
y hacia el este y hacia el país esplendoroso, los rollos.
¿Cómo borrarás las ignominias de los volúmenes
cuando hete aquí que son habituales en el lenguaje de muchos?
Entre las normas del necio está provocar discordias
y así el insensato cosechará traiciones.
Discutirá, pero no escuchará la respuesta
y contra sus amigos dirigirá falsas acusaciones.
Vendrá hacia sus conocidos con un pretexto,
y hacia aquellos que le quieren, con estratagemas.
En cambio, el hijo de santo linaje es bueno e indulgente,
juzga para justificar y anticipa los perdones.
¿Te resistirás, tal vez, y dejarás de confesarte?
Entonces las puertas de la alianza quedarán cerradas.
¡A ti la humildad, a ti las celdas de la alabanza,

la boca halagadora y los ojos bajos!
Las calumnias, que no son de tu acuerdo,
o que lo son pero de otros, son por ti cuestionadas.
Para hacer volver la fraternidad de los días de juventud
te llegarán los fajos de mis arrepentimientos,
para allanar la senda del vestigio de la cólera,
para despedregar las vías del ardor de la ira.
Al margen de mí, las circunstancias pertenecen a Dios,
a Él le corresponde que sean sopesadas razones y causas.
El destino ha aportado gloria a la gloria
y ha atraído la grandeza hacia la grandeza
para acrecentar la categoría del hombre con su hermano
y para elevar la posición del hombre con su compañero.
No ha quedado ningún habla de mercader en ellos,
no profetizaron futilezas los escritores elocuentes,
no llegaron ni a la estimación ni al precio de ningún hombre,
ni fueron artículo de mercadería.
La alianza de los dos amantes ha sido renovada,
hay una gran paz y el caballo no tiene cascabeles.
Volverán los amigos, caminando entre tinieblas,
a la luz de la amistad, saliendo de la oscuridad.
Mis saludos para ti, corona de mi cabeza,
íntegro en la conducta y de comportamiento llano.
¿Cómo pides cánticos de quien es inexpresivo
y poesía de los ineptos?
Ya ha sido usurpada la dulzura del poema y no volverá
hasta que mi destino restituya los bienes expoliados.
Desde que han sido rotos los tubos de mi flauta
en los secretos del *Talmud* mis propósitos se afanan.
Las academias rabínicas tengo fijadas por el *midrash*
y las tiendas por el tratado *'Ohalot*.
Cuando no se está con el derecho aclaro la normativa de la plegaria,
y cuando hay herederos, el orden de las herencias.
He profundizado en el secreto del *Libro de la Creación*
y he aprendido el fundamento de las "siete dobles"
¿Qué provecho hay en el presente simple y en el pasado?
¿Puede ser que de sus actos salgan ganancias?
¡Se ha estudiado el cuadrado de la forma del verbo,
las formas oblicuas y las cuadraturas de los círculos!
¿Has visto un maestro gramático y juez al mismo tiempo?
¿y entre los que puntúan, cabezas de comunidades?
En el acento *tarha* divisarás dificultad y trabajo
y no encontrarás peculiaridad es las formas *segoladas*.

Un gran misterio para los caraítas hay en las BUMaF,
y también en las BeGaDKeFaT hay profundos conocimientos;
son estudiosos de Jeremías, Miqueas y Amós
y, antes que de ellos, del fundamento de la gramática y del léxico.
El *Libro del recuerdo*, de Qimhi, es bueno en sus manos,
y el poema de alabanzas de Darí en su boca.
Hay discusión sobre el *Libro de las raíces* y el *Libro del bordado*
y he encontrado cuestiones en el *Libro de la crítica*.
Sus días consumieron en el trabajo de puntuación,
se han cansado y tienen los corazones desfallecidos.
¿Es conveniente que examine yo la acción
para distinguir entre masculino y femenino?
¿Qué me importan los verbos fuertes
y los verbos débiles?
Para universal renombre, para mi gloria y para mi honor
escucharán mis oídos un son como el de las danzas.

17
A LLOANÇA DELS SEUS AMICS I D'ELL MATEIX

Font Documental: BRODY, núm. 17, p. 42-44.

∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [317]

1. Pel crim del destí i no per causa meva
   m'enganyarà i no reconeixerà el meu cordó.[318]
2. M'enganyarà i per la gelosia del seu cor,
   ofegarà entre els seus llavis la meva lloança
3. i si proclamés la meva glòria no ho faria com un amic,
   i si anunciés les meves lloances no ho farà com a semblant meu.
4. Qui dirà d'alcova a alcova
   el que anirà contant el meu enemic i el meu impostor?
5. Les paraules seran furtades de la boca dels meus enemics
   contra els quals hi haurà el meu jutge.
6. M'han odiat els qui tenen gelosia de la meva dignitat
   i molts em detestaran i no per infidelitat meva.
7. No ha estat vessada la sang dels coneguts per la meva mà,
   però han mort en enlairar la meva bandera i estendard.
8. La meva fortalesa no aixecarà als abatuts,
   però tampoc entonaré un proverbi sobre els menyspreats.
9. En les altures els meus llibres llancen amargor,
   però no ha estat lligat amb la meva corda el món dels homes.
10. Suportaré el neci per indulgència
    i el ximplet perquè s'arreceri sota la meva protecció.
11. Restarà potser per la meva ànima germà o company
    el dia que odiï aquell qui no és semblant a la meva categoria?[319]
12. L'altiu i l'abatut m'atrauran a la companyonia,
    mentre la meva esquerra s'adhereix a pocs.
13. Per als qui proclamen les meves lloances estimació i glòria,
    i en el meu interior un lloc lleial per a ells.
14. Tinc modèstia i no em lloaré a mi mateix,
    car no ha estat descoberta la meva garlanda a l'ésser humà.
15. Els meus companys són per fer sentir la lloança
    com les campanetes a les borles de la meva túnica.

317. Forma mètrica *ha-merubbé*.
318. Com a signe d'identitat, cf. Gn 38,18.
319. Lit. «el meu pes».

16. Jo he estat reconegut per un o dos,
per però de fet per quatre en el meu món.
17. He estat reconegut per Isaac ben Xemuel,
per a Abram el lot de la meva porció i sort.
18. I ben Hasday, el meu cabdill, és la llum dels meus ulls,
ja que ell és flor, diadema i ornat.
19. Tota la meva salvació està en ben Nahman i al seu nom
els nards i àloe han donat la seva olor.
20. Entonaré una elegia als dos germans íntegres,
la meva lamentació serà nova dia i nit.
21. A Azriel i a Esdra ploraré i ploraré,
i ben Yeberequià és recordat en el meu dol.
22. Ah!, la cítara toca (honorant) els meus mèrits,
també la flauta i la lira entre els germans.
23. M'han conegut i han estat per a mi un tresor,
(penjant) els seus escuts en la meva muralla i en la meva fortificació.
24. Cerco en el món un expert en la paraula
i no pregunto a ningú que sigui com Elí.
25. Ni preguntaré com ben Jabés i Recab
ni de les generacions de Jahassiel.[320]
26. Savi consumat i encara que no és expert
en el secret del Talmud de Jerusalem i de Babilònia,
27. i encara que no té la ciència de les curacions
de Galè i d'Isaac Israelí,
28. l'he estimat només de manera singular
i de lluny l'he anomenat aristòcrata.
29. De què ha de servir al món dels homes que digui
que els meus pròxims són els pares de Jahleel?[321]
30. D'entre els meus alliberadors hi ha Xelumiel i Xadai,[322]
Mixael, Elissafan[323] i Joglí.[324]
31. I qui pot preguntar a l'honorable qui és el seu fill,
essent ell intel·ligent per comprendre-ho tot?
32. Qui trobarà un príncep de tribu com Nahxon[325]
i ben Parnac[326] i el príncep ben Guemal·lí?[327]

320. Un fill de Neftalí, cf. 1Cr 7,13.
321. Cf. Nm 26,26.
322. Xelumiel era fill de Surixadai (abreviat Xadai), descendent de Simeó (Nm 1,6; 2,12).
323. Ex 6,22.
324. Nm 34,22, família de Dan.
325. De la tribu de Judà, Ex 6,23.
326. Nm 34,25.
327. Nm 13,12, danita.

33. Heu vist un home com Jaïr fill de Manassès[328]
i en el poema hi haurà Muixí i Mahlí.[329]
34. Doneu-me (un altre) Meixul·lam ben Xelomó
i la meva flauta cantarà lloances d'ell.
35. Mireu la sobirania, la magnificència, la majestat
i el bon raonament, sense error ni secret;
36. i la poesia atractiva que ha renovat al seus temps
com a signe i testimoni per un temps posterior i meravellós.
37. Potser preguntaràs pels meus tresors particulars?
Desvia't del particular i copsa el general.
38. Per qui m'haig d'inquietar com qui fos gelós de glòria?
Però he d'examinar el meu cercle per a la meva fama.
39. Abandona l'avidesa si t'has entrebancat amb l'orgull;
savi de cor, vés a poc a poc contra mi, a poc a poc amb mi.
40. Sigues humil quan assoleixis coses grans,
però sigues honrat quan et comportis segons la meva petjada.
41. Molts furtaran coses precioses,
però les qualitats desitjables del destí seran l'anell del meu botí.
42. I en la qüestió que està a les meves mans sobre els necis
hi ha una mica de gasiveria, i aquest és el pecat del meu jutge.
43. El cor generós que aconsella generositat
l'he assassinat i ploraré sobre la meva flauta.
44. M'has vist amb ulls abatuts,
mes la grandesa del meu cor està en la humiliació i abatiment.
45. El meu temps m'ha fet oblidar dels plaers,
però s'ha enaltit el meu cor i no oblidaré el meu afany.
46. Qui dirà: el teu vel és negrós
i qui anomenarà tenebrós el meu núvol?
47. Però hi ha l'estrella que el núvol cobrirà,
i els esdeveniments que són per l'atzar sense secret.
48. Els parents de Jossifià[330] són els meus estimats
per complir després d'ell la meva recompensa al seu fill.
49. I ben Ezra és per a mi Xemuel,
que restituirà el lloc del meu setial, el meu atri i el meu pilar.
50. El generós Henoc ha escrit el perdó,
que ha estat col·locat a la meva arca i junt amb mi.
51. Esperaré encara i m'enfortiré amb el temps
fins que el destí cruel reconeixerà el meu cordó.

328. Nm 32,41.
329. Ex 6,19; Nm 3,20, levites.
330. Esd 8,10.

POEMA 17
EN ALABANZA DE SUS AMIGOS Y DE SÍ MISMO

Por crimen del destino y no por mi causa
me engañará y no reconocerá mi cordón.
Me engañará y, por celos de su corazón,
ahogará entre sus labios mi alabanza,
y si proclamase mi gloria no lo haría como amigo
y si anunciase mis alabanzas no lo hará como alguien semejante a mí.
¿Quién dirá de alcoba en alcoba
lo que irá contando mi enemigo y mi impostor?
Las palabras serán hurtadas de la boca de mis enemigos
contra los cuales estará mi juez.
Me han odiado los que tienen celos de mi dignidad
y muchos me detestarán, y no por mi infidelidad.
No ha sido vertida por mi mano la sangre de los conocidos,
pero han muerto al elevar mi bandera y mi estandarte.
Mi fortaleza no levantará a los abatidos,
pero tampoco entonaré un proverbio sobre los menospreciados.
En las alturas mis libros lanzan amargura,
pero no ha sido ligado con mi cuerda el mundo de los hombres.
Soportaré al necio por indulgencia
y al majadero para que se cobije bajo mi protección.
¿Acaso quedará para mi alma hermano o compañero
el día en que odie a aquel que no es parecido a mi categoría?
El altanero y el abatido me atraerán a la camaradería,
mientras mi izquierda se adhiere a pocos.
Para los que proclaman mis alabanzas guardo cariño y gloria,
y en mi interior un lugar leal para ellos.
Siento modestia y no me alabaré a mí mismo,
pues no ha sido descubierta mi guirnalda al ser humano.
Mis compañeros están para hacer oír mi alabanza,
como las campanillas en las borlas de mi túnica.
Yo he sido reconocido por uno o dos,
pero de hecho por cuatro en mi mundo.
He sido reconocido por Isaac ben Shemuel,
por Abram, el lote de mi porción y suerte,
y Ben Hasdai, mi caudillo, es la luz de mis ojos,
pues él es flor, diadema y ornato.
Toda mi salvación esta en Ben Nahman y, en su nombre,
los nardos y el áloe han dado su olor.
Entonaré una elegía por dos íntegros hermanos,
mi lamentación se renovará noche y día:

a Azriel y a Ezrá lloraré y lloraré,
y en mi duelo Ben Jeberequiah también es recordado.
¡Ah!, la cítara toca honrando mis méritos
entre los hermanos, también la flauta y la lira.
Me han conocido y han sido un tesoro para mí,
colgando sus escudos en mi muralla y en mi fortificación.
Busco en el mundo un experto en la palabra
y no pregunto a nadie si es como Elí,
ni como Ben Jabés y Recab,
ni de las generaciones de Jahsiel.
(sabio consumado y, aunque no es experto
en el secreto del Talmud de Jerusalén y el de Babilonia,
y aunque no tiene la ciencia de las curaciones
de Galeno y de Isaac Israelí,
le he querido sólo de manera singular
y de lejos le he llamado aristócrata).
¿De qué ha de servir al mundo de los hombres que diga
que mis próximos son los padres de Jahleel?
De entre mis libertadores están Shelumiel y Shadai,
Michael y Elisafán y Jogli.
¿Y quién puede preguntar a un honorable quién es su hijo,
siendo él inteligente para comprenderlo todo?
¿Quién encontrará un príncipe de la tribu como Nahshon
y Ben Parnac, y el príncipe Ben Guemalí?
Habéis visto a un hombre como Jair, hijo de Manasés,
y en el poema estarán Mushí y Mahlí.
Mandad a Meshulam ben Shelomó
que su flauta cante alabanzas de sí mismo.
Mirad la soberanía, la magnificencia, la majestad
y el buen razonamiento, sin error ni secreto;
y la atractiva poesía que ha renovado en sus tiempos
como signo y testimonio para un posterior tiempo maravilloso.
¿Quizás preguntes por mis tesoros particulares?
Desvíate de lo particular y toma lo general.
¿Por qué me he de inquietar como quien está celoso de gloria?,
pero he de examinar mi círculo para cuidar mi fama.
Abandona la avidez si has tropezado con el orgullo;
sabio de corazón, ve despacio contra mí, ve despacio conmigo.
Sé humilde cuando pretendas cosas grandes,
pero sé honrado cuando te comportes según mis huellas.
Muchos hurtarán preciosas cosas,
pero las cualidades deseables del destino serán el anillo de mi botín
Y en la cuestión, que está en mis manos, acerca de los necios

hay un poco de tacañería, y ésta es el pecado de mi juez.
Al corazón generoso que aconseja generosidad
lo he asesinado, y lloraré sobre mi flauta.
Me has visto con ojos abatidos,
mas la grandeza de mi humillación está en la humillación y el abatimiento.
Mi tiempo me ha llevado a olvidarme de los placeres,
pero se ha enaltecido mi corazón y no olvidaré mi afán.
¿Quién dirá: tu velo es negruzco
y quién llamará tenebrosa a mi nube?
Pero existe la estrella que la nube cubrirá
y los sucesos que acontecen sin secreto por azar.
Los parientes de Josifia son apreciados por mí
por cumplir, después que él, mi recompensa a su hijo.
Y Ben Ezrá es para mí Shemuel,
quien restituirá a su lugar mi sitial, mi atrio y mi pilar.
El generoso Henoc ha escrito el perdón,
que ha sido colocado en mi arca y estará junto conmigo.
Esperaré todavía, y me fortaleceré con el tiempo,
hasta que reconozca mi cordón el cruel destino.

18
EN LLOANÇA A SI MATEIX

Font Documental: BRODY, núm. 18, p. 44-47.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [331]

1. Preguntaré, però hi ha una sobirania que qüestiona poc,
   preguntaré, però no aprofundiré en la qüestió.
2. Va desistir el meu cor de recolzar[332] la grandesa en els
   germans ja que la meva categoria estava com afeblida.
3. Estaré abatut d'esperit en la companyia dels qui estimen,
   no aprofundiré sobre els qui coneixen la (meva) autoritat.
4. Defugiré el meu esplendor, però no oblidaré
   que la meva ànima en la meva humilitat és com glòria.
5. No decau la sobirania en comportar-se humilment
   sinó que dispensa la glòria de què és posseïdora.
6. No ho és als meus ulls, el que pels savis de cor és categoria
   perquè els humils ho consideren un caliu.[333]
7. Pels senyors és convenient la humilitat
   com el ceptre d'or d'Ofir[334] en la mà que governa.
8. En la seva mescla preparará el senyor aromes amb una mica d'amargor
   perquè així tindrà el perfum gàlban i clau d'olor.[335]
9. Per què ha d'anar rere de l'arrogància?
   el domini sobre[336] la seva espatlla és com si l'ennoblís.
10. Qui em donaria la grandesa per repartir-la[337]
    per tal que fos pesada en les balances de la meva opinió?
11. (La) donaria als resignats al destí i no a aquells
    en l'ànima dels quals jo trobi un afany devorador.
12. Aquells qui s'ufanen de pertànyer a un llinatge primigeni,
    però la junta dels consellers els rebutja.

---

331. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

332. Is 33,15.

333. Is 47,14.

334. L'or d'aquesta zona, de discutida localització (una illa del Mar Roig, l'Índia, la costa del sud d'Aràbia, una regió de la costa est africana...), es caracteritza per la puresa i finor. Segons la Bíblia, va ser emprat en la construcció del temple de Salomó (1Re 9,28; 10,11; 1Cr 29,4; 2Cr 8,18; 9,10). Cf. *Enc Jud.*, *s.v.* «Ophir».

335. Ex 30,34-35.

336. Involuntàriament, en contra de la meva voluntat.

337. Ne 13,13.

13. Ells els esclavitzen i són els qui proclamen:
Nosaltres som la resta d'una descendència tradicional.
14. Els qui saquegen la glòria i els qui arrabassen l'esplendor
pensen a assegurar la canya que trontolla.[338]
15. El domini arrabassat està en les vostres mans, insensats,
però la fama no serà usurpada.
16. Aquesta és un do dels homes
i l'espatlla del temps amb la glòria del seu senyor la sosté.
17. No podran sostenir l'orgull de la grandesa
els qui recolzen la insensatesa del neci.
18. Els qui detesten l'amistat a la meva presència,
han abominat el bé que hi ha en ells i l'esperança.
19. Serà agradable per a tu el nèctar si han fet repugnant la pudor
o serà delitós el most en una copa que enverina?
20. No tothom és apreciat per la majoria dels seus germans
ni tota estimació és agradable i acceptable.
21. La proximitat dels insensats causa repugnància,
i a la fi la companyia dels necis és perjudicial.
22. Si els qui recolzen les grandeses s'haguessin mantingut en el meu secret
haurien romàs com el pidolaire darrere la porta.
23. Potser no sabíeu qui em va portar aquí?
Ha estat una decisió que al final falla.
24. Una decisió que ha intentat trastocar el meu cor;
però el canvi ha estat profitós.
25. Un dia l'òrbita (dels astres) em va retenir,[339]
estava amb els dissoluts la meva ànima com si es desenfrenés.
26. Ells que pregunten: Quants menyspreables trobaran una porta oberta?
Com és que per a tu està tancada?
27. Aquesta és la qüestió plantejada des d'aleshores
i no existeix solució per als qui formulen la pregunta.
28. Veuré els dies del mandrós en benestar per les mans de l'estrella,[340]
però quan la mà s'adorm, (el benestar) sucumbeix.
29. Hom no s'ha de fiar de l'opinió sobre l'èxit de l'heroi
perquè la prosperitat està restringida per un límit.
30. Recolzant-se en la disculpa
no es purifica l'ànima que peca i s'excusa.
31. No s'ha comès un pecat a fi que sigui perdonat?
Però si torna la infàmia a existir, ha de ser perdonada?

338. Lectura incerta.
339. Jt 13,16.
340. Símbol del destí o de la fortuna.

32. Si tens penediment per valorar-ho, et desanimaràs una mica,
sempre que amb sang la teva espasa sigui tacada.
33. Heus aquí que tu ets bo en la conducta,
mentre la teva llengua, de quantes preades obres et priva!
34. Aquest lleu impacte repugnant com la sarna
rebaixarà l'orgull de la sobirania envilint-lo.
35. Estigues disposat i preparat tu mateix
fins que parlin de la modèstia del teu esperit noble.
36. L'abundància de mèrits no es fa agradable amb les paraules;
que grata que és la llengua quan és inactiva!
37. Que obligat al sentit comú està l'home,
si la seva llengua no està acostumada a guardar silenci!
38. No et mostris massa savi! Vigila!
No sigui que la teva opinió dels homes se separi!
39. Pregunta i no et sentis avergonyit de trobar ajut
en el secret de l'opinió que és manllevada dels doctes.
40. Pregunta, cor meu, en prendre per tu consells,
sigues intel·ligent perquè la meva amonestació actuï en tu.
41. Em diuen: Disminueix el teu vol, heroi,
mentre l'orgull sobre el teu estendard s'enarbori.
42. La cuirassa no et faci tremolar ni el dardell t'espanti!
Perquè en brandir la teva espasa s'esglaien.
43. Aquesta generació reconeixerà la meva glòria;
però la gelosia és una durícia a l'ull dels savis.
44. Els meus amics íntims[341] de l'orifici de la meva flauta sentiran saviesa,
que prou falla del meu címbal.[342]
45. Per què en un cor vigorós els seus membres s'han debilitat
i cap a la fi la resta de la joventut desapareix?
46. Fes viure (Déu meu) Meixul·lam fins que (un) com ell
el temps (Destí) produeixi per deixar una resta a la noblesa.[343]
47. Sóc vell però del meu interior decidit[344] (surt)
un foc abrasador que crema mes no consumeix.[345]

341. Lit. «Els homes del meu secret».
342. Ella, la saviesa.
343. Is 17,6.
344. Lit.: «les entranyes –els ronyons– que aconsellen».
345. Ex 3,2.

POEMA 18
EN ALABANZA DE SÍ MISMO

Preguntaré, mas hay una soberanía que cuestiona poco,
preguntaré, pero no profundizaré en la cuestión
Desistió mi corazón de recordar la grandeza en los hermanos,
ya que mi categoría estaba debilitada.
Estaré abatido de espíritu en compañía de los que me aman,
no profundizaré sobre los que conocen mi autoridad.
Rehuiré mi esplendor, pero no olvidaré
que mi alma, en mi humildad, es igual que la gloria.
No decae la soberanía al comportarse humildemente,
sino que dispensa la gloria, de la cual es poseedora.
El que para los sabios de corazón parece de categoría, no lo es a mis ojos
porque los humildes lo consideran un rescoldo.
Para los señores es conveniente la humildad,
como el cetro de oro de Ofir en la mano que gobierna
En su mezcla preparará el señor aromas con un poco de amargor,
porque así tendrá el perfume gálbano y clavo de olor.
¿Por qué ha de ir detrás de la arrogancia?
Mi dominio sobre su hombro es como si lo ennobleciera.
¿Quién me daría la grandeza para repartirla
con tal que fuese pesada en las balanzas de mi opinión?
La daría a los resignados con su destino y no a aquellos
en cuya alma yo encuentre un afán devorador;
aquellos que se ufanan de pertenecer a un linaje primigenio,
pero a los que rechaza la junta de consejeros.
Ellos los esclavizan y son los que proclaman:
"Nosotros somos lo que queda de una tradicional descendencia".
Los que saquean la gloria y los que quitan el esplendor
piensan en asegurar la caña que se tambalea.
El dominio arrebatado está en vuestras manos, insensatos,
pero la fama no será usurpada.
Ella es un don de los hombres
y el hombro del tiempo, con la gloria de su señor, la sostiene.
No podrán sostener el orgullo de la grandeza
los que apoyan la insensatez del necio.
Los que detestan la amistad en mi presencia
han abominado del bien que hay en ellos y de la esperanza.
¿Será agradable para ti el néctar si han hecho repugnante su olor
o será deleitoso el mosto en una copa que envenena?
No todo el mundo es apreciado por la mayoría de sus hermanos
ni todo aprecio es agradable y aceptable.

La proximidad de los insensatos causa repugnancia
y, al final, la compañía de los necios es perjudicial.
Si los que recuerdan las grandezas se hubiesen mantenido en mi secreto,
habría romanzas como pedigüeños detrás de la puerta.
¿Quizá no sabéis quién me trajo aquí?
Ha sido una decisión que falla al final,
una decisión que ha intentado trastocar mi corazón;
pero el cambio ha sido provechoso.
Un día la órbita de los astros me detuvo,
mi alma estaba con los disolutos, como si se hubiese desenfrenado.
Ellos preguntan: "¿Cuántos menospreciados encontrarán abierta una puerta?,
¿cómo es que para ti está cerrada?"
Ésta es la cuestión planteada desde entonces
y no existe solución para los que formulan la pregunta.
Veré en bienestar los días del perezoso por mano de su buena estrella,
pero cuando la mano se duerma el bienestar sucumbirá.
Nadie se debe fiar de la opinión sobre el éxito del héroe,
porque la prosperidad está restringida por un límite.
Respaldándose en la disculpa
no se purifica el alma que peca y se exculpa.
¿No se ha cometido un pecado para que sea perdonado?
¿Pero si vuelve a existir la infamia, ha de ser esta vez perdonada?
¡Si sientes arrepentimiento para valorarlo, te desanimarás un poco,
siempre y cuando con sangre tu espada sea mancillada!
He aquí que tú eres bueno de conducta,
mientras que tu lengua ¡de cuántas estimadas obras te priva!
Este leve impacto, repugnante como la sarna,
rebajará el orgullo de tu soberanía, envileciéndola.
Estate dispuesto y prepárate tú mismo
hasta que hablen de la modestia de tu noble espíritu.
La abundancia de méritos no se hace agradable con palabras,
¡cuán grata es la lengua cuando está inactiva!
¡Cuán obligado al sentido común está el hombre,
si su lengua no está acostumbrada a guardar silencio!
¡No te muestres demasiado sabio! ¡Vigila!
¡No sea que tu opinión te separe de los hombres!
Pregunta, y no te sientas avergonzado de encontrar ayuda
en el secreto de la opinión que es sableada por los doctos.
Pregunta, corazón mío, en prenda por tus consejos,
sé inteligente para que mi amonestación actúe en ti.
Me dicen: "¡Disminuye tu vuelo, héroe,
mientras el orgullo se enarbole sobre tu estandarte.
La coraza no te haga temblar ni el dardo pequeño te espante.

porque al blandir tu espada se asustan!"
Esta generación reconocerá mi gloria,
pero la celotipia es un callo en el ojo de los sabios.
Mis amigos íntimos oirán sabiduría del orificio de mi flauta,
que bastante falla la de mi címbalo.
Porqué en un corazón vigoroso se han debilitado sus miembros
y, al fin y al cabo, los restos de juventud desaparecen.
¡Haz vivir, Dios mío, a Meshulam hasta que otro como él
produzcan los tiempos a fin de dejar una efectiva fama!
Soy viejo, pero de mi decidido interior surge
un fuego abrasador que quema aunque no consume.

19
UN ALTRE D'ELL SOBRE EL DESTÍ[346] (GRANDESA I HUMILITAT)

Font documental: BRODY, núm. 19, p. 47-48.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –[347]

1. Demanaré, però com la sobirania demana poc,
   demanaré però no aprofundiré en la petició.[348]
2. Ha desistit el meu cor de recolzar[349] la grandesa en els germans[350]
   ja que la meva sobirania és com si s'afeblís.
3. La superioritat d'un prohom ve de la categoria d'ell mateix sol
   [...][351] en el qual la categoria es completa.
4. Un cos atractiu és un cos que té sobirania i té glòria,
   al qual no li mancarà el poder.
5. El fonament de la categoria de l'intel·ligent avança modestament[352]
   davant d'un esperit abatut i en pren possessió.
6. No decau la sobirania pel fet de comportar-se humilment,
   sinó que comparteix la glòria i n'és hereva.
7. No és malferida[353] l'enveja el dia que el meu orgull em fereix[354] a mi mateix,
   ans al contrari, s'enalteix i s'engrandeix.
8. Entre els enfurismats per la glòria ha decaigut la grandesa,
   s'abatrà[355] entre els malvats i es degradarà.
9. Oblidaré el meu esplendor, però com si no oblidés;
   certament la meva ànima en la meva humilitat és com es gloria.
10. Tinc una certa particularitat,
    però la meva persona es presta a qualsevol desig vers els amics.
11. Atrauré la multitud del poble per tal que no diguin:
    Dels éssers humans la teva opinió està allunyada!

---

346. Aquest poema formava part del poema 18 i en fou separat.
347. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
348. Is 7,11: «Demana un senyal al Senyor, el teu Déu: tria si el vols al fons del país dels morts o ben alt en el cel».
349. Is 33,15.
350. Pr 6,19: «entre germans».
351. Hi manca una paraula.
352. Is 60,14.
353. Is 53,5.
354. Sl 51,7.
355. Is 32,19.

12. No tothom és desitjable per als savis de cor
i no tota amistat és agradable i acceptable.
13. Vull dir que són nicieses les paraules per als ignorants
mentre que per als consellers és saviesa i no niciesa.
14. Seré deliciós per a molts no amb la dolçor de la mel,
tampoc el meu caràcter serà com foc que devora.
15. No té això, als meus ulls, categoria per al savi de cor
perquè és considerat pels intel·ligents com un caliu.[356]
16. Per als prohoms és convenient la humilitat
com el ceptre d'or d'Ofir[357] en la mà que governa.

356. Is 47,14.
357. Cf. poema «En lloança a si mateix» (BRODY, núm. 18), n. 4.

POEMA 19
OTRO SUYO SOBRE EL DESTINO
(GRANDEZA Y HUMILDAD)

Pediré, pero como la soberanía pide poco,
pediré mas no profundizaré en la petición.
Ha desistido mi corazón de apoyar la grandeza en los hermanos,
ya que mi soberanía es como si se debilitara.
La superioridad de un prohombre viene de su propia categoría
solamente, porque en él la categoría es completa y se basta.
Un cuerpo atractivo es un cuerpo que tiene soberanía y tiene gloria,
al cual no le faltará el poder.
El fundamento de la categoría del inteligente avanza con modestia
delante de un espíritu abatido y toma posesión.
No decae la soberanía por comportarse humildemente,
sino que comparte la gloria y la hereda.
No es malherida la envidia el día que mi orgullo me hiere a mí mismo,
antes al contrario: se enaltece y se engrandece.
Entre los enfurecidos por la gloria ha decaído la grandeza,
se abatirá sobre los malvados y se degradará.
Olvidaré mi esplendor, pero haré como si no olvidase;
ciertamente, en mi humildad, mi alma es como si fuese la gloria.
Tengo una cierta particularidad,
pero mi persona se apresta a cualquier deseo de los amigos.
Atraeré a la multitud del pueblo para que no digan:
"¡Tu opinión está alejada de los seres humanos!"
No todo el mundo es deseable para los sabios de corazón
y no toda amistad es agradable y aceptable.
Quiero decir que son necedades las palabras dichas por los ignorantes,
mientras que las que dicen los consejeros es sabiduría y no necedad.
Seré delicioso para muchos, no con la dulzura de la miel
pero tampoco mi carácter será como fuego que devora.
No tiene eso, a mis ojos, categoría para el sabio de corazón
porque está considerado por los inteligentes como un rescoldo.
Para los prohombres es conveniente la humildad
como el cetro de oro de Ofir en la mano que gobierna.

20
SOBRE QUI S'ENORGULLEIX I NO HI HA RES EN ELL

Font documental: BRODY, núm. 20, p. 48.

– – – – // – – – – // – – – – // – – – – [358]

1. Ai de tot aquell qui pensa // que està assegut //
sobre un tron elevat // en el firmament de la saviesa!
2. El seu cor és tumultuós // perquè no n'hi ha cap de semblant
// a ell en coneixement // ni tampoc en intel·ligència.
3. Heus aquí que també ell és expert en el Talmud, //
al nostre rabí // és molt semblant.[359]
4. En la càbala // (és) una gran personalitat, //
també quan és amagada a l'ull de tothom.
5. Dintre de la Lògica, // la seva part és més elevada //
que tota la Lògica; // és un home lluitador,
6. que també ha retirat del forn // la immundícia i l'escòria //
que ha quedat; // ell sap quant.
7. L'escrit de la seva mà // li testimoniarà //
que no hi al costat seu // ni el gruix d'un cabell,
8. perquè la seva arrogància // és el seu vestit //
de(s del) dia de la seva aparició a la terra.
9. Apagà la seva candela, // s'enfosquí la seva llum, //
la colpejà // fins a l'extinció.
10. Diu a tothom // que és neci; //
no hi ha pel que fa a ell // qui sàpiga fins a quin punt ho és![360]

358. Aquest poema és del tipus *xir paixut* 'poema simple' caracteritzat perquè està completament escrit en un metre de síl·labes llargues.

359. Os 10,15.

360. Sl 74,9.

POEMA 20
SOBRE QUIEN SE ENORGULLECE Y NO TIENE DE QUÉ

¡Ay de todo aquel que piensa que está asentado
sobre un trono elevado en el firmamento de la sabiduría!
Su corazón es tumultuoso porque cree que nadie hay semejante
a él en conocimientos ni tampoco en inteligencia.
Hete aquí que él también es experto en el Talmud,
a nuestro rabí muy parecido.
En la *Cábala* es una gran personalidad,
también cuando está oculta a ojos de todos.
Dentro de la Lógica su parte es más elevada
que toda la lógica; es un hombre luchador,
que también ha retirado del horno la inmundicia y la escoria.
que han quedado; él sabe cuánta.
Lo escrito por su mano le dará testimonio
de que no hay a su lado ni el grosor de un cabello,
porque su arrogancia es su vestido
desde el día de su aparición en la tierra.
Apagó su candela, se oscureció su luz,
la golpeó hasta su extinción.
Di a todos que es necio;
¡no hay en cuanto a él quien sepa hasta cuánto lo es!

21
AUTOLLOANÇA

Font documental: BRODY, núm. 21, p. 49.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [361]

1. La gent de renom són oblidadissos del dia de la mort,
   tal volta són més bons que Meixul·lam Ben-Xelomó?
2. Tal volta hi ha qui somia que morirà Meixul·lam?
   I si ho ha somiat, potser hi ha un intèrpret del seu somni?
3. Al seu lloc de repòs donaran glòria els savis
   i tothom el reverenciarà des del seu lloc.[362]

361. Forma mètrica *ha-merubbé*.
362. So 2,11.

POEMA 21
AUTOALABANZA

La gente de renombre vive olvidadiza del día de la muerte,
¿por eso son más buenos que Meshulam ben-Shelomó?,
¿por eso hay quien sueña que morirá Meshulam?
Y si lo ha soñado, ¿existe un intérprete de su sueño quizás?
A su lugar de reposo darán gloria los sabios
y todo el mundo le reverenciará desde ese lugar.

22
L'EXEGETA

Font documental: BRODY, núm. 22, p. 49.

– – / – ∪ – – // – – / – ∪ – – // – – / – ∪ – – // – – / – ∪ – – [363]

1. El meu cor em fa gosar / a fer d'intèrpret enmig del meu
poble,// a explicar la paraula de Déu, / pel seu nom[364] i no pel meu nom,//
2. mentre els usurpadors de la paraula[365]/ interpreten la paraula
fraudulenta //de la versió del tractat / *Peà*[366] del Talmud de Jerusalem.

363. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-mitpaixet*.
364. Sl 135,3.
365. Jr 23,30.
366. El tractat Peà 'L'angle del camp' és el segon tractat de l'ordre anomenat «Llavors» de la Misnà comentat pel TJ.

POEMA 22
EL EXÉGETA

Mi corazón ha osado hacer de intérprete en medio de mi pueblo,
explicar la Palabra de Dios, en su nombre y no en el mío;
mientras, los usurpadores de la Palabra interpretan la palabra fraudulenta
de la versión del tratado *La esquina* del Talmud de Jerusalén.

23
CONTRA ELS NECIS

Font documental: BRODY, núm. 23, p. 49-53; SCHIRMANN, núm. 341 (frag.), vol. II, p. 299.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [367]

1. En el dia del temporal, en el jorn de tronada de pluges
   i del so del llampec amb remolí de trons,
2. i del so del llampec, que posa al descobert els boscos,
   i el vent que fa en el mar solcs,
3. el vapor pujarà com fum de la xemeneia
   i els carruatges dels núvols estaran enganxats.
4. La nuvolada anirà passant i estenent-se,
   i de la boca del núvol hauran brollat torrenteres.
5. A tothom li agraden els seus rissos blancs,
   que semblen en el seu coll diamants,
6. L'hivern despulla els cedres del Líban,
   i apareixen els arbres del camp desfullats.
7. No hi ha refugi a l'ombra de l'alzina i de l'estorac,
   ni abric a l'ombra del terebint i dels sicòmors.
8. M'he assegut en companyia de germans
   desitjosos de l'alegria del galanteig i colpejats pel vi.
9. El vi aromàtic fa comportar-nos amb rectitud,
   l'hem begut i hem estat com somiant.
10. Ens seduirà però no amb la boca de la copa
    sinó com una noia graciosa amb anelles al nas.
11. Aleshores s'han renovat per a mi coses noves
    mentre m'han desaparegut els sofriments amb coses agradables.
12. Parlaré dels homes per honrar-los
    i no recordaré paraules insultants o defectes.
13. Potser tot el dia he de parlar amb raonaments
    i la meva conversació ha de ser la conversa dels savis?
14. El dia del meu benestar alegraré el meu cor
    i no em preocuparé del que succeirà en el temps futur.[368]
15. Vindrà en lloc de la desesperació la salvació
    i de la preocupació el goig pels afligits.

---

367. Forma mètrica *ha-merubbé*.
368. Lit. «en els dies».

16. Hi ha l'astut que actuarà amb astúcia
i els coetanis ordint canvis.
17. Amb el meu vi cantaré als mortals
i amb la meva llengua (entonaré) lloances als avantpassats.
18. No prendré al malvat per testimoni
ni portaré proves dels corromputs.
19. Pels qui són com jo és convenient la modèstia
quan acusen el qui és honrat de la seva prevaricació.
20. Tal com la categoria puja l'error,
però qui reprendrà al fill vergonyant els seus defectes?
21. Un sol pecat denigrarà el savi íntegre
i algun defecte el de cor pur.
22. Enganyaré l'hipòcrita excusant-lo
i no reprendré l'honest per una trangresió verbal.
23. Hi afegiré sospita al de paraula sospitosa
per l'abundor dels coneixements i a causa d'uns quants raonaments.
24. Es fa el savi per justificar el malvat,
com els qui embalsamen els cadàvers amb perfums.
25. El pecat es duplica en les conversions,
però la confessió és perdó per als culpables.
26. La protesta de l'escarmentat fa reconèixer el seu delicte,
com l'abundor de compensació (fa reconèixer) a
l'escarmentat les (seves) culpes.
27. Desitjo allotjar-me en companyonia dels savis de cor
o amb semblants a ells segons la meva dignitat.
28. Tota la meva salvació és una mica de glòria en pau
i no un poder rebolcat amb sang.
29. Allò que em donarà el meu destí per obligació
ho farà generosament amb el qui camina amb l'honest.
30. No compartiré les coses grans amb el foll
per tal que no caigui la meva glòria en els poderosos,
31. no sigui que vegi vanagloriar-se l'insensat
i els ulls dels poderosos en la condició del neci.
32. Com un asumpte que torna a mi i jo no torno (a ell),
com el que aprèn, però les seves opinions són obtuses.
33. Reflexiono però no hi ha consells per a la meva ànima,
les meves pupil·les s'adormen però no hi ha son.
34. En la seva reunió refuso la companyia,
com un solitari amb cor torbat[369] i atordit,

369. Dt 28,28.

35. amb torbació del cor com si m'afligís per un tema,
com si em dediqués al tractat del «Levirat».[370]
36. En la companyia de l'insensat hi ha molta pertorbació
àdhuc si moltes vegades t'aprofita.
37. Als meus ulls els regals del neci són (com) una cremada,
la bondat de l'estúpid (com) brases de ginesta.[371]
38. Qui beurà en la copa de verí mortal
el perfum de mirra, les pocions i els elixirs?
39. Sigui perseguit el qui persegueixi l'autoritat i el poder
i el qui refusa la lloança dels honestos.
40. L'insensat participarà de l'honra de l'honrat,
inclinant el cap però detestant-lo interiorment.
41. Els insensats demanen molt la seva participació,
per no mostrar-se massa arrogants com els (personatges) eminents;
42. per evocar les lloances del seu pare,
ells que en la vida del pare estaven abandonats.[372]
43. Són inflats per la glòria que ha inflat el món:
per les coses grans que han estat fantasies.
44. Per a molts hi ha valors que són degradació,
perquè hi ha fondalades on s'assenten les altures.
45. Tal volta s'hi amaga la maquinació,
tal com s'amaga en la boca dels insolents i rivals?
46. Volarà sense ales la lloança,
recorrerà els extrems de la terra i del mar.
47. Potser per una propietat singular i única,
serà fet l'home príncep de les nacions?
48. Coneguts són aquells qui han augmentat l'encís
i són pel destí *urim i tummim*.[373]
49. En el testimoni de l'honest els dictàmens són compromís,
encara que no hi hagi testimoni de referències escrites.
50. Qui escriurà sense afegir lloança als pares,
que són silenciats[374] en la seva boca?
51. M'han dit lloances (d'ell) la meitat dels homes
i els qui l'estimen l'enalteixen al màxim.

---

370. Procedeix del llatí *levir* 'cunyat', i es refereix a la llei antiga de l'Orient Pròxim segons la qual a la vídua sense fill mascle era presa per muller pel seu cunyat; cf. Dt 25,5s.

371. Sl 120,4.

372. Lit «orfes».

373. Es refereix el poeta als instruments emprats pels sacerdots per endevinar el futur; cf. Ex 28,30 i 1Sa 28,6.

374. Lit. «ocultats».

52. No seran tal volta anomenats els seus encantaments,
encantaments dels minyons del poble que són joves a l'edat de la vellesa?
53. No suprimiré de cap jovenet els seu defectes,
ni donaré lloances a les aparences.
54. En la meitat dels homes hi trobaràs virtut,
però també maquinacions de cor i pensaments astuts.
55. Es relaciona el qui és reprovat amb el qui serà honorat?
Un cos honrat estarà potser disposat a l'homicidi?
56. Tal volta has vist en un sol cos
les virtuts de la saviesa i la intel·ligència com bessons
57. i el descendent dels pares, en el qual s'ha prolongat llur glòria,
mentre els íntegres han mort amb la seva grandesa?
58. El Destí renovarà la dignitat
i farà tornar Meixul·lam ben Xelomó a la joventut.
59. Són descrits els homes humils en el meu llibre
amb analogies i al·legories enrevessades.
60. Quin és el meu crim per els infames que em jutjaran
mentre silencien les ignomínies de llurs ànimes?
61. Entre les necis els meus enemics són únics,
i no n'hi ha altre fora d'ells entre els savis.
62. Però la visió en el cor de l'home és deformada pel seu mal
i en el seu cor hi ha presagis.
63. I l'intel·ligent que ho sentirà, callarà
i s'amagarà encara que els seus ulls estiguin oberts.[375]
64. L'injuriat ocultarà la rectitud contra la seva voluntat,
però el temps pervers descobrirà els hipòcrites,[376]
65. el falsari i el qui, estintolant-se en la companyonia,
en el seu cor hi ha setges i devastacions.
66. Als nostres dies serà apedregat el seu fèretre i la pols,
que esdevindrà un monticle.
67. Quan és separada l'ànima, hi ha la destrucció,
el jorn en què el ossos són arrossegats i llançats.[377]
68. S'inflama en el meu cor la religió jueva,
encara que no debilitaré el meu cor amb dejunis.
69. Segons la meva integritat jo proclamo la pau[378]
per a tots els qui vindran, però no la cercaré totalment,
70. ni cerco l'home per compromís,
només la companyia dels germans que envigoreixen el meu cor.

375. Nm 24,3.15.
376. Am 5,13.
377. Jr 22,19.
378. Dt 20,10.

POEMA 23
CONTRA LOS NECIOS

En el día del temporal, en el día de tronada de lluvias
y del sonido del relámpago con remolino de truenos,
y del sonido del relámpago, que pone los bosques al descubierto,
y del viento que hace surcos en el mar,
el vapor subirá como humo de la chimenea
y los carruajes de las nubes estarán enganchados.
El nublado irá pasando y extendiéndose,
y de la boca de la nube manarán torrenteras.
A todo el mundo le gustan sus blancos rizos,
que parecen diamantes en su cuello.
El invierno desnuda los cedros del Líbano
y los árboles del campo aparecen deshojados.
No hay refugio a la sombra de la encina y del estoraque,
ni abrigo a la sombra del terebinto y de los sicómoros.
Me he sentado en compañía de hermanos
deseosos de las alegrías del galanteo y golpeados por el vino.
El aromático vino nos hace comportarnos con rectitud,
lo hemos bebido y hemos estado como si soñáramos.
Nos seducirá pero no con la boca de la copa,
sino como una graciosa muchacha con anillos en su nariz.
Entonces se han renovado para mí nuevas cosas
mientras me han desaparecido los sufrimientos con agradables cosas.
Hablaré de los hombres para honrarlos
y no recordaré palabras insultantes o defectos.
¿Puede ser que todo el día haya de hablar con razonamientos
y mi conversación sea la conversación de los sabios?
En el día de mi bienestar alegraré mi corazón
y no me preocuparé de lo que suceda en el tiempo futuro.
Vendrá la salvación en lugar de la desesperación,
y el gozo para los afligidos, en vez de la preocupación.
Está el astuto, que actuará con astucia,
y sus coetáneos urdirán cambios.
Con mi vino cantaré a los mortales
y con mi lengua entonaré alabanzas a los antepasados.
No tomaré al malvado por testigo
ni llevaré pruebas de los corruptos.
Para los que son como yo es conveniente la modestia
cuando acusan de su prevaricación a quien está honrado.
Igual que la categoría empuja al error,
¿quién reprenderá al hijo avergonzándole por sus defectos?

Un solo pecado denigra al sabio íntegro
y algún defecto al de puro corazón.
Engañaré al hipócrita excusándolo
y no reprenderé al honesto por una simple transgresión verbal.
Añadiré sospecha al de palabra sospechosa
por la abundancia de sus conocimientos
y a causa de unos cuantos razonamientos.
Se hace al sabio para justificar al malvado,
como los que embalsaman los cadáveres con perfumes.
El pecado se duplica en las conversiones,
pero la confesión es perdón para los culpables.
La protesta del escarmentado hace reconocer su delito,
como la abundancia de compensación hace reconocer al
escarmentado sus culpas.
Deseo alojarme en compañía de los sabios de corazón
o con gente parecida a ellos según mi dignidad.
Toda mi salvación es un poco de gloria en paz
y no un poder revolcado en sangre.
Aquello que me dará mi destino por obligación
lo hará generosamente con quien camina con el honesto.
No compartiré las grandes cosas con el loco
con tal de que no caiga mi gloria en los poderosos,
no sea que vea vanagloriarse al insensato
y los ojos de los poderosos en la condición del necio.
Como un asunto que vuelve a mí y yo no vuelvo a él,
como el que aprende, pero tiene opiniones obtusas,
reflexiono, pero no hay consejos para mi alma,
mis pupilas se adormecen pero sin sueño.
En una reunión con ellos rehúso su compañía,
como un solitario con el corazón turbado y aturdido,
con turbación del corazón como si me afligiese por un tema,
como si me dedicase al tratado del "Levirato".
En compañía del insensato hay mucha perturbación,
incluso si a menudo te aprovecha.
A mis ojos los regalos del necio son como una quemadura;
la bondad del estúpido, como brasas de retama.
¿Quién beberá en la copa de mortal veneno
el perfume de mirra, las pociones y los elixires?
Sea perseguido el que persiga la autoridad y el poder,
y el que rehúse la alabanza de los honestos.
El insensato participará de la honra del honrado
inclinando la cabeza, mas detestándolo interiormente.
Los insensatos mucho piden su participación

para no mostrarse demasiado arrogantes, como los eminentes personajes;
para evocar las alabanzas de su padre,
ellos que en vida del padre eran huérfanos.
Están inflamados por la gloria que ha inflamado el mundo:
por las grandes cosas que han sido fantasías.
Para muchos hay valores que son degradantes,
pues hay hondonadas donde se asientan las alturas.
¿De este modo se oculta la maquinación,
tal como se oculta en boca de los insolentes y los rivales?
Volará sin alas la alabanza,
recorrerá los extremos de la tierra y del mar.
¿Quizá por una singular y única propiedad
será hecho el hombre príncipe de las naciones?
Conocidos son aquellos que han aumentado su hechizo
y son *urim y tumim* para el destino.
En el testimonio del honesto los dictámenes son compromiso,
aunque no haya testimonio con referencias escritas.
¿Quién escribirá sin añadir una alabanza a sus padres,
que están silenciados en su boca?
Me han dicho alabanzas de él la mitad de los hombres
y los que le aprecian y le enaltecen al máximo.
¿No estarán, por eso, nombrados sus hechizos,
hechizos de los mozos del pueblo que son jóvenes a la edad de la vejez?
No suprimiré de ningún jovencito sus defectos,
ni daré alabanzas a las apariencias.
En la mitad de los hombres encontrarás virtud,
pero también maquinaciones del corazón y astutos pensamientos.
¿Se relaciona el que está reprobado con el que será honrado?,
¿un cuerpo honrado estará tal vez dispuesto al homicidio?
¿Alguna vez has visto en un solo cuerpo
las virtudes de la sabiduría y de la inteligencia como mellizas
y al descendiente de los padres, en el cual se ha prolongado su gloria,
mientras los íntegros han muerto con su grandeza?
El destino renovará la dignidad
y hará volver a Meshulam ben Shelomó a la juventud.
Están descritos los hombres humildes en mi libro
con analogías y alegorías enrevesadas.
¿Cuál es mi crimen para los infames que me juzgarán
mientras silencian las ignominias de sus almas?
Entre los necios mis enemigos son únicos
y no hay otro fuera de ellos entre los sabios.
Pero en el corazón del hombre la visión está deformada por su mal
y hay presagios en su corazón;

y el inteligente que lo oiga, callará
y se esconderá aunque sus ojos estén abiertos.
El injuriado ocultará la rectitud contra su voluntad,
pero el perverso tiempo descubrirá a los hipócritas,
al falsario y al que, apoyándose en el compañerismo,
guarda asedios y devastaciones en su corazón.
En nuestros días será apedreado su féretro cubierto de polvo
que se convertirá en un montículo.
Cuando el alma está separada, viene la destrucción,
el día en que los huesos son arrastrados y tirados.
En mi corazón se inflama la religión judía,
aunque no debilitaré con ayunos mi corazón.
Según me ordena mi integridad yo proclamo la paz
para todos los que vendrán, pero no la buscaré totalmente,
ni busco al hombre por compromiso:
sólo la compañía de los hermanos que vigorizan mi corazón.

24
CONTRA RABÍ MOIXÉ BEN MAIMON[379]

Font documental: BRODY, núm. 24, pp. 53-56.

– – – – – / – – – – – / – – – – – / – – – – – [380]

1. En visió profètica el cor dels vidents contemplava
   meravelles terribles i misteris recòndits,
2. i cada vident copsava, configurada en la seva visió,
   la imatge del nostre Déu, excels per damunt de tot.
3. Uns captaven l'aparició com homes extàtics,
   altres profetes ho veien en ple coneixement.
4. D'ells provenen les tradicions i ells tenen les revelacions
   del qui seu entre lloances i és el primer de tots.
5. Que severa[381] ha d'ésser la maledicció pel qui ensenya de
   manera racionalista
   al poble recte i íntegre que s'adhereix a la Llei!
6. A l'ull de la raó natural és cosa llunyana acceptar una religió i una llei
   car les lleis esdevenen un divertiment i les profecies un somni.
7. Ell[382] ha encetat discussions i ha multiplicat les objeccions
   per tal d'envilir la religió dels pares i la tradició dels avantpassats;
8. i així (ha dit) que l'ànima espiritual és com l'ànima animal
   i que no hi ha ni judici vindicatiu ni jorn de retribució.
9. Però si no hi ha ni calamitats ni càstig per a les ànimes (pecadores)
   perquè són anihilades després de la mort les ànimes culpables.
10. S'extingeix la llum de la Llei, la multitud ensopega[383]
    i s'incrementa l'odi fins a vessar sang.
11. El qui escriu coses sàvies, que són per a tothom massa elevades,
    tanmateix és atrapat en elucubracions i s'enfonsa en els seus arguments.[384]
12. Aquests són els errors coneguts i evidents
    dels qui adoren simulacres, imatges i ídols.

---

379. Cf. J. RIBERA, «Una poesia polèmica del jueu català Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuario de Filología* 9 (1983), p. 187-193.

380. Poesia a l'estil dels *piyutim* amb rima final, monorima, i rima interna de cada verset.

381. El radical *pl'* en *nifal* pren aquí l'acepció d'«ésser sever», pròpia del *hifil* (cf. Dt 28,59).

382. Es refereix a rabí Moixé ben Maimon.

383. Cf. Jr 46,16.

384. Cf. Sl 10,10 tanmateix sembla ser que el poeta empra per raons de rima el masculí (*atsumim*) en contra dels femení (*atsumot*).

13. Hom ha d'acceptar el possible en la mesura que aquest és ajustat (a la raó),
mentre el poble s'adhereix a l'error i confia en fetitxes.[385]
14. I què han vist els de coneixements embrollats per enganyar-se
amb pensaments dolents i amb raonaments obtusos?
15. Ja que, per als qui s'enfonsen en el *xeol*: hi ha potser
escapatòria en el *xeol*,
o hi ha un redemptor per alliberar un cos ple de crims?
16. El dia en què es promulgui la sentència, serà tal volta temps de bromejar?
Qui podrà llevar els crims dels qui n'estan ensutzats?
17. Molt es degrada qui sospesa els manaments (segons la raó)
i cau en reduir les càrregues d'aquests a quelcom agradable.
18. El qui cobeja el llibertinatge s'entusiasma per això,
perquè hi ha un llibre que s'expressa amb termes fal·laciosos![386]
19. El qui dóna consistència al que és aparent i rebutja allò que és estable,
ensenyant així als seus seguidors coses esgarrifoses.
20. I no és venjada la sang d'aquell qui és molt savi,
quan aquest afer és resolt per boca dels qui es fan passar per savis.
21. Sofreixi i s'abrusi el qui frustra l'èxit,
ja que a aquell qui era perfecte li han aparegut deformacions.
22. Hipòcrita i herètic perquè ell ha violat l'Aliança,
(que) els seus pecats siguin inscrits en el Llibre;[387]
23. que sobrevingui la desolació a aquell qui el Creador és llunyà,
(que) tingui persecucions i desastres el qui malmet el temor (de Déu).
24. Certament és gran la basarda dels homes a les batzegades dels càstigs
que atemorien les animes inflamades per l'ardor (de la passió),
25. car hi ha un lloc de venjança per castigar els esperits
amb tota mena d'assots i brases de ginesta.[388]
26. Per temor del dia del meu judici em convertiré del meu pecat
i aixecaré els meus ulls vers el Rei de les misericòrdies.
27. Si la conducta de l'home és detestable,[389] ajuda a la conversió
el temor a l'implacable judici i son cor esdevé íntegre.
28. Jo que amonesto em deixo aconsellar per tothom qui té el cor purificat,
i cerco adelerat persones que s'apressin a posar llum en la fosca.

---

385. En aquest vers *emim* pren la significació de «fetitxes, ídols» segons Jr 50,38.

386. El llibre probablement és el *Moré ha-nevukhim* 'Guia dels perplexos', de Maimònides.

387. En TB Roix ha-Xanà 16b es parla de tres llibres: «el llibre de la vida», on hi ha escrites les accions totalment bones, «el llibre de la mort», que conté les accions totalment dolentes, i un tercer llibre on s'apunten les accions en part bones i en part dolentes.

388. Sl 120,4.

389. Segons el sentit que *zar* té en Jb 19,17.

29. El qui canvia el sentit sobre la parla de la somera de Balaam,[390]
amb rostre furiós l'ompliré de la meva ira.
30. Amb angoixa i suaument he avisat els oblidadissos de la moral,
que s'afarten de carn[391] i són colpejats pel vi.
31. Emperò despullo el meu braç fort
i em deleixo en el cor (per) refusar el savi filòsof i els experts en astrologia.
32. I serà esborrat tot escrit que rebutgi la fe
i que sembli mofar-se de les dites dels savis.
33. No deixaré ni rastre del qui aparta el poble de Déu,
indagant segons la lògica en llibres enigmàtics.
34. Hi haurà només terror, planys i crits
pels qui fan mal i causen tristesa.
35. Et pregunto, rabí, i m'atanso a escoltar-te:
Dóna'm una raó convincent en l'explicació del levirat.[392]
36. No deixis d'ésser amable i exposa l'enigma de l'hisop,[393]
de la dona que té el seu fluix i li surten taques de sang.[394]
37. La llum del teu saber il·lumini sobre la impuresa del tabernacle[395]
i el teu esperit no s'inquieti donant opinions i explicacions.
38. S'aguditzi la teva raó quant a la prohibició de l'hisop grec,[396]
la nafra de la lepra amb la seva expansió i l'aïllament temporal.
39. Heus ací que tindràs recompensa si expliques la tradició
sobre el significat de l'encens i la valoració dels perfums,[397]
40. com també sobre les ofrenes[398] per la qual cosa et dono
una porció de queviures i tota mena de regals, braçalets i anells,
41. i sobre les barreges,[399] per la qual cosa t'obsequio
amb ornaments preuats d'Egipte, vestits de porpra i mantells.
42. Si bé llur sentit misteriós no ha estat revelat,
les lleis les ha establert per al seu Nom
el Creador de l'home i la Roca dels mons.

---

390. Nm 22,28-30.

391. Pr 23,20.

392. La llei del levirat es troba en Dt 25,5-10.

393. Sobre el poder purificador de l'hisop cf. Lv 14,4-6 i en la Misnà, Negaïm XIV,1.6.

394. Cf. Lv 15,19-24; Misnà, Nidà VII,10.

395. Sobre les impureses que profanen el tabernacle cf. Lv cap. 11-15.

396. *Ezobion* s'entén com una contracció de *ezob yavan* 'hisop grec', que segons Misnà, Xabat XIV,3 no era sa per a la salut.

397. En diversos indrets de la Bíblia (Ex 25,6; 30,7; 31,11, etc.) es parla de *qetoret ha-sammim* 'encens d'aromes' com també de l'altar on fumegen els perfums (cf. Lv 4,7). Sobre aquest tema cf. *Enc Jud* 8 (1972), col.1313s.

398. Sobre els sacrificis en el judaisme cf. Y. DAN, «Sacrifice», dins *Enc Jud* 14 (1972), col. 599-616.

399. Lv 19,19.

43. El qui en rebutja una és destrossat per la maledicció,
per hi ha homes que tenen el cor corromput i aparenten (ser) íntegres.
44. Si intentes trobar el sentit sobre la naturalesa dels àngels,
te'n farà esment amb autoritat la boca del maligne.
45. Al Déu altíssim pertany l'àngel de la concepció[400]
i els missatgers acreditats que compleixen el seu voler.
46. També tenim testimonis respecte als diables,
i les halacàs ens denuncien les categories dels esperits malèfics.
47. Per a mi el dimoni Josep és ensenyament i testimoniatge[401]
com també els fets de l'agadà enforteixen el meu cor,[402]
48. recordo a Ben-Temalion[403] i esbrino el cas,
però ells vénen per refusar els fets reconeguts.
49. La fe del meu cor (em porta) al coneixement del Déu del meu pare,
vers ell fremeixen el meu pensament i la meva raó.
50. Conec el Déu terrible, cenyit de poder
i de tota mena de glòria creada fora del temps.
51. Ell és el Déu que s'eleva per damunt d'aquest món caduc,
que sosté la terra[404] que ha estintolat sobre les aigües.
52. Ell colpejà (el faraó) Hofrà,[405] Ell va dividir el mar
i va maltractar Egipte amb prodigis terribles;
53. escollí entre tots els pobles els nostres pares i llur descendència;
i des d'aleshores els alliberà per la seva bondat de les (altres) nacions.
54. Els meus ulls l'han vist en l'indret de la muntanya del Sinaí,
on es revelà a la meva gent amb veus i trons.
55. Jo conec també la concatenació (de les *sefirot*)[406]
comparable a propietats misterioses;
conec el fonament del domini (diví) i el secret de les seves empremtes;
56. és com un punt primordial imprès en l'estructura de l'univers,
com una missiva preuada (escrita) amb fils diamantins.
57. El secret (de les *sefirot*) s'evoca en tot llibre valuós[407]
i els seus vestigis hom els reconeix en els senyals impresos (en la creació).

---

400. Cf. L. GINZBERG, *The legends of the Jews*, VI, p. 83-84.

401. Is 8,16.

402. Sobre les tradicions jurídiques (hagadàs) i llegendaries (agadàs) relacionades amb els àngels i dimonis cf. D.S. FLATTAU i altres, «Angels and Angeology», dins *Enc Jud* 2 (1972), col. 955-977; G. SHOLEM, «Demons and Demonology», dins *Enc Jud* 5 (1972), col. 1528-1537.

403. Referent a la llegenda rabínica d'aquest dimoni cf. *Enc Jud* 4 (1972), col. 555.

404. Jb 26,7.

405. Esmentat en Jr 44,30.

406. En els versets 55-57 el poeta al·ludeix als seus coneixements sobre la teoria de les *sefirot*, que segons la càbala són deu emanacions o atributs de Déu; cf. G. SCHOLEM, «Kabbalah», dins *Enc Jud* 10 (1972), col. 490-653, especialment col. 563-579.

407. Sobretot en el *Sefer yetsirà* 'Llibre de la creació', on per primera vegada es tracta de la teoria de les *sefirot*.

58. També crec en la resurrecció quan ressorgirà el cos mortal
i l'ànima immortal, i es revifaran els ossos.
59. Serà el jorn formós per a Déu, quan ressoni el corn,
i sigui increpada la pols que ha estat feta pilons.
60. Aleshores Miquel, com a sacerdot, davant Déu
oferirà holocaustos i sacrificis pacífics en el santuari de la
muntanya de Déu;[408]
61. seran presentades ofrenes per tal de santificar-se amb actes sagrats,
i serà ofert encens[409] de part de les ànimes justes i perfectes.
62. Hom té prova del temor i pietat del nostre rabí,
hom constata (la seva fe) en la unicitat (divina),
i els seus testimonis són notoris.
63. Déu me'n guard, d'envilir-lo amb mofes,
car li tinc respecte i gran temor en el meu cor.
64. perquè ell ha il·luminat la nineta dels ulls, (ha tractat) primer
el que és primer[410]
i ha endolcit el llenguatge per tal de donar llum als ulls dels cecs;
65. malgrat que el raonament del dèbils ha trobat en ell entrebancs,
ell ha aportat innovacions per tal de desvetllar els endormiscats.

408. Segons la tradició jueva l'arcàngel Miquel exercirà al final dels temps l'ofici sacerdotal: cf. GINZBERG, *Legends of Jews*, VI, p. 440.

409. Jr 44,21.

410. Al·lusió a Misnà, Avot V, 7 on es diu que el savi tracta primer el que és primer i darrer el que és darrer.

POEMA 24
CONTRA EL RABÍ MOSHÉ BEN MAIMÓN

En una visión profética el corazón de los videntes contemplaba
terribles maravillas y recónditos misterios,
y cada vidente alcanzaba, configurada por su visión,
la imagen de nuestro Dios, excelso por encima de todo.
Unos captaban la aparición como hombres estáticos,
otros profetas lo veían con pleno conocimiento.
De ellos provienen las tradiciones y ellos tienen las revelaciones
de Quién se sienta entre alabanzas y es el Primero de todos.
¡Qué severa ha de ser la maldición para el que enseña de manera racionalista
al recto e íntegro pueblo que se adhiere a la Ley!
Al ojo de la razón natural es cosa lejana aceptar una religión y una ley,
pues las leyes devienen un divertimiento y las profecías, un sueño.
Él ha trabado discusiones y ha multiplicado las objeciones
con tal de envilecer la religión de los padres y la tradición de los antepasados;
y así ha dicho que el alma espiritual es como el alma animal
y que no hay ni juicio vindicativo ni día de retribución.
Pero, si no hay ni calamidades ni castigo para las almas pecadoras,
¿por qué son aniquiladas después de la muerte las almas culpables?
Se extingue la luz de la Ley, la multitud tropieza
y se incrementa el odio hasta verter sangre.
El que escribe sabias cosas, que son demasiado elevadas para todos,
es, sin embargo, atrapado por elucubraciones y se hunde en sus argumentos.
Éstos son conocidos y evidentes errores
de quienes adoran simulacros, imágenes e ídolos.
Se ha de aceptar lo posible en cuanto que esto está ajustado a la razón,
mientras el pueblo se adhiere al error y confía en fetiches.
¿Y qué han visto los de enrevesados conocimientos para engañarse
con malos pensamientos y con obtusos razonamientos?
Pues, para los que se hunden en el *sheol*, ¿hay quizá escapatoria del *sheol*?
¿o existe un redentor capaz de liberar a un cuerpo cargado de crímenes?;
el día en que se promulgue la sentencia, ¿será tiempo de bromear?,
¿quién podrá llevar sobre sí los crímenes de quienes se han ensuciado?
Mucho se degrada quien sopesa los mandamientos según la razón
y cae por reducir sus cargas a una agradable cosa.
Quien codicia el libertinaje se entusiasma por eso,
pues hay un libro que se expresa con términos de falacia.
Quien da consistencia a lo que es aparente y rechaza aquello que es estable,
enseñando, igual que sus seguidores, cosas espeluznantes.
Y no es vengada la sangre de aquel que es muy sabio
cuando este asunto es resuelto por boca de los que se hacen pasar por sabios.

Sufre y se abrasa quien frustra el éxito,
pues a aquel que era perfecto le han aparecido deformaciones.
¡Hipócrita y herético! Porque él ha violado la Alianza
sus pecados sean inscritos en el Libro;
le sobrevenga la desolación a aquel cuyo Creador le es lejano,
tenga persecuciones y desastres quien quebranta el temor de Dios.
En verdad es grande el pavor de los hombres a las sacudidas de los castigos,
que atemorizan a las almas inflamadas por el ardor de la pasión,
pues hay un lugar de venganza para castigar a los espíritus
con toda clase de azotes y brasas de retama.
Por temor al día de mi juicio me convertiré de mi pecado
y levantaré mis ojos hacía el Rey de las misericordias.
Si la conducta del hombre es detestable, a su conversión le ayuda
el temor al implacable juicio y su corazón deviene íntegro.
Yo, que amonesto, me dejo aconsejar por todos los que tienen purificado
el corazón
y busco, anhelante, personas que se apresuren a poner luz en la oscuridad.
Al que cambie el sentido del habla de la burra de Balaam,
con el rostro furioso le llenaré de mi ira.
Con angustia y suavemente he avisado a los olvidadizos de la moral,
que se hartan de carne y están golpeados por el vino.
Sin embargo, desnudo mi fuerte brazo
y delego en el corazón desechar al sabio filósofo y a los expertos en astrología.
Y será borrado todo escrito que rechace la Fe
y que parezca mofarse de los dichos de los sabios.
No dejaré ni rastro del que aparte de Dios al pueblo,
indagando según la lógica en libros enigmáticos.
Habrá sólo terror, llantos y gritos
para los que hacen daño y causan tristeza.
Te pregunto, rabí, y me acuesto a escucharte:
"Dame una razón convincente como explicación del levirato".
No dejes de ser amable y expón el enigma del hisopo
sobre la mujer que tiene su fluido y le salen manchas de sangre.
La luz de tu saber ilumine las impurezas del tabernáculo
y tu espíritu no se inquiete dando opiniones y explicaciones.
Se agudice tu razón en cuanto a la prohibición del hisopo griego,
la llaga de la lepra con su expansión y aislamiento temporal.
He aquí que recibirás recompensa si explicas lo que dice la tradición
sobre el significado del incienso y la valoración de los perfumes,
como también sobre las ofrendas, por lo que te doy una porción de víveres
y toda clase de regalos, brazaletes y anillos;
y sobre los saqueos, por lo que te obsequio
con ornatos preciados en Egipto, vestidos de púrpura y manteles.

Si bien su misterioso sentido no ha sido revelado,
las leyes las ha establecido, por su Nombre,
el Creador del hombre y la Roca de los mundos.
Quien rechaza una de ellas es destrozado por la maldición,
pero hay hombres que parecen íntegros y tienen el corazón corrompido.
Si intentas encontrar un sentido a la naturaleza de los ángeles,
te hará prestar atención con autoridad la boca del maligno.
Al altísimo Dios pertenecen el ángel de la concepción
y los mensajeros acreditados que cumplen con su voluntad.
También tenemos testigos respecto a los diablos,
y las *halajot* nos denuncian las categorías de los espíritus maléficos.
Para mí, el demonio José no es enseñanza ni es testimonial,
como tampoco los hechos de la *hagadá* fortalecen mi corazón;
recuerdo a Ben-Temalyon, y escudriño el caso...
pero ellos vienen para desechar hechos bien reconocidos.
La fe de mi corazón me transporta al conocimiento del Dios de mi padre,
por Él tiemblan mi pensamiento y mi razón.
Conozco al Dios terrible, ceñido de poder
y de toda clase de gloria creada fuera del tiempo;
Él es el Dios que se eleva por encima de este caduco mundo,
que sostiene la tierra que ha apoyado sobre las aguas;
Él impresionó al faraón Hofrá, Él dividió el mar
y maltrató a Egipto con terribles prodigios;
escogió entre todos los pueblos el de nuestros Padres y su descendencia;
y desde entonces lo libró, sólo por su bondad, de las otras naciones.
Mis ojos le han visto en el paraje de la montaña del Sinaí,
donde se reveló a mi gente con voces y truenos.
Yo conozco también la concatenación de las *sefirot,*
comparable a misteriosas propiedades;
conozco el fundamento del dominio divino y el secreto de sus improntas;
es como un punto primordial impreso en la estructura del universo,
como una preciada carta escrita con hilos diamantinos.
El secreto de las *sefirot* se evoca en todo libro valioso
y sus vestigios se reconocen por las señales impresas en la Creación.
También creo en la resurrección, cuando resurgirán el cuerpo mortal
y el alma inmortal, y se reanimarán los huesos.
Será un hermoso día para Dios, cuando resuene el cuerno
y sea increpado el polvo que ha sido hecho pilones.
Entonces el arcángel Miguel, como un sacerdote, delante de Dios
ofrecerá holocaustos y pacíficos sacrificios en el santuario de la montaña de Dios;
serán presentadas ofrendas para santificarse con actos sagrados,
y será ofrecido incienso por parte de almas justas y perfectas.
Se tienen pruebas del temor y la piedad de nuestro rabí,

se constata su fe en la unicidad divina,
y sus testigos son notorios.
Dios me guarde de envilecerlo con mofas,
ya que en mi corazón le tengo respeto y gran temor,
pues él ha iluminado la pupila de los ojos, ha tratado primero al que es primero
y ha endulzado el lenguaje para dotar de luz los ojos de los ciegos;
a pesar de que el razonamiento de los débiles ha encontrado en él tropiezos,
él ha aportado innovaciones con el fin de desvelar a los adormecidos.

25
A UN DELS SEUS AMICS EN LA MORT DEL SEU FILL

Font documental: BRODY, núm. 25, p. 57-59.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [411]

1. Els teus terrors han arrabassat el meu cor durant dies;
   el dia en què el teu ceptre i el teu segell[412] siguin reconeguts,
2. el dia en què el teu ceptre sigui reconegut,
   el dia en què el temps i els cels retrunyin amb la teva còlera,[413]
3. i el teu núvol comparegui i el meu ull hagi vist columnes del
   teu perfum pujant com una fumarel·la,
4. colpejat per l'aflicció, explica't! Digues: Qui t'ha tret les teves joies?
   Qui t'ha arrencat el teu adreç d'or pur?
5. Què és això? No hi ha en el teu coll un collar.
   Què és això? No hi ha en el teu nas una anella.
6. T'ha estat robat el fruit i ha estat bandejada de tu la glòria
   i la sobirania de damunt les teves espatlles.
7. Mort a mans dels condemnats,[414] no has estat assassinat per una mà,
   ni cap home ha vessat la teva sang.
8. Medicina de curació no n'hi ha[415] a les nostres mans,
   però evocarem l'aflicció (de) molts per guarir-te
9. de l'opressió dels dies amargs i del gemec[416] dels morts pel dolor,
   els quals han estat en el teu temps.[417]
10. Per causa dels qui experimenten la desgràcia i la intensitat del patiment
    pronunciem la nostra paràbola per enfortir-te.
11. Evocarem els dies de desgràcia i de tribulacions[418] dels fills de l'home[419]
    i potser passarà la teva indignació.
12. Ai de la consolació pressa del dolor dels germans
    i de tota tristesa que et serveixi de consol!
13. Seus astorat, potser no saps fer dol[420] abrusat,
    i com s'ha mantingut en tu l'enteniment?
14. Potser que tu per la magnitud de la teva desgràcia t'has atemorit
    i han esdevingut com una cruel multitud les teves entranyes?

---

411. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
412. Gn 38,25.
413. Del teu tronar.
414. Sl 79,11; 102,21: «Els condemnats a mort», lit.: «els fills de la mort».
415. Jr 30,13; 46,11.
416. Sl 12,6.
417. Lit. «en el teu univers».
418. Os 13,5. Lit.: «grans sequeres».
419. «Dels homes, dels éssers humans».
420. Coh 3,4.

15. No ploris i no mostris condolença[421] pel fill i germà,
que del teu costat[422] ha estat arrabassat al final dels teus dies!
16. Del teu costat ha estat arrabassat, però pel que fa a nosaltres
amb el plor posarem una espatlla sobre la teva espatlla.[423]
17. Patidor, reprova[424] els consoladors![425] Clama[426]
fins que per la teva recriminació s'astori el teu cel![427]
18. Retrona en els secrets[428]
fins que tremolin els llindars i l'òrbita al ressò del teu tro!
19. No consideris l'afligit que és consolat en complir-se els set dies de dol
i quan tu els compleixis.[429]
20. Nosaltres revelarem el secret de la teva commoció a tot aquell qui vingui,
ja que, quin avantatge hi ha que ho ocultis?
21. Si calles aquí estic per avivar el plor
i amb exhortacions morals avergonyir-te.
22. Aquí tens un amic fidel que en el silenci
litigarà contra tu sempre i et combatrà.
23. La meva aflicció acalora[430] el cor per suscitar les teves llàgrimes,[431]
el temps afegeix amor per compadir-te![432]
24. La gent tranquil·la del país diuen que un honor com aquest teu
pertany a l'abundància de delictes i als teus crims.
25. Es vanten que ajuden Déu
i que han inventat transgressions[433] per culpar-te.
26. Han intentat seduir Déu,[434]
el temps que els fills del teu poble t'han denigrat.
27. Es consideren temorosos de Déu dient:
Et reprovarà la pietat i et colpejarà!
28. De la teva carn en faran holocaust voluntari;[435]
vénen amb la sang vital[436] i amb les teves vísceres;[437]

---

421. Jr 16,5.
422. 2Re 2,9.
423. Fig.: «Nosaltres plorarem el doble que tu».
424. Sl 68,31.
425. 2Sa 10,3; 1Cr 19,3; Na 3,7.
426. Ez 21,17.
427. Jb 26,11.
428. Is 45,3.
429. Is 33,1.
430. Dt 19,6.
431. Lit.: «La teva llàgrima».
432. Sl 18,2.
433. Ex 22,8.
434. Jb 6,22.
435. Coh 11,10.
436. Jr 2,34.
437. Jb 20,23.

29. de la sang del teu fetge l'encens pujarà,
i del teu greix i del teus ossos el fum de l'ofrena.
30. No t'aturis per consultar un personatge!
Pregunta als coneixedors dels temps i als teus savis!
31. Als coneixedors dels temps consulta la interpretació del somni,
on és el savi de cor perquè t'instrueixi?
32. Apropa cap a tu l'*efod*[438] i sabràs què hi ha en el secret dels temps
i els teus *tummim*[439] t'ho anunciaran.
33. El fil de la teva dignitat ha estat trencat,[440]
aquell on foren enfilades les nostres pedres precioses i el teu diamant.
34. Amagat en el jardí de l'Edèn i davant la (teva) imatge,
és més encantador l'esplendor de la teva semblança que la de l'amic!
35. Han aparegut a l'ull del meu cor, el gemec dels seus udols,
no miraré més amb els meus ulls el teu *gólem*![441]
36. Ploraré, company meu, per la vellesa del teu progenitor,
ploraré, fill meu, perquè ha envellit la teva mare.
37. Ploraré amb un lament amarg però serà més dolç que la mel,
en recordar el teu desig i les teves delícies.
38. Es fon la meva aflicció en llàgrimes, és moment de lament
sobre la teva tomba, germà meu, i en el teu monument.
39. Sospires[442] i estàs de dol, t'alçaràs potser després que
hagi caigut la teva estrella
i s'hagi abaixat el teu enlairament?[443]
40. No ha estat una decepció la teva esperança[444] de vell,
ni ha desaparegut,[445] malgrat l'odi[446] del destí, la teva fortuna.
41. Dintre del sac ha quedat encara per a nosaltres la pols del mercader[447]
i els teus perfums produiran la seva aroma.
42. D'aquí a poc temps, de tu naixeran[448] fills,
que seran anomenats[449] amb el teu nom.

---

438. *Efod*: ornament sacerdotal.
439. Dt 33,8.
440. Is 5,27.
441. Se sol traduir per «matèria informe». En el *Llibre de la creació* (*Sefer yetsirà*) pren un sentit cabalístic i se li atribueix un poder màgic; cf. E. DAVIS, «Golem», dins *Enc Jud* 7 (1972), col. 753-756.
442. Ez 21,12.
443. Jb 22,29; Is 2,11; 2,17.
444. Jb 41,1.
445. Jb 22,20.
446. Dt 1,27.
447. Ct 3,6.
448. Sl 78,6.
449. Gn 48,6; 1Cr 23,14.

POEMA 25
A UNO DE SUS AMIGOS EN LA MUERTE DE SU HIJO

Tus terrores han arrebatado mi corazón durante días;
el día en que tu cetro y tu sello fueron reconocidos,
el día en que tu cetro fue reconocido,
el día en que el tiempo y los cielos retumbaron con tu cólera,
y tu nube compareció y mi ojo ha visto columnas de tu perfume
subiendo como un vaho.
Golpeado por la aflicción, ¡explícate! Di ¿quién te ha quitado tus joyas?,
¿quién te ha arrancado tu ajuar de oro puro?
¿Qué es esto? No hay un collar en tu cuello.
¿Qué es esto? No hay un aro en tu nariz.
Te ha sido robado el fruto y han sido expulsadas de ti la gloria
y la soberanía, de encima de tus espaldas.
Muerto a manos de los condenados, no has sido asesinado por una mano
y ningún hombre ha vertido tu sangre.
Una medicina para tu curación no hay en nuestras manos,
pero evocaremos la aflicción de muchos para curarte
de la opresión de los amargos días y del gemido por los muertos de dolor
que han vivido en tus tiempos.
A causa de los que experimentan la desgracia y la intensidad del sufrimiento
pronunciamos nuestra parábola para fortalecerte.
Evocaremos los días de desgracia y de tribulaciones de los hijos del hombre
y tal vez tu indignación se pasará.
¡Ay de la consolación prisionera del dolor de los hermanos
y de toda tristeza que te sirva de consuelo!
Azorado, te sientas; quizá no sabes hacer duelo, abochornado;
¿y cómo se ha mantenido en ti el entendimiento?
¿Puede ser que tú, por la magnitud de tu desgracia, te hayas atemorizado
y tus entrañas se hayan vuelto como una cruel multitud?
¡No llores y no muestres condolencia por el hijo y hermano,
que de tu lado ha sido arrebatado al final de tus días!
De tu lado ha sido arrebatado mas, en cuanto a nosotros se refiere,
con nuestro llanto pondremos una espalda sobre tu espalda.
Sufridor, ¡reprueba a los consoladores!, ¡clama
hasta que por tu recriminación se azore tu cielo!
¡Retruena en los secretos
hasta que tiemblen los umbrales y la órbita al eco de tu trueno!
No consideres al afligido que está consolado al cumplirse los siete
días de duelo, y cuando tú los cumplas.
Nosotros revelaremos el secreto de tu conmoción a todo aquel que venga,
pues ¿qué ventaja hay en que lo ocultes?

Si callas, aquí estoy para avivar tu llanto
y con exhortaciones morales avergonzarte.
Aquí tienes un fiel amigo que en silencio
litigará contra ti siempre y te combatirá.
Mi aflicción acalora el corazón para suscitar tus lágrimas,
al tiempo que añade amor para compadecerte.
La gente tranquila del país dice que un honor como este tuyo
pertenece a la abundancia de tus delitos y a tus crímenes.
Se vanaglorian de que ayudan a Dios
y que han inventado transgresiones para culparte.
Han intentado seducir a Dios,
al tiempo que los hijos de tu pueblo te han denigrado.
Se consideran temerosos de Dios, diciendo:
"¡Te reprobará la piedad y te golpeará!"
Harán con tu carne un voluntario holocausto;
vienen con tu sangre vital y con tus vísceras;
de la sangre de tu hígado subirá el incienso
y de tu grasa y de tus huesos, el humo de la ofrenda.
¡No te pares para consultar a un personaje!
¡Pregunta a los conocedores de tu tiempo y a tus sabios!
A los conocedores de tu tiempo consulta la interpretación del sueño,
¿dónde está el sabio de corazón para que te instruya?
Acerca hacia ti el *efod* y sabrás qué hay en el secreto de los tiempos
y tus *tummim* te lo anunciarán.
El hilo de tu dignidad ha sido roto,
aquel donde fueron enhebradas nuestras piedras preciosas y tu diamante.
Escondido en el jardín del Edén y delante de tu imagen,
¡cuánto más encantador es el esplendor de tu apariencia que el del amigo!
Ha aparecido, en el ojo de mi corazón, el gemir de sus aullidos,
¡no miraré más con mis ojos tu *golem*!
Lloraré, compañero mío, por la vejez de tu progenitor;
lloraré, hijo mío, porque ha envejecido tu madre;
Lloraré con un amargo lamento, pero será más dulce que la miel
al recordar tu deseo y tus delicias.
Se cimienta mi aflicción en lágrimas, es el instante del lamento
sobre tu tumba, hermano mío, y en tu monumento.
Suspiras y estás de duelo, ¿te alzarás quizá después de que haya caído tu estrella
y se haya abatido tu elevación?
No ha sido una decepción tu esperanza de viejo,
ni ha desaparecido, pese al odio del destino, tu fortuna.
Dentro del saco ha quedado todavía para nosotros el polvo del mercader
y tus perfumes producirán su aroma.
De aquí en poco tiempo nacerán de ti otros hijos,
que serán llamados con tu mismo nombre.

26
TOT PASSANT PEL CEMENTIRI[450]

Font documental: BRODY, núm. 26, p. 59; SCHIRMANN, núm. 349, vol. II, p. 316.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – –[451]

1. Tot passant pel fossar dels meus veïns,
   heus ací que moltes làpides hi havia davant meu;
2. i allí hi havia un sepulcre destacat, digne de judici condemnatori,
   una làpida que Déu té en avorriment.[452]
3. Però hi havia una tomba amb santedat consagrada,
   que és anomenada santa, pel que jo he sentit,
4. i damunt la qual els meus ulls han contemplat una mena de
   núvol esplendorós,
   semblant al que s'aparegué al Sinaí.[453]

450. Cf. *Poemes hebraics de jueus catalans. (Segles XI-XV)*, intr. J. RIERA I SANS, trad. E. FELIU I MABRES, Barcelona 1976, p. 100.

451. Forma mètrica *ha-merubbé*.

452. Dt 16,22.

453. Ex 24,16.

POEMA 26
PASANDO POR EL CEMENTERIO

Pasando por el cementerio de mis vecinos,
he aquí que muchas lápidas estaban delante de mí;
y allí había un destacado sepulcro, digno de un juicio condenatorio,
una lápida que Dios tiene en aborrecimiento.
Sin embargo, había una tumba de consagrada santidad,
que es llamada santa, por lo que yo he oído,
y encima de la cual mis ojos han contemplado una clase de nube esplendorosa,
parecida a la que se apareció en el Sinaí.

27
ENCARA UN ALTRE SOBRE LA PAU

Font Documental: BRODY, núm. 27, p. 59-62.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – –[454]

1. En el secret de la comunitat i en la reunió dels ancians,
   en el secret dels germans i deixebles honorables,
2. en el santuari i en l'acadèmia, en la multitud del poble[455]
   i en els savis de cor que són ponderats en el judici,
3. hi ha savis de cor, experts en el secret i la saviesa,
   homes de ciència, que alberguen la justícia.
4. I no hi ha impiu, ni hi ha alumne maligne,
   ni hi ha qui desitgi d'unir-se als vel·leïtosos.
5. No hi ha cap estudiós que malversi el seu temps
   amb subtileses[456] noves o antigues.
6. Hi ha estudiosos els ensenyaments dels quals són espases
   i llur saviesa són ferides persistents.
7. Es diu que no hi ha ferida sense nafra,[457]
   i que les sagetes de la paraula són sagetes afilades.[458]
8. Interroguen sobre els secrets, les normes i els testimonis
   car el temor al pecat és en llurs judicis i sentències.
9. El savi de cor (posa) la virtut en el temor de Déu
   i la seva saviesa és més preciosa que les perles.
10. Amb aquesta actitud és preparada la reunió
    i són establertes i disposades les opinions.
11. Desfés les traves de la son prolongada
    per tal que es desvetllin les cavil·lacions endormiscades del cor.
12. Envelleix i uneix-te a l'ancià,
    que la barba de la saviesa esdevé, no obstant, jove amb els anys.
13. Atrau la glòria pel posseïdor de la bellesa,
    el llegat del pare tramès pels ancians.
14. I sigui sol·licitada pel qui cerca objectes desitjables
    amb la humilitat de cor assenyalada en el rostre.
15. Amb humilitat de cor i rostre temperat
    cultiva per tu, oh savi, els amics secrets.

---

454. Forma mètrica *ha-merubbé*.
455. Pr 14,28.
456. *Diqduqim* 'subtileses'; també 'gramàtiques, qüestions gramaticals'.
457. Is 53,5.
458. Pr 25,18. Cf. poema 16,10.

16. Tem el precepte amb la seva saviesa oculta,
ja que a ell (es dirigeixen) els escrits reservats de la saviesa.
17. Escolta, si et plau, l'halacà del jovenet,[459]
com el dia del Sinaí en el desert de Sin, enmig d'espigues.
18. Com en el dia del Sinaí, fes sentir a les teves oïdes
l'origen de les lleis ocultes en el misteri,
19. que són enigmàtiques, però els intèrprets d'escrits obscurs,
seguint uns senyals, les expliquen;
20. cobreix-te, fill meu, d'un vel d'humilitat
i el temps de la teva joventut ofereix als fills.
21. La llum dels meus ulls per a tu és senyal de modèstia
per comportar-te com les generacions d'abans.
22. A vegades ha estat la humilitat com a recompensa,
quan els humils de cor han estat afavorits,
23. allunyant-se els grans de la grandesa,
i humiliant-se com un cuc els honrats.
24. S'assegué cada neci en llocs menyspreables,
i era el beneit com un afligit entre nuvis.
25. Quin profit hi ha per al qui seu com a cap de la reunió,
si ha detestat la companyia dels veïns?
26. La majestat de l'acadèmia del savi de cor
és com un ornat més selecte que les delícies.
27. Per llur vergonya, reclamaran per a ells grandeses
els homes necis, dignes d'oprobis.
28. Igualaràs en glòria el qui és inferior a tu
i t'empetitiràs al costat dels petits.
29. Però que no empetiteixin aquesta generació ni els seus
seguidors la teva grandesa,
ni tu posis els governants com si fossin argamassa,[460]
30. que siguis lliurat a tot el que és sumptuós segons la seva categoria
i a la multitud, i ells seran lliurats a tu.
31. No s'endolceix la grandesa amb litigis
ni el senyoriu s'estableix amb baralles.
32. Et lloaran amb vehemència els homes d'aquesta generació
als ulls dels quals el domini són fiblons.
33. Tota glòria que no provingui de la virtut
és un do del destí i (assolit) amb súpliques.
34. He vist aquells qui perseguien les grandeses,
corrien però eren els darrers.

---

459. Jb 32,6.
460. Is 41,25.

35. He vist que Amram[461] no era llur pare,
però mereixeren ésser aaronites,
36. i ningú que no sigui dels fills d'Aaron o de Moisès
no durà picarols a les vores del mantell.
37. Procura, oh sensat, adquirir una selecció de virtuts
procura't un amic l'amor del qual sigui fidel.
38. Hi ha amics que són lluminàries sobre la terra,
però hi ha amics el fumall dels quals fumeja.
39. Es diu que l'home abjecte odia qualsevol persona honrada
i en el seu cor hi ha enganys.
40. Es diu que Canaan és dels fills de Cam[462]
i els seus fills seran la maldat encarnada.
41. El pervers serà recordat per la seva maldat
i la seva tomba serà lapidada amb pedres.
42. Comparteix la glòria amb qui amb tu comparteix la grandesa,
i si no, la dels recabites i quenites.[463]
43. I si t'exaltés el món et vestiria de l'orgull de l'enveja
segons l'opinió dels tranquils.[464]
44. Persegueix o fuig, venja't o tolera,
castiga o perdona depenent del pecat segons els anys.
45. El qui fa una emboscada t'ha disposat de traïdor a traïdor
i allò que ha de conèixer sobre l'engany l'home lleial.
46. Disputa el teu litigi però lliura un lloc a la pau,
retornant les espases a les beines.
47. Per què el teu arravatament ha de deixar petja
i s'ha de mantenir l'odi de pares a fills?
48. Per a qualsevol intel·ligent la seva vellesa és a glòria seva,
ja que fa créixer la seva categoria en la vellesa.
49. Avui avaluant-se la meva dignitat
un testimoni fidedigne és assignat entre els sensats.
50. I quants que els manca el meu raonament
imaginen esdevenir els meus dobles!
51. Si en trobés un com jo, ploraria per la meva persona,
però hauria estat el meu lament un lament d'estruços.
52. Pregunta sobre mi l'únic que hi ha a la comunitat,
que habita a la tribu de Tahkemoní,[465]

461. Amram, descendent de Leví i pare d'Aaron i de Moisès, Ex 6,16.18.20.
462. Gn 9,18.
463. Els quenites eren els avantpassats dels recabites (1Cr 2,55) i aquests es distingien perquè vivien una vida nòmada i perquè eren fervorosos adoradors del Déu d'Israel (Jr 35,1-19).
464. Jb 12,5.
465. Cf. 2Sa 23,8.

53. que tastarà la dolçor del meu elogi
encara que tot elogi reproduït és verí de cobres.
54. Jo sóc coronat de glòria en nom d'Aaron
i la meva glòria no és coronada pels gaons.[466]
55. L'he desitjat perquè fos per a mi cap i cabdill,
mentre a causa del meu enuig faré cessar els cabdills.
56. Sigues sol·licitat pel meu ensenyament i en allò que és teu,
en el secret de la comunitat i en la reunió dels ancians.

466. Era el títol dels caps de les comunitats jueves de Babilònia.

POEMA 27
TODAVÍA OTRO SOBRE LA PAZ

En el secreto de la comunidad y en la reunión de los ancianos,
en el secreto de los hermanos y honorables discípulos,
en el santuario y en la *yeshivá*, en la multitud del pueblo
y entre los sabios de corazón que en el juicio son ponderados...
hay sabios de corazón, expertos en el secreto y en la sabiduría,
hombres de ciencia que albergan la justicia,
y no hay impío, ni hay alumno maligno,
ni hay quien desee unirse a los veleidosos;
no hay ningún estudioso que derroche su tiempo
con nuevas o antiguas sutilezas.
Hay estudiosos cuyas enseñanzas son espadas
y su sabiduría son persistentes heridas;
se dice que no hay herida sin llaga,
y que las saetas de la palabra son afiladas saetas.
Interrogan sobre los secretos, las normas y los testimonios,
pues el temor al pecado está en sus juicios y sentencias.
El sabio de corazón pone la virtud en el temor de Dios
y su sabiduría es más preciosa que las perlas.
Con esta actitud está preparada la reunión
y las opiniones están establecidas y dispuestas.
Deshaz las trabas del prolongado sueño
para que se desvelen las adormecidas cavilaciones del corazón.
Envejece y únete al anciano,
que la barba de la sabiduría se vuelve joven, no obstante, con los años.
Atrae la gloria para el poseedor de la belleza,
el legado del padre trasmitido desde los ancianos;
y sea solicitada por el que aproxima deseables objetos
con la humildad de corazón señalada en el rostro.
Con humildad de corazón y rostro templado
cultiva para ti, ¡oh sabio!, a los secretos amigos.
Teme al precepto con su oculta sabiduría,
pues a él se dirigen los escritos reservados de la sabiduría.
Escucha, por favor, la *halajá del jovencito,*
como el día del Sinaí en el desierto de Sin, en medio de espigas.
Como en el día del Sinaí, haz oír a tus oídos
el origen de las leyes ocultas en el misterio,
que son enigmáticas; no obstante los intérpretes de escritos oscuros,
siguiendo unas señales, las explican;
cúbrete, hijo mío, con un velo de humildad
y en el tiempo de tu juventud ofréceselas a los hijos.

La luz de mis ojos es señal de modestia para ti
por comportarte como las generaciones de antes.
A veces ha sido la humildad como una recompensa,
cuando los humildes de corazón han sido favorecidos,
alejándose los grandes de la grandeza
y humillándose como un gusano los honrados.
Cada necio se sentó en lugares despreciables
y era el bendito como un afligido entre novios.
¿Qué provecho hay para el que se sienta como jefe de la reunión,
si ha detestado la compañía de sus vecinos?
La majestad de la *yeshivá* del sabio de corazón
es como un ornato más selecto que las delicias.
Para su vergüenza los hombres necios, dignos de oprobio,
reclamarán grandezas para ellos.
Igualarás en la gloria a quien es inferior a ti,
y te empequeñecerás al lado de los pequeños.
Pero ni esta generación ni sus seguidores empequeñecen tu grandeza,
ni pongas tú a los gobernantes como si fuesen argamasa;
sé liberal para todo el que es suntuoso según su categoría
y para la multitud, y ellos serán liberales para ti.
No se endulza la grandeza con litigios
ni el señorío se establece con peleas.
Te alabarán con vehemencia los hombres de esta generación
a cuyos ojos el dominio es un estímulo.
Toda gloria que no provenga de la virtud
es un don del destino conseguido con súplicas.
He visto a aquellos que perseguían las grandezas;
corrían, pero eran los últimos.
He visto que Amran no era su padre,
pero merecerían ser aaronitas.
Y nadie que no sea de los hijos de Aarón o Moisés
llevará cascabeles en los bordes del mantel.
Procúrate, ¡oh sensato!, de adquirir una selección de virtudes;
procúrate un amigo cuyo amor sea fiel.
Hay amigos que son luminarias sobre la tierra,
pero también hay amigos cuyo tizón humea.
Se dice que el hombre abyecto odia a cualquier persona honrada
y en su corazón hay engaños;
se dice que Canaán es uno de los hijos de Cam
y sus hijos serán la maldad encarnada.
El perverso será recordado por su maldad
y su tumba con piedras será lapidada.
Comparte la gloria con quien comparte contigo la grandeza,

y si no la de los recabitas y quenitas;
y si te exaltara, el mundo te vestiría con el orgullo de la envidia,
según opinión de los tranquilos.
Persigue o huye, véngate o tolera,
castiga o perdona dependiendo del pecado según los años.
El que prepara una emboscada te ha dispuesto, de traidor a traidor,
aquello que ha de conocer sobre el engaño el hombre leal.
Disputa tu litigio, pero deja un lugar para la paz,
devolviendo las espadas a sus vainas.
¿Por qué tu enfurecimiento ha de dejar huella
y se ha de mantener el odio de padres a hijos?
Cualquier persona inteligente sabe que su vejez está hecha para su gloria,
pues su categoría aumenta con la vejez.
Al evaluarse mi dignidad hoy
un testigo fidedigno se encuentra entre la gente sensata.
¡Y cuántos de aquéllos a quienes les falta mi razonamiento
imaginan convertirse en mis dobles!
Si encontrase a uno como yo, lloraría por mi persona
pero mi lamento habría sido un lamento de avestruz.
Pregunta sobre mí al único que hay en la comunidad,
habitando en la tribu de Tahkemoni,
el cual probará la dulzura de mi elogio
a pesar de que todo elogio reproducido es veneno de cobras.
Yo estoy coronado de gloria en nombre de Aarón
y mi gloria no está coronada por los *gaonim*.
Lo he deseado a fin de que sea para mí cabeza y capitoste,
mientras a causa de mi enfado haré cesar a los capitostes.
Sigue solicitado por mi enseñanza y por aquello que es tuyo:
por el secreto de la comunidad y por la reunión de los ancianos.

28
A UN DELS SEUS AMICS QUE CREIXÉ EN GRANDESA

Font documental: BRODY, núm. 28, p. 62-65.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [467]

1. Abans que la tardor enfosqueixi el seu núvol,
   el bromall dels cels aspergirà el seu doll.
2. Abans que els llamps emetin un so,
   la pluja torrencial farà sentir el seu soroll.[468]
3. Mentre que l'estiu és com un jardí regat, verdós,
   i és fresca l'assutzena en el seu Saron[469]
4. i les murtres s'han vestit de lli amb brodat
   i tota au tenia collarets al coll,
5. una calitja puja a la fi dels dies
   i un núvol lleuger sadolla la seva terra àrida amb una capa de rosada.
6. Un vent pur plana sobre la terra
   i el vent de la tempesta torna a la seva beina.
7. Entre el jonc i el canyeller cantarà la llengua del tocador
   i de l'au alada segons la seva espècie.
8. Escapa't, estimat meu, cap a les muntanyes de bàlsams
   al jardí de l'Edèn, i recull el seu canyeller.
9. Sàpigues que la murtra ha desplegat la florida
   i de l'estella ha pujat la fumarola de la mirra.
10. El príncep dels germans que s'assegué en el tron
    va disposar el setial del reialme en la casa reial.
11. I un gran rei el recolzà amb benvolença i honor,
    i el posà com a assessor sobre els consellers.
12. El reconeixeran els xacals enmig dels seus rius
    i el cadell de lleó saltarà del seu Basan.[470]
13. Ornamenta't de majestat i grandesa, amic de l'ànima,
    i posa sobre el teu coll la seva joia de mitja lluna.
14. Els seus braçalets sobre el teu braç t'han embellit,
    t'escaurà bé el penjoll del seu collaret.
15. I qui, fora d'ell, t'honorarà, estimat meu?
    Et serà més preuat l'honor que la magnificència de la seva majestat?

---

467. Forma mètrica *ha-merubbé*.
468. 1Re 18,41.
469. Ct 2,1.
470. Regió molt fèrtil de la Transjordània, Ez 39,18.

16. Que potser prendràs un regal de l'home impiu
per trobar en el seu pit verí d'escurçó?[471]
17. Que tal volta has demanat paraules d'afalagament als necis?
Qui demanaria una melodia al seu estruç?
18. Se sotmetrà un com tu al malvat
i davant del porc llançarà la seva perla?
19. Quin guany hi ha compadint els mesquins?
No és un consol compadir el cruel.
20. Per la boca de l'adulador et seduiran les seves paraules,
vés i torna[472] que tampoc coneixeràs el seu judici.
21. Si millorés una mica, para esment per escoltar la llengua del malvat
que ensordeix amb el seu estrèpit.[473]
22. Hi ha l'impiu la vida del qual és com una espina dolorosa
i, ai las, perquè rere seu deixa el seu fibló.
23. Conversarà amb tu, savi de cor, nèciament,
però el teu cor no el creurà.
24. Per la renovació de les seves abominacions,[474] tu et sents renovat,
no creuràs, doncs, l'home que ho ha provat set vegades.
25. Com creixeran les tasques del denigrat
quan s'escolti la súplica de l'home en el seu vigor!
26. El cor apesarat estarà afligit en la seva alegria
i es lamentarà amargament arrencant-se la barba.
27. S'aïrarà sense raó i s'enutjarà
fins a renyar el seu servent i el seu fill.
28. T'enganyarà encobert en la mentida
ja que tindrà una estaca en el seu cint.
29. Sap que està obligat a afavorir-te
i no ha posat un cor de traïdor per afavorir.
30. S'ornamentarà amb paraules vanes i enganyoses
per amagar-te l'entrebanc del seu pecat.
31. El mentider amb les paraules de la seva boca serà enganyat
i se l'atraparà per part de les seves exigències.
32. Allò que afegirà serà una resposta a la deslleialtat
que no ha pogut més amagar.[475]
33. Un cor valent allotjat en la seva mesquinesa,
és (com) una nafra que persisteix en el seu ull,

471. Sl 140,4; Jb 21,24.
472. Pr 3,28.
473. Lit. «que retruny amb la seva bota» (Is 9,4).
474. Pr 26,25.
475. Ex 2,3.

34. Conversarà amb tu mes el seu cor refusarà als altres
escampant davant de la multitud la seva pústula.
35. Quan et va trobar, es va espantar però va romandre,
li llençaràs la teva mirada mes no fugirà.
36. Preguntaràs per ell entre tots els seus veïns,
qui et podria informar? És desconegut el seu estatge;
37. si preguntes a la mestressa de la casa, t'enganyarà,
i dissimularan els homes de la seva mansió.
38. I serà el final de l'ànima impia com un dia amarg;
es lamentarà amargament i no hi ha qui li miri la cara.[476]
39. També vindrà al judici dels qui maleeixen el dia,[477]
el sentenciaran segons els seus judicis i litigis,
40. fins que conegui el gemec de l'home proscrit
i la tristor que hi ha en les seves reflexions.
41. Dóna la mà al fill dels pares
i allunya't del malvat i de l'esquerrà.[478]
42. El malvat és també un dels descendents dels seus pares,
però és amb la infàmia de la seva mateixa espècie.
43. Estén la teva mà a l'hereu de la gaubança,
l'herència del pare és transmesa del seu avantpassat.
44. T'afavorirà i no coneixeran les seves traïcions,
t'ho donarà però no se n'assabentarà el seu veí;
45. que se n'alegrarà, però, si han augmentat les seves desgràcies,
com t'amagarà la seva tristor?
46. Plorarà d'amagat el seu dolor
i no et comunicarà el secret de la seva pena.
47. S'esquinçarà el seu cor per xafarderies,
però no manifestarà en el seu rostre la seva indignació.
48. Sense embenat serà suau el teu dolor
quan la seva llengua et vessi dolçor.
49. Com qui plora per tu, preguntarà i examinarà,
l'esperit del teu patiment recollirà en el seu puny.
50. Veuràs que estarà abatut per la teva separació
perquè la seva benvolença era per a tu com un núvol de pluja primaveral.[479]
51. En tindràs prou perquè li enraonaràs i escoltarà,
es repartirà el dolor entre tu i ell.

476. Lit. «el seu ull».
477. Jb 3,8.
478. Jt 20,16.
479. Pr 16,15.

52. Quan dormis[480] et despertaran els seus amics
com qui et desvetlla del son amb paraules[481] agradables.
53. Satisfés la separació i la terra s'estremirà,
satisfés la voluntat reclamant el seu habitatge.
54. Els núvols del cel han proporcionat un aiguat
mentre el vent del nord produeix pluja.
55. El discurs és inquietant mentre la seva boca s'omple de rialla
i el qui plora no té llàgrimes als ulls.
56. L'ha arrabassat el temps
i ha estat com el sol que el núvol ha ocultat.
57. M'ha invitat com qui ha projectat recol·lectar figues de l'hort,
però han germinat cards.
58. No es trastocarà el meu cor en capgirar-se el meu destí,
sinó que romandrà en el seu lloc.
59. Li respondrà el destí vestint la seva túnica
que furtà, i s'han sentit les seves campanetes.[482]
60. La cítara, que estava silenciosa, cantarà
i s'ha difós amb el llenguatge de la flauta la seva visió.
61. Mitjançant les flautes serà escoltat un cant d'amistat
abans que la tardor enfosqueixi el seu núvol.

480. Jo 1,6.
481. Lit. «llavis graciosos».
482. Es refereix a les campanetes que es portaven en el serrell del vestit.

POEMA 28
A UNO DE SUS AMIGOS QUE CRECIÓ EN GRANDEZA

Antes de que el otoño oscurezca su nube,
el jirón de niebla de los cielos aspergiará su chorro de agua;
antes de que los rayos emitan un sonido,
una lluvia torrencial hará oír su ruido.
Mientras que el estío es como un jardín regado, verdoso,
y está fresca la azucena en su Sarón
y los mirtos se han vestido de lino con bordadura
y toda ave tenía gargantillas en el cuello,
una calina sube al finalizar el día
y una ligera nube sacia la árida tierra con una capa de rocío.
Un viento puro planea sobre la tierra
y el viento de la tempestad vuelve a su vaina.
Entre el junco y el canelo cantará la lengua del tañedor
y la del ave alada según su especie.
Escápate, querido mío, hacia las montañas de bálsamos
en el jardín del Edén, y recoge su canelo.
Has de saber que el mirto ha desplegado el florecimiento
y hasta la estrella ha subido la fumarola de la mirra.
El príncipe de los hermanos, que se sienta en el trono,
dispuso el sitial del reino en la casa real;
y un gran rey le apoyó con benevolencia y honor,
y le puso como asesor sobre los consejeros.
Le reconocerán los chacales en medio de sus ríos
y el cachorro de león saltará de su Basán.
Adórnate de majestad y grandeza, amigo del alma,
y pon sobre tu cuello su joya de media luna;
sus brazaletes sobre tu brazo te han embellecido,
te sentará bien el colgante de su collar.
¿Y quién fuera de él te honrará, amigo mío?
¿Te será más preciado el honor que la magnificencia de su majestad?
¿Es que tal vez cogerás un regalo del hombre impío
para encontrar en su pecho veneno de víbora?
¿Es que tal vez has pedido palabras de halago a los necios?
¿Quién pediría una melodía a su avestruz?
¿Se someterá uno como tú al malvado
y delante del puerco lanzará su perla?
¿Qué ganancia hay en compadecer a los mezquinos?
No es un consuelo compadecer al cruel.
Por boca del adulador te seducirán sus palabras;
ve y vuelve, que tampoco conocerás su juicio.

Si mejorase un poco para conocer cómo escuchar la lengua del malvado, que ensordece con su estrépito...
Está el impío, cuya vida es como una dolorosa espina
y ¡ay!, porque tras él deja su aguijón;
conversará contigo, sabio de corazón, neciamente,
pero tu corazón no le creerá;
por la renovación de sus abominaciones, tú te sientes renovado;
no creerás, pues, al hombre que lo ha probado siete veces.
¡Cómo crecerán los trabajos del denigrado
cuando se escuche la súplica del hombre en pleno vigor!
El corazón apesadumbrado estará afligido en su alegría
y se lamentará amargamente arrancándose la barba;
se llenará de ira sin razón y se enojará
hasta regañar a su sirviente y a su hijo.
Te engañará cubriéndose con la mentira,
pues tendrá una estaca en su cinto.
Sabe que está obligado a favorecerte
y, para disimular, no ha puesto un corazón de traidor.
Se adornará con palabras vanas y engañosas
para ocultarte el tropiezo de su pecado.
El mentiroso será engañado por las palabras de su boca
y se le atrapará mediante parte de sus exigencias;
aquello que añadirá será una respuesta a la deslealtad,
que no ha podido ocultar por más tiempo.
Un corazón valiente alojado en su tacañería
es como una llaga que persiste en su ojo;
conversará contigo mas su corazón desechará a los otros,
esparciendo delante de la multitud su pústula.
Cuando te encontró, se espantó pero se quedó;
le lanzarás tu mirada, pero no huirá;
preguntarás por él entre todos sus vecinos,
¿quién te podría informar? Luego, es desconocida su morada;
si preguntas a la señora de la casa, te engañará,
y disimularán los hombres de su mansión;
y será el final del alma impía como un amargo día;
se lamentará, doliente, y no habrá quien le mire a la cara.
También vendrá el juicio de quienes maldicen el día,
les sentenciarán según sus juicios y litigios
hasta que conozca el lamento del hombre proscrito
y la tristeza que hay en sus reflexiones.
Da la mano al hijo de sus Padres
y aléjate del malvado y del izquierdista.
El malvado es también uno de los descendientes de sus Padres,

pero está con la infamia de su misma especie.
Extiende tu mano al heredero del regocijo,
la herencia del padre se trasmitió de sus antepasados;
te favorecerá y no conocerán sus traiciones,
te lo dará pero no se enterará su vecino.
El se alegrará, pero si han aumentado sus desgracias,
¿cómo te ocultará su tristeza?;
el llorará ocultando su dolor
y no te comunicará el secreto de su pena;
se desgarrará su corazón por difamaciones,
pero no manifestará en su rostro su indignación.
Sin estar vendado será suave tu dolor
cuando su lengua derrame dulzura sobre ti;
como quien llora por ti, preguntará y examinará,
el espíritu de tu sufrimiento recogerá en su puño.
Verás que estará abatido por tu separación,
porque su benevolencia era para ti como nube de lluvia primaveral.
Tendrás suficiente porque tú le razonarás y él te escuchará,
repartiéndoos el dolor entre tú y él.
Cuando duermas, te despertarán sus amigos
como quien te desvela del sueño con agradables palabras.
Satisface la separación y la tierra se estremecerá,
satisface la voluntad reclamando su morada.
Las nubes del cielo han proporcionado un diluvio
mientras el viento del norte produce lluvia.
El discurso es inquietante mientras su boca se llena de risa
y el que llora no tiene lágrimas en los ojos.
Le ha arrebatado el tiempo
y ha sido como el sol que ha ocultado la nube.
Me ha invitado como quien proyectó recolectar higos del huerto,
pero han germinado cardos.
No se trastocará mi corazón al trocarse mi destino,
sino que permanecerá en su sitio.
Le responderá el destino vistiendo su túnica,
la que hurtó, y se han oído sus campanillas.
La cítara, que estaba silenciosa, cantará
y su visión se ha difundido con el lenguaje de la flauta.
Gracias a las flautas será escuchado un canto de amistad
antes de que el otoño oscurezca su nube.

29
AL RABÍ MOSSÉ BEN NAHMAN[483]

Font documental: BRODY, núm. 29, p. 65-69; SCHIRMANN, núm. 345, vol. II, p. 303-307.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –[484]

1. Envieu els nostres coloms missatgers, portadors de salutacions,
   per tal que els impostors[485] no ho sàpiguen ni ho entenguin,
2. no sàpiguen que hi ha en la nostra boca un secret
   i que en la nostra consciència s'hi troben intencions especials.
3. Hem enviat els qui estenen ales[486] vers el prat de bàlsams,
   on els ocells fan el niu,
4. i s'hi agrupen pels jardins i s'aixopluguen
   a l'ombra dels joncs i del canyeller,[487] on pernocten;[488]
5. allí entre les murtres trameten paraules
   d'amor i afilen mots d'amistat.
6. Aital amor, que per ell hom creu el mentider,
   i els enganyadors són volguts i afavorits,
7. car, entre mentides, diuen la veritat,
   que allunya el dolor del cor i el nostre neguit.
8. L'amor no vol ni fa pacte amb amants,
   que afilen la fletxa de l'orgull;
9. aprecia els qui caminen humilment vers l'amor,
   els qui sempre amb ànim submís demanen favor.
10. Els experts en enamoraments suporten l'altivesa,
    no recorden l'ultratge ni es queixen.
11. Són sords el dia que senten la difamació del destí,
    el dia que els calumniadors murmuren rere d'ells.
12. Hi ha un senyal en el nostre interior
    quan s'altiven les noies enamorades i, vehements en l'amor, ens afligeixen,
13. parlant contra nosaltres per enganyar els envejosos
    i anul·lar les sospites dels nostres enemics.

---

483. Cf. J. RIBERA, «El poeta jueu català Meshul·lam Ben Shelomó de Piera i els seus poemes laudatoris», *Homenatge a Antoni Comas*, Barcelona 1985, p. 371-384.

484. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

485. Pr 24,2.

486. Ex 25,20.

487. Ct 4,14.

488. Sl 91,1.

14. Són les nostres donzelles que ningú no coneix,
però elles esdevenen l'origen dels nostres amors i gelosies,
15. i ens fan l'ullet[489] quan sonen les campanetes
de les vores dels nostres mantells amb les magranes.[490]
16. Com negociants de teixits,
cerquen teixits per a elles els nostres enviats i confidents;
17. aleshores no conversen sobre assumptes de venda,
ni trafiquen amb els nostres gèneres i mercaderies.[491]
18. L'anunciador s'alegra de dir
que han agafat raïm dels nostres vilatges i els nostres lliris,
19. i que ens han enviat joiells d'or:[492]
són els nostres collarets d'or[493] i els nostres braçalets;
20. en ells hi pots contemplar com en un motlle les formes dels estimats.
formes gravades[494] de la nostra imatge:
21. figura de formós aspecte dormint damunt del pit de l'estimat
i el seu rostre sobre el nostre rostre.
22. Des dels palaus ornats d'imatges[495]
llancen llampecs els ulls de la gasela graciosa vers els nostres ulls;
23. és l'espurna que travessa els cors i els captiva,
per ella bateguen els ronyons i se senten travessats.[496]
24. Fins quan, mestressa de casa,[497] extorquiràs les intencions[498]
per tal d'amagar-nos de la gasela casolana?
25. Per què cerques que els estimats comuniquin llurs paraules d'amor
als nostres coneguts i veïns?
26. Mentrestant, les entranyes del recriminat anhelen els estimats
i que els nostres recriminadors aprenguin la seva lliçó.[499]
27. Una visió agafa per la mà l'estimada,
però a la llum del matí els nostres punys recullen el vent![500]
28. S'ha fet vespre als nostres ulls el somni de la visió
fins que ha despuntat l'aurora a la nostra finestra.

---

489. Is 3,16.
490. Ex 28,34.
491. Ez 27,12.
492. Pr 25,12.
493. Ct 1,11.
494. Sl 144,12.
495. Ez 8,12.
496. Sl 73,21.
497. Sl 68,13.
498. Jb 21,27.
499. Is 29,24.
500. Pr 30,4.

29. Davant la notícia aflueix la sang, car a la llum (del dia)
Quin és el resultat de l'alegria dels nostres somnis i visions?
30. No creguis que les coses són perquè sí,
sinó que l'explicació del somni nocturn és també la nostra solució;
31. el sentit del somni és en la imatge vinguda durant el somni,
en un cantó del nostre jaç i en la nostra estada,
32. és una imatge gravada des de temps en la cel·la del cor,
i (gravada) en vermell[501] en el nostre escut.
33. Com ens sedueix omplint de rialles la seva boca,
però al final ens enganya!
34. Hom té raó quan diu:
Cert, es vanaglorien per res els depravats i s'hi aferren.
35. Menteixen quan rere d'ella diuen
que això i això hi ha entre nosaltres.
36. Ens fatiguem inútilment, només hi trobem calúmnia
a canvi del nostre esforç i de la nostra paga;
37. no resta de l'amor sinó
la calúmnia dels envejosos, dels nostres opressors.
38. Com n'eren, d'apreciats els jorns, quan dringaven[502] les nostres oïdes
a la veu del qui evocava el record de les noies gracioses!
39. Han passat els dies de la joventut,
però com fruïm també honrant els jorns dels capblancs i de la nostra vellesa!
40. El turbant cenyeix el nostre cap[503]
quan han aparegut els cabells blancs a la nostra testa i en la
nostra ancianitat;
41. s'han allunyat les joies de la jovenesa,
i (ara) el temor al pecat és el collaret de les nostres goles i gorges.
42. Si trobeu que la lloança s'ha allargat amb mentides
és que s'ha escrit enmig de les nostres rialles i beguda.
43. No accepteu el testimoni sobre els coneguts
que els nostres cantors diuen al so de les flautes;
44. aquesta és una tasca a qui plau la mentida,
és l'engany que hi ha en el cant i en el nostre llenguatge.
45. Com qui juga així, cantem a la gent de la nostra generació,
i no per fer-nos atractius als ulls[504] dels qui ens escolten.
46. Estimem aquell la faç del qual dóna testimoni d'amor,
que reconeix l'aliança d'amor en les nostres pupil·les,

501. Ez 23,14.
502. Ha 3,16.
503. Jo 2,6; Ez 24,17.
504. Ex 12,36.

47. però som de cor doble pels sospitosos del seu amor envers nosaltres,
puix les balances (de la intel·ligència) poden descobrir la sospita.
48. Pren, heroi, el nostre cor d'entre les costelles
per ficar-lo en el gresol de la prova i comprovar-ho.
49. Qui envejarà el nostre cor dels qui foren abans
i dels qui són al nostre temps?
50. Si els enemics de l'honradesa perceben feblesa (en els nostres mots),
(sàpiguen que) hi ha una espasa en la boca de la ploma i en el nostre cant.
51. No cerquem justificació quan trastoca l'embadalidor
les nostres paraules i els nostres pensaments.
52. Podem retenir la llengua, tot i que no està avesada
a abocar paraules d'amargor quan preguem.
53. Per a (la gent del) nostre temps n'hi ha prou que hom es fiï
i hom confiï en la rectitud de la nostra aliança i en el nostre talent!
54. Mirem amb ull despectiu els qui odien sense sentiment,
doncs, per qui hem de carrisquejar les nostres dents?
55. Encara una mica i la roda (del temps) canviarà de moviment,
anirà segons la nostra lentitud i la nostra voluntat.
56. A la nostra amenaça recelaran els canvis d'estacions,
i la força dels dies es debilitarà en el moment del nostre enuig.
57. Coneixem les intencions dels qui atrauen els necis,
i posem en el silenci la nostra esperança.[505]
58. Si el vil en el seu secret persisteix amb l'home vil,
com podrem compartir l'amor entre nosaltres dos?
59. Estimes el qui t'impedeix arribar a la sang
o els arrogants que et diuen: Som aquí!
60. Una humiliació (de part d'ells) a uns com nosaltres ho tenim per honra,
car l'orgull cenyeix amb força els nostres lloms.[506]
61. Lleguem els mèrits als nostres successors,
corones de lloança heretaran els nostres fills.
62. Nosaltres, als nostres ulls, som cabalers[507] per a Ben Nahman,
però el destí també és cabaler nostre.
63. La visió ja s'ha propagat;[508] així, doncs, cada jornada,
portadors de salutacions, envieu els nostres coloms missatgers!

505. Jb 31,24.
506. Pr 31,17.
507. 1Cr 15,18.
508. 1Sa 3,1.

POEMA 29
AL RABÍ MOSHÉ BEN NAHMAN

Enviad nuestras palomas mensajeras, portadoras de saludos,
con tal de que los impostores ni lo sepan ni lo entiendan,
no saben que hay en nuestra boca un secreto
y que en nuestra conciencia se encuentran especiales intenciones.
Hemos enviado a los que extienden sus alas hacia el prado de bálsamos,
donde los pájaros hacen su nido,
y se agrupan por los jardines y se cobijan
a la sombra de los juncos y del canelo, donde pernoctan;
allí entre, los mirtos, envían palabras
de amor y afilan vocablos de amistad.
Un amor tal, que por él se cree al mentiroso
y los que engañan son queridos y favorecidos;
pues, entre mentiras, dicen la verdad,
que aleja el dolor del corazón y nuestra desazón.
El amor no quiere ni hace pacto con amantes
que afilan la flecha del orgullo;
aprecia a los que caminan humildemente hacia el amor,
a los que siempre con ánimo sumiso piden favor.
Los expertos en enamoramientos soportan la altivez,
no recuerdan el ultraje ni se quejan;
son sordos el día que oyen la difamación del destino,
el día que los calumniadores murmuran detrás de ellos.
Hay una señal en nuestro interior
cuando se vuelven altivas las jóvenes enamoradas
y, vehementes en el amor, nos afligen,
hablando contra nosotros para engañar a los envidiosos
y anular las sospechas de nuestros enemigos.
Son nuestras doncellas, que nadie conoce aún,
pero ellas se tornan en el origen de nuestros amores y nuestros celos,
y nos hacen ojitos cuando suenan las campanillas
en los bordes de nuestros manteles bordados con granadas.
Como negociantes textiles,
buscan tejidos para ellas nuestros enviados y confidentes;
entonces no conversan sobre asuntos de venta,
ni trafican con nuestros géneros y mercancías.
El anunciante se alegra de decir
que han cogido uva de nuestras aldeas, también nuestros lirios,
y que les hemos enviado joyas de oro:
están en nuestros collares de oro y en nuestros brazaletes;
en ellos puedes contemplar como en un molde las formas de los amados,

formas grabadas a nuestra imagen:
una figura de hermoso aspecto durmiendo encima del pecho del amado
y su rostro sobre nuestro rostro.
Desde los palacios adornados de imágenes
los ojos de la graciosa gacela lanzan relámpagos hacia nuestros ojos;
es la chispa que atraviesa los corazones y los cautiva,
por ella palpitan los riñones y se sienten atravesados.
¿Hasta cuándo, señora de la casa, extorsionarás las intenciones
con tal de ocultarnos de la doméstica gacela?
¿Por qué buscas que los amantes comuniquen sus palabras de amor
a nuestros conocidos y vecinos?
Mientras tanto las entrañas del recriminado anhelan a los amados
y que nuestros recriminadores aprendan su lección.
¡Una visión agarra por la mano a la amada,
pero nuestros puños recogen el viento a la luz de la mañana!
Se ha hecho vigilia en nuestros ojos el sueño de la visión
hasta que ha despuntado la aurora en nuestra ventana.
Ante la noticia afluye la sangre, porque a la luz del día
¿cuál es el resultado de la alegría de nuestros sueños y visiones?
No creas que las cosas son porque sí,
sino que la explicación del nocturno sueño es también nuestra solución;
el sentido del sueño está en la imagen venida durante el sueño
a un rincón de nuestro lecho y a nuestra morada,
es una imagen gravada desde hace tiempo en la celda del corazón
y cincelada de rojo en nuestro escudo.
¡Como nos seduce llenar de risas su boca!,
pero al final nos engaña.
Uno tiene razón cuando dice:
"Cierto, se vanaglorian y se aferran por nada los depravados".
Mienten cuando detrás de ella dicen
que eso y eso hay entre nosotros.
Nos fatigamos inútilmente, sólo encontramos calumnias
a cambio de nuestro esfuerzo y de nuestra paga;
No queda del amor sino
la calumnia de los envidiosos, de nuestros opresores.
¡Cómo eran de apreciados los días cuando tintineaban nuestros oídos
a la voz del que evocaba el recuerdo de las graciosas jóvenes!
Han pasado los días de la juventud,
¡pero cómo disfrutamos también honrando los días canosos de nuestra vejez!
El turbante ciñe nuestra cabeza cuando en nuestro cráneo
han aparecido los cabellos blancos de la ancianidad;
se han alejado las joyas de la juventud,
y ahora el temor al pecado es el collar de nuestros cuellos y gargantas.

Si encontráis que la alabanza se ha alargado con mentiras,
es que ha sido escrita en medio de risotadas y de alcohol.
No aceptéis el testimonio sobre gente conocida
por lo que nuestros cantores digan al son de las flautas;
ésta es una tarea a la que le place la mentira,
es el engaño que hay en el canto y en nuestro lenguaje.
Como quien juega, así cantamos a la gente de nuestra generación,
y no para hacernos atractivos a los ojos de los que nos escuchan.
Queremos a aquel cuya faz da testimonio de amor,
al que reconoce la alianza del amor en nuestras pupilas,
pero somos de doble corazón para los sospechosos de su amor hacia nosotros,
puesto que las balanzas de la inteligencia pueden descubrir la sospecha.
Toma, héroe, nuestro corazón de entre las costillas
para meterlo en el crisol de la prueba y comprobarlo.
¿Quién de los que estuvieron antes y de los que están en nuestro tiempo
envidiará nuestro corazón?
Si los enemigos de la honradez perciben debilidad en nuestros vocablos,
sepan que hay una espada en la boca de nuestra pluma y en nuestro canto.
No busquemos justificación cuando trastoca el embelesador
nuestras palabras y nuestros pensamientos.
Podemos retener la lengua, a pesar de que ella no está avezada
a verter palabras de amargura cuando rezamos.
¡Para la gente de nuestro tiempo hay bastante con que se fíe y se confíe
en la rectitud de nuestra alianza y en nuestro talento!
Miremos con ojo despectivo a los que odian sin sentimiento,
pues ¿por qué hemos de rechinar nuestros dientes?
Todavía falta un poco y la rueda del tiempo cambiará de movimiento,
irá según nuestra lentitud y nuestra voluntad.
Ante nuestra amenaza recelarán los cambios de estaciones,
y la fuerza de los días se debilitará en el momento de nuestro enojo.
Conocemos las intenciones de los que atraen a los necios,
y ponemos nuestra esperanza en el silencio.
Si el vil persiste en su secreto con el hombre vil,
¿cómo podremos compartir el amor entre nosotros dos?
¿Amas a quien te impide llegar a la sangre
o a los arrogantes que te dicen: "Estamos aquí"?
Una humillación de su parte a unos como nosotros lo tenemos por honra,
pues el orgullo ciñe con fuerza nuestros lomos.
Legamos méritos a nuestros sucesores,
coronas de alabanza heredarán nuestros hijos.
Nosotros, ante nuestros ojos, somos segundones de Ben Nahman,
pero el destino también es nuestro segundón.
La visión ya se ha propagado; así pues, cada jornada,
portadoras de saludos, ¡enviad nuestras palomas mensajeras!

30
CRÍTICA DELS NECIS I AUTOLLOANÇA

Font documental: BRODY, núm. 30, p. 69-72.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [509]

1. La separació ondejarà la seva oriflama i el seu estendard
   i em conduirà fins a l'extrem i a la fi del món.
2. El meu cor em sacsejarà per les separacions,
   per habitar amb el mussol i l'òliba del desert[510]
3. i per passejar i explorar les extensions de la terra;
   llocs explorats de les muntanyes[511] i terrenys ondulats del Nègueb.
4. No seré el qui està adormit durant la sega
   i recull el rostoll després de la collita.
5. Sóc encara jove i en mi s'hi troba força i saba,
   abans que es dissolgui[512] la joventut;
6. abans que es dissolgui el meu vigor
   i l'amenaça de la vellesa faci fugir la jovença,
7. em llançaré cap a la meva presa com el moltó de Basan,[513]
   com l'àguila que plana sobre la presa.[514]
8. Com direu que serà dur el meu allunyament
   si la seva càrrega en el meu cor m'és complaent?
9. Em són propers als meus ulls Etiòpia i Elam
   i la terra d'Uts, Mèdia i Pèrsia;
10. no hi ha res entre mi i els habitants dels extrems,
    com des de Memfis als habitants d'Hanés;
11. amb els peus humits i embenats
    aniré per les fronteres de Canaan a la ciutat de Jebús;
12. i que pels qui diuen: Deixa ja en tens prou.
    És que ja en té prou el fill dels pares en trepitjar-la?
13. I en mi hi ha un cor com un cor generós per a mi,
    però la meva ànima ha menyspreat el meu ull que el compadeix.
14. La mel del repòs és verí al meu paladar
    i el meu esperit, desitjós de riquesa, el menysprea.[515]

509. Forma mètrica *ha-merubbé*.
510. Sl 102,7.
511. Jb 39,8.
512. Sl 58,9.
513. Dt 32,14; cf. poema «A rabí Isaac ben Xemuel (?)» (BRODY, núm. 2), v. 2.
514. Jb 9,26.
515. Pr 27,7.

15. Per l'esperança jo m'alegro amb avidesa,
com l'alegria de l'enze en omplir el seu ventre.
16. La nit descarregarà la seva gelor sobre el meu cap,
la rosada hi pernoctarà saturada de les seves gotes.
17. M'és dolç el son en les cledes
com qui dorm en un llit amb cobertors.[516]
18. Com confiaré encara, amic meu, en el meu destí
mentre la seductora fa dringar les campanetes?[517]
19. He vist el malvat mancat de cor
i, sadollat de complaença, pernoctant en el seu estable.
20. Triomfarà perquè farà com si la voluntat de Déu
fos porció de la seva herència i del seu destí,[518]
21. que esdevé per a nosaltres un parany i per a ell un ajut
i el lloc dels nostres temors és el seu refugi.
22. És el sanguinari qui mena l'òrbita al seu aire
vers les estrelles del cel i el seu astre lluminós.
23. Sortiran les seves accions segons els seus desitjos
i no esperarà per felicitar-se la seva constel·lació.
24. Amuntegarà les propietats amb sabotatges,
i acumularà la riquesa mitjançant la violència.
25. No consultarà la voluntat de Déu per complaença,
però tampoc serà part de la seva herència ni del seu destí.
26. Quants dels qui maleeixen el temps el blasmaran!
però des d'aleshores la força maleïdora no l'ha atrapat pas.
27. Digueren que el lloc de la foguera estava preparat,
i amb quina força el foc encén la fullaraca![519]
28. També hi ha un lloc a l'Edèn, jardí del Senyor,
a l'ombra d'una palmera, a l'ombra dels brancatges de la murtra.[520]
29. Em consolaran en el mon futur,
però qui buscarà l'estança més recòndita?
30. El meu desig és contemplar la venjança en el malvat,
a qui cobrirà la vergonya a causa de la seva violència.
31. La confusió li sobrevindrà als nostres ulls
i trastocarà la seva joia en amargor.

---

516. Pr 7,16.

517. Is 3,16.

518. Lit. «de la seva part i de la seva copa», que en sentit figurat es refereix a l'herència i fortuna o destí.

519. Is 64,1.

520. Ez 28,13.

32. Pel temorós hi haurà quelcom d'alleujament,
el temps hi vessarà el seu fluix.[521]
33. Que potser pot haver-hi judici corrupte en presència de Déu,
o haver-hi per a Déu favoritisme o exigències?[522]
34. Jo sóc un home intel·ligent en les paraules,
es domina i no morirà pel seu enuig.
35. Rugirà com un cadell de lleó contra les generacions presents,
com un lleó trepitjant la seva presa.
36. He sentit les respostes del savi de cor
i he pres una pedra preciosa de la seva diadema.
37. M'ha respost i murmurejat al cor,
junt amb ell ha guardat el secret en els seus tresors.
38. És el discurs d'un apesarat sobre la llibertat del seu destí,
com l'heroi que presoner és alliberat.
39. El món era adequat per al meu servent per viatjar
aixecant i portant el meu estendard.
40. Què tinc encara jo per a la majoria d'homes del meu temps?
Què té el querubí vers el món i els seus rèptils?
41. En el cor del traïdor hi ha grans maquinacions,
mes qui ha pogut pesar a la balança[523] el cor del traïdor?
42. Jo l'he conegut, però ell ho coneix i ho nega,
i no confessarà la meva lloança si no és per força.
43. Ell és testimoni fidel del meu mèrit,
si no li respondrà la biga des del fustam.[524]
44. A l'albada el meu enemic és la meva glòria,
que al matí l'estén sobre les muntanyes.
45. Serà conhortat quan parli enmig de l'angoixa;
quan envelleix el lleó, el trepitja el guillot.
46. El meu temps és per a mi com el vencedor d'un cor dèbil,
que s'escaparà vers el vençut fugint.
47. Amb esperit anhelant cercarà de fugir,
però se sentirà esfereït al lloc del seu refugi.
48. Jo sóc l'home que s'enorgulleix dels seus progenitors,
encara que hi ha menyspreables que es preuen del seu llinatge.
49. Els necis lloaran l'enze dissipador,
que en companyia de menyspreables és generós amb la seva copa.

---

521. Lit.«suc».
522. Lv 19,15. En 2Cr 19,7 trobem la frase completa *masa panim* 'favoritisme'.
523. Is 40,12.
524. Ha 2,11.

50. Es mantindrà en el consell amb capacitat, savi consumat,
però s'aconsellarà sobre la seva riquesa.
51. Hi ha protesta per a qui s'ofereix voluntàriament sense cap esforç,[525]
ja que, qui s'apiadarà d'aquell qui la niciesa ha enfonsat?
52. Pren l'*efod*, si no la mà de Bessalel[526]
per cordar amb el cinyell les anelles del pectoral.[527]
53. Per fer retornar els fugitius al si anhelat
la separació ondejarà la seva oriflama i el seu estendard.

525. Dn 8,25.

526. Segons Ex 31,2-11, Bessalel, de la tribu de Judà, fou l'encarregat de la construcció del santuari en el desert.

527. Ex 28,28.

POEMA 30
CRÍTICA DE LOS NECIOS Y AUTOALABANZA

La separación ondeará su oriflama y su estandarte
y me conducirá hasta el extremo y fin del mundo.
Mi corazón me sacudirá por las separaciones,
por habitar con el búho y la lechuza del desierto
y por pasear y explorar las extensiones de la tierra;
lugares explorados de las montañas y ondulados terrenos del Négueb.
No seré el que está adormecido durante la siega
y recoge el rastrojo después de la cosecha.
Soy todavía joven y en mí aún se encuentran fuerza y savia,
antes de que se disuelva la juventud;
antes de que se disuelva mi vigor
y la amenaza de la vejez haga huir la juventud,
me lanzaré hacia mi presa como el carnero de Basán,
como el águila que planea sobre su víctima.
¿Cómo os atrevéis a decir que será duro mi alejamiento
si su carga complace a mi corazón?
Están cercanos a mis ojos Etiopía y Elam
y las tierras de Utz, Media y Persia;
no hay nada entre yo y los habitantes de los extremos,
como desde Menfis a los habitantes de Hanos;
con los pies húmedos y vendados
iré por las fronteras de Canaán a la ciudad de Jebús;
¿y qué me importan los que dicen: "Déjalo, ya tienes suficiente"?,
¿es que el hijo de sus Padres ya la tiene suficientemente pisada?
Y en mí hay un corazón que es un corazón generoso para mí,
pero mi alma ha despreciado a mi ojo, que la compadece.
La miel del reposo es veneno a mi paladar,
y mi espíritu, deseoso de riqueza, lo desprecia.
Por la esperanza yo me alegro con avidez,
como la alegría del señuelo al llenar su vientre.
La noche descargará su helada sobre mi cabeza,
el rocío dormirá saturado de sus gotas.
Más dulce es el sueño en el redil,
cual quien duerme en un lecho con cobertores.
¿Cómo confiaré todavía, amigo mío, en mi destino
mientras la seductora hace tintinear las campanillas?
He visto al malvado falto de corazón
y, saciado de complacencia, pernoctando en su establo.
Triunfará porque hará como si la voluntad de Dios

fuese un pedazo de su herencia y de su destino,
que se vuelve para nosotros una trampa y para él una ayuda
y el lugar de nuestros temores es su refugio.
Es el sanguinario que conduce la órbita a su aire
hacia las estrellas del cielo y su astro luminoso.
Saldrán sus actos según sus deseos
y no esperará a su constelación para felicitarse.
Amontonará las propiedades con sabotajes
y acumulará su riqueza mediante la violencia.
No consultará la voluntad de Dios por complacencia,
pero tampoco será parte de su herencia ni de su destino.
¡Cuántos de los que maldicen estos tiempos le vituperarán!,
pero desde entonces la fuerza maldita ya no le ha atrapado.
Dijeron que el lugar de la hoguera estaba preparado,
¡y con qué fuerza el fuego enciende la hojarasca!
También hay un lugar en el Edén, jardín del Señor,
a la sombra de una palmera, a la sombra de los ramajes del mirto.
Me consolarán en el mundo futuro,
¿pero quién buscará la estancia más recóndita?
Mi deseo es contemplar la venganza en el malvado,
a quien cubrirá la vergüenza a causa de su violencia.
La confusión le sobrevendrá ante nuestros ojos
y trastocará su alegría en amargura.
Para el temeroso habrá algo de aligeramiento,
el tiempo le derramará su fluido.
¿Es que acaso puede haber un juicio corrupto en presencia de Dios,
o haber por parte de Dios favoritismo o exigencias?
Yo soy un hombre inteligente en las palabras,
me sabré dominar y no moriré por su enojo.
Rugirá como un cachorro de león contra las generaciones presentes,
como un león pisoteando a su presa.
He oído las respuestas del sabio de corazón
y he tomado una piedra preciosa de su diadema.
Me ha respondido y murmurado en el corazón,
junto con él ha guardado el secreto entre sus tesoros.
Es el discurso de un apenado sobre la libertad de su destino,
como el héroe que, prisionero, es liberado.
El mundo era adecuado para que mi sirviente pudiera viajar
elevando y llevando mi estandarte.
¿Qué tengo yo todavía para la mayoría de hombres de mi tiempo?
¿Qué tiene el querubín hacia el mundo y sus reptiles?
En el corazón del traidor hay grandes maquinaciones,
mas ¿quién ha podido pesar en la balanza el corazón del traidor?

Yo le he conocido, pero él lo sabe y lo niega,
y no confesará mi alabanza si no es por la fuerza.
Él es fiel testigo de mi mérito,
si no le responderá la viga desde el maderamen.
En la alborada mi enemigo es mi gloria,
que por la mañana se extiende sobre las montañas.
Estará confortado cuando hable en medio de la angustia;
cuando el león envejece le pisa la raposa.
Mi tiempo es para mí como el vencedor de un débil corazón,
que se escapará hacia el vencido que huye;
con anhelante espíritu buscará huir,
pero se sentirá aterrorizado en el lugar de su refugio.
Yo soy el hombre que glorifica a sus progenitores;
hay quien siente desprecio en unirse a su linaje.
Los necios alabarán la añagaza disipadora,
que en compañía de despreciables es generosa con su copa.
Se mantendrá en la asamblea con capacidad, sabio consumado,
pero se hará aconsejar sobre su riqueza.
Hay protestas porque se ofrece voluntariamente sin ningún esfuerzo,
pues ¿quién se apiadará de aquel a quien la necedad ha hundido?
Toma el *efod*, si no la mano de Besalel,
para abrochar con el cinto los anillos del pectoral.
Para devolver a los fugitivos al anhelado seno
la separación ondeará su oriflama y su estandarte.

31
AL GRAN SAVI RABÍ NATAN, QUE DÉU EL GUARDI![528]

Font documental: BRODY, núm. 31, p. 72-74.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –[529]

1. L'oriflama que fa via des de la seva tenda,
   pregunteu si potser serà per sojornar o establir-s'hi.
2. Demaneu si el querubí d'ales esteses ve per fer estada,[530]
   o bé per passejar en els temps ancestrals o bé per divertir-se.
3. L'arca santa farà via i els homes d'avantguarda avançaran[531]
   tot fent sonar les trompetes.[532]
4. Com t'han enfosquit els fugitius en allunyar-te,
   encén la teva llum perquè es dissipi (la foscor).
5. El dia de la teva arribada vestiren crinera[533] els meus pensaments,
   certament bramen[534] les meves intencions.
6. Tant de bo t'afegissis als meus amics i
   en la meva oriflama instal·lessis els cortinatges del teu estatge.[535]
7. Recordaré a l'amic que els odis foren oblidats;
   colpejaré i el meu cop serà en el lloc de la inflor.
8. És convenient per ocultar-me d'encalçar la pau,
   i en el meu niu romandré exhaust.[536]
9. Per a mi treballaran els dies i serà foradat el temps
   amb una espina, amb un arç i amb una alena.
10. El teu plançó és com un dels humils en
    l'adolescència, i el meu ull restarà plorós.
11. La majestat em matarà i em destruirà l'orgull,
    i no imploraré ni seré alliberat.
12. El lleó es llençarà des de Basan, el teu servent[537]
    se n'alegrarà pel toc del corn i clamarà joiós.[538]

---

528. Cf. M. A. NOGUERAS, «Un poema de benvinguda de Meixul·lam ben Xelomó de Piera», *Anuari de Filologia* 17 E 4 (1994), p. 83-90.
529. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
530. Ez 28,14.
531. Js 6,7.
532. Js 6,6.
533. Jb 39,19.
534. Mi 4,9.
535. Dn 11,45.
536. Jb 29,18.
537. Dt 33,22.
538. Jb 29,35; Sl 65,14.

13. Aquest és el teu servent, en el treball i gairebé en la baralla,
no invocarà el poder dels amics.[539]
14. Em reclamaran a causa dels ferits
en el lloc de les punxades (on) sobreïx la sang;
15. en el lloc on sabré la matança de les espases
l'amenaça de les espases reconeixeran el meu coratge i seré conegut.
16. Et són contats, germà meu, els heroismes
que ha fet la meva mà, i els troncs que esmicolà.
17. M'enfuriré i un llamp eixirà de l'amarguesa,
desitjaré que la meva aliança sigui l'estimada del proïsme.
18. Absoldré els meus germans si es corben,
ja que qui absoldrà del crim els amics del criminal?
19. Què ha transformat l'època i canviat el temps?
perquè en embogir, se servirà l'enze.
20. El de natura golafre sotjarà on hi hagi els meus hereus,
el domini humil és per a la majoria i la modèstia.
21. Sadolla't, golafre, de vergonya i abstén-te de la glòria,
aquell qui reparteixi glòria al mentider.
22. Disposa el savi perquè ens guiï amb cor irreprensible,[540]
que serà arrencat pel seu orgull.[541]
23. Com aprecio el d'intel·ligència perfecta[542] que
encalça els mèrits i coixeja!
24. Ha sortit la força del seu deure i si no reïx d'assolir-ho,
el mèrit ho aconseguirà.
25. Amb menyspreu de cor és cobert per mi des del front[543]
amb boca calumniadora[544] i cor trinxat.
26. La seva parla és abjecta i ho copsà fa temps,
en té prou, què afegirà per allargar-se?
27. Què tenim jo i l'impiu que parlarà després de mi?
amb allò que s'ha dit de mi seré mutilat.
28. Els mestres m'anomenaran fill de senyoria,
i l'il·lustre i el fill de Nun m'anomenaran Osees,[545]
29. el conseller d'intel·ligència perfecta que no erra
encara que erri en tirar contra un cabell.[546]

539. Jb 35,9.
540. Sl 78,72.
541. Is 38,12.
542. Jb 37,16.
543. Lv 13,41.
544. Pr 26,28.
545. Js 1,1.
546. Jt 20,16.

30. No adobaré paraules per a qui nega la veritat,
no adobaré la meva rectitud a tothom qui escolti.
31. En tinc prou que em testimoniïn sense testimoni lleial,
sense testimoni de veritat si veritablement ho examino.
32. Qualsevol que investigui una baralla sobre els seus elogis[547]
passarà la nit descansat de l'enveja dels enemics.[548]
33. Apariaré el meu elogi per enutjar els oients,
no m'esveraré per no deturar-lo.
34. No em refiaré que el temps m'és lleial
perquè serà escàpol tot i haver fet jurament.
35. No tinc cap amic que per amistat reforci aliança,
ni germà que per amistat es corbi.
36. Aconselleu, coneguts meus, Meixul·lam ben Xelomó,
davant qui es pot sotmetre i humiliar-se.
37. Desvetlla el cabdill i mostra el teu coratge a la generació,
que surti la resplendor del teu nom per ser difós.[549]
38. Para'm esment, vigila,
no sigui que el llibre de colors acoloreixi el teu cor.
39. El secret del teu cor depèn del cabdill Isaac,
tant si t'atendes com si rodes món.
40. No veuré com un amic de joventut aquell qui s'aferra
a l'extrem de la teva túnica que s'esquinça.
41. És cert i serà certa la paraula dels qui diuen
que no serà per sojornar ans per establir-s'hi.

547. Jb 29,16.
548. Pr 19,23.
549. Sl 97,11.

POEMA 31
AL GRAN SABIO RABÍ NATÁN, ¡A QUIÉN DIOS GUARDE!

A la oriflama que está de camino desde su tienda
preguntadle si es quizá para habitar o para establecerse.
Inquirid si el querubín de alas extendidas viene para quedarse,
ya sea para pasear en los tiempos ancestrales, ya sea para divertirse.
La santa arca está de camino y los hombres de la vanguardia avanzarán
haciendo sonar las trompetas.
Como te han dejado oscurecido los fugitivos al alejarte,
enciende tu luz para que se disipe la oscuridad.
El día de tu llegada vestirán melena mis pensamientos,
ciertamente mis intenciones braman.
¡Ojalá te añadieses a mis amigos y bajo mi oriflama
instalases los cortinajes de tu estancia!
Recordaré al amigo que los odios fueron olvidados;
golpearé, y mi golpe estará en el lugar de la hinchazón.
Eso es conveniente para ocultarme de ensalzar la paz,
y en mi nido permaneceré exhausto.
Para mí trabajarán los días y el tiempo estará agujereado
con una espina, con un arco y con una lezna.
Tu vástago es como uno de los seres humildes
en la adolescencia, y mi ojo quedará lloroso.
La majestad me matará y me destruirá el orgullo,
y no imploraré ni seré liberado.
El león se lanzará desde Basan, tu sirviente
se alegrará por el toque del cuerno y clamará gozoso.
Éste es tu sirviente, en el trabajo y casi en la batalla
no invocará el poder de los amigos.
Me reclamarán a causa de los heridos
en el lugar donde rebosa la sangre de los pinchazos;
en el lugar donde sabré que ha sido la matanza de las espadas;
por la amenaza de las espadas reconocerán mi coraje y seré conocido.
Y son contados, hermano mío, los heroísmos
que ha hecho mi mano, y los troncos que destrizó.
Me enfureceré y un rayo saldrá del amargor,
desearé que mi alianza sea la amada del prójimo;
absolveré a mis hermanos si se encorvan,
porque ¿quién absolverá del crimen a los amigos del criminal?
¿Qué ha transformado la época y cambiado el tiempo?,
porque, al enloquecer, se servirá a la añagaza.
El de naturaleza ávida acechará dónde se hallan mis herederos,
pero el dominio humilde está para la mayoría, así como la modestia.

Sáciate de vergüenza, ávido, y absténgase de la gloria,
aquel que reparte gloria al mentiroso.
Dispone al sabio para que nos guíe con un irreprensible corazón,
que estará llevado por su orgullo.
¡Cómo aprecio al de perfecta inteligencia
que persigue los méritos y claudica!
La fuerza ha salido de su deber y si no triunfa alcanzándolo,
el mérito lo conseguirá.
Con desprecio del corazón está cubierto por mí desde el frente
mediante una calumniadora boca y un corazón gamberro.
Su habla es abyecta y la alcanzó hace tiempo,
ya tiene bastante ¿qué añadirá para alargarse?
¿Qué tenemos en común yo y el impío que hablará después de mí?
Con aquello que se ha dicho de mí seré mutilado.
Los maestros me llamarán hijo de Su Señoría,
y el ilustre y el hijo de Nun me llamarán Oseas,
el consejero de perfecta inteligencia que no yerra
aunque yerre al tirar contra un cabello.
No recompondré palabras para quien niega la verdad,
no recompondré mi rectitud ante todos los que escuchen.
Tengo bastante con que me testifiquen sin un leal testigo,
sin un testigo de verdad, si verdaderamente lo examino.
Cualquiera que investigue una pelea sobre sus elogios
pasará la noche descansado de la envidia de sus enemigos.
Pergeñaré mi elogio para enojar a los oyentes,
no me asustaré para no detenerlo.
No confiaré en que el tiempo me sea leal
porque estará huidizo a pesar de haber hecho juramento.
No tengo ningún amigo que por amistad refuerce la alianza,
ni hermano que por amistad se encorve.
Aconsejad, conocidos míos, a Meshulam ben Shelomó.
A quien le sea fiel, se le someterá.
Desvela al caudillo y muestra tu coraje a la generación,
que salga el resplandor de tu nombre para ser difundido.
Párame, conocimiento, vigila,
no sea que el libro de colores coloree tu corazón.
El secreto de tu corazón depende del caudillo Isaac,
tanto si te asientas como si prefieres ser un trotamundos.
No veré como un amigo de juventud a quien se aferra
al extremo de tu túnica, que se desgarra.
Es cierto, y será cierta la palabra de los que dicen
que no estará para habitar, antes para establecerse.

32
A UN DELS SEUS AMICS

Font documental: BRODY, núm. 32, p. 75-77; SCHIRMANN, núm. 343, vol. II, p. 301-303.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [550]

1. Elles són donzelles amb els ulls acolorits;
   si són coloms que estan entre les roques,
2. si són coloms que com núvols planegen,
   llurs ales tindran l'aparença d'un brodat de colors,
3. brandaran el cap i estiraran llurs colls,
   i ordenadament[551] voltejaran pels firmaments;
4. vaguejaran pels firmaments per damunt dels bancals,
   espiant les llavors des dels ventallons,[552]
5. quan es vesteix la terra de brots verdosos,
   i resplendeix la florida en els plançons.
6. En un temps com aquest, quan s'aixequi un oreig generós
   i la pluja i la neu siguin deturades,[553]
7. quan els nostres núvols passegen lentament,
   seran com cérvols per la cursa extenuats.
8. Besades ens han enviat les enamorades
   per mitjà d'un enviat fidel, estimat i agradable.
9. Vés guiant, cérvol, amb la cérvola formosa
   cap a les tendes plantades enmig dels jardins.
10. Els nostres vestits són càssies aromàtiques,[554]
    i amb nard i safrà[555] són sembrats els nostres solcs.
11. Tenim per enreixat les branques de la murtra,
    i per cortinatge els pètals de la rosa.
12. Què tens, amic meu, un santuari, un palau,
    una casa espaiosa amb finestres obertes?[556]

---

550. Forma mètrica *ha-merubbé*.

551. En Is 28,10-13 l'expressió *tsav le tsav* suggereix sons estranys i incomprensibles. El poeta vol, potser, imitar el murmuri dels coloms.

552. Ct 2,9.

553. Am 4,7.

554. A causa de la seva flaire, Sl 45,9.

555. Ct 4,14.

556. Jr 22,14.

13. El lloc de la Torà és el lloc dels dirigents d'assemblees,
i les escoles talmúdiques són establertes per a qualsevol saber.
14. Ells estan dedicats a la tasca de l'halacà
i a vegades submergits en les agadàs.
15. Quin profit en treu la sulamita[557] amb un company
que cobeja la llei de les gaubances?
16. El cor i els ulls de l'ancià
no són ulls que siguin maquillats amb cosmètics,[558]
17. no es fixarà en els cenyidors refinats,
ni mirarà les cadenetes dels braços;
18. no acariciarà amb la mà els collars,
ni ha allargat la seva dreta vers als amulets.
19. Un querubí d'ala estesa,[559] m'has pres les arracades,
amb boca afalagadora[560] i amb mirada humil.
20. No recordaré la tristor dels patiments del meu amor,
perquè t'he perdonat aquelles ferides;
21. he perdonat, perquè hi ha qui perdona forçat,
amb cor abrusat i ulls plorosos.
22. Ai las de l'aimant que excusa l'amistat,
però descura l'amor jovenívol vers els amics!
23. En el dol m'han consolat els amants,
com el ferit és conhortat pels ferits.
24. Recordaren l'aliança enmig de la tribulació,
enmig del plor els prodigis notoris.
25. És dolça l'amistat al començament,
fins que s'ha sabut per a qui són les ferides gratuïtes.[561]
26. He trobat en els amants el foc del desig,
i he vist que en veure's s'han sadollat.
27. Però els experts en amors diuen
que el captiu de desig encobreix les ofenses.[562]
28. El fill dels estimats silenciarà plet i contesa,[563]
la intimitat endolcirà[564] i intercedirà pels culpables.[565]

---

557. Nom de l'estimada en el llibre del Ct 7,1.
558. Jr 4,30.
559. Ez 28,14.
560. Pr 26,28.
561. Pr 23,29.
562. Pr 10,12.
563. Ha 1,3.
564. Sl 55,15.
565. Is 53,12.

29. Jo sóc l'home a qui han oblidat els meus estimats,
però el cor de la meva passió no s'ha esmicolat.
30. A la teva lloança, gasela formosa tocaré,
i el so de les nostres flautes et serà plaent i delectable.
31. Estàs acostumat, senyor, al pectoral i a l'*efod*,
i a tots els nostres lingots d'or laminats.[566]
32. Sóc un dels amics que no has conegut,
mes quants estan lligats a la teva obra!
33. (Al so) de la meva cítara les donzelles entonaran un poema,
elles són donzelles amb els ulls acolorits.

566. Ex 39,3.

POEMA 32
A UNO DE SUS AMIGOS

Ellas son doncellas con los ojos rojos;
si son palomas que están entre las rocas,
si son palomas que como nubes planean
sus alas tendrán la apariencia de un bordado de colores,
blandirán la cabeza y estirarán sus cuellos,
y ordenadamente voltearán por los cielos;
vagaran por los cielos por encima de los bancales,
espiando las semillas desde los postigos,
cuando se viste la tierra de brotes verdosos
y resplandece el florecimiento en los pimpollos.
En un tiempo como éste, cuando se levante un generoso oreo
y la lluvia y la nieve sean detenidas,
cuando nuestras nubes paseen lentamente
serán como ciervos extenuados por la carrera.
Besos nos han enviado los enamorados
por medio de un fiel, querido y agradable mensajero.
Ve guiándote, venado, con la hermosa gacela,
hacia las tiendas plantadas en medio de los jardines.
Nuestros vestidos son aromáticos canelos,
que en nuestros surcos están sembrados con nardo y azafrán.
Tenemos por enrejado las ramas del mirto
y por cortinaje, los pétalos de la rosa.
¿Es que tienes, amigo mío, un santuario, un palacio,
una espaciosa casa con ventanas abiertas?
El lugar de la Torá es el lugar de los dirigentes de asambleas,
las escuelas talmúdicas están establecidas para cualquier saber.
Ellos están dedicados a la tarea de la *halajá*
y, a veces, sumergidos en las *haggadot*.
¿Qué aprovecha sacar a la sulamita con un compañero
que guarda la ley de los júbilos?
El corazón y los ojos del anciano
no son ojos que estén maquillados con cosméticos,
no se fijará en los refinados ceñidores,
ni mirará las cadenillas de los brazos;
no acariciará los collares con la mano,
ni ha alargado su diestra hacia los amuletos.
Un querubín de alas desplegadas me ha cogido los pendientes,
con boca halagadora y con humilde mirada.
No recordaré la tristeza de los sufrimientos de mi amor,
porque aquellas heridas te he perdonado;

he perdonado, porque hay quien perdona a la fuerza,
con abochornado corazón y llorosos ojos
¡Ay las del amante, que excusa la amistad
pero descuida el amor juvenil hacia los amigos!
En el duelo me han consolado los amantes,
como el herido es confortado por los heridos.
Recordaremos la Alianza en medio de la tribulación;
en medio del llanto, los notorios prodigios.
Es dulce la amistad al comienzo,
hasta que se ha sabido para quien son las heridas gratuitas.
He encontrado en los amantes el fuego del deseo
y he visto que, sólo con verse, se han saciado.
Pero los expertos en amores dicen
que el cautivo del deseo encubre las ofensas.
El hijo de los amados silenciará pleito y contienda,
la intimidad endulzará e intercederá por los culpables.
Yo soy un hombre a quien mis seres queridos han olvidado,
pero el corazón de mi pasión no se ha hecho trizas.
A tu alabanza, hermosa gacela, tocaré
y el sonido de nuestras flautas te será placentero y deleitable.
Estás acostumbrado, señor, al pectoral y al *efod,*
y a todos nuestros laminados lingotes de oro.
Soy un amigo a quien no has conocido,
¡mas cuántos están ligados a tu obra!
Al sonido de mi cítara las doncellas entonarán un poema,
ellas son doncellas con los ojos rojos.

33
UN ALTRE D'ELL SOBRE L'OCULTACIÓ DEL SECRET

Font documental: BRODY, núm. 33, p. 77.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [567]

1. Traïdor d'ell mateix, qui t'ha robat el secret
que t'havia encomanat el teu amic?
2. S'ha apoderat de tu el sofriment a causa de l'ocultació;
ha estat com un espina que fereix l'interior de les teves entranyes.
3. Si el consell dels germans ha estat més dolç que la mel,
com ha esdevingut fel dins la teva gola?
4. Degut al greuge de la teva falta hi ha hagut una justificació,
potser hi havia premeditació en tu per condemnar-te.
5. Perversitat, odi de cor i conducta malèvola, aquesta és la teva inclinació
des de sempre, ja que aquesta és la teva naturalesa.
6. Descendent d'insensats seria si et parlés d'un secret,
si pequés el meu paladar fent-ho conèixer.
7. I si em difamessis als estranys rere meu,
d'aquesta mateixa manera seria la teva calamitat.
8. Aniré al descendent dels pares i li diré:
germà lleial, que persistent és la teva ferida!
9. En la teva experiència, savi consumat, hi ha sofriment
car coses semblants també afecten la teva honra.

567. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

POEMA 33
OTRO DE ÉL SOBRE LA OCULTACIÓN DEL SECRETO

Traidor de sí mismo, ¿quién ha robado el secreto
que te había encomendado tu amigo?
¿Se ha apoderado de ti el sufrimiento a causa de la ocultación;
ha sido como una espina que hiere el interior de tus entrañas?
Si la asamblea de los hermanos ha sido más dulce que la miel,
¿cómo es que se ha convertido en hiel dentro de tu garganta?
Debido al agravio de tu falta, ¿ha habido alguna justificación?,
¿tal vez había premeditación en ti para condenarte?
Perversidad, odio de corazón y malévola conducta: ésta es tu inclinación
desde siempre, luego ésta es tu naturaleza.
Descendiente de insensatos sería si te hablase de un secreto,
si pecase mi paladar haciéndotelo conocer;
y si me difamases detrás de mí ante los extraños,
de esta misma manera sería tu calamidad.
Iré al descendiente de los Padres y le diré:
"Leal hermano, ¡qué persistente es tu herida!
En tu experiencia, sabio consumado, hay sufrimiento
porque parecidas cosas afectan también a tu honra."

34
A UN DELS SEUS AMICS

Font documental: BRODY, núm. 34, p. 78-79.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [568]

1. Porta, núvol lleuger, pau als nostres amics,
   marxeu, llamps, que ja s'han prostrat els nostres companys;
2. pau als germans, que gemeguen per les separacions,
   pau als germans que gemeguen per un com nosaltres.
3. Els germans se n'han anat i les imatges de l'amistat vaguegen,
   instal·lant-se en les nostres rutes;
4. acampen a les llunyanies però tenen estances
   en les cavil·lacions del cor i en les nostres costelles.
5. Heus ací que nosaltres emmalaltim de les mateixes malalties
   i com la vostra ferida, així és persistent la nostra nafra.
6. Anem a l'exili al capdavant dels exiliats i hem deixat les
   mansions de la pau,
   explorant per les muntanyes el nostre pasturatge.[569]
7. S'estremeix quan des del zodíac sortí un lament,
   també el nostre crit penetrarà el cercle.
8. El plor ha fet una bretxa en el seu tancat perquè el dolor ha augmentat,
   qui, doncs, aturarà les nostres llàgrimes?
9. Clamarem sobre l'Óssa Major per un complement de retribució
   que no faci que el destí retribueixi d'acord amb els nostres crims.
10. Hi haurà profit en qualsevol cosa segons el seu defecte;
    què afegirà el savi de cor per humiliar-nos?
11. El profit de la modèstia de cor serà un obstacle
    per als qui caminen honradament i per a la nostra gent humil.
12. Aquest no era un lloc secret, ja que en el secret
    conspiraren plegats els impius per humiliar-nos.
13. Germans, tal volta la justícia beneficiarà el temps trasbalsat
    que, amb els seus trasbalsaments, podria ser la nostra salvació?
14. Com han estat conegudes d'un cor pervertit les intencions del seu raonament
    i la rectitud que hi ha en els nostres pensaments?
15. Com serà examinat allò que és completament fals,
    si no hi ha ningú semblant a ell per fer-ho conèixer?

568. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
569. Jb 39,8.

16. Els impius coneixeran amb llurs enganys i amb ben poc enteniment
allò que no sabien els qui ens coneixen.
17. Els justos reconeixeran la conducta recta
però, qui reconeixerà els nostres aduladors i hipòcrites?
18. En els pensaments rectes ens han estat trobats errors,
i en el cor fidel, negligències nostres.
19. Copsarem segons la nostra estimació les qualitats de qualsevol home,
car es diu, diuen, que la nostra naturalesa és com la pròpia de l'època.
20. L'error és a les nostres mans, però respecte a la veritat,
qui ha fet creure que la veritat ens esgarriarà?
21. Aquells companys no són del grup de la nostra aliança,
ni tots els del grup són coneguts nostres.
22. Una part d'ells estan lluny de l'agrupació i no s'han mantingut en el grup,
i si s'hi han mantingut no han escoltat la nostra opinió.
23. No els avaluarem amb paraules de germanor,
no sigui que ho vegi aquesta generació i ens acusi;
24. no sigui que vegi aquesta generació
que ells són l'alegria i el patiment, la tristor del cor i les nostres delícies.
25. Qui ens oferirà de la gent d'aquesta generació un savi consumat
que acudeixi a tranquil·litzar-nos?
26. Un destinat a ser amic i company,
no pas per ser un pastor que ens aplegui.
27. Dia a dia el sobirà de cor dialogarà amb nosaltres
per establir un poder, que a més també ens satisfaci.
28. Respondrem als consellers estults amb lleugera somnolència,
per això s'enutjaran els qui ens escoltin.
29. Nosaltres som serps a l'aguait, com s'han atordit
els qui han provat la beguda verinosa del nostre escurçó!
30. Tenim sempre parla elogiosa a la boca
a fi que l'enveja no ens ho impedeixi ni ens ho privi.
31. Cantarem als amics, sense dir-ne el nom,
senyals vermelloses hi haurà en els nostres capells.
32. Enalteix i no ens empetiteixis als teus ulls, senyor,
si una empremta teva hi ha en els nostres braços.

POEMA 34
A UNO DE SUS AMIGOS

Lleva, ligera nube, paz a nuestros amigos,
marchad, rayos, que ya se han postrado nuestros compañeros;
paz a los hermanos, que gimen por las separaciones,
paz a los hermanos que gimen por uno como nosotros.
Los hermanos se nos han ido y las imágenes de la amistad vagan,
instalándose en nuestras rutas;
acampan en las lejanías pero tienen estancias
en las cavilaciones del corazón y en nuestras costillas.
He aquí que nosotros adolecemos de las mismas enfermedades
y tenemos vuestra herida, así nuestra llaga es persistente.
Vamos al exilio, a la cabeza de los exiliados, y hemos dejado las mansiones de la paz,
explorando por las montañas con nuestro pastoreo.
Se estremece cuando desde el zodíaco salió un lamento,
también nuestro grito penetrará en el círculo.
El llanto ha hecho una brecha en su cercado, porque el dolor ha aumentado,
¿quién, entonces, detendrá nuestras lágrimas?
Clamaremos acerca de la Osa Mayor para obtener un complemento de retribución
que no haga que el destino retribuya de acuerdo con nuestros crímenes.
¿Habrá provecho en cualquier cosa según su defecto?;
¿qué añadirá al sabio de corazón para humillarnos?
¿El provecho de la modestia de corazón será un obstáculo
para los que honradamente caminan y para nuestra gente?
Éste no era un lugar secreto, pues en el secreto
conspiraron juntos los impíos para humillarnos.
Hermanos, ¿tal vuelta de la justicia beneficiará al tiempo traspasado
que, con sus traspasos, podría ser nuestra salvación?
¿Cómo han sido conocidas por un pervertido corazón las intenciones
de su razonamiento
y la rectitud que hay en nuestros pensamientos?
¿Cómo será examinado aquello que es completamente falso
si no hay nadie parecido a él para hacerlo conocer?
¿Los impíos conocerán con sus engaños y con muy poco entendimiento
aquello que no sabían los que nos conocían?
Los justos reconocerán la recta conducta,
pero ¿quién reconocerá a nuestros aduladores y a los hipócritas?
En los rectos pensamientos nos han sido encontrados errores,
y en el corazón fiel, negligencias nuestras.
Alcanzaremos, según nuestro aprecio, las cualidades de cualquier hombre,
pues se dice, dicen, que nuestra naturaleza es propia de la época.

El error está en nuestras manos, pero respecto a la verdad
¿quién ha hecho creer que la verdad nos descarriará?
Aquellos compañeros no son del grupo de nuestra alianza
ni todos los del grupo son conocidos nuestros.
Una parte de ellos están lejos de la agrupación
y no se han mantenido en el grupo
y, si se han mantenido, no han escuchado nuestra opinión.
No les evaluaremos con palabras de hermandad,
no sea que lo vea nuestra generación y nos acuse;
no sea que vea esta generación que ellos son la alegría y el sufrimiento,
la tristeza del corazón y nuestras delicias.
¿Quién nos ofrecerá un consumado sabio de la gente de esta generación
que acuda a tranquilizarnos?
Uno destinado a ser amigo y compañero,
no para ser un pastor que nos congregue.
Día a día, el soberano de corazón dialogará con nosotros
para establecer un poder, que además también nos satisfaga.
Responderemos a los consejeros estultos con ligera somnolencia,
por eso se enojarán quienes nos escuchen.
Nosotros somos serpientes al acecho, ¡cómo se han aturdido
los que han probado la venenosa bebida de nuestra víbora!
Tenemos siempre un habla elogiosa en la boca
a fin de que la envidia no nos lo impida ni nos lo prohiba.
Cantaremos a los amigos, sin decir el nombre,
señales rojizas habrá en nuestros sombreros.
Enaltece y no te empequeñezcas a tus propios ojos, señor,
si una señal tuya hay en nuestros brazos.

35
HA ESTAT ESCRIT PER A DON BONISSAC DE GIRONA

Font documental: BRODY, núm. 35, p. 80-81.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [570]

1. Obre la boca, llaüt, i fes-m'ho conèixer,
   inclina la teva orella, escolta i fes-m'ho sentir;
2. s'establiran plegades les teves romanalles,
   però no serà apropiada la paraula excessiva per humiliar-nos.
3. Em lliuraré a la teva amistat i m'alleugerirà el dia
   en què la tristor m'assetgi i m'oprimeixi.
4. La mar dels meus pensaments bramen, atura les seves onades,
   que gairebé em roseguen i m'engoleixen.
5. Sobre qui descarregaré les meves queixes?
   Ja que no hi ha ningú que oculti les meves accions si no que
   em descobreixen.
6. No seran avaluades les causes ni hi haurà cap profeta
   que en la visió vaticini i ens ho faci conèixer.
7. Que no m'inculpi el de cor savi quan,
   en forjar-se l'atzar renovat, aquest m'enganyi.
8. Hi ha actualment qui reïx en l'atzar, però a mi,
   que m'he afanyat, qui farà que m'arribi?
9. Estic fatigat per assolir el meu antull del qual m'he purificat,
   perquè persisteix la causa que m'ho impedeix.
10. Hi ha dia que en prevaler m'ha destrossat,
    però també ve dia amb gran abundor d'afers per alliberar-me.
11. El qui és cruel ha parlat per espantar-me, sense paraules,
    però, la Roca m'ha parlat per tranquil·litzar-me.
12. S'acomplirà el temps en què es completarà el meu designi,
    es realitzarà el meu desig que em pasturarà pels prats de la glòria.
13. Tant de bo s'allunyés el meu enemic,
    ho he desitjat encara que m'aixafés i m'estengués com el fang.
14. El meu cor, per a qualsevol trampós, és com un ós que sotja,
    tot i que pacti amb mi i m'ho juri.
15. Tot just han aparegut per la meva llengua els esmolalls de l'espasa
    i no hi ha cap llibant per subjectar-me.[571]

570. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
571. Jb 40,25.

16. Em donarà suport el meu enteniment,
àdhuc si el meu esguard no s'ha enterbolit per les angoixes.
17. El teu parer s'aproparà tot venint, senyor meu,
s'aproparà i arribarà i ho veuran els meus ulls.
18. Si el meu esperit renova la força, es revifarà,
i si emmudeix, qui parlarà per blasmar-me?[572]
19. Amb tu estic tranquil, i podria romandre (així)
si no em colpegés i ferís el teu vagareig.
20. He ocultat el meu anhel i l'he alliçonat sobre
el meu secret, però no s'ha avingut a ocultar-me'l.
21. Se m'ha trasbalsat el cor i me n'alegro,
en sentir l'anhel que em trasbalsa i em mena.
22. Quan, amic de l'ànima, quan em portaràs
cap als pasturatges d'Etan[573] i m'hi establiràs?
23. La meva ànima ha tingut delit de llaminadures,
tant de bo parés la taula i m'assadollés!
24. Home, com encalçarà la tristor la teva passió,
i com m'amoïnaré perquè la teva amistat em complagui!

572. Jb 34,29.
573. Jr 49,19; 50,49.

POEMA 35
HA SIDO ESCRITO PARA DON BONISAC DE GIRONA

Abre la boca, laúd, y házmelo conocer,
inclina tu oreja, escucha y házmelo oír;
se establecerán doblados tus residuos,
pero la palabra excesiva no será apropiada para humillarnos.
Me entregaré a tu amistad, que me aliviará el día
en que la tristeza me asedie y me oprima.
El mar de mis pensamientos brama, detiene sus olas,
que casi me roen y me engullen.
¿Sobre quién descargaré mis quejas?,
pues no hay nadie que oculte mis acciones, si no que las descubren
No estarán evaluadas las causas ni habrá ningún profeta
que mediante la visión haga un vaticinio y nos lo dé a conocer.
Que no me eche la culpa el de sabio corazón cuando,
al forjarse un renovado azar, éste me engañe.
Hay actualmente quien triunfa en el azar, pero a mí,
que me he afanado, ¿quién hará que me llegue?
Estoy fatigado por conseguir mi antojo, del que me he purificado,
porque persiste la causa que me lo impide.
Hay un día en que prevalecer me ha destrozado,
pero también viene un día con gran abundancia de asuntos para liberarme.
Quien es cruel ha hablado sin palabras para espantarme,
pero la Roca me ha hablado para tranquilizarme.
Se cumplirá el tiempo en el que se completará mi designio;
se realizará mi deseo, que me pastoreará por los prados de la gloria.
Tanto se alejó mi enemigo,
que todavía he deseado que me aplastase y me restregase contra el fango.
Mi corazón es como un oso que acecha para cualquier tramposo,
a pesar de que pacte conmigo y me lo jure.
Justamente ha hecho aparición a través de mi lengua el filo de la espada
y no hay ninguna soga capaz de sujetarme.
Me dará apoyo mi entendimiento,
incluso si mi mirada no se ha enturbiado por las angustias.
Tu opinión se acercará viniendo, señor mío,
se acercará y llegará, y lo verán mis ojos.
Si mi espíritu renueva su fuerza, se reanimará,
y si enmudece, ¿quién hablará para blasfemar de mí?
Contigo estoy tranquilo, y podría permanecer así
si no me golpease y me hiriese tu vagancia.
He ocultado mi anhelo y he aleccionado sobre mi secreto,
pero él no se ha avenido a ocultármelo.

Se me ha traspasado el corazón, y me alegro
al sentir el anhelo que me traspasa y me lleva.
¿Cuándo, amigo del alma, cuándo me trasladarás
hacia las pastoradas de Etan y me establecerás allí?
Mi alma ha tenido el delito de las golosinas,
¡dispón la mesa por eso y hártame!
¡Cómo perseguirá la tristeza tu pasión, hombre,
y cómo me molestaré porque tu amistad me complazca!

36
QUAN FOU NOMENAT CAP DEL CONSELL DE LA COMUNITAT

Font documental: BRODY, núm. 36, p. 81-83.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [574]

1. És el temps rere el qual me n'he burlat,[575]
   i no s'ha ablanit l'orgull del meu cor ni m'ha humiliat.
2. He ocultat de l'home els designis en els meus amagatalls
   perquè reservaré el meu pensament i no serà conegut.
3. Ho coneixeré però dissimularé, perquè encara no s'ha desclòs l'ull
   que s'ha apartat de la veritat.[576]
4. Els narradors de secrets m'han glossat termes indefinits
   i els he respost que no els he sentit.
5. No murmurarà la meva boca[577] allò que ha escoltat en secret,
   no sigui que jo descobreixi el meu secret i m'esbatussi.
6. Per tant, elogio els meus objectes preciosos,
   he subjectat la llengua amb l'amarra[578] del silenci.
7. Ai del temps en què el meu cor ha anhelat trastocar el meu coneixement
   i he abandonat la instrucció dels consellers!
8. L'esperança depèn dels meus contratemps,
   si confio en els canvis (del destí) no seré alliberat.
9. D'acord amb el meu procedir no hi ha esperança per a mi
   però confio en els canvis i satisfaig l'ambició.
10. El món és corrupte, com es pot fer justícia?
    Com m'esforço a redreçar el depravat!
11. Ha estat robat el meu temps per causa del meu afany,
    però no he apartat la súplica davant del meu Creador.[579]
12. Exterminaré els exterminadors i pecaré contra el pecat,
    perquè m'han perjudicat els dies sense que jo hagi comès dany.
13. Pels qui enganyen el meu cor serà fal·laç
    i em condemnarà el nostre temps sense que jo l'hagi condemnat;

574. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ba-xalem*.
575. Lit. «he sacsejat el cap», Is 37,22.
576. Jb 36,7.
577. Lit. «el meu paladar», Pr 8,7.
578. Jb 40,25.
579. Jb 15,4.

14. ja que faig escarritxar les meves dents i condemnar la munió
dels meus coneixements
per justificar el meu Creador m'he rebel·lat.
15. Si pel seu Nom són les meves accions i no he rebut recompensa
fins i tot per una paga i no m'ha estat abonat,
16. què farà el qui és lligat pel temor al seu Creador?
Des de la jovenesa he estat submergit en el seu amor.
17. La meva ànima es manté en l'esperança, i si de nit somniés la recompensa,
amb peu orgullós[580] la trepitjaria.
18. En la intimitat dels amics oblidaré la tristor,
però secretament m'enfonsaré per la pena.
19. Arrossegaré i em veuré arrossegat en les gaubances dels agermanats,
en la meva germandat em delectaré.
20. Qui m'erigirà cabdill des dels meus estatges?
Em foradaré l'orella en submissió als meus amics?[581]
21. Em veuré atret rere el consell dels amics,
tot i que en el meu cor m'he oposat als consellers;
22. perquè els meus coneguts m'han erigit cap de l'assemblea,
en el càrrec he afavorit els assembleistes.
23. Repartiré la meva glòria als qui reparteixen glòria,
he fet assolir honor a qui reparteix dignitat.
24. L'humil s'avançava per embolcallar-me de magnificència,
en el rebaixament he topat amb la dignitat.
25. Com es guarda l'orgull del meu cor dels enutjosos!
Que n'arriba a ser, de dolça, la germanor que he sembrat!
26. Que oblidi la meva destra si la meva ànima ha oblidat els meus amics,
per causa dels amics he esquinçat (els vestits).
27. No em creuré el malencert dels amics ni que ho vegi,
si me'l crec, encobriré el culpable.
28. Està empegueït el cor per la vergonya del qui m'ofèn,
i per les culpes contra mi es diu que jo he pecat.
29. Amb la resposta suau[582] per tal de mantenir l'aliança per sempre,
he afeixugat els aliats.
30. És difícil als meus ulls arrencar l'afecte
des del jorn que vaig fixar la meva passió en l'home.
31. Els plançons de l'amistat són per als humils que hi ha a
l'estatge del meu cor,
qui arrencarà allò que he plantat?

580. Sl 36,12.
581. Ex 21,6.
582. Pr 15,1.

32. No valoraré aquesta generació amb invectives,
ja que he separat els amics de la infàmia.
33. Estimaré i em deixaré estimar per tothom qui comparegui,
però allunyaré dels infames l'estima.
34. La meva ànima no ha pogut magnificar els gasius,
i he fet brollar un aiguaneix de la roca.
35. Faré vots perquè he trobat lleial el meu cor,
també perquè a un estrany he encaixat la mà.[583]
36. La generositat no té res per repartir entre els interpel·lants,
uns estranys m'han interpel·lat i no m'hi he negat.
37. Un jorn es van fer, l'un a l'altre, prometença els fal·laços,
jo vaig fer prometença a la veritat.
38. La meva pregària és pura,[584] encara que no l'allargui,
faig en veu baixa el meu prec sense clamar.
39. En tinc prou que dos o tres diguin
que he clavat els puntals[585] en la fe.
40. Com em privarà la meva època de (la dignitat de) cabdill![586]
No abandonaré el poder, encara que pereixi.
41. Tant de bo fossin Noè i Daniel[587] en (aquesta) generació,
és el temps rere el qual me n'he burlat.[588]

583. Pr 6,1.
584. Jb 16,17.
585. Coh 12,11.
586. 1Re 15,13.
587. Ez 14,14.
588. Cf. nota 2.

POEMA 36
CUANDO FUY NOMBRADO CABECILLA DEL CONSEJO DE LA COMUNIDAD

Es el tiempo tras el cual me he burlado,
y no se ha ablandado el orgullo de mi corazón ni me ha humillado.
He ocultado los designios en mis escondites, fuera del alcance del hombre,
porque reservaré mi pensamiento y no será conocido.
Yo lo conoceré pero disimularé, pues todavía no se ha abierto el ojo
que se ha apartado de la verdad.
Los narradores de secretos me han glosado en términos indefinidos
y les he respondido que no los he oído.
No murmurará mi boca aquello que ha escuchado en secreto,
no sea que yo descubra mi propio secreto y me aturda.
Por tanto, elogio mis preciosos objetos
y he sujetado la lengua con la amarra del silencio.
¡Ay del tiempo en que mi corazón ha anhelado trastornar mi conocimiento
y he abandonado la instrucción de los consejeros!
La esperanza depende de mis contratiempos,
si confío en los cambios del destino no alcanzaré la libertad.
De acuerdo a mi proceder, no hay esperanza para mí,
pero confío en los cambios y satisfago la ambición.
El mundo es corrupto, ¿cómo se puede hacer justicia?
¡Cómo me esfuerzo en enderezar al depravado!
Ha sido robado mi tiempo a causa de mi afán,
pero no he apartado la súplica de delante de mi Creador.
Exterminaré a los exterminadores y pecaré contra el pecado,
me han perjudicado los días sin que yo haya hecho daño.
Para los que engañan, mi corazón será falaz
y me condenará nuestro tiempo sin que yo haya condenado;
ya que hago rechinar mis dientes y condenar la multitud de mis conocimientos,
por justificar a mi Creador me he rebelado.
Si para exaltar su nombre están mis acciones y no he recibido recompensa,
incluso con una paga que no me ha sido abonada,
¿qué hará el que está atado por el temor a su Creador?
Desde la juventud he sido sumergido en su amor.
Mi alma se mantiene en la esperanza,
y si de noche soñase en la recompensa, con orgulloso pie pisaría.
En la intimidad de los amigos olvidaré la tristeza,
pero secretamente me hundiré en la pena.
Arrastraré y me veré arrastrado en los regocijos de los hermanados,
en mi fraternidad me deleitaré.
¿Quién me erigirá caudillo desde mis moradas?
¿Me agujerearé la oreja en señal de sumisión a mis amigos?

Me veré atraído tras el consejo de los amigos,
a pesar de que en mi corazón me he opuesto a los consejeros;
porque mis conocidos me han erigido cabecilla de la reunión asamblearia
y en el cargo he favorecido a los asambleístas.
Repartiré mi gloria entre los que reparten gloria,
le hago conseguir honor a quien reparte dignidad.
El humilde avanzaba para envolverme de magnificencia,
en el rebajamiento he topado con la dignidad.
¡Cómo se guarda de los que causan enojo el orgullo de mi corazón!
¡Cuánto llega a ser, de dulce, la fraternidad que he sembrado!
Que olvide mi mano derecha si mi alma a mis amigos ha olvidado,
a causa de los amigos he destrozado mis vestidos.
No me creeré el desacierto de los amigos aunque lo vea;
si me lo creyera, encubriría al culpable.
Está turbado el corazón por la vergüenza de quien me ofende,
y por las culpas contra mí se dice que yo he pecado.
Con una suave respuesta a fin de mantener la alianza
para siempre, he agobiado a los aliados.
Es difícil a mis ojos arrancar el afecto
desde el día en que fijé mi pasión por el hombre.
Los pimpollos de la amistad son para los humildes que hay en el habitáculo de mi corazón,
¿quién arrancará aquello que he plantado?
No valoraré esta generación con invectivas,
ya que he separado de la infamia a los amigos.
Amaré y me dejaré amar por todos los que comparezcan,
pero alejaré de los infames el amor.
Mi alma no ha podido magnificar a los mezquinos,
y he hecho brotar de la roca un manantial.
Haré votos porque he encontrado leal mi corazón,
también porque le he dado la mano a un extraño.
La generosidad no tiene nada que repartir entre los interrogadores,
unos extraños me han interrogado y no me he negado.
Un día los falaces se hicieron promesas el uno al otro,
yo hice promesas a la verdad.
Mi plegaria es pura, aunque no sea largo
hago mi ruego en voz baja, sin clamar.
Tengo bastante con que dos o tres digan
que he clavado los puntales en la fe.
¡Cómo me privará mi época de la dignidad de caudillo!
No abandonaré el poder, aunque muera.
¡Ojalá estuviesen Noé y Daniel en esta generación!
Es el tiempo tras el cual me he burlado.

37
SOBRE ELS SEPULCRES DELS PARES

Font documental: BRODY, núm. 37, p. 83-86.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [589]

1. Els coloms han anunciat profecia, però no (hi) han insistit[590]
   i, esclatant en una visió,[591] han descobert el secret.
2. Tot just un vent xardorós[592] ha aixecat polseguera
   que els milans han hivernat als confins de ponent.
3. Escolto el so dels músics que toquen,
   entre els difunts i els hostes de les tombes, els uns al costat dels altres.
4. Els coloms que es lamenten de la pols de les tombes,
   canten himnes als pares que han traspassat.
5. Per a ells capçada i brancatge de balsameres, i plantes aromàtiques adquirides
   arrenquen[593] amb llurs mans els traspassats.
6. Els ossos desprenen encens,
   si han perfumat els seus llits de mirra i àloe.[594]
7. Sobre les tombes dels pares del món
   el temps canviarà les seves melodies perquè es transformin.
8. Ells han menat la sobirania enmig de la roda[595]
   i pel viarany de la grandesa han estat belles les seves passes.[596]
9. No sortiran de llur modèstia les dotades de bona l'estrella
   ni flairaran l'olor de l'orgull.
10. Perquè els ha enaltit la baixesa han augmentat la humilitat,
    ja que han estat exaltats, no hi han afegit orgull.
11. No són reconeguts[597] els germans que estan en un gran repòs,
    no obstant això han estat observats amb esguard amorós.
12. Eren lleons que rugien, sense aprendre a devorar,[598]
    mentre els rapinyaires esqueixaven.

589. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
590. Nm 11,25.
591. 1Sa 3,1.
592. Jr 4,11.
593. Is 10,33.
594. Pr 7,17.
595. Ez 1,16.
596. Ct 7,2.
597. Dt 32,27.
598. Ez 19,3-6.

13. No s'ha pensat que anhelessin furtar coses desitjables
ni tampoc que arrabassessin els mèrits amb violències.
14. Fou construït pels meus pares la seu de justícia[599] a nom del Senyor,
i enrajolaren d'amor l'interior.
15. Els de cor humil caminaren per compassió vers els fills dels pares,
com els coloms que volen cap al colomar.[600]
16. No han mancat els voluntaris
perquè la misericòrdia del Senyor ha superat els voluntaris.
17. El caritatiu dóna i si reté (quelcom)[601] en són testimoni els seus ulls
que regalimen de dolor.
18. Son recordats mitjançant la generositat els mèrits del pròdig vers els fills,
la força dels quals ha defallit.
19. No tingueu present la generositat dels mancats de cor,
que al seu temps robaren la lloança que atorga el temps.
20. Desastre sobre desastre encalçarà els qui fugen
vers les coses preuades sense ser perseguits.
21. No els ha bastat la impietat que aprengueren de llurs pares
que han après la impietat que no els ensenyaren.
22. Ofereixes amb patiment la teva obra per orgull
i als hipòcrites que t'afalagaren.
23. Els pares impius t'educaren un cor pervers
i t'alenaren[602] la seva maldat.
24. El meu cor ha sabut que tornaràs al capteniment dels pares,
els meus pensaments han observat les teves senderes.
25. Tranquil i refiat, la tranquil·litat que desprens
embolcalla els jorns en la terra del vagareig.
26. El qui plora per dissimular, el temps el desfigura,
i coneixerà els compungits que es deleixen per somriure.
27. El qui pateix sense paraula es lamenta per la paraula,
ploren els joiosos que han forçat la rialla.
28. Els qui atreuen la tristor que els era allunyada
han mort a causa de l'angoixa.
29. (Arribarà) la maldat als de cor dur i, especialment,
a causa de la paraula de pau que han retirat[603] dels vianants.
30. Els saturats de vagareig prenen per repòs
la germanor dels homes i no defalleixen.

---

599. El Temple de Jerusalem, Jr 31,23.
600. Is 60,8.
601. Pr 21,26.
602. Is 40,24.
603. Jr 16,5.

31. Els presents de la llengua són una ofrena a l'honor,
que en són de bonics,[604] els llavis que destil·len mirra![605]
32. (Hi ha) un rescat per a l'impiu quan s'avergonyeixi,
i n'hi ha prou que, per les infàmies, es cobreixi el rostre.
33. La vergonya és doble per a les burles de l'infame,
i tenen prou maldat els qui s'enutgen amb els emigrants.
34. L'escòria que hi ha en el cor mesquí fins a la mort
com la refinaré en va en el gresol!
35. Se m'ha alegrat el cor per l'assumpte de la mesquinesa
contra la qual han estat descarregats els esbats de la teva espasa;
36. si el temps no t'ha envilit per la infàmia,
els designis del teu cor[606] t'increparan;
37. t'avergonyiràs de tu mateix; estima sobretot
les virtuts de la bellesa que no és destinada a ningú.
38. Cauran pels seus propis plans[607] els qui cauen per causa meva
i els qui s'indignen una mica contra mi.
39. Tant de bo l'esfera (celeste) mantingués el conseller en l'abundor
i tant de bo els consellers acorralessin l'estrella amb la saviesa!
40. Vers mi han anat els designis del cor
i han desviat amb la mà la roda dels canvis que han derrocat el meu altar;[608]
41. aquí tens el querubí d'ala estesa,[609] pel qual, per les brases del seu foc,
els serafins que eren presents han estat cremats.[610]
42. No desitja pas la meva ànima les baralles del poble,
però si no els ataqués el cap, m'atacarien el taló;[611]
43. les meves flautes sonaran pel meu nom i per al meu honor
i, esclatant en una visió,[612] han descobert el secret.

604. Is 52,7.
605. Ct 5,5; Ex 30,23.
606. Jr 23,20; Jr 30,24.
607. Sl 5,11.
608. Os 10,2.
609. Ez 28,14.
610. Is 6,2.
611. Gn 3,15.
612. 1Sa 3,1.

POEMA 37
SOBRE LOS SEPULCROS DE LOS PADRES

Las palomas han anunciado una profecía, pero no han insistido
y, estallando en una visión, han descubierto el secreto.
Apenas un ardoroso viento ha levantado polvareda,
que los milanos han ido a invernar en los confines de occidente.
Escucho el sonido de los músicos que tocan,
unos al lado de los otros, entre los difuntos y los huéspedes de las tumbas.
Las palomas, que se lamentan del polvo de las tumbas,
cantan himnos a los padres que han traspasado a otra vida.
Para ellos copa y ramaje de balsameras, y aromáticas plantas adquiridas,
arrancan con sus manos los ya traspuestos.
Los huesos desprenden incienso,
si antes han perfumado sus lechos con mirra y áloe.
Sobre las tumbas de los Padres del mundo
el tiempo cambiará sus melodías para que se transformen.
Ellos han llevado la soberanía en medio de la rueda
y por el sendero de su grandeza han sido bellos sus pasos.
No saldrán de su modestia los dotados de buena estrella
ni olerán el aroma del orgullo.
Porque les ha enaltecido la bajeza han aumentado su humildad,
ya que han sido exaltados no han añadido orgullo.
No son reconocidos los hermanos que están en un gran reposo,
no obstante han sido observados con mirada amorosa.
Eran leones que rugían, sin aprender a devorar,
mientras los rapiñadores destrizaban.
No se ha pensado que anhelasen hurtar deseables cosas
ni tampoco que arrebatasen los méritos con violencia.
Por mis padres fue construida la sede de justicia en nombre del Señor,
y embaldosamos de amor el interior.
Los de corazón humilde caminaron por compasión hacia los hijos de los Padres,
como las palomas que vuelan alrededor del palomar.
No han faltado los voluntarios
porque la misericordia del Señor ha superado a los voluntarios.
El caritativo da y, si retiene cualquier cosa, sus propios ojos son testigos
que chorrean de dolor.
Mediante su generosidad son recordados los méritos del hombre pródigo hacia sus hijos,
la fuerza de los cuales ha desfallecido.
No tengáis presente la generosidad de los carentes de corazón,
que en su tiempo robaron la alabanza que otorga el tiempo.
Desastre sobre desastre perseguirá a los que huyen
hacia las cosas preciadas sin ser perseguidos.
No les ha bastado la impiedad que aprendieron de sus padres

que también han aprendido la que no les enseñaron.
Por orgullo ofreces con sufrimiento tu obra
a los hipócritas que te halagaron.
Los padres impíos te educaron un perverso corazón
y te alentaron con su maldad.
Mi corazón ha sabido que volverás al cautiverio de los padres,
mis pensamientos han observado tus senderos.
Tranquilo y confiado, la tranquilidad que desprendes
envuelve los días en la tierra de la vagancia.
A quien llora para disimular, el tiempo le desfigura
y conocerá a los compungidos que se deleitan por sonreír.
El que sufre sin palabra se lamenta por la palabra,
lloran los gozosos que han forzado la risa.
Los que atraían la tristeza que les era lejana
han muerto a causa de la angustia.
Llegará la maldad a los de duro corazón y especialmente
a causa de la palabra de paz que han retirado de los viandantes.
Los saturados de vagancia toman por reposo
la hermandad de los hombres, y no desfallecen.
Los presentes de la lengua son una ofrenda al honor,
¡qué bellos son los labios que destilan mirra!
Hay un rescate para el impío cuando se avergüenza
y no basta con que por sus infamias se cubra el rostro.
La vergüenza es doble para las burlas del infame,
y tienen suficiente maldad los que se enojan con los emigrantes.
La escoria que hay en el mezquino corazón hasta la muerte,
¡cómo la voy a refinar en vano en el crisol!
Se me ha alegrado el corazón por el asunto de la mezquindad,
contra la cual han sido descargados los atolondramientos de tu espada.
Si el tiempo no te ha envilecido por la infamia,
te increparán los designios de tu corazón;
te avergonzarás de ti mismo; aprecia sobre todo
las virtudes de la belleza, que no está destinada a nadie.
Caerán por sus propios planes los que caen
por mi causa y que se indignan un poco contra mí
¡Ojalá la esfera celeste mantuviese al consejero en la abundancia
y ojalá los consejeros acorralasen a la estrella con la sabiduría!
Hacia mí han ido los designios del corazón
y han desviado con la mano la rueda de los cambios que han derrocado mi altar;
aquí tienes al querubín de alas extendidas, que por las brasas de su fuego
han sido quemados los serafines que estaban presentes.
No desea mi alma las pendencias del pueblo,
pero si no les dañase la cabeza me dañarían el talón.
Mis flautas sonaron en mi nombre y en mi honor
y, estallando en una visión, han descubierto el secreto.

38
SOBRE LA GERMANOR

Font documental: BRODY, núm. 38, p. 86-87.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [613]

1. Fes-te afalagadora la llengua[614] que és com un punxó,
   posa en la teva llengua una brida de silenci.
2. Enamora't de tota la generació d'acord amb el seu capteniment
   i del savi augmentant el deler.
3. Passeja discretament amb els humils,
   però pren amb força el domini sobre els enzes.
4. Hi ha nafres que tenen remeis amargants,
   hi ha classes de dolçor que són cruels per la malaltia.
5. El remei del neci és el judici i el càstig,
   la bastonada i la mà dura.
6. Defuig, tu que tens esperit noble, els enzes
   i la teva germanor els serà llunyana.
7. En la convivència amb el neci hi ha molta vergonya,
   qui ha estat estimat i exculpat[615] entre els insensats?
8. Com a segell sobre el meu braç[616] hi ha un home gentil
   de perfecta intel·ligència,[617] la germanor del qual és dolça.
9. Entre els ulls tinc l'aliança amistosa dels humils,
   impresa en el meu cor amb vermelló.[618]
10. En la dolcesa de la boca hi ha la glòria per als grans,
    però la seva duresa no aprofitarà per a qualsevol glòria.
11. Honors de tota mena té el qui perdona pel seu honor,
    ja que la seva humilitat ha estat forjada en un motlle.[619]
12. Es provocarà disputa entre els veïns
    i se sentirà la cridòria per una gran enveja.[620]
13. El qui reparteix la glòria entre els seus amics
    per sempre mantindrà repartida la seva sobirania.

---

613. Forma mètrica *ha-merubbé*.
614. Sl 5,10.
615. 1Sa 26,9.
616. Ct 8,6.
617. Jb 37,16.
618. Ez 23,14.
619. 1Cr 4,3.
620. Jr 18,22.

POEMA 38
SOBRE LA FRATERNIDAD

Vuelve halagadora la lengua que es como un punzón,
pon en tu lengua una brida de silencio.
De acuerdo con su conducta, enamórate de toda la generación
aumentando el afán del sabio.
Pasea discretamente con los humildes,
pero toma con fuerza el dominio sobre los pazguatos.
Hay heridas que tienen amargos remedios,
hay clases de dulzura que son crueles para la enfermedad.
El remedio del necio es el juicio y el castigo,
el bastonazo y la mano dura.
Elude, tú que tienes noble espíritu, a los pazguatos
y tu fraternidad les será lejana.
En la convivencia con el necio hay mucha vergüenza,
¿quién entre los insensatos ha sido amado y exculpado?
Como un sello sobre mi brazo hay un hombre gentil
de perfecta inteligencia, la fraternidad del cual es dulce.
Entre los ojos tengo la amistosa alianza de los humildes
impresa en mi corazón con bermellón.
En la dulzura de la boca está la gloria para los grandes,
pero su dureza no aprovechará para cualquier gloria.
Honores de toda clase tiene el que perdona por su honor,
pues su humildad en un molde ha sido forjada.
Se provocará una disputa entre los vecinos
y se oirá el griterío ocasionado por una gran envidia.
El que reparte la gloria entre los amigos
por siempre verá fragmentada su soberanía.

39
ELEGIA SOBRE LA MORT

Font documental: BRODY, núm. 39, p. 87-89.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [621]

1. Faré justícia però qui farà que també siguin justificats els dies
que avui han assolit justa sentència?[622]
2. M'he delit per trobar mèrit en el temps,
però sobre el present han conversat els mestres i han fet escarritxar les dents;
3. preguntaré als homes que han inquirit en les generacions actuals
(que cerquin) la meva opinió sobre els testimonis que estan dividits.
4. Pledejaré com un vençut, litigaré amb suavitat,
aportaré proves[623] que seran més delicioses que la mel.
5. Però quan vingui amb litigis, com seré subjugat pels mentiders
que seran suaument afalagats!
6. Els perseguiré, mes tot jo em deleixo fugint,
tota la meva alliberació és amb els coneguts que encalcen rere d'aquesta.
7. Davant els jorns tenebrosos[624] valoraré les coses justes,
incrementaré les meves rèpliques però no en tindran prou.
8. El meu cor, amb esperit atordit,[625] el dia que ha assistit al consell,[626]
ha caigut en pensaments molt insondables.[627]
9. Tinc l'orgull del cor trencat per la destrucció
que han produït les mares als qui estaven gravats com a signe.
10. Trobaran consol en la ruïna de la vellesa,
no els ploraran els coneguts ni els lamentaran.
11. Són regal del Senyor els dies de la mort,
que al temps de l'ancianitat s'han desitjat molt.
12. Per la joventut que ha passat i la infantesa que se n'ha anat,
els obstinats[628] piquen de mans.
13. El plor ha estat com una flama als ulls dels sofrents,
o brases ardents[629] que han abraçat.

---

621. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
622. Is 28,7.
623. Is 41,21.
624. Jb 3,5.
625. Dt 28,28.
626. Jr 23,18.22.
627. Sl 92,6.
628. Ez 2,4.
629. Ez 1,13.

14. El cor de l'home resta desolat,
els ulls vessen llàgrimes per la desgràcia;
15. trobaré els afligits que flaquegen pel plor,
però els enfortiran els germans i es refaran;
16. entonaran llur elegia sobre les tombes dels progenitors els fills,
que gemegaran pels pares a causa de la sofrença.
17. Que n'és de sincer el dol i que intensa la ira,
quan els pares besen la cendra dels infants!
18. Les filles afligides abraçaven les tombes,
ahir les mans sobiranes abraçaven el poderós.
19. Hi ha allà una terra desolada,[630] alberg de vianants[631]
per tots els bandejats que han fugit vers la terra erma.[632]
20. Com arriba aquesta separació a distanciar els amics!
Els qui m'eren propers s'han allunyat.
21. Aquests són els de renom i els savis per sempre,
que la mort escanyarà, sense danyar-se un dit.[633]
22. Reconeixeré els meus amics en una prova autèntica,
reconeixeré i sabré que els ha estat posat l'enfilall del collar,
23. i l'or de llur respatller;[634] han estat embolcallats amb lli tots ells,
amb ornaments d'or pur[635] han estat cenyits.
24. Hi ha un presagi i un signe en l'expressió de llurs rostres[636] per a mi,
i els recordo quan ens ajuntem.
25. No se m'han fet conèixer i encara no han estat reconeguts
perquè han esmicolat la seva imatge les bigues del *xeol*.
26. S'han esborrat llurs lligams sota els terrossos,[637]
en pols, en el decurs del temps, s'han esmicat.
27. A qui encara puc adreçar-me per preguntar per ells?
Qui descriuria les fesomies que ja s'han esborrat?
28. El cor dels melangiosos estarà desolat enmig de la rialla,
tindran un somrís a la boca però no riuran.
29. És per la manca de calma que el silenciós passa ànsia,
perquè augmenta el patiment dels qui han callat;

630. Lv 16,22.
631. Jr 9,1.
632. Jb 30,3.
633. Misnà, Eruvín 10,14.
634. Ct 3,10.
635. Pr 25,12.
636. Is 3,9.
637. Jl 1,17.

30. part de l'ànsia s'ha esvait amb les llàgrimes
perquè l'ànsia es fon amb el plor;
31. és el trist que no esvaeix la seva melangia
perquè es lamenten i gemeguen en silenci.
32. La tristor encalçarà els inquiets,
no consolidis les tristors que se t'hagin arrapat.
33. Com ens hem complagut en tu escoltant les inquietuds del cor
que del teu cor han estat desplaçades!
34. Ploraràs, no pas massa, i justificaràs tot el que t'envolta,
s'han reafirmat en la seva innocència els qui ploren.
35. Ploraré i de la dolçor dels meus llavis els ploraners d'ofici[638]
xuclaran l'amargor del meu plany.
36. Si l'acció del temps fes ferida, s'embena,[639]
faré justícia, però qui farà que també siguin justificats (els dies)?

638. Am 5, 16.
639. Jb 5,18.

POEMA 39
ELEGÍA SOBRE LA MUERTE

Haré justicia, ¿pero quién hará que también sean justificados los días
que hoy han conseguido una justa sentencia?
Me he afanado en encontrar mérito en el tiempo,
pero sobre el presente han conversado los maestros y han hecho
rechinar los dientes;
preguntaré a los hombres que han inquirido a las actuales generaciones
para que busquen mi opinión acerca de los testigos divididos;
pelearé como un vencido, litigaré con suavidad,
aportaré pruebas que serán más deliciosas que la miel.
Pero, cuando venga con litigios, ¡cómo seré sojuzgado por los mentirosos,
que estarán suavemente halagados!
Los perseguiré, pero yo me deleito huyendo,
toda mi liberación está con los conocidos que se esfuerzan por ir tras ella.
Ante los tenebrosos días valoraré las cosas justas,
incrementaré mis réplicas, pero no tendrán bastante.
Mi corazón, con el espíritu aturdido, el día que asistió al consejo
cayó en pensamientos muy insondables.
Tengo el orgullo del corazón roto por la destrucción
que han producido las madres a quienes estaban gravados como un signo.
Encontrarán consuelo en la ruina de la vejez,
no les llorarán los conocidos ni se lamentarán por ellos.
Son un regalo del Señor los días de la muerte,
porque en el tiempo de la ancianidad se han deseado mucho.
Por la juventud que ha pasado y la infancia que se ha ido
los obstinados aplauden.
El llanto ha sido como una llama en los ojos de los sufridores,
o ardientes brasas que han abrazado.
El corazón del hombre queda desolado,
los ojos vierten lágrimas por la desgracia;
Encontraré a los afligidos que flaquean por el llanto,
pero les fortalecerán los hermanos y se recobrarán.
Entonarán su elegía sobre las tumbas de sus progenitores los hijos,
que gemían por los padres a causa del sufrimiento.
¡Cómo no va a ser de sincero el duelo y qué intensa la ira,
cuando los padres besan la ceniza de los niños!
Las hijas afligidas abrazaban las tumbas,
ayer las manos soberanas abrazaban al poderoso.
Hay allá una desolada tierra, albergue de viandantes
para todos los desterrados que han huido hacia la tierra yerma.
¡Cómo llega esta separación a distanciar a los amigos!

Los que me eran próximos se han alejado.
Éstos son los de renombre y los sabios para siempre,
que la muerte estrangulará sin dañarse un dedo.
Reconoceré a mis amigos en una auténtica prueba,
los reconoceré y sabré que les ha sido puesta la sarta del collar
y el oro de su respaldo; han sido envueltos con lino todos ellos,
con ornamentos de oro puro han sido ceñidos.
Para mí hay un presagio y un signo en la expresión de sus rostros,
y les recuerdo cuando nos juntamos.
No se me han dado a conocer y todavía no han sido reconocidos
porque han hecho trizas su imagen las vigas del *sheol*;
se han borrado sus ataduras bajo los lugares terrosos,
entre el polvo, a lo largo del tiempo, se han desmenuzado.
¿A quién todavía puedo acercarme para preguntar por ellos?
¿Quién describiría las fisonomías que ya se han borrado?
El corazón de los melancólicos estará desolado en medio de la risa,
tendrán una sonrisa en la boca pero no reirán.
Es por falta de calma que el silencioso pasa ansia,
porque aumenta el sufrimiento de los que han callado;
parte del ansia se ha desvanecido con las lágrimas,
porque el ansia se funde con el llanto.
Es el triste quien no desvanece su melancolía
porque se lamenta y gime en silencio.
La tristeza perseguirá a los inquietos,
no consolides las tristezas que se hayan agarrado.
¡Cómo nos hemos complacido en ti escuchando las inquietudes del corazón
que de tu corazón han sido desplazadas!
Llorarás, no demasiado, y justificarás todo lo que te envuelve,
se han reafirmado en su inocencia los que lloran;
Lloraré, y de la dulzura de mis labios los plañideros de oficio
chuparán la amargura de mi lamento.
Si la acción del tiempo hace una herida, se venda.
Haré justicia, ¿pero quién hará que también sean justificados los días?

40
CONTRA RAMBAM

Font documental: BRODY, núm. 40, p. 89-92[640]

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [641]

1. En les coses antigues, sòlides com un espill,[642]
   en els llibres transmissors de profecies,
2. en la profecia i en la recerca de prodigis,
   escrits en el llibre del nostre senyor,
3. en tot el referent al principi i a la fi,
   posa-hi la teva ment submergint el teu esperit en les seves
   aigües profundes.
4. Obre l'ull al coneixement de l'ésser i del no ésser,
   llaura les valls seguint el rabí.[643]
5. Pren consciència de la *Guia* i del *Coneixement*,[644]
   escorcolla la saviesa i els temes agradables;
6. indaga l'essència dels preceptes i llur validesa,
   reflexiona per comprendre els seus versets.
7. Per als cicles festius llegeix el *Llibre dels temps litúrgics*[645]
   i per a les seccions (de la Bíblia) consulta els *Capítols*.[646]
8. Analitza, pare meu, el llibre de l'àrab[647]
   i els llibres compostos segons la seva estructura.
9. Mostra't savi amb cor net i disposat
   per arribar a mantenir les correccions.
10. Reflexiona i atent als nostres raonaments,
    i reconeix si els traductors han enganyat
11. quan comparen la profecia als somnis,
    amb falsia de cor[648] i amb mots afalagadors.

---

640. Cf. J. RIBERA-FLORIT, «Contra Rambam. Meshul·lam ben Shelomó de Piera y la controversia maimonidiana», *MEAH* 39 (1990), p. 71-83.

641. Forma mètrica *ha-merubbé*.

642. Jb 37,18.

643. Jb 39,10.

644. *La guia dels perplexos* i *El llibre del coneixement* són els dos tractats on Maimònides exposa les seves teories sobre la interpretació racional de la Bíblia.

645. És a dir, el cap. III de *Mixné Torà*.

646. Es refereix a l'obra de Maimònides titulada *Xemoné peraqim*.

647. Es podria referir a algun dels tres filòsofs àrabs coneguts per Maimònides: Al-Farabí, Avempace o Averrois.

648. Sl 12,3.

12. Escolta les paraules de l'home, cobeja la *Guia*
malgrat que augmentin al seus ulls els perjudicis;
13. la fe en ell té vincles sòlids,
mentre en alguns indrets els nostres s'han afluixat.
14. He escoltat gent, al meu entendre incrèdula,
allunyada del misteri i adherint-se al que és connatural.
15. Paraules meravelloses hi ha en les seves boques com mannà i mel,
però a les nostres espatlles amaguen les seves intencions.[649]
16. Vés a poc a poc amb mi que pugui pronunciar els meus proverbis,
i de llur verí sortiran llampecs.[650]
17. Per tot el que és meravellós, sense cap error ni secret
dels meu llavis fluiran arguments.
18. Hi haurà dies de judici per tot aquell qui escriu amb presumpció,
contra el qual s'han afilat les nostres llances.
19. Proclama, germà meu, a ple pulmó el memorial
que hi ha en els midraixos, assolint la complaença divina.
20. La investigació de la religió ha de tenir tota arrel i font
en els temes que es fonamenten en la tradició.
21. Acosta't, germà meu, al que és perceptible:
vine a contemplar l'amor i la unió dels qui s'estimen.
22. Com ets capaç de copsar el concepte de la raó?
Poden els teus designis trepitjar els núvols?
23. Mexul·lam ben Xelomó, segons la seva honradesa,
exposa el sentit de les lleis i dels preceptes,
24. mentre Ben Meïr[651] els obnubila o il·lumina
amb arguments llunyans de la ment.
25. Com ell, amb paraules vanes i confuses,
són els homes corromputs pels seus delictes,
26. que menyspreen la paraula vertadera i les visions,
tot i que son llenguatge ens sembli polit.
27. Sigui la fi dels qui s'obliden (del Senyor)[652] el foc i el sofre,
i els seus ossos siguin triturats a la Gehenna.
28. Qui acusarà aquell qui limita (Déu) donant-li forma humana?,
car els savis de cor sostenen la seva corporeïtat.
29. Les agadàs donen testimoni de la forma (divina),
i la seva corporeïtat és també testimoniada pels versets bíblics,[653]

649. Is 29,15.
650. Jb 20,25.
651. És a dir, Abraham Ibn Ezra.
652. Sl 9,18.
653. Una al·lusió clara a la corporeïtat divina la trobem en Ez 1,26 i Dn 7,9.

30. que afirmen que la imatge del meu Rei és esplendorosa,
i què formós és el seu rostre adornat amb collars![654]
31. Puja a la muntanya i contempla l'home sant i pur
i els fills de la Llei nets de tot pecat;
32. Abraham, que rugeix i brama com un cadell de lleó,
i els seus deixebles, provats en nom dels manaments;
33. per vindicar-los estan plens d'ira i furor;
en una paraula:[655] estan dedicats al nom de Déu;
34. també Ben Nahman està disposat a ajudar-los,
atorgant-los coratge els seus llibres.
35. En les seves terres hi ha grups, la fi dels quals és llur fe,
que és la dels fills d'Anac;
36. llur fe es basa en el perceptible
i només forçats reconeixen el fet miraculós.
37. Però Esdra i Azriel són en el meu ajut,
vessant sobre la meva mà la doctrina de la càbala.
38. Ells m'han conegut i m'han ensenyat la saviesa,
nodrint-me amb els pits de la fe.
39. Nosaltres amb un sol cor estem (endinsats) en l'Únic,[656]
mentre la majoria de la gent està dividida.
40. Porteu, germans meus, a casa de la mare la meva pau
àdhuc si han estat amb els cabdills dels tirans;
41. encara que els pares estan confosos en llurs cors
i alguns d'ells s'hagin adherit a llurs vanitats.
42. Serveixin d'ombra (protectora) els mèrits del rabí Meixul·lam
per tal que joves i infants tornin a la veritat.
43. Tu, que proclames i anuncies bones notícies des d'un angle del terrat,[657]
puja avui per donar bones notícies als qui gemeguen.
44. Quan torni la companyia en el dia de l'amor i de l'afecte a
l'escalf de la reunió,
també se sentiran abraçats en l'aliança.
45. Aleshores serà conduït el príncep de Mèixec i Tubal[658] vers
els nostres germans
i llurs reis seran encadenats.[659]

654. Lit. «les teves galtes», cf. Ct 1,10.
655. Coh 12,13.
656. La fe en el Déu únic es considera com a pròpia del judaisme.
657. Pr 21,9.
658. Es refereix al llegendari rei Gog, cf. Ez 38,2.
659. Sl 149,8.

POEMA 40
CONTRA RAMBAM

En las cosas antiguas, sólidas como un espejo,
en los libros trasmisores de profecías,
en la profecía y en la búsqueda de los prodigios
escritos en el libro de nuestro Señor,
en todo lo referente al principio y al fin,
pon tu mente sumergiendo tu espíritu en sus aguas profundas.
Abre el ojo al conocimiento del ser y del no ser,
labra los valles siguiendo al rabino.
Toma conciencia de la *Guía* y del *Conocimiento*,
examina la sabiduría y los agradables temas;
indaga la esencia de los Preceptos y su validez,
reflexiona a fin de comprender sus versículos.
Para los tiempos festivos lee el *Libro de los tiempos litúrgicos*
y para las secciones de la Biblia consulta los *Capítulos*.
Analiza, padre mío, el libro del árabe
y los libros compuestos según su estructura.
Muéstrate sabio, con limpio corazón y bien dispuesto
para llegar a mantener las correcciones.
Reflexiona y atiende a nuestros razonamientos,
y reconoce si los traductores han engañado
cuando comparan la profecía a los sueños,
con doblez de corazón y con halagadoras palabras.
Escucha las palabras del hombre, codicia la *Guía*
a pesar de que aumenten a sus ojos los perjuicios;
la fe en él tiene sólidos vínculos,
mientras en algunos lugares los nuestros se han aflojado.
He escuchado a gente, a mi parecer incrédula,
alejada del misterio y adhiriéndose a lo que es connatural.
Maravillosas palabras salen de sus bocas como maná y miel,
pero a nuestras espaldas ocultan sus verdaderas intenciones.
Ve despacio conmigo, que pueda pronunciar mis proverbios
y de su veneno saldrán relámpagos.
Por todo lo que es maravilloso, sin ningún error ni secreto
de mis labios fluirán argumentos.
Habrá días de juicio para todo aquel que escribe con presunción,
contra el cual se han afilado nuestras lanzas.
Proclama, hermano mío, a pleno pulmón el memorial
que hay en los *midrashim*, alcanzando la complacencia divina.
La investigación sobre la religión ha de tener toda raíz y toda fuente
en los temas que se fundamentan en la Tradición.

Acércate, hermano mío, a lo que es perceptible:
ven a contemplar el amor y la unión de los que se quieren.
¿Cómo eres capaz de entender el concepto de la razón?
¿Pueden tus designios pisar las nubes?
Meshulam ben Shelomó, según su honradez,
expone el sentido de las leyes y de los preceptos,
mientras Ben Meir los obnubila o los ilumina
con argumentos lejanos de la mente.
Como él, con vanas y confusas palabras,
son los hombres corrompidos por sus delitos,
que menosprecian la verdadera palabra y las visiones,
a pesar de que su lenguaje nos parezca pulido.
Sea el fin de los que se olvidan del Señor el fuego y el azufre,
y sus huesos sean triturados en la *gehena*.
¿Quién acusará al que limita a Dios dándole forma humana?,
pues los sabios de corazón sostienen su corporeidad.
Las *hagadot* dan testimonio de la "forma" divina,
y su corporeidad es también testimoniada por los versículos bíblicos,
que afirman que la imagen de mi Rey es esplendorosa,
¡y qué hermoso es su rostro adornado con collares!
Sube a la montaña y contempla al hombre santo y puro,
y a los hijos de la Ley limpios de todo pecado;
a Abraham, que ruge y brama como un cachorro de león,
y a sus discípulos, probados en nombre de los mandamientos;
para vindicarlos están llenos de ira y furor;
en una palabra: están entregados al Nombre de Dios;
también Ben Nahman está dispuesto a ayudarlos
otorgándoles coraje en sus libros.
En sus tierras hay grupos cuyo fin es su fe,
que es la de los hijos de Anak;
su fe se basa en lo perceptible
y sólo a la fuerza reconocen el hecho milagroso.
Pero Ezrá y Azriel vienen en mi ayuda,
derramando sobre mi mano la doctrina de la cábala.
Ellos me han conocido y me han enseñado la sabiduría,
nutriéndome en los pechos de la fe.
Nosotros, con un solo corazón, estamos introducidos en el Único,
mientras la mayoría de la gente está dividida.
Llevad, hermanos míos, mi paz a casa de la madre
incluso si han estado con los caudillos de los tiranos;
aunque los padres estén confusos en sus corazones
y algunos de ellos se hayan adherido a sus vanidades.
Sirvan de protectora sombra los méritos del rabí Meshulam

con tal de que jóvenes y niños vuelvan a la verdad.
Tú, que proclamas y anuncias buenas noticias desde un ángulo del terrado,
sube hoy para dar buenas noticias a los que gimen.
Cuando, en el día del amor y del afecto, regrese la compañía al calor de la reunión,
también se sentirá abrazada en la alianza.
Entonces será conducido el príncipe de Mesek y Tubal hacia nuestros hermanos
y sus reyes será encadenados.

41
EL MILLOR DEL POEMA ÉS LA SEVA FALSEDAT

Font documental: BRODY, núm. 41, p. 92; SCHIRMANN, núm. 344, vol. II, p. 303.[660]

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [661]

1. Si em preguntessin: Home assenyat, qui és aquest
   que no destria entre el bé i el mal,[662]
2. i canta als homes d'aquesta generació honorant-los,
   mentre el seu cor ha sospesat i indagat[663] la veritat?
3. Els respondria: Amics meus, jo sóc aquell,
   aquell precisament que, essent poeta, diu falsedat!

660. Cf. *Poemes hebraics de jueus catalans. (Segles XI-XV)*, intr. J. RIERA I SANS, trad. E. *Feliu i Mabres*, Barcelona 1976, p. 99.

661. Forma mètrica *ha-merubbé*.

662. Lv 27,33.

663. Coh 12,9.

POEMA 41
LO MEJOR DEL POEMA ES SU FALSEDAD

Si me preguntasen: "Hombre sensato, ¿quién es éste
que no distingue entre el bien y el mal,
canta a los hombres de esta generación,
mientras su corazón ha sopesado e indagado la verdad?"
Les respondería: "Amigos míos, yo soy aquél,
aquél precisamente que, siendo poeta, dice falsedad".

42
LA MORALITAT

Font documental: BRODY, núm. 42, p. 93-96.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – –[664]

1. Ornamenta't de grandesa[665] i revesteix-te de poder,
   cenyeix-te de glòria i encalça el domini!
2. Ornamenta't de grandesa i estableix el terror al món,
   estableix el terror, no pas la indignació i la còlera;[666]
3. escampa fel però amb dolcesa i amabilitat,
   amonesta però no pas mitjançant l'amenaça;
4. que potser escau a la llengua del savi l'arravatament de la ira
   o el verí de l'escurçó[667] en uns llavis purs?[668]
5. Escolta les paraules d'aquell els mots del qual són suaus,[669]
   però en el seu cor hi ha com un foc cremant en la foguera;[670]
6. té el cor empedreït però tot ell és mannà i bresca,
   i és una serp tot i que no té fel a la boca.
7. Em sento astorat[671] en veure l'home assenyat,
   però amb certa virtut que diuen que és repulsiva;
8. com pot mancar de capteniment i de moral,
   el qui ha estat coronat per la bona conducta i la Llei!
9. L'escollit d'entre els germans[672] és certament un pergamí santificat
   i pels rabins és com un llibre sinagogal.
10. Que potser hi ha alguna naturalesa que no canviï en la vellesa,
    i no sofreixi un trastocament quan arriba la senectut?
11. Assumeix el que amonestaràs al company
    i copsa què hi ha de repulsiu en el teu proïsme!
12. No diguis: Allà on tingui un amic per mi
    em reclouré junt amb ell dintre un palau i d'una ciutadella!

---

664. Forma mètrica *ha-merubbé*.
665. Jb 40,10.
666. Sl 78,49.
667. Dt 32,34.
668. So 3,9.
669. Sl 55,22.
670. Sl 104,4.
671. Dt 28,28.
672. Dt 33,16.

13. L'honor i la glòria del savi rauen en el poble nombrós,[673]
i la seva escola rabínica és honrada pels mestres.
14. Aferra't al camí[674] dels humils sobre els quals recau la grandesa,
i fuig d'encalçar el poder!
15. S'han capbaixat molt davant dels humils,
amb parla suau i a causa d'un esperit contrit.
16. Hi ha qui s'enrabia i li tornen els temors
i humiliat és ferotge i temible.[675]
17. A tot aquell qui delegi les seccions de les halacàs
i no delegi pas ni plata ni moneda,
18. digues: D'aquesta manera se'n troba en els llibres,
i així està escrit en el text del Talmud,
19. així ho ha explicat en Tal en el seu llibre,
i d'aquesta manera els nostres rabins n'han trobat solidesa.
Posa preu als germans la glòria de la companyonia,
ja que hi ha un tresor venut per molt més!
20. Que potser és agradable que siguis dolç als estranys
i escampis l'amargor[676] entre els coneguts?
21. Fins quan es revestiran d'esglai[677] els germans,
i anirà al teu encontre amb por tot aquell qui vingui?
22. Fins quan caldrà apaivagar-te,
i oferir-te encens[678] tot aquell qui s'interessi per tu?
23. Que potser has estat expert en el comerç de tresors
i del més selecte entre les diferents mercaderies?
24. Procura't germans amb gràcia i dignitat als llavis,
i augmenta els amics amb llenguatge suplicant!
25. No diguis: L'ardor de la ira m'és natural,
és el temperament que és per Déu predestinat,
26. els qui tenen experiència han dit que és normal,
ja que hi ha qui es comporta d'aquesta manera per (assolir) el poder.
27. Amb engany fan cara d'enutjats els detestables
que són curts de gambals;
28. com el neci quan departeix amb els savis,
amb boca falaguera, mes la tempesta va per dins.

673. Pr 14,28.
674. Jb 17,9.
675. Ha 1,7.
676. Jb 16,13.
677. Ez 26,16.
678. Dt 33,10.

29. Qualsevol honrat té per obligació un llenguatge complaent
que li llueix i il·lumina el seu grup;
30. els impius m'imputen defectes i injúries,
però que no diguin que hi ha un trauma en el meu grup!
31. Amb dificultat s'assoleixen els companys,
però ben ràpid[679] és perden els amics.
32. Hi ha estafador que fa dels seus amics un negoci propi,
venent els seus germans.
33. La conservació dels estimats és gràcia i honor,
ja que pels seus mèrits la dignitat és extraordinària;
34. des d'aleshores no m'han comparegut els meus amics,
servant jo l'amor com un pacte confidencial.
35. Em recordaran amb menyspreu si els extravio,
si no meno el meu poble correctament.
36. Les eines de l'artesà són per redreçar el que és tortuós,
amb mà experta, amb serra i xerrac,
37. amb amonestacions i correcció,[680] a més d'això,
amb justícia, però sense navalla llogada.[681]
38. Sempre tinc balances equilibrades a la mà,[682]
el cordill d'amidar i la plomada[683] anivellada,
39. per veure si tinc a l'ànima res de blasmable
i per saber si hi ha cap pensament tèrbol;
40. tinc balances de control per sospesar
tant el bri de blasme, com el pes de l'ordi;
41. com m'ho faré per ser com els experts en proverbis,
tot i que la meva tasca sigui singular i estranya![684]
42. Jo medito sobre allò que és possible,
i si així escau a tota persona valuosa.[685]
43. Segons el meu criteri si m'injurien els insensats,
els perdonaré i no restarà angoixada la meva ànima.
44. Qui aculli el perdó no li sobrevindrà
ni malaltia, ni gelosia, ni neguit, ni tristesa.[686]
45. M'he procurat amics a condició de poder-los perdonar,
ja que no tinc cap raó per indagar rere seu.

679. Is 5,26.
680. Pr 6,23.
681. Is 7,20.
682. Jb 31,6; Lv 19,36; Ez 45,10.
683. Jr 31,39; Is 28,17.
684. Is 28,21.
685. Pr 6,26.
686. Sl 116,3.

46. Si arriba a mi el secret
que em difama en els relats dels amics d'infàmia i rebel·lia,
47. exculparé els amics dels errors,
puix no hi ha cap culpa narrada en el meu llibre.
48. No hi ha benestar per aquell qui ha acumulat pecats,
la recerca és com un agulló dolorós[687] per al grup.
49. Renuncio de la meva categoria entre els coneguts,
i no qüestionaré al jove la preferència.
50. Cediré part del meu honor a la majoria
i ho donaré sense norma i mesura;[688]
51. no recordaré la paraula sàvia enmig de la multitud,
ni hi haurà esment de cap discussió seriosa.
52. Si em sento pertorbat –hi ha qui es pertorba pels esdeveniments–,
la tristor de cor[689] és enterrada dintre el cor.
53. Com model he estat preparat pel meu temps,
per tal de percebre el capteniment ordenat;
54. essent savi consumat,[690] si per una estona m'enutjo,
em restarà sotmesa la ira gràcies al seny.
55. Hi ha en l'enuig una barreja de gràcia i honor,
i la ira, en aproximar-se a mi, és anul·lada.
56. Qui farà que sigui exposat el meu parer
en el jorn del Sinaí, i que quedi escrit amb amargor?
57. Saben que a (mi), Meixul·lam ben Xelomó,
els fills de Jabés i tots els membres del cercle,
58. de nobles intencions,[691] em parlen generosament
per tal que retiri la meva mà de recolzar l'estupidesa.
59. Glòria pel de bona voluntat[692] en els seus dies,
i per sempre una corona al seu llinatge,
60. tal com li escau, que les sobralles són niciesa,
perquè, per a què serveix si la seva construcció esdevé destrucció?
61. Recordo amb gratitud el nom dels meus pares,
en la llum dels vivents siguin ben guardades[693] llurs ànimes.
62. Els distingits per la fama i els escollits d'entre els de llur categoria,
són gent intel·ligent i els venerables pel seu exemple,

687. Ez 28,24.
688. 1Cr 23,29.
689. Lm 3,65.
690. Jb 37,16.
691. Is 32,8.
692. Ex 35,22.
693. 1Sa 25,29.

63. que han tingut en llurs mans prou per transmetre
la irradiació de llur esplendor sobre els germans.
64. No són com el qui promet però no té res,
fa promeses d'allò que està mancada la seva mà.
65. No són com el corruptor que prodiga,
l'associació de goluts que beuen fins a emborratxar-se.
66. Entre filantrops és gràcia i honor la generositat,
que coronarà els qui cerquen la modèstia.
67. Són un do dels impius les brases ardents,[694]
que en el mesquí són paraules insultants.
68. Amagarà allò que ha revelat en privat
a cadascú de la comunitat,
69. El qui s'encobreix revela un secret deformat,
i el seu relat amb llenguatge pròdig és una ficció.
70. Em tenen por d'un cap a l'altre del mar fins al sud,
ja que als contraforts hi tinc estesa la muralla.
71. La veu que parla és Meixul·lam ben Xelomó,
ornamenta't de grandesa[695] i revesteix-te de fortalesa!

694. Ez 1,13.
695. Jb 40,10.

POEMA 42
LA MORALIDAD

¡Adórnate de grandeza y revístete de poder,
cíñete de gloria y ensalza el dominio!
Adórnate de grandeza y establece el terror en el mundo,
establece el terror, no la indignación ni la cólera;
escampa hiel pero con dulzura y amabilidad,
amonesta pero no mediante la amenaza;
¿que tal vez siente bien a la lengua del sabio el arrebato de la ira
o el veneno del escorpión en unos puros labios?
Escucha las palabras de aquel cuyos vocablos son suaves,
pero en cuyo corazón hay como un fuego quemando en la hoguera;
tiene el corazón empedrado pero todo él es maná y panal de miel,
y es una serpiente aunque no tiene hiel en la boca.
Me siento azorado al ver al hombre juicioso,
pero con cierta virtud que dicen que es repulsiva.
¡Cómo le puedo faltar en comportamiento y en moral
a quien ha sido coronado por la buena conducta y la Ley!
El escogido por los hermanos es en verdad un santificado pergamino
y para los rabinos es como un libro sinagogal.
¿Qué tal vez hay alguna naturaleza que no cambie con la vejez,
y no sufra un enloquecimiento cuando llega la senectud?
¡Asume lo que amonestarás en el compañero
y comprende lo que hay de repulsivo en tu prójimo!
No digas: "¡Allá donde tenga un amigo para mí
me recluiré junto a él dentro de un palacio y de una ciudadela!"
El honor y la gloria del sabio estriban en el numeroso pueblo,
y su escuela rabínica es honrada por los maestros.
¡Agárrate al camino de los humildes, sobre quienes recae la grandeza,
huyendo de ensalzar al poder!
Se han encorvado mucho delante de los humildes,
con suave habla y a causa de un contrito espíritu.
Hay quien se encoleriza y le vuelven los temores
y, humillado, es feroz y temible.
A todo aquel que anhele las secciones de las *halajot*
y no anhele ni plata ni monedas,
di: "De esta forma se encuentra en los libros,
y así está escrito en el texto de la *Guemará*,
así lo ha explicado tal en su libro,
y de esta manera se ha encontrado solidez para nuestros rabinos".
Pon precio a la gloria del compañerismo para los hermanos,
¡pues hay un tesoro vendido por mucho más!

¿Es que tal vez es agradable que seas dulce con los extraños
y esparzas la amargura entre los conocidos?
¿Hasta cuándo se revestirán de pavor los hermanos,
e irá a tu encuentro con miedo todo aquel que venga?
¿Hasta cuándo será necesario apaciguarte,
y ofrecerte incienso todo aquel que se interesa por ti?
¿Es que tal vez has sido experto en el comercio de tesoros
y de lo más selecto entre las diferentes mercaderías?
¡Procúrate hermanos con gracia y dignidad en los labios,
y aumenta los amigos con suplicante lenguaje!
No digas: "El ardor de la ira me es natural,
es el temperamento que me está predestinado por Dios";
los que tienen experiencia han dicho que es normal,
pues hay quien se comporta de esta forma para conseguir el poder.
Con engaño ponen cara de enojados los detestables
que son de cortos alcances.
Como el necio cuando departe con los sabios
con boca halagadora, mas la tempestad va por dentro.
Cualquier hombre honrado tiene por obligación usar un complaciente lenguaje
que le da brillo y le ilumina dentro de su grupo;
los impíos me imputan defectos e injurias,
¡pero que no digan que hay un trauma en mi grupo!
Con dificultad se consiguen los compañeros,
pero muy rápidamente se pierden los amigos.
Hay estafadores que hacen con sus amigos un negocio propio,
vendiendo a sus hermanos.
La conservación de los amados es una gracia y un honor,
pues por sus méritos la dignidad es extraordinaria;
desde entonces no han comparecido ante mí mis amigos,
sirviendo yo al amor como un pacto confidencial.
Me recordarán con desprecio si los extravío,
si no conduzco a mi pueblo correctamente.
Las herramientas del artesano son para enderezar lo que está torcido,
con experta mano, con sierra y serrucho;
con amonestaciones y corrección, además de eso
con justicia, pero sin una navaja alquilada.
Siempre tengo equilibradas balanzas en la mano,
el cordel de medir y la plomada nivelada,
para ver si hay en el alma nada de vituperable
y para saber si hay algún turbio pensamiento;
tengo balanzas de control para sopesar
tanto una brizna de vituperio, como el peso de la cebada;
¿cómo me lo haré para ser parecido a los expertos en proverbios,

aunque mi tarea sea singular y extraña?
Yo medito sobre aquello que es posible,
y si así sobreviene a toda valiosa persona.
Según mi criterio, si me injurian los insensatos,
les perdonaré y no quedará angustiada mi alma.
A quien acoge el perdón no le sobrevendrá
ni enfermedad, ni celotipia, ni desasosiego, ni tristeza.
Me he procurado amigos a condición de poderlos perdonar,
pues no tengo por qué indagar detrás de ellos.
Si llega hasta mí el secreto
que me difama en los relatos de los amigos acusándome de infamia y rebeldía,
exculparé a los amigos de sus errores,
puesto que no hay ninguna culpa narrada en mi libro.
No hay bienestar para quien ha acumulado pecados,
la búsqueda es como un doloroso aguijón para el grupo.
Renuncio a mi categoría entre los conocidos,
y no cuestionaré al joven su preferencia.
Cederé parte de mi honor a la mayoría
y lo daré sin norma ni medida;
no recordaré la sabia palabra en medio de la multitud,
ni habrá conocimiento de ninguna seria conversación.
Si me siento perturbado –hay quien se perturba por los acontecimientos–,
la tristeza de corazón será enterrada dentro del corazón.
Como modelo he sido preparado por mi tiempo
para percibir la ordenada conducta;
siendo sabio consumado, si por un rato me enojo,
me quedará sometida la ira gracias al juicio.
Hay en el enojo una mezcla de gracia y honor,
y la ira, al aproximarse a mí, será anulada.
¿Quién hará que sea expuesta mi opinión
en el día del Sinaí, y que quede escrita con amargura?
Saben que a mí, Meshulam ben Shelomó,
los hijos de Jabés y todos los miembros del círculo,
de nobles intenciones, me hablan generosamente
para que retire mi mano dejando de apoyar la estupidez.
¡Gloria para el de buena voluntad en sus días
y por siempre una corona en su linaje!,
tal como le acaece, que los desperdicios son necedad,
porque, ¿de qué sirve si su construcción se convierte en destrucción?
Recuerdo con gratitud el nombre de mis padres,
en la luz de los vivos sean bien guardadas sus almas.
Los distinguidos por la fama y los escogidos de entre los de su categoría
son gente inteligente y venerables por su ejemplo,

que han tenido en sus manos suficiente para transmitir
la irradiación de su esplendor sobre los hermanos.
No son como el que promete, pero no tiene nada;
hace promesas sobre aquello de que está carente su mano.
No son como el corruptor que prodiga,
la asociación de glotones que beben hasta emborracharse.
Entre filántropos goza de gracia y honor la generosidad,
que coronará a quienes busquen la modestia.
Son un don de los impíos las ardientes brasas,
que en el mezquino son insultantes palabras.
Esconderá aquello que ha revelado en privado
a cada uno de la comunidad.
El que se encubre revela un secreto deformado,
y su relato, con pródigo lenguaje, es una ficción.
Me tienen miedo de un extremo a otro del mar, hasta el sur,
pues en los contrafuertes tengo entera la muralla.
¡La voz que habla es la de Meshulam ben Shelomó,
adornado de grandeza y revestido de fortaleza!

43
SOBRE "EL SENIRI" (ISAAC BEN YEHUDÀ BEN NATANAEL)

Font documental: BRODY, núm. 43, pp. 97-99.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [696]

1. Per la vida de l'aliança que no desvetllareu l'amor!
   Per la vida de l'aliança que ja no recordareu el meu nom!
2. Digueu: L'hem vist i de cop i volta les veles dels núvols[697]
   han traslladat l'amic a la seva terra.
3. Ha aparegut en una flama d'enmig de la bardissa,
   són les brases de foc[698] que consumeixen la bardissa.[699]
4. No m'insteu, vosaltres que coneixeu la meva pena,
   I no multipliqueu les paraules[700] sobre un cor afligit.
5. Si m'alegro seré com un dels meus contemporanis
   que m'allunyaran de l'heroi.
6. Tornaré (als meus orígens) i per què m'ha de venir l'encens de Saba?[701]
   En va encendreu el foc del meu altar!
7. On és el lloc del temple per escambell dels meus peus?
   On és el repòs que els meus coneguts cerquen?
8. Els qui coneixen les meves nafres m'han seduït amb llur vigor
   i han suplicat per a mi a Ben Natanael.
9. Desvetlla les teves decisions, que sense parla
   t'amonesten per salvar-te l'ànima.
10. La terra de Provença era deliciosa,
    però els canvis l'han trastocada.
11. Qui dels sobirans ha destruït la resta
    i qui ha bandejat els qui escolliren la dignitat?
12. On són els sobirans que no prengueren per la mà
    aquells qui erigiren governants damunt d'ells?
13. On són els qui convertiren les tenebres del dia en llum
    i rere seu amb llurs fulgors han enlluernat el món?
14. On són els qui han amagat llur rostre davant del qui qüestiona?
    Puix l'home ha esdevingut més preuat que l'or fi.

---

696. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
697. Jb 36,29.
698. Ez 1,13.
699. Ex 3,3.
700. Jb 35,16.
701. Jr 6,20.

15. Tot prohom derroca amb èxit la seva tanca,
augmenta l'arrogància del seu cor, però ells la hi han reduït.
16. Girona, ciutat i mare, la generació de la qual és digna
perquè l'obra dels seus pares els ha fet pròspers.
17. Els fills dels pares han servat el llinatge quan han caigut
i, quan han trontollat els prínceps d'aquest temps, s'han enriquit.
18. El temperament de llurs pares els arrossega amb cordes,
tanmateix de vegades les cordes es desfermen.
19. Jo he estat llogat pels meus amics, no pas a sou,
m'han llogat perquè conti la veritat.
20. Puc encobrir les evidències d'un secret, però com amagaré
a l'home aquells qui encobreixen la generositat de les seves mans?
21. Escriuré per a la (seva) glòria, si el puc lloar amb el cant,
les seves respostes cantaran la saviesa dels seus llavis.
22. En els versos evocaré el (seu) honor,
mentre la meva compassió beneficiarà els mortals.
23. No recordaré la resta dels menyspreables,
a qui llurs pares llegaren la maledicció.
24. No s'ha consumat la perversitat
fins que s'ha endurit el rostre de l'infame sense avergonyir-se.
25. D'un cor pervers ix la crueltat,
i els insensats esmicolen l'amistat.
26. Ai dels errants humils,
ja que la misericòrdia del gasiu enfosqueix llurs rostres més que el sutge.
27. Ai del qui s'ofereix voluntari a contracor,
a causa de les ganyotes que li fan rere seu els qui el veuen.
28. Per a l'infame no hi ha salvació,
sinó que l'esplendor de llurs estrelles enfosqueixen els qui (les) consulten.
29. No valoro amb diner les qualitats dels qui maleeixen la infàmia
i allunyen de la bondat els abjectes.
30. Et diran: Aposta un sentinella per a l'esdevenidor
per tal que les teves opinions siguin honestes davant teu.
31. Prepara't bé i l'univers serà sota els teus peus,
i els designis del teu cor venceran.
32. Aquesta és la teva glòria que és honrada a mesura que se't coneix,
quan els teus contemporanis et detesten.
33. Quantes discussions hi ha en què triomfen els virtuosos
i per mitjà de la llengua silent s'enforteixen![702]

---

702. Sl 12,5.

34. I quan callen, perquè no es valen dels jorns de venjança,
clouen els llavis dels qui s'enfureixen.
35. Amics t'han estimat i amics t'estimaran,
són els estimats que embriaguen ton cor.
36. Recorda la bresca i el mannà en llur paladar,
les essències balsàmiques[703] que evoquen el teu record.
37. Des de la noblesa de la meva ànima vers la roïnesa del temps
els meus ulls vessen plorant la sang del cor.
38. Ploro ara per l'enviliment de la nostra època
i per la mort de la generació d'aquells qui coronaren el seu temps amb orgull.
39. Feu via, escrits de la meva mà, com una cérvola en llibertat,[704]
i que aixequin el vol les missives com un esparver:[705]
40. A la casa de Hasday el poder s'hereta dels pares de l'antigor,
i els descendents el coronen amb llur glòria.
41. Com ha crescut el poder dels seus pares!
fins al punt que està en llurs mans lliurar-lo sense que minvi!
42. És un senyal cert que han estimat les virtuts,
car m'han afavorit i agraciat.
43. No tinc cap mesura;[706] pel que fa a la llengua dels meus poemes,
el jorn de llur valoració els elogis dels amics la determinaran.
44. Recordo els germans que abans de mi portaren l'*efod*
i l'encens que ofrenaren.
45. Qui pot escometre la seva època
sense que els enemics li facin una gran peroració?[707]
46. Espargiré enveges per la faç del món
fins que els meus coneguts parlin en excés sobre mi.
47. (Em) pregunten els poetes qui ha enfosquit llur resplendor,
és la resplendor de les paràboles que il·luminen llur fulgor.
48. Si hi ha en el món qui sigui un doble com jo,
per la vida de l'aliança que ja no recordareu el meu nom!

703. Ct 4,14.
704. Gn 49,21.
705. Jb 39,26.
706. Is 44,13.
707. Jb 16,4.

POEMA 43
SOBRE "EL SENIRI" (ISAAC BEN YEHUDÁ BEN NATANAEL)

¡Por la vida de la Alianza, que no desvelaréis el amor!
¡Por la vida de la Alianza, que ya no recordaréis mi nombre!
Decid: "Le hemos visto y, de súbito, las velas de las nubes
han trasladado al amigo a su tierra;
ha aparecido en una llama de en medio de la zarza,
son las brasas de fuego que consumen la zarza."
No me instéis, vosotros que conocéis mi pena,
y no multipliquéis las palabras sobre un corazón afligido;
si me alegro seré como uno de mis contemporáneos
que me alejarán del héroe;
volveré a mis orígenes y ¿por qué me ha de venir el incienso de Saba?
¡Se encendió el fuego de mi altar!
¿Dónde está el lugar del templo para escabel de mis pies?
¿Dónde está el reposo que mis conocidos buscan?
Los que conocen mis heridas me han seducido con su vigor
y han suplicado por mí a Ben Natanael.
Desvela tus decisiones, que sin habla
te amonestan para salvar tu alma.
La tierra de Provenza era deliciosa,
pero los cambios la han trastocado.
¿Quién de los soberanos ha destruido lo restante
y quién ha desterrado a los que escogieron la dignidad?
¿Dónde están los soberanos que no prendieron enseguida
a aquellos que erigieron gobernantes por encima de ellos?
¿Dónde están los que convirtieron en luz las tinieblas del día
y tras de sí, con sus fulgores, han deslumbrado al mundo?
¿Dónde están los que han escondido su rostro delante del que pregunta?
Pues el hombre se ha vuelto más preciado que el oro fino.
Todo prohombre deshace con éxito su cercado
y aumenta la arrogancia de su corazón, pero ellos le han reducido.
Gerona, ciudad y madre, cuya generación es digna
porque la obra de sus padres los ha hecho prósperos.
Los hijos de los padres han guardado el linaje cuando han caído
y, cuando han trastabillado los príncipes de este tiempo, se han enriquecido.
El temperamento de sus padres les arrastra con cuerdas,
desde luego a veces las cuerdas se desatan.
Yo he sido alquilado sin sueldo por mis amigos,
me han alquilado para que cuente la verdad;
puedo encubrir las evidencias de un secreto, pero ¿cómo ocultaré al hombre
a aquellos que encubren la generosidad de sus manos?

Escribiré para su gloria, si le puedo alabar con el canto,
sus respuestas cantarán la sabiduría de sus labios;
en los versos evocaré su honor,
mientras que mi compasión beneficiará a los mortales;
no recordaré lo restante de los menospreciables,
a quienes sus padres les legaron la maldición;
no se ha consumado la perversidad
hasta que se ha endurecido el rostro del infame sin avergonzarse;
de un perverso corazón sale la crueldad,
y los insensatos desmenuzan la amistad.
¡Ay de los humildes errados
ya que la misericordia del mezquino oscurece sus rostros más que el hollín!
¡Ay del que se ofrece voluntario de mala gana,
a causa de las muecas que le hacen detrás de él quienes le ven!
Para el infame no hay salvación,
si no que el esplendor de su estrella oscurecen los que consultan;
no valoro con dinero las cualidades de quienes maldicen la infamia
y alejan de la bondad a los abyectos.;
te dirán: "Aposta un centinela para el porvenir
a fin de que tus opiniones sean honestas delante de ti;
prepárate bien y el universo estará bajo tus pies,
y los designios de tu corazón vencerán.
Ésta es tu gloria, que será honrada a medida que se te conozca,
cuando tus contemporáneos te detesten."
¿Cuántas discusiones hay en las que triunfan los virtuosos
y por medio de una silenciosa lengua se fortalecen;
y, cuando callan, por qué no se valen de los días de venganza,
y cierran los labios de los que se enfurecen?
Amigos te han querido y amigos te querrán,
son los amados que embriagan tu corazón;
recuerda el panal y el maná de su paladar,
las balsámicas esencias que evoca tu recuerdo.
Desde la nobleza de mi alma hacia la ruindad del tiempo,
mis ojos se derraman llorando sangre del corazón;
lloro ahora por el envilecimiento de nuestra época
y por la muerte de la generación de aquellos que coronaron su tiempo
con orgullo.
Corred, escritos hechos por mi mano, como una cierva en libertad,
y que levanten el vuelo las misivas como un gavilán.
En la casa de Hasday el poder se hereda de los padres de la antigüedad,
y sus descendientes le coronan con su gloria.
¡Cómo ha crecido el poder de sus padres,
hasta el punto de que está en sus manos liberarlo sin que disminuya!

Es una señal cierta de que han amado las virtudes,
ya que me han favorecido y agraciado.
No tengo ningún comedimiento;
por lo que hace a la lengua de mis poemas,
el día de su valoración los elogios de los amigos la determinarán.
Recuerdo a los hermanos que antes de mí llevaron el *efod*
y el incienso que ofrendaron.
¿Quién puede abordar su época
sin que sus enemigos le hagan una gran perorata?
Escamparé envidias por la faz del mundo
hasta que mis conocidos hablen en exceso sobre mí.
Me preguntan los poetas quién ha oscurecido su resplandor,
es el resplandor de las parábolas que iluminan con su fulgor;
si hay en el mundo quien sea como mi doble,
¡por la vida de la Alianza, que ya no recordaréis mi nombre!

44
CASSIDA COMPOSTA PER RABÍ MEIXUL·LAM BEN XELOMÓ SOBRE *MORÉ HA-NEVUKHIM*[708]

Font documental: BRODY, núm. 44, p. 99-105.[709]

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [710]

1. Les meves cavil·lacions es multipliquen sense acabar,
   perquè intento aprofundir en misteris insondables;
2. car escorcollo misteris, però em recolzo en el fonament de les ensenyances
   trameses de generació en generació.[711]
3. La meva anima té (ara) orientacions sobre el fet dels prodigis,
   puix els miracles havien esdevingut estranys al meu cor;[712]
4. ja que els meus raonaments refusaven els miracles
   i els esbrinaven segons la raó natural;
5. no acceptava els fets
   fins que no eren clars i lúcids per a mi;
6. el meu cor no creia
   fins que no eren fortes per a mi i convincents les meves proves.[713]
7. Ara, però, puc adduir testimonis fidedignes sobre la qüestió dels miracles
   i m'ho corroboren els documents.
8. Porto els meus rotllos i els escrits dels meus pares,
   perquè ells han relatat els prodigis del meu Redemptor.[714]
9. Oh, *Guia dels perplexos*!
   les profecies en tu et provoquen un judici contenciós.[715]
10. El teu llibre té dits nous, no s'han escrit
    ni s'esmenten de semblant manera en les agadàs.[716]

---

708. El títol complet en àrab que encapçala aquest poema és «Aquesta *cassida* la va compondre el rabí Meixul·lam b. r. Xelomó, poeta dels *sarfatiin*, sobre la controvèrsia de *Moré ha-nevukhim* per protestar contra aquest segons la seva opinió». El títol hebreu fa: «Escrit per Don Bonissac de Girona».

709. Cf. J. RIBERA, «La polèmica contra Maimònides reflectida en la poesia de Meshul·lam Ben Shelomó de Piera», *Anuario de Filología* 8 (1982), p. 177-188.

710. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

711. Aquests dos primers versos remarquen la seva afecció a la mística especulativa basada en la tradició.

712. Jb 19-13.

713. El nostre poeta en un temps també es deixà portar pel corrent racionalista (cf. vv. 3-6).

714. Meixul·lam evoca la seva «conversió» a la fe tradicional que es fomenta en la Bíblia segons la interpretació dels savis rabins (vv. 7-8).

715. El concepte que Maimònides té de la profecia és esmentat en la «Introducció».

716. Les antigues llegendes jueves recollides en els llibres anomenats midraixos.

11. Refusen el senyal i el signe,
que tracen les empremtes dels prodigis del Creador.[717]
12. Com es desfan els lligams de la meva fe
i com és deslligada sense mà la lligadura dels meus llibres!
13. Han tret una pedra preciosa del collar
i gairebé (totes) les pedres del collaret s'han escampat.[718]
14. No és així l'obra original del rabí –Déu me'n guard!–
són els traductors qui s'han allunyat del seu camí.
15. Fou escrit en llengua aràbiga
i ells han embrollat l'escrit del nostre senyor sense aclarir-ho.[719]
16. Cerqueu els manuscrits de la seva obra,
mireu si les profecies són interpretades com a somnis;[720]
17. investigueu en els seus llibres per veure el que s'hi diu
sobre la parla de la somera amb Balaam i sobre què conversaren.
18. Fixeu-vos en «i s'aparegué»[721] amb relació als àngels
que es manifestaren a Abraham i es feren conèixer.
19. Pare meu, tal volta no coneix el teu cor
que els àngels rondaven per dins del món creat?
20. Alguns a vegades prenien formes com si fossin de crisòlit[722]
i la seva aparença era molt resplendent;
21. altres prenien figura humana,
però eren reconeguts (com àngels) pels homes.
22. Ells són esperits de Déu que s'encarnen
i van prenent formes humanes.
23. Certament són fills de Déu als quals, ben desperts,
s'adhereixen i s'associen els homes.
24. Vés pausat tu, el més gran d'aquesta generació, espera'm una mica
perquè els corriols dels teus llibres no són evidents.[723]
25. No hi ha per a les ànimes pecadores altre càstig
que desaparèixer i no ser més recordades?
26. Si no hi ha judici ni càstig en el jorn futur,
com és que em diuen que cremen les fogueres (de l'infern)?

---

717. El miracle com a senyal de l'omnipotència divina.

718. El gran temor dels antimaimonistes és que la doctrina del *Moré* corromp la fe i l'estima envers els textos sagrats. (v. 12-13).

719. Aquí Meixul·lam, com altres polemistes, acusa els traductors de l'obra de Maimònides d'haver interpretat malament el text original.

720. Cf. n. 6.

721. Es refereix a les primeres paraules del cap. 18 del Gènesi. Aquí exposa la doctrina tradicional sobre els àngels en contra de la interpretació de Maimònides: cf. v. 18-23; Dn 10,6; en els v. 19-23 defensa l'existència palpable dels àngels.

722. Pedra preciosa de color verd.

723. El text publicat per H. BRODY porta el terme *sfrw* que l'editor no sap com vocalitzar, per això prefereix llegir *hwrw* pres d'un altre ms. Cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 101, n. 22.

27. M'han dit que allí hi ha torrents de quitrà,
on cremen les ànimes que s'han desentès de la retribució (de les obres).
28. Potser són al·legories sense fonament real,
un cercle de paraules per tal de protegir l'home;
29. potser són simbolismes per tal d'enfortir les ànimes
que lluiten contra les passions.
30. Pare meu, atura't i desisteix de les teves paraules,
que no les sentin els altres i esdevinguin incrèduls.
31. La teva opinió que les ànimes seran aniquilades,
sense saber que hi ha judici i sense esgarrifar-se,
32. esdevé un desig de l'impiu i per això se n'alegren
i se'n vanaglorien tots els malfactors;
33. els quals han cercat afanyosament complaure alguns savis,
després de sentir-se alliberats del poder del *xeol*.
34. T'han donat la retribució però sense valor,
amb el seu servei te l'han pagat.
35. Així sigui, així sigui, així hi hagi segons les teves paraules
pau per als pecadors després de ser enterrats![724]
36. Amic de la meva joventut, qui farà manifestos els pensaments sobre la fe
que s'amaguen a l'interior del teu cor?
37. Desistiu, senyor, de pouar torrents del pou
que no han picat ni excavat els pares!
38. Què t'hi va amb Plató i els filòsofs
que produeixen i conceben maldat i dany?
39. Per a nosaltres la paraula de la somera és un fet real
encara que els (seus) textos ho considerin una visió.[725]
40. Com és que en diuen una al·legoria, dels ànecs de Rabbà?
segons la meva opinió per això foren creats.[726]
41. Pare meu, tal vegada t'estranyes dels panets?[727]
no te'n recordes, dels temps ja passats?

---

724. Del verset 25 al 35 Meixul·lam tracta el tema del judici final i de la retribució dels bons i els dolents rebatent amb arguments *ad hominem* la postura maimonidiana; cf. «Introducció».

725. Es refereix a la somera de Balaam que segons Nm 22,28-30 va parlar amb el profeta Balaam i que Ben Maimon interpreta d'una manera al·legòrica; cf. v. 17.

726. El poeta fa al·lusió a una anècdota del Talmud segons la qual Rabbà b. Bar Hanà refereix que «nosaltres una vegada viatjàvem pel desert i vàrem veure ànecs, les plomes dels quals queien per raó de la seva grassor i fluïen corrents de greix per sota d'ells. Els vaig preguntar: "Tindrem nosaltres part de la vostra carn en el món futur?" I un aixecà l'ala i l'altre aixeca la pota» (TB Bava Batra 73b). Per a Meixul·lam és una prova de la retribució futura.

727. L'autor es refereix al text del Talmud que diu: «Una altra vegada rabí Gamaliel exposava dient: Algun jorn el país d'Israel produirà panets i roba de llana...» (TB Xabat 30b), fent al·lusió a l'era futura messiànica (cf. també M. JASTROW, *Dictionary of the Targumim, Talmud Babli, Yerushalmi and Midrashic Literature*, New York 1996, p. 246).

42. Hi ha més meravella que el miracle del mar
quan foren dividits els abismes per a nosaltres?
43. Para esment a l'estada del Sinaí
on les muntanyes s'estremiren i s'esberlaren.
44. Recorda, home sant, el miracle del mannà
de què menjaren els nostres pares sense que els en faltés.
45. És potser curta la dreta del seu poder?
No poden ser impedits ni frenats els plans de Déu!
46. No t'enutgis amb els qui parlen de la corporeïtat (divina)
i descriuen Déu amb figura humana;
47. parlen de la (seva) glòria i pensen sobre la (seva) forma,
tenen opinions diverses (de Déu), però no són heretges.[728]
48. Alguns savis tracten de la mesura (divina),[729]
però adoren la seva Roca i no es rebel·len contra la seva Paraula.
49. Sobre l'encens hom ha fet volar la teva opinió,
i sàpigues que els teus raonaments han fallit,
50. perquè no creguis que s'encensa davant el greix i la sang
per tal d'allunyar la seva mala olor.[730]
51. El teu enteniment s'ha detingut davant l'enigma sobre els diferents vestits?[731]
Se t'ha explicat per què aquestes coses estan prohibides?
52. Exposa'ns el sentit del fet i quina és la raó que les dones de germans
se'ls permeti (casar-se) amb els altres germans que sobreviuen?[732]
53. I sobre els sacrificis: tens alguna explicació
de quina manera amb la sang són purificats els oferents?[733]
54. Els manaments han estat decretats pel Rei que els ha promulgat,
per això, ennobleixen els qui els observen.
55. Molts sense ciència es fonamenten en el *Madà*,[734]
es vanten i es glorien en el seu nom.
56. Miro la ciutat i (heus ací) que els obscurantistes l'envolten,
se cenyeixen de coratge per tal de provocar la discussió.

---

728. En aquest verset es defensen els atributs antropomòrfics de Déu que el racionalisme descartava totalment.

729. L'expressió completa *xiur komà* pertany a la doctrina esotèrica rabínica de la revelació de la majestat divina en forma humana. Aquesta doctrina fou molt explotada per la mística especulativa. Cf. G. SCHOLEM, «Shi'ur Komah», dins *Enc Jud* 14 (1972), col. 1417-1419.

730. Del vers 50 al 53 Meixul·lam, de manera irònica, apostrofa Maimònides, que ho vol racionalitzar tot, a fi que expliqui algunes de les lleis de la Torà, el sentit lògic de les quals no és gens clar.

731. Lv 19,19; cf. també poema 24, v. 35-41.

732. És l'anomenada «llei del levirat», Dt 25,5-10.

733. Al·lusió al sacrifici expiatori, cf. Lv 16,15s.

734. El *Sefer ha-madà* és el primer llibre de l'obra jurídica de Maimònides titulada *Mixné Torà* i tracta dels principis filosòfics i religiosos que eren objecte de la polèmica.

57. Grups hipòcrites es vanaglorien de donar suport
als llibres del senyor nostre i se n'enorgulleixen.
58. N'hi ha d'ells que tenen el cor dividit per causa de l'enveja dels
enemics (de Ben Maimon),
i frueixen donant-hi suport amb cor doble.
59. Maleït el qui col·labora sense sinceritat,
siguin maleïts els seus enemics en nom del seu Déu.[735]
60. Hi ha afirmacions, frases i escrits del rabí
sobre les quals es commouen les meves entranyes;
61. són textos sants i estan escrits segons el camí de la veritat,
són escrits ajustats a la veritat.
62. Tu, que ets cenyit de temor al pecat,
qui t'ha constret a escriure mots que no són clars?
63. A escriure paraules amb idees[736] suggestives,
mes proveïdes de secrets que no són aclarits?
64. Que faràs, corona passatgera, per la boscúria majestuosa de *Tsarfat*,[737]
si les seves espases et travessen?
65. Si aixequen els teus seguidors el seu bastiment sobre quelcom
on hi ha un error, d'això en patiran.
66. La meva persuasió gotegi com pluja damunt el teus mots,
de la gràcia dels meus llavis, brollin torrents.
67. Esperava fer el relligat del teu llibre
amb l'enfilall del miracle, però no s'ha lligat.
68. Tal vegada tu, savi de cor, pots embellir les meravelles del món
amb una visió natural que li sigui escaient?
69. Discuteixen els racionalistes sobre la qüestió del miracle,
però, qui podrà fer de jutge en aquesta discussió i resoldre-la?[738]
70. Esquinçava l'embolcall del meu cor pel *Moré*,
per què els qui ho saben han adobat els esquinços?
71. Tant de bo no haguessin parlat, intentant ensibornar el meu cor,
i apaivagar el meu rostre; tanmateix aquest no s'ha apaivagat.
72. Amb la seva rebel·lia han pres una absurda decisió,
és el pou que han excavat sota els seus passos.

---

735. És possible que Meixul·lam es refereixi a la ciutat de Girona on alguns jueus fingint-se conservadors i pietosos donaven a la vegada suport a les doctrines de Maimònides (cf. v. 56-59).

736. Mot difícil d'explicar dintre del context; cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 103, n. 49.

737. És el nom geogràfic que aleshores corresponia al nord de França. Sembla que el poeta fa esment del moviment contrari a les idees de Maimònides que sorgí precisament entre els jueus d'aquest país.

738. Com als primers versos del poema, en els v. 67 al 69 s'al·ludeix a la qüestió del miracle. Cf. «Introducció».

73. Des de temps allí hi ha una terra[739] predisposada a l'heretgia;
allà s'hi han agrupat els descreguts.
74. Alguns d'ells tenen el cor tèrbol,
i enterboleixen els savis d'aquest temps.
75. Afirmen dels morts que els profetes revifaren,
que tenien el pols parat, mes no havien mort realment.[740]
76. Savis de veritat i nets de cor han xuclat en mamelles de vi
i en una font les aigües de la qual escumegen.[741]
77. Es moriran i llurs ànimes faran dol,
car les coses no seran com es creien.
78. Contra la pregària han trobat un pretext
per tal de no resar ni suplicar Déu.
79. Si el senyor Xelomó[742] no hagués consolidat l'aliança,
aviat els de cor oblidadís haurien trencat el pacte.
80. Digueu-ho al fill d'Amram[743]
i parleu-ne al cor dels pares del món i que se'ls comuniqui:
81. El meu estimat roman (fidel) al nostre Déu,
i els seus seguidors junt amb ell han estat coronats amb l'aurèola de la fe.
82. Hi ha homes del nostre grup que gallegen contra el *Moré*,
tanmateix se'n burlen secretament.
83. No em seduiran els fautors de controvèrsies,
ni m'hi atraparan ni m'hi empenyeran,[744]
84. Tenint enmig nostre l'*efod*,[745] com hem de consultar el bruixot?
Entre les nostres mans tenim les taules que no estan trencades.
85. Per a nosaltres Ben Nahman[746] és torre de fortalesa,
si bé no han renillat ni trotat els seus corsers.
86. Esdra i Azriel[747] i altres amics meus
m'han ensenyat doctrines que no m'han induït a l'error;

---

739. Aquesta terra és Provença on un grup de jueus racionalistes es posaren al costat de Maimònides.

740. Una de les acusacions que es fa als racionalistes és que aquests neguen que els profetes ressuscitessin morts de veritat.

741. Es tracta de jueus intel·lectuals que segons Meixul·lam han caigut en l'embriaguesa del racionalisme.

742. Es refereix a Xelomó b. Abraham de Montpeller, promotor de la campanya antimaimonidiana de França. Cf. «Introducció».

743. És a dir, Moisès junt amb els altres patriarques bíblics, Ex 6,20.

744. Tant pot entendre's en el sentit que no vol continuar la controvèrsia com que no vol amagar –com altres– la seva posició respecte al *Moré*. Cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p. 10 i SILVER, *Maimonidean Criticism*, p.185.

745. És un ornament sacerdotal usat a voltes per consultar la divinitat, cf. 1Sa 23,10.

746. El gran halaquista i cabalista Mossé b. Nahman de Girona, també antimaimonidià. Cf. «Introducció».

747. Són els iniciadors del cercle cabalista de Girona. Cf. «Introducció».

87. ells són els meus sacerdots que han encès el meu altar;
ells són els estels de la meva anima que no s'han apagat.
88. Ells coneixen «El llibre i el relat amb el recompte»,[748]
per això s'han instruït en aquest relat preciós.
89. Ells coneixen la mesura[749] referent al seu Creador,
però han mantingut reservades les paraules per temor als descreguts.
90. També jo, Meixul·lam ben Xelomó, conservo guardades les paraules
i les meves mans s'abstenen d'escriure-les.[750]
91. Continuaré investigant; si bé la darrera paraula és en les obres,
les meves cavil·lacions es multipliquen sense acabar.

748. Són les primeres paraules del *Sefer yetsirà*, 'El llibre de la creació', font inspiradora de la mística especulativa medieval.

749. Cf. n. 20.

750. Els cabalistes tenen molta cura de no fer públiques llurs doctrines per tal de no escandalitzar els no iniciats en les especulacions cabalístiques. Aquesta actitud era la que Meixul·lam i altres havien demanat respecte a l'obra de Maimònides: que no s'hagués traduït a l'hebreu ni divulgat per tal de no desorientar els no iniciats en la filosofia.

POEMA 44
CASIDA COMPUESTA POR EL RABÍ MESHULAM BEN SHELOMÓ SOBRE EL *MORÉ HA-NEBUKHIM*

Mis cavilaciones se multiplican sin cesar,
porque intento profundizar en insondables misterios;
pues escudriño misterios, pero me apoyo en el fundamento
de las enseñanzas trasmitidas de generación en generación.
Mi alma ahora tiene orientaciones sobre el hecho de los prodigios,
pues los milagros habían llegado a ser extraños a mi corazón;
ya que mis razonamientos negaban los milagros
y los desentrañaban según la razón natural;
no aceptaba los hechos
hasta que eran claros y lúcidos para mí;
mi corazón no creía
hasta que no eran fuertes para mí y convincentes mis pruebas.
Ahora, sin embargo, puedo aducir fidedignos testimonios sobre la cuestión
de los milagros
y me lo corroboran los documentos.
Llevo mis rollos y los escritos de mis Padres,
porque ellos han relatado los prodigios de mi Redentor
¡Oh, "guía de los perplejos"!,
las profecías a ti te provocan un contencioso juicio;
tu libro tiene novedosos dichos, no se han escrito
ni se mencionan de semejante manera en las *hagadot;*
niegan la señal y el signo
que trazan las huellas de los prodigios del Creador;
¡Cómo se deshacen las ataduras de mi fe
y cómo está desatada sin manos la atadura de mis libros!
Han sacado una piedra preciosa del collar
y casi todas las piedras de la gargantilla se han esparcido.
No es así la obra original del rabí –¡Dios me guarde!–,
son los traductores que se han alejado de su camino;
fue escrito en lengua arábiga,
y ellos han embrollado el escrito de nuestros señor sin aclararlo.
Buscad los manuscritos de su obra,
mirad si las profecías están interpretadas como sueños;
investigad en sus libros para ver lo que se dice
sobre el habla de la burra con Balaam y qué conversaron.
Fijaros en "y se apareció" con relación a los ángeles
que se manifestaron a Abraham y se dieron a conocer.
Padre mío, ¿acaso no conoce tu corazón
que los ángeles andaban rondando por dentro del mundo creado?

Algunos, a veces, tomaban formas como si fuesen de crisólito
y su apariencia era muy espléndida;
otros tomaban figura humana,
pero eran reconocidos como ángeles por los hombres.
Ellos son espíritus de Dios, que se encarnan
y van tomando formas humanas.
Ciertamente son hijos de Dios, a quien, muy avispados,
se adhieren y se asocian los hombres.
Ve despacio, tú, el más grande de esta generación, espérame un poco
porque los estrechos senderos de tus libros no son evidentes.
¿No hay para las almas pecadoras otro castigo
que desaparecer y no ser recordadas nunca más?
Si no hay juicio ni castigo en el futuro día,
¿cómo es que me dicen que queman las hogueras del infierno?
Me han dicho que allí hay torrentes de alquitrán,
donde se queman las almas que se han desentendido de la retribución
de las obras.
Tal vez son alegorías sin fundamento real,
serían un círculo de palabras a fin de proteger al hombre;
tal vez son simbolismos a fin de fortalecer a las almas
que luchan contra las pasiones.
Padre mío, detente y desiste de tus palabras,
que no las oigan los otros y se conviertan en incrédulos.
Tu opinión de que las almas serán aniquiladas,
sin saber que hay juicio y sin horripilarte,
se vuelve un deseo del impío y, por eso, se alegran
y se vanaglorian todos los malhechores;
los cuales han buscado afanosamente complacer a algunos sabios,
después de sentirse libres del poder del *sheol*.
Te han dado la retribución, pero no tiene valor,
con su servicio te la han pagado.
¡Así sea, así sea, así se haga según tus palabras:
paz para los pecadores después de ser enterrados!
Amigo de mi juventud,
¿quién hará manifiestos los pensamientos sobre la fe
que se esconden en el interior de tu corazón?
¡Desiste, señor, de extraer torrentes del pozo
que no han picado ni excavado los Padres!
¿Qué te importan Platón y los filósofos
que producen y conciben maldad y daño?
Para nosotros la palabra de la burra es un hecho real,
aunque tus textos lo consideren una visión.
¿Cómo es que me cuentan una alegoría de los ánades de Rabbá?,

según mi opinión para eso fueron creados.
Padre mío, ¿por qué te extrañas de los panecillos?,
¿no te acuerdas de los tiempos ya pasados?
¿Hay algo más maravilloso que el milagro del mar
cuando para nosotros los abismos fueron divididos?
Presta atención a la estancia en el Sinaí,
donde las montañas se estremecieron y se rajaron.
Recuerda, hombre santo, el milagro del maná
del que comieron nuestros padres sin que les faltase.
¡Es tal vez corta la derecha de Su poder?
¡No pueden ser impedidos ni frenados los planes de Dios!
No te enfades con los que hablan de la divina corporeidad
y describen a Dios con figura humana;
hablan de Su gloria y piensan en Su forma,
tienen diversas opiniones de Dios, pero no son herejes.
Algunos sabios tratan de la divina medida,
pero adoran su Roca y no se rebelan contra su Palabra.
Sobre el incienso, se ha hecho volar tu opinión,
y has de saber que tus razonamientos han fallado
para que no creas que se enciende delante la grasa y la sangre
a fin de alejar su mal olor.
¿Tu entendimiento se ha detenido ante el enigma de los diferentes vestidos?
¿Se te ha explicado por qué estas cosas están prohibidas?
Expón el sentido del hecho y cuál es la razón de que a las mujeres de hermanos
se les permita casarse con los otros hermanos que sobreviven.
Y sobre los sacrificios: ¿tienes alguna explicación
de cómo con la sangre son purificados los que hacen ofrendas?
Los mandamientos han sido decretados por el Rey que los ha promulgado,
por eso ennoblecen a quienes los observan.
Muchos sin ciencia se apoyan en el *madá*,
se envanecen y se glorifican en su nombre.
Miro la ciudad y he aquí que los oscurantistas la envuelven,
se ciñen de coraje con tal de provocar la discusión.
Grupos hipócritas se vanaglorian de dar soporte
a los libros de nuestro señor, y se enorgullecen.
Algunos de ellos tienen dividido el corazón
debido a la envidia de los enemigos de Ben Maimón,
y disfrutan dándole soporte con doble corazón.
¡Maldito el que colabora sin sinceridad,
sean malditos sus enemigos en nombre de su Dios!
Hay afirmaciones, frases y escritos del rabí
acerca de los que se conmueven mis entrañas;
son textos santos y están escritos según el camino de la verdad,

son escritos ajustados a la verdad.
Tú, que estás ceñido de temor al pecado,
¿quién te ha constreñido a escribir vocablos que no están claros;
a escribir palabras con sugestivas ideas,
mas provistas de secretos que no están aclarados?
¿Qué harás, pasajera corona, por la majestuosa selva de *Tsarfat*
si sus espadas te atraviesan?
Si tus seguidores levantan su edificación sobre algo
donde se encuentre un error, por eso sufrirán.
Mi persuasión gotea como lluvia encima de tus vocablos,
de la gracia de mis labios surgen torrentes.
Esperaba hacer la encuadernación de tu libro
con la hilera del milagro, pero no se ha atado.
¿Tal vez tú, sabio de corazón, puedas embellecer las maravillas del mundo
con una visión natural que le sea apropiada?
Discuten los racionalistas sobre la cuestión del milagro,
pero ¿quién podrá hacer de juez en esta discusión y resolverla?
Desgarraba la envoltura de mi corazón por el *Moré*,
¿por qué quienes lo saben han recompuesto los desgarrones?
¡Ojalá no hubiesen hablado, intentando engatusar mi corazón,
y apaciguar mi rostro!; desde luego éste no se ha apaciguado.
Con su rebeldía han tomado una absurda decisión,
es el pozo que han excavado bajo sus pasos.
Desde hace tiempo hay allí una tierra predispuesta a la herejía;
allí se han agrupado los descreídos.
Algunos de ellos tienen un turbio corazón,
y enturbian a los sabios de este tiempo.
Afirman de los muertos que los profetas revivieron
que se habían convertido en polvo, mas no habían muerto realmente.
Sabios de verdad y limpios de corazón, han chupado en ubres de vino
y en una fuente las aguas por cuya causa espumean.
Se morirán y por sus almas harán duelo,
pero las cosas no serán como se creían.
Contra la plegaria han encontrado un pretexto,
a fin de no rezar ni suplicar a Dios.
Si el señor Shelomó no hubiese consolidado la Alianza,
pronto los de olvidadizo corazón habrían roto el Pacto.
Decidlo al hijo de Amrán
y hablad al corazón de los Padres del mundo, y que se les comunique:
Mi amado fiel creyente en nuestro Dios,
y sus seguidores junto con él, han sido coronados con la aureola de la fe.
Hay hombres de nuestro grupo que sueltan bravatas contra el *Moré*,
en verdad se burlan secretamente.

No me seducirán los autores de controversias,
ni me atraparán ni me empujarán.
Teniendo en medio de nosotros el *efod*,
¿por qué hemos de consultar al brujo?
Entre nuestras manos tenemos las Tablas, que no están rotas.
Para nosotros Ben Nahman es torre de fortaleza,
si bien no han relinchado ni trotado sus corceles.
Ezrá y Azriel, y otros amigos míos,
me han enseñado doctrinas que no me han inducido al error;
ellos son mis sacerdotes, los que han encendido mi altar;
ellos son las estrellas de mi alma, que no se han apagado.
Ellos conocen "El libro y el relato con el recuento",
por eso se han instruido en este precioso relato.
Ellos conocen la medida referente a su Creador,
pero han mantenido reservadas las palabras por temor a los descreídos.
También yo, Meshulam ben Shelomó, conservo guardadas las palabras,
pero mis manos se abstienen de escribirlas.
Continuaré investigando; si bien la última palabra está en las obras,
mis cavilaciones se multiplican sin cesar.

45
A RABÍ ABRAHAM HA-NASSÍ

Font documental: BRODY, núm. 45, p. 105-108; SCHIRMANN, núm. 342 (frag.), vol. II, p. 300.[751]

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – –[752]

1. Mentre canten junts amb joia els estels al matí[753]
en cloure's la nit i la llum del meu passat,
2. cloent-se la nit i allunyada la tenebror,
aleshores de l'extrem de l'Orient s'eleven les meves lluminàries.
3. En deslliurar-se dels meus malsons del sopor
i en desvetllar els meus membres del son nocturn,
4. em dirigeixo a l'alba amb un cant
i visito la matinada amb les meves melodies.
5. La meva dreta sosté la cítara i la flauta,
mentre la meva esquerra punteja les cordes.
6. Em sento lligat plàcidament al timbal i a la flauta
i els meus lligams adés els mantinc adés els afluixo.
7. Esclataré amb un cant i he manejat la ploma[754]
per saber si em tornen els meus mots;
8. per saber si em tenen pietat del meu vagareig
per la terra d'exili on faig sojorn.
9. Jo prou canto, però la flauta no em respon
ni fan sentir llurs sons les meves melodies.
10. Vosaltres que sabeu secrets, heu conegut els instruments poètics,
que no esclaten de joia en els meus poemes.
11. Els ocells no refilen a les branques
ni se sent el pardal des de les meves estances.
12. Però jo els saludo en gran manera,
car, malgrat que no tenen boca, saben dir-me que amagui els meus escrits;
13. que amagui els meus proverbis dels humans,
i, a més, de l'home oculti els meus secrets.
14. En una generació abjecta, a qui vestiré amb brocats?
Entre els del meu temps, qui coronaré amb les meves diademes?

751. Cf. *Poemes hebraics de jueus catalans. (Segles XI-XV)*, intr. J. RIERA I SANS, trad. E. FELIU I MABRES, Barcelona 1976, p. 101-102 (trad. frag.: v. 1-13).

752. Forma mètrica *ha-merubbé*.

753. Jb 38,7.

754. Lit. «el bastó».

15. Entre els meus contemporanis, a qui oferiré amistat?
A qui donaran llur fragància els meus ramells?[755]
16. Tal volta compartiré amb els morts la meva glòria
sobre els quals aletegen els meus voltors?
17. Són pocs els homes[756] que han estat presents en el meu secret
i han contemplat la visió entre els meus trossos.[757]
18. A Ben Nahman, a Azriel, a Esdra,
a Isaac ben Jeberequià, els meus companys,
19. A Isaac ben Xemuel, parent meu,
i a Abraham, amic de la meva joventut,
20. vers ells dels meus núvols ha esclatat la llum
i ells tenen accés als meus atris.
21. Ells m'han ofert encens a les meves narius
i la flaire de l'essència dels perfums a la meva respiració.
22. Fora d'ells, hi pot haver per a mi companyia?
I qui recollirà els carrolls de les meves palmeres?
23. I si avui m'arriben els canvis,
aquests m'hauran mutat les clapes dels meus lleopards.[758]
24. Des d'aleshores l'horda ha profanat la meva honra
i han begut la copa embriagadora dels meus ceps silvestres.
25. Els insensats m'avaluen
i cada dia en les seves boques sospesen la plata dels meus guanys.
26. Han dit: No hi ha en l'escurçó verí
ni devastació en la boca pestífera de les meves amargors.[759]
27. No hi ha llambreig en el fil de la meva llança
ni matança en el fil de la espasa[760] de les meves beines.
28. Hi ha salvació per a mi en el secret dels dies
quan tot just se sent el rugit dels meus cadells de lleó.
29. Però totes les meves accions són a beneplàcit del meu temps
i àdhuc han estat alçades les llindes de les meves portes.[761]
30. Si la duració de les coses agradables ha estat per a mi una trampa,
tot just són elles les que han esdevingut les meves pertorbacions.
31. Si odio la veritat potser serà útil
i si obro nèciament potser s'aixecaran les meves *aixerot*.

---

755. Referint-se a la frase de Ct 1,13 «el ramell de mirra» podria entendre's que es tracti de l'olor d'aquesta planta.
756. Gn 34,20.
757. Al·lusió clara al sacrifici i a la visió nocturna d'Abraham, Gn 15,10-15.
758. Jt 13,23.
759. Dt 32,24.
760. Sl 89,43.
761. Sl 24,7.

32. Actuo nèciament i em trastoco en fals
i es capgiren i trastoquen els meus principis.[762]
33. Practico la buidor i insensatesa en el meu llenguatge
i peco amb els meus passos llunyans del camí recte.
34. Però juro i pronuncio el meu vot penitencial
sobre la meva ànima i es desfan els meus lligams.
35. Faig vot de no profanar les meves paraules
i m'ofereixo i no compleixo els meus vots.
36. Trobo gràcia als ulls de tot home abominable
i sóc aprovat alls ulls del neci i sóc feliç!
37. Potser els del meu temps s'apiadaran de mi,
potser els dies esdevindran protectors meus.
38. El meu parer ha agradat als meus amics
i encara una mica i seran plenes les meves cambres.
39. Pledegen per la meva causa un cor amb un cor pur;
l'he fet callar i ell ha eliminat els meus sacerdots idòlatres.[763]
40. L'he fet callar perquè abandonés els camins rectes
i dirigís els meus dards vers la meva perversió.
41. Quants consells necis li he donat
i li he ensenyat (coses), però no s'han endurit els meus diamants![764]
42. I després perquè el meu cor va vers la veritat
avesat com està a l'honradesa des de la meva joventut,
43. no hi ha manera d'enfortir la infàmia,
ja que els fills d'aquest temps han ocupat les meves cambres.
44. Consolo el cansament amb la fatiga,
i endolceixo amb la meva amargor les meves amargures.
45. Com qui juga accepto els canvis
perquè no se'm lamenti de les meves penes.
46. Em reprimeixo i la meva boca s'omple de somriure,
com si el dolor guarís les meves ferides.
47. Poso els meus pensaments torbadors dintre la tanca
i, en arribar l'aflicció, no faig cap bretxa a les meves tanques.
48. Fins que se'm diu que la pertorbació és desesperada,
mentre la meva inquietud se sacia de les meves carns.
49. A poc a poc amb mi, obre el teu broquet flauta meva,
obre el teu broquet i les meves paraules s'aclariran.
50. Obre el teu broquet en nom d'Abraham el meu cabdill,
príncep dels germans, diadema de les meves corones.

762. Lit. «els meus ordes».
763. 2Re 23,5.
764. Ez 3,9.

51. No sigui que diguis: M'ha oblidat i no ha vingut l'escrit de la seva mà
i no han arribat els meus temors.
52. Escull de les inquietuds la més lleugera
i no vinguis a judici amb els meus escollits.
53. Fes a vegades com si fossis cec als esdeveniments,
i a vegades amaga't dels meus senyors.
54. Oblida la tristesa i el que et fa queixar-te
i brotarà la poncella del cimal de les meves capçades.[765]
55. En la meva companyia hi ha Yehudà amb en Xelomó,
i en el meu nard la casa de Hasday amb els meus llogarets.
56. Els meus amics s'han revestit de còlera,
i la meva mà els ha transmès la navalla dels meus assalariats.
57. Hi ha taques en llurs cors i no ho han dit,
però el dia que jo ho he sentit he fet augmentar la meva sosa.
58. No hi ha gelosia només raonament i benestar,
una nova aliança de convivència entre els meus estimats.
59. Heu recordat als meus coneguts el temps de la meva existència,
satisfet i restant indiferent;[766]
60. satisfet perquè els esdeveniments estan en la meva mà
i el rou pernocta en el meu temps sobre la meva collita.
61. Ai dels germans meus que m'han oblidat l'amor!
i així quants joves meus m'han abandonat!
62. Ja que la desgràcia ve de la separació dels companys,
en incloure al meu grup els meus jovencells.
63. Els temps m'han sacsejat i la meva veu ha esdevingut baixa com un bot,
però no s'han doblegat els meus orificis.
64. Tinc esperança i confiança
que a voltes el cadell de lleó es llanci des de les meves selves.
65. En la meva mà hi ha força i en el meu braç salvació;
em pertanyen el meu riu i els cocodrils dels meus rius.[767]
66. Els qui escolten una veu dèbil saben
que un braç vigorós subjecta les meves corretges.
67. Exultaran els estimats en alçar la meva senyera
i s'alegraran quan s'enfutismin els meus bocs.
68. I vindrà l'esclat de joia entre els meus coneguts,
mentre canten junts amb joia els estels al matí.

765. Is 17,6.
766. Lit «reposo sobre els meus excrements», Jr 48,11.
767. Ez 29,3.

POEMA 45
AL RABÍ ABRAHAM HA-NASÍ

Mientras cantan juntas con alegría las estrellas por la mañana,
al cerrarse la noche y la luz de mi pasado,
concluida la noche y alejada la tiniebla,
entonces desde el extremo del Oriente se elevan mis luminarias.
Al liberarme de las pesadillas de mi sopor
y al desvelarse mis miembros del sueño nocturno,
me dirijo al alba con un canto
y visito la madrugada con mis melodías.
Mi derecha sostiene la cítara y la flauta,
mientras mi izquierda puntea las cuerdas;
me siento plácidamente atado al tambor y la flauta
y mis ataduras ora las mantengo ora las aflojo;
estallaré en un canto, y he manejado la pluma
para saber si mis palabras vuelven a mí;
para saber si tienen piedad de mi vagabundeo
por la tierra del exilio, donde tengo residencia;
yo canto bastante, pero la flauta no me responde
ni hacen oír sus sonidos mis melodías.
Vosotros que sabéis secretos habéis conocido los instrumentos poéticos,
que no estallan de alegría en mis poemas.
Los pájaros no gorjean en las ramas
ni se oye al gorrión desde mis aposentos;
pero yo les saludo en gran manera,
porque, a pesar de no tener boca, saben decirme que esconda mis escritos;
que esconda mis proverbios a los humanos,
pues a más de un hombre he ocultado mis secretos.
¿A quién vestiré con brocados en una generación abyecta?
¿A quién coronaré con mis diademas de entre los de mi tiempo?
¿A quién ofreceré amistad entre mis contemporáneos?
¿A quién darán su fragancia mis ramos?
¿Tendré que compartir mi gloria con los muertos,
sobre los cuales aletean mis buitres?
Son pocos los hombres que han estado presentes en mi secreto
y han contemplado la visión entre mis trozos.
A Ben Nahmán, a Azriel, a Ezrá,
a Isaac ben Jeberequiá, mis compañeros;
a Isaac ben Shemuel, pariente mío,
y a Abraham, amigo de mi juventud,
hacia ellos ha estallado la luz de mis nubes
y ellos tienen acceso a mis atrios.

Ellos han ofrecido incienso a mi olfato
y el aroma de la esencia de los perfumes a mi respiración.
¿Puede haber para mí compañía fuera de ellos?
¿Y quién recogerá los racimos de mis palmeras?
Y si hoy me llegan los cambios,
éstos me habrán mudado las manchas de mis leopardos.
Desde entonces la horda ha profanado mi honra
y han bebido la embriagadora copa de mis cepas silvestres.
Los insensatos me evalúan
y cada día en sus bocas sopesan la plata de mis ganancias.
Han dicho: "No hay en la víbora veneno,
ni devastación en la pestífera boca de mis amarguras;
no hay centelleo en el filo de mi lanza,
ni matanza en el filo de la espada de mis vainas."
Hay salvación para mí en el secreto de los días
cuando apenas se oye el rugido de mis cachorros de león;
pero todas mis acciones están hechas con el beneplácito de mi tiempo
e incluso han sido alzados los dinteles de mis puertas.
Si la duración de las cosas agradables ha sido para mí una trampa,
apenas son ellas las que han llegado a ser causa de mis perturbaciones.
Si odio la verdad, quizá será útil,
y si obro neciamente, quizá se levantarán mis *asherot*;
actúo neciamente y me trastoco en falso,
y se tergiversan y trastocan mis principios;
practico la vacuidad y la insensatez en mi lenguaje,
y peco dando mis pasos lejos del camino recto;
pero juro y pronuncio mi voto penitencial
sobre mi alma, y se deshacen mis ataduras;
hago voto de no profanar mis palabras,
y me ofrezco y no cumplo mis votos;
encuentro gracia a los ojos de todo hombre abominable,
y soy aprobado a los ojos del necio ¡y soy feliz!
Tal vez los de mi tiempo se apiadarán de mí,
tal vez los días llegarán a ser mis protectores.
Mi parecer ha gustado a mis amigos,
esperaré un poco todavía, y estarán llenas mis cámaras.
Pleitean por mi causa un impuro corazón con un corazón puro;
le he hecho callar y él ha eliminado a mis sacerdotes idólatras;
le he hecho callar porque abandonó los rectos caminos
y dirigió mis dardos hacia mi perversión.
¡Cuántos necios consejos le he dado
y le he enseñado, pero no se han endurecido mis diamantes!
Y después, porque mi corazón va hacia la verdad,

como curtido está en la honradez desde mi juventud,
no hay manera de fortalecer la infamia,
ya que los hijos de este tiempo han ocupado mis cámaras;
consuelo el cansancio con la fatiga,
y endulzo con mi amargor las amarguras;
acepto los cambios como quien juega
para que no se lamente de mis penas;
me reprimo y mi boca se llena de sonrisas,
como si el dolor curase mis heridas;
pongo mis turbadores pensamientos dentro de la cerca
y, al llegar la aflicción, no abro ninguna brecha en mis cercados;
hasta que se me dice que la perturbación es desesperada,
mientras mi inquietud se sacia en mis propias carnes.
Poco a poco, abre tu boquilla conmigo, flauta mía,
abre tu boquilla y mis palabras se aclararán;
abre tu boquilla en nombre de Abraham, mi caudillo,
príncipe de los hermanos, diadema de mis coronas.
No sea que diga: "Me ha olvidado y no ha venido lo escrito por su mano
y no han llegado mis temores".
Escoge de las inquietudes la más ligera
y no vengas a juicio con mis escogidos;
haz, a veces, como si fueses ciego a los acontecimientos
y, a veces, ocúltate de mis señores;
olvídate de la tristeza y de quien te hace quejarte,
y brotará el capullo del ramal de mis copas.
En mi compañía están Yehudá con Shelomó,
y en mi nardo la casa de Hasday con mis villorrios;
mis amigos se han revestido de cólera,
y mi mano les ha trasmitido la navaja de mis asalariados;
hay máculas en sus corazones, y no lo han dicho,
pero el día que yo lo he oído he hecho aumentar mi sosa.
No hay celos, sólo razonamiento y bienestar,
una nueva alianza de convivencia entre mis amados;
habéis recordado a mis conocidos el tiempo de mi existencia,
estoy satisfecho y quedando indiferente;
satisfecho porque los acontecimientos están en mi mano
y el rocío pernocta en mi tiempo sobre mi cosecha.
¡Ay de los hermanos míos que han olvidado mi amor!
y así, ¡cuántos de mis jóvenes me han abandonado!
Pues la desgracia viene de la separación de los compañeros,
al incluir en mi grupo a mis jovencitos.
Los tiempos me han zarandeado y mi voz se ha vuelto baja como un brinco,
mas no se han doblegado mis orificios;

tengo esperanza y confianza
en que, dando vueltas, el cachorro de león se lance desde mis selvas;
en mi mano hay fuerza y en mi brazo salvación;
me pertenecen mi río y los cocodrilos de mis ríos.
Los que escuchan una voz débil saben
que un brazo vigoroso sujeta mis correajes;
exultarán los amados al alzar mi enseña
y se alegrarán cuando se enfurezcan mis machos cabríos;
y vendrá un resplandor de júbilo entre mis conocidos,
mientras cantan juntas con alegría las estrellas por la mañana.

46
ENCARA PER ELL SOBRE EL PENEDIMENT

Font documental: BRODY, núm. 46, p. 108-111; SCHIRMANN, núm. 347, vol. II, p. 310-313

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [768]

1. A mi el càntic de l'ocell com a missatger de bones noves
   em desperta i desvetlla un cant d'amor;
2. un cant d'amor desvetlla i d'entre les ombres
   em crida des de la capçada de l'arbre;
3. em crida i ho transforma en melodia,
   quan els coneguts toquen com un músic;
4. quan els coneguts toquen la poetessa canta
   i lentament conclou una cançó plaent;
5. lentament amb una cançó plaent es plany del dia del comiat
   i compta els mesos de separació.
6. L'au voleia per les branques de la murtra,
   s'allotja a l'ombra dels matolls i s'hi rebolca;
7. es posa a l'ombra dels matolls, a l'ombra de l'arbre esponerós;
   fins quan s'estarà al jardí com si s'amagués?
8. Fins quan s'estarà al jardí com si fos conegut per l'home,
   a la vegada com si fos conegut i com si fos estrany?
9. Dóna repòs a les teves ales, que es vegi el collaret,
   car el collaret és una corona en el coll;
10. allà hi ha la pedra preciosa o el rotlle de l'amic,
    enllaçats com una joia al teu collaret;[769]
11. els adorns dels teus collarets són una obra d'art,
    i no es tracta pas d'un brodat, ans d'una carta.
12. Els amics m'enviaren un escrit dient: Pren el flabiol,
    que sigui recordat el teu cant!
13. Que vibrin les teves arpes i que la flauta ressoni amb estrèpit,[770]
    sigui la lira com el llac de Genesaret!
14. Els qui cerquen el meu benestar em diuen:
    Triomfa i cavalca[771] mentre el teu carruatge troti!

768. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
769. Ct 4,9.
770. Jb 40,9.
771. Sl 45,5.

15. Tant de bo els germans tinguin la visió de la imatge atractiva,
que passa per la vora del meu llit quan somio!
16. Tant de bo sentin els amics el silenci
després que en la visió s'hagi introduït en mi!
17. Els seus llavis em parlen amb gràcia i lentament,
ella em comunica amor i mots de fraternitat.
18. Tu que has estat coronat per tants mèrits,
manté una conducta íntegra[772] i corona't el cap amb una diadema!
19. Defuig les donzelles gracioses, abstén-te'n,
no fos cas que les miressis i enceguessin els teus ulls!
20. Que potser et provoquen les noies que toquen els tamborins,[773]
o una donzella[774] en qui fumegen els grans de mirra?
21. Que potser encara fas sonar un corn de moltó[775]
tot i que, àdhuc, toquis el tambor i la trompeta?
22. Ai dels braços que han flaquejat per empunyar la caramella
mentre la teva mà ha estat increpada per agafar-la!
23. Què tens que ets arrossegat per les forces del destí i les despulles
de la infantesa
si amb tu hi ha un altre esperit?[776]
24. Transformat en un altre home, canvia la teva opinió,
per què les teves decisions torben la teva ànima?
25. L'anhel del teu cor et fa confiar en un lloc de fugida,
però hi ha en el *xeol* una mena de clandestinitat.
26. Purifica els propòsits de la teva ànima
i es convertirà el teu esperit en un esperit net i honest.
27. Que en són, de preuats, els senyals dels temps de la vellesa
en el cap de l'home que ofega la passió dominant!
28. Quin encant tenen els cabells blancs amb el temor del pecat
car és el temps de la vellesa que és honrat per les obres!
29. Una vellesa en què no hi ha delicte com l'or pur d'una joia,
coronada amb una diadema davant la mirada dels neojueus.
30. Fins quan atendràs els precs i pregaràs
sense saber si el còmput de la creació es mostra favorable?
31. Supliques amb cor ferotge sense saber per qui,
ja que el teu coneixement no indaga la roca del teu noi.

772. Ez 28,15.
773. Sl 68,25.
774. Lit. «cérvola».
775. Jo 6,5.
776. Nm 14, 24.

32. Proclama la unitat del teu Déu i retira't en secret,
estudia la tradició que t'ha estat lliurada!
33. Estudia i estudia't a tu mateix fins que sàpigues l'essència de l'ànima,
que ha estat separada de la glòria.
34. Aquestes són les paraules que m'han oprimit l'ànima,
i l'esperit altiu ha esdevingut destrossat.
35. El món futur imputa defectes a la meva persona,[777]
que pel temor del judici s'agita com el mar.
36. S'ha suavitzat l'arrogància de la meva ànima
i m'ha aparegut a l'ull del cor una imatge espantosa que prenia forma.
37. Certament, per l'abundància de misericòrdia que té el meu Creador
roman el coratge en la meva persona que rep bones noves.
38. Quants de pecats perdones amb el penediment!
Esborres la falta i el delicte és expiat.
39. Els indagadors d'historials que em coneixen
no m'han preguntat sobre la nigromant ni la fetillera,[778]
40. ni sobre la nigromant ni pels hipòcrites
que es cobreixen amb un mantell per enganyar.
41. Amb els justos tinc l'enteresa de l'amistat,
per a mi els justos han ofert encens.
42. El meu afecte és amb ben poques persones;
d'aquest temps en tinc prou amb el nacre, el jacint i el marbre.
43. Com odio els inflats d'orgull,
els qui es mostren indiferents vers una dignitat reconeguda!
44. Triaré la debilitat dels éssers humans,
no pas la companyia d'un cor altiu que es mostra arrogant.
45. Atrauré vers el meu grup els savis,
no em capficaré per l'estilet que poc s'ajusta.
46. M'estimo els qui estimo però sense adular,
tot i que en tingui la intenció, la dignitat m'ho impedeix.
47. No afalago l'home ni cerco el mortal,
perquè així tinc un orgull ben definit a l'ànima.
48. Ells són els qui denuncien la injustícia[779] als meus ulls,
que amb un cert orgull miren l'ésser humà.
49. Per mi un coneixement barrejat amb humilitat
corona tota companyia amb aurèola.
50. Que no es refiïn del pacte els menyspreables,
quan els meus llavis ho prometin!

777. Jb 4,18.
778. Dt 18,11.
779. Jb 19,7.

51. No veig pas que es tanqui la porta del lloc de reunió,
(però) és closa als ulls dels llibertins.
52. Si honro la gent abjecta, serà menyspreada la glòria
lliurant una corona als infames.
53. Tinc els ulls fits en el fill dels pares, àdhuc si la sobirania gloriosa
dels seus progenitors és enterrada a la tomba dels seus fills.
54. M'és feixuga, com el pes de l'arena[780] l'amistat dels forassenyats,
com el plom és l'estol dels enzes,
55. i el dia que se m'agreguin els refusaré dient:
Tinc les mans ocupades en afers del moment;
56. encara que no estigui ocupat en res, estaré content quan plori afligit,
però els meus ulls no destil·laran llàgrimes.
57. No abandona els amics ni la companyia de l'estimat la meva ànima,
que tant de mèrit aplega.
58. En la meva intimitat s'han renovat les novetats,
adreçaré les decisions de la meva persona, que es mantindrà recta.
59. N'hi ha que diuen: És clar que quan blanquegen els cabells de la vellesa,
la vellesa fa via apesarada,
60. i ara que (Meixul·lam) és com un més del seu temps,
ara li manca la força del cor.
61. Tot i que sóc vell i ancià[781] el meu cor es renova,
tot i que sóc vell, l'orgull envolta l'ànima!
62. Desvetlla't, llança els teus llampecs,[782] fes resplendir la teva llum, estrella,
mentre es consumeixen les teves brases!
63. Aixeca't i ungeix-te amb essències de perfums[783]
(que diflueixen) del vorell de la nostra copa d'or i de les canelles![784]
64. Transmet la joia amb la lluminària dels meus ulls,
posa una cadeneta en els collars del prohom!
65. Del poderós m'han estat trameses gavelles de pau,
i a mi el càntic de l'ocell com a missatger de bones noves.

780. Pr 27,3.
781. Jb 15,10.
782. Sl 144,6.
783. Am 6,6.
784. Za 4,12.

POEMA 46
SOBRE EL ARREPENTIMIENTO

A mí el cántico del pájaro como mensajero de buenas nuevas
me despierta y me desvela cual un canto de amor;
un canto de amor me desvela y, de entre las sombras,
me llama desde la copa del árbol;
me llama y lo transforma en melodía,
cuando los conocidos tocan como un músico;
cuando los conocidos tocan, la poeta canta
y lentamente concluye una agradable canción;
lentamente, con una agradable canción, se queja del día del adiós
y cuenta los meses de separación.
El ave vuela por las ramas del mirto,
se aloja bajo la sombra de los matorrales y se revuelca;
se pone bajo la sombra de los matorrales, bajo la sombra del árbol lozano;
¿hasta cuándo se quedara en el jardín como si se escondiese?
¿Hasta cuándo se quedará en el jardín como si fuese conocido por el hombre,
como si fuese conocido y como si fuese extraño a la vez?
Da reposo a tus alas, que se vea la gargantilla,
pues la gargantilla es una corona en el cuello;
allí hay la piedra preciosa o el aro del amigo,
enlazados como una joya en tu gargantilla;
los adornos de tus gargantillas son una obra de arte,
y no se trata de un bordado sino de una carta.
Los amigos me enviaron un escrito diciendo:
"¡Coge el caramillo, que sea recordado tu canto!
¡Que vibren tus arpas y que la flauta resuene con estrépito,
sea la lira como el lago de Genesaret!"
Los que buscan mi bienestar me dicen:
"¡Triunfa y cabalga mientras trote tu carruaje!"
¡Ojalá los hermanos tengan la visión de una atractiva imagen
que pasa por el borde de mi lecho cuando sueño!
¡Ojalá oigan los amigos el silencio
después que en la visión se haya introducido dentro de mí!
Sus labios me hablan con gracia y, lentamente,
ella me comunica amor y palabras de fraternidad.
¡Tú, que has sido coronado por tantos méritos,
mantén una íntegra conducta y corónate la cabeza con una diadema!
¡Rehuye a las graciosas doncellas, abstente de ellas,
no fuese el caso que las mirases demasiado y ellas cegasen tus ojos!
¿Es que tal vez te provocan las muchachas que tocan los tamboriles,
o una doncella en la que humean los granos de mirra?
¿Es que tal vez haces sonar todavía un cuerno de carnero
a pesar de que incluso toques el tambor y la trompeta?

¡Ay de los brazos que han flaqueado por empuñar el caramillo,
mientras tu mano ha sido increpada por cogerlo!
¿Qué tienes que eres arrastrado por las fuerzas del destino y las despojas
de la infancia
si contigo hay otro espíritu?
¿Transformado en otro hombre, cambias de opinión,
para que tus decisiones turben tu alma?
El anhelo de tu corazón te hace confiar en un lugar de huida,
pero hay en el *sheol* una especie de clandestinidad.
Purifica los propósitos de tu alma
y se convertirá tu espíritu en un limpio y honesto espíritu.
¡Cómo son de preciadas las señales del tiempo de la vejez
en la cabeza del hombre que ahoga la dominante pasión!
¡Qué encanto tienen los blancos cabellos con el temor del pecado,
pues es el tiempo de la vejez, que está honrado por las obras!
Una vejez en la que no hay delito, como el oro puro de una joya,
coronada con una diadema delante de la mirada de los neo-judíos.
¿Hasta cuándo escucharás los ruegos y rogarás
sin saber si el cómputo de la creación se muestra favorable?
Suplicas con feroz corazón sin saber por quién,
pues tu conocimiento no pregunta por la roca de tu muchacho.
¡Proclama la unidad de tu Dios y retírate en secreto,
estudia la tradición que te ha sido librada!
Estudia y estúdiate a ti mismo hasta que sepas la esencia del alma,
que ha sido separada de la gloria.
Éstas son las palabras que me han oprimido el alma,
y el altivo espíritu se ha convertido en destrozado.
El mundo futuro imputará defectos a mi persona,
que por temor al juicio se agita como el mar.
Se ha suavizado la arrogancia de mi alma
y se me ha aparecido ante el ojo del corazón una espantosa imagen que tomaba
forma.
Ciertamente, por la abundancia de misericordia que tiene mi Creador
permanece el coraje en mi persona, que recibe buenas noticias.
¡Cuántos pecados perdonas con el arrepentimiento!
Borras la falta, y el delito está expiado.
Los indagadores de historiales que me conocen
no me han preguntado sobre la nigromante ni la hechicera,
ni sobre la nigromante ni por los hipócritas
que se cubren con un manto para engañar.
Con los justos tengo la entereza de la amistad,
para mí los justos han ofrecido incienso.
Mi afecto está con muy pocas personas;
de este tiempo tengo suficiente con el nácar, el jacinto y el mármol.
¡Cómo odio a los que están hinchados de orgullo,

a los que se muestran indiferentes hacia una reconocida dignidad!
Escogeré la debilidad de los seres humanos,
no la compañía de un altivo corazón que se muestre arrogante.
Atraeré hacia mi grupo a los sabios,
no meteré la cabeza por el estilete que se ajusta poco.
Quiero a los que quiero, pero sin adularlos;
aunque tuviese la intención, la dignidad me lo impide.
No halago al hombre ni busco al mortal,
porque así tengo un orgullo muy definido en el alma.
Ellos son los que denuncian la injusticia a mis ojos,
que con un cierto orgullo miran al ser humano.
Un conocimiento mezclado con humildad
corona, para mí, a toda compañía con una aureola.
¡Que no se confíen en el pacto los despreciables
cuando mis labios lo prometen!
No veo que se cierre la puerta del lugar de reunión,
pero se clausura a los ojos de los libertinos.
Si honro a la gente abyecta será despreciada la gloria
entregando una corona a los infames.
Tengo los ojos fijos en el hijo de los padres, incluso si la gloriosa soberanía
de sus progenitores es enterrada en la tumba de sus hijos.
Me es pesada, como el peso de la arena, la amistad de los iracundos,
como el plomo está en el grupo de los señuelos,
y el día que se agreguen a mí les negaré diciendo:
"Tengo las manos ocupadas en asuntos del momento",
aunque no esté ocupado en nada;
estaré contento cuando llore afligido, pero mis ojos no destilarán lágrimas.
No abandona a los amigos ni la compañía del amado mi alma,
que tanto mérito colecta.
En mi intimidad se han renovado las novedades,
corregiré las decisiones de mi persona, que se mantendrá recta.
Los hay que dicen: "Está claro que cuando blanquean los cabellos por la vejez,
la vejez abrevia apesadumbrada,
y ahora que Meshulam es como uno más de su tiempo,
ahora le falta la fuerza del corazón."
¡A pesar de que soy viejo y anciano, mi corazón se renueva;
a pesar de que soy viejo, el orgullo envuelve mi alma!
¡Desvélate, lanza tus relámpagos, haz resplandecer tu luz, estrella,
mientras se consumen tus brasas!
¡Levántate y úngete con esencias de perfumes
que fluyen del reborde de nuestra copa de oro y de los caños!
¡Trasmite la alegría con la luz de mis ojos,
pon una cadenilla en los collares del prohombre!
Del poderoso me han sido trasmitidas gavillas de paz,
y a mí el cántico del pájaro como mensajero de buenas nuevas.

47
AUTOELOGI

Font documental: BRODY, núm. 47, p. 112.

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [785]

1. Deixa'm descriure't la natura del noble,
   la grandesa de cor, encara que la seva veu sigui veu de feblesa.
2. És de perfecta intel·ligència, no coneix ni l'enuig ni la indignació,
   el murmuri és la seva resposta per al qui s'encolereix.
3. N'hi ha que són dèbils de paraula,
   però tenen gravada al front la força del cor.
4. Jo sóc l'home que se sap dominar,
   la meva saviesa és cercada per tothom qui l'estima.[786]
5. No hi ha cap desig que profani les meves paraules,
   ni hi ha virtut que estigui encoberta.
6. Hi ha qui rep en herència la infàmia dels seus pares,
   però jo posseeixo la humilitat, que és llegat del meu pare.

785. Forma mètrica *ha-merubbé*.
786. Sl 111,2.

POEMA 47
AUTOELOGIO

Déjame describirte la naturaleza del noble;
la grandeza de su corazón, aunque su voz sea voz de debilidad.
Es de perfecta inteligencia, no conoce ni el enfado ni la indignación,
el murmullo es su respuesta para quien se encoleriza.
Hay quienes son débiles de palabra,
pero tienen gravada en la frente la fuerza del corazón.
Yo soy el hombre que se sabe dominar,
mi sabiduría es buscada por todos los que la desean.
No hay ningún antojo que profane mis palabras,
ni hay virtud que sea recatada.
Hay quien recibe en herencia la infamia de sus padres,
pero yo poseo la humildad, que es legado de mi padre.

48
CONTRAST ENTRE LA FE I LA RAÓ

Font documental: BRODY, núm. 48, p. 112-115; SCHIRMANN, núm. 348, vol. II, p. 314-316.[787]

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – – [788]

1. Digueu-ho als qui el misteri de la veritat han indagat,
   als qui, en el somni, s'han apropat dins la seva calitja,
2. i, en el somni, dins de la seva calitja s'hi han passejat,
   i amb el seu Creador, en la visió, s'han trobat:
3. Temorosos de Déu, parleu-me!
   I si no teniu resposta, atureu-vos ruborosos.[789]
4. Atureu-vos, atureu-vos, els qui serviu per amor,
   homes, captius de la religió de què no us heu alliberat!
5. On són els qui guarden els manaments i refusen les passions mundanes
   allunyant-se del lloc dels plaers,
6. convençuts, però, que l'espera és llarga?
   Com podran viure, doncs, els cors dels qui desesperen de la recompensa?
7. La meva ànima ha estat colpejada per la ferida de la perplexitat,
   també per ella ho han estat els homes intel·ligents sense ser-ne guarits;
8. colpits, els homes intel·ligents han rebut una sotragada[790]
   en el cor de la seva fe, i han defallit;
9. ja que els qui reneguen de Déu diuen coses correctes
   fins a fer trontollar les creences humanes,
10. i també en la seva parla hi ha amonestacions morals
    en què queden atrapades les intencions dels creients.
11. Afanyeu-vos a ajudar-me, homes de fe,
    quan els fills de Set[791] malden per pervertir els meus pensaments;
12. sortirà la paraula de saviesa
    a fi que purifiqui els raonaments del meu cor i els enforteixi.
13. Des que vaig tenir ús de raó, el temps m'ha ficat l'error a l'esperit[792]
    perquè les coses han estat difícils.

---

787. Cf. M. FORCANO, «Nova aportació a la poesia polèmica de Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuari de Filologia* XIV, E 1 (1991), p. 73-86.

788. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.

789. Gn 2,25.

790. Ha 1,5.

791. Es refereix als habitants de Setim de Moab, amb els quals els israelites practicaren la idolatria, Nm 25,1-5.

792. Jb 4,18.

14. Certament m'han adoctrinat[793] els erudits
i sobre les meves espatlles han gravat amoroses correccions:
15. Si la teva mà en la fe es recolza
i en ella han arrelat les plantes de les creences del teu cor,
16. deixa-ho, savi de cor, per tal que no t'inflamin les fiblades
esmolades d'una espasa en el tresor del teu coneixement,
17. i domina el teu esperit per tal que allò que supera el teu esperit,
no subjugui els designis de la teva intel·ligència.
18. Anul·la els consells[794] de la teva ànima i retorna abans no declini el dia
ni les columnes dels teus núvols s'esvaeixin,[795]
19. abandona l'afer de la indagació,
ja que quants savis de cor desistiren d'arribar al coneixement dels misteris!
20. En la recerca s'han confós els entesos
perquè les opinions els han desconcertat amb embolics;
21. veig que d'ells ha desaparegut el (bon) consell
i en el jorn que s'esvaneixen els qui tenen esperança, també
ells es desesperen.
22. Oculta les teves cavil·lacions i deixa-ho no fos cas que revelessis el misteri
i que es commoguessin les opinions del teu cor![796]
23. Potser amb el cor corprès vas vers la casa dels rebels;[797]
per què els seus camins, malgrat que són corruptes, no han estat castigats?
24. O el teu cor es pertorba per la prova dels qui busquen Déu,
els quals es commouen per la glòria del seu Nom?
25. Sabrà el teu cor que per a cada temps hi ha una conducta,
però els secrets es troben en el poder del temps i no són desxifrats!
26. La roda dels creats segueix la seva ruta,
aquests són els seus cercles i no es poden desviar;
27. segueixen la línia de les òrbites
renovant-se sense que es produeixi cap casualitat;
28. seguint el món la seva norma, estant el bé guardat pel qui l'espera,[798]
encara que els miracles s'hagin retardat.
29. Aquesta és l'heretat dels servents del nostre Déu
mentre que els perversos, a les portes del *xeol*,[799] s'estremiran.
30. Així em parlaren quan quasi era el meu peu a punt d'errar (el camí)
i els meus pensaments havien oblidat ja l'esperança.[800]

---

793. Sl 119,51.
794. 2Sa 15,31.
795. Ex 13,21.
796. Sl 45,2.
797. Ex 2,5.
798. Jb 15,22.
799. Jb 17,16.
800. Ez 39,26.

31. Jo callo pels qui em vituperen, i estant jo amb boca silenciosa,
es lamenten[801] i s'agiten reprovant-me,
32. i així els meus mestres m'han atret vers el final dels dies,
apartant-me de les aigües de la torbació.
33. Digues tu, missatger fidel,[802] als qui cerquen la moral:
Tot allò és com les vostres paraules, que no han estat refutades.
34. És a punt al paradís de l'Edèn un lloc
on reposaran les ànimes dels purs de cor i on descansaran.
35. Els esperits seran coberts de l'esplendor de la Presència divina,
com una túnica que els revesteixi en el dia de la mort.
36. El meu clam és per a vosaltres que, adolorits,
us disfresseu amb el mantell de la vostra perplexitat, i us hi rebolqueu.
37. Les ploraneres lamenten els seus morts,[803]
els quals s'han consagrat a servir davant Déu;
38. han abandonat les possessions fruit de l'esforç humà
i en el torrent de les delícies[804] han posseït l'herència.
39. Els qui coneixeu el que hi ha després de la mort,
essent commoguts per fugaços designis,
40. digueu: La pau dels morts pel qui baixa plorant,[805]
digueu-ho als qui el misteri de la veritat han indagat.

801. Ez 24,17.
802. Pr 25,13.
803. Ez 32,16.
804. Sl 36,9.
805. Is 15,3. Fig.: «qui es desfà en plors, qui plora abundantment».

POEMA 48
CONTRASTE ENTRE LA FE Y LA RAZÓN

Decidlo a quienes el misterio de la verdad han indagado,
a quienes, en el sueño, se han acercado dentro de su calina
y, en el sueño, dentro de su calina se han paseado,
y con su Creador, en la visión, se han encontrado:
"¡Temerosos de Dios, habladme!
y si no tenéis respuesta, deteneos ruborosos.
¡Deteneos, deteneos los que servís por amor,
hombres cautivos de la religión de la que no os habéis liberado!"
¿Dónde están los que guardan los mandamientos y niegan las mundanas pasiones
alejándose del lugar de los placeres,
convencidos, empero, de que la espera es larga?
¿Cómo podrán vivir, pues, los corazones de quienes desesperan
de la recompensa?
Mi alma ha sido golpeada por la herida de la perplejidad,
también por ella lo han sido los hombres inteligentes sin ser curados;
golpeados, los hombres inteligentes han recibido una sacudida
en el corazón de su fe, y han desfallecido;
ya que quienes reniegan de Dios dicen correctas cosas
hasta hacer tambalearse las humanas creencias;
y también en su habla hay amonestaciones morales
en las que quedan atrapadas las intenciones de los creyentes.
Afanaos en ayudarme, hombres de fe,
cuando los hijos de Set maldigan para pervertir mis pensamientos;
saldrá la palabra de la sabiduría
a fin de que purifique los razonamientos de mi corazón y los fortalezca.
Desde que tuve uso de razón, el tiempo me ha metido el error en el espíritu
porque las cosas han sido difíciles.
Ciertamente, me han adoctrinado los eruditos
y sobre mis espaldas han gravado amorosas correcciones:
"Si tu mano en la fe se apoya
y en ella han enraizado las plantas de las creencias de tu corazón,
déjalo, sabio de corazón, para que no te inflamen
los afilados aguijonazos de una espada en el tesoro de tu conocimiento,
y domina tu espíritu para que aquello que supera tu espíritu
no subyugue los designios de tu inteligencia.
Anula los consejos de tu alma y vuelve
antes de que decline el día y las columnas de tus nubes se desvanezcan;
abandona el asunto de la indagación,
pues ¡cuántos sabios de corazón desistieron de llegar al conocimiento
de los misterios!

En la búsqueda se han confundido los entendidos
porque las opiniones se han desconcertado con embrollos;
veo que de ellos ha desaparecido el buen consejo
y el día que se desvanezcan los que tienen esperanza, también ellos
se desesperarán.
Oculta tus cavilaciones y déjalo, ¡no sea que revelases el misterio
y que te conmoviesen las opiniones de tu corazón!
¿Acaso con el corazón atraído vas hacia la casa de los rebeldes?,
¿por qué sus caminos, a pesar de ser corruptos, no han sido castigados?
¿O tu corazón se perturba por la prueba de los que buscan a Dios,
los cuales se conmueven por la gloria de su Nombre?
Sabrá tu corazón que hay una conducta para cada tiempo,
¡pero los secretos obran en poder del tiempo y no están descifrados!
La rueda de lo creado sigue su ruta,
éstos son sus círculos y no se pueden desviar;
siguen la línea de las órbitas
renovándose sin que se produzca ninguna casualidad;
siguiendo su norma el mundo, estando guardado el bien para quien lo espera,
aunque los milagros se hayan retrasado.
Ésta es la heredad de los siervos de nuestro Dios
mientras que los perversos, a las puertas del *Sheol*, se estremecerán."
Así me hablaron cuando casi estaba mi pie a punto de errar el camino
y mis pensamientos habían olvidado ya la esperanza.
Yo me callo ante los que me vituperan y, estando yo con la boca silenciosa,
se lamentan y se agitan reprobándome;
y así mis maestros me han atraído hacia el final de los días,
apartándome de las aguas de la turbación.
Di tú, fiel mensajero, a los que buscan la moral:
"Todo aquello es como vuestras palabras, que no han sido refutadas".
Está cerca el paraíso del Edén, un lugar
donde reposarán las almas de los puros de corazón y donde descansarán.
Los espíritus estarán cubiertos por el esplendor de la Divina Presencia,
como una túnica que los revistiese en el día de la muerte.
Mi clamor va hacia vosotros que, doloridos,
os disfrazáis con el mantel de vuestra perplejidad, y os revolcáis.
Las plañideras lloran a sus muertos,
los cuales se han consagrado a servir delante de Dios;
han abandonado las posesiones fruto del humano esfuerzo
y, en el torrente de las delicias, han poseído la herencia.
Quienes conocéis lo que hay después de la muerte,
estando conmovidos por fugaces designios,
decid: "Sea la paz de los muertos para el que baja llorando",
decidlo a quienes el misterio de la verdad han indagado.

49
SOBRE LA *GUIA DELS PERPLEXOS*

Font documental: BRODY, núm. 49, p. 115-117.

– – ∪ – / – – ∪ – / – – ∪ – // – – ∪ – / – – ∪ – / – – –[806]

1. Les meves intencions s'expressen mussitant-les,
   potser s'inquieten per ratificar la veritat;
2. potser per ratificar la veritat s'han mantingut en secret,
   reconeixent reunits el pecat de la paraula.
3. Confessen la transgressió verbal i el pecat,
   per això parlen de la *Guia* amb paraules enrevessades,
4. parlen de la *Guia*; ai las, que en tu hi ha l'error,
   i les senderes del teu llibre són distorsionades!
5. Clamo ben fort denunciant-ho, i vet aquí què tinc,
   que des que ho faig els meus peus recolzats en el perdó s'apressen.
6. Qui em facilitaria (treure) la pols de la seva tomba
   perquè en ella es rebolqués i es capgirés el meu rostre?
7. Es rebolqués el meu rostre
   i els meus s'atansessin plorant al lloc de la tomba consagrada?
8. Qui mostrarà de tu, tomba consagrada,
   l'ala i el rostre que hi són retinguts?
9. Actuo amb humilitat en la majoria de les meves excuses,
   humilitat que reconeixen però la refusen.
10. Reparació i compensació inclou el penediment de l'home,
    perquè el qui el seu rostre ha cobejat s'avergonyeixi.
11. Ara m'arriba el perdó del Senyor,
    i no seré pas dels pecadors que són castigats.
12. La nostra època s'estava com si fos muda,
    per això es contenien silencioses la majoria de les llengües,
13. fins que vingué el nostre amo i ens va perfumar l'època
    amb les essències del seu bàlsam, que ens feren esternudar.
14. Va escriure una mena de carta del senyor
    en què literalment es troben tant la justícia com la veritat.[807]
15. Eliminà l'òxid en les explicacions sobre la Torà,
    i aleshores eixiren les idees i foren polides.
16. Afluixà el cenyidor del Talmud
    vist que les opinions dels homes flaquejaven.

806. La forma mètrica del poema és una de les variants de l'anomenada *ha-xalem*.
807. Sl 85,11.

17. Traslladà temes dificultosos en un escrit senzill per a la gent,
perquè la gent havia desistit d'esbrinar-ne les dificultats.
18. Des del dia que aparegueren els seus llibres sobre la terra
s'han expandit de ciutat en ciutat les escoles rabíniques.
19. Els ociosos que procedeixen dels sedentaris,
han estat sotmesos pels escribes.
20. Qui arrencarà dels cors les explicacions de la Torà,
que estan arrelades en el cor dels experts?
21. El gran savi estengué pergamins en què actuà el corcó
i llibres que es cobriren de florit.
22. Ensenyava a tot estudiant principis de la religió i la llei,
que ningú no coneixia ni percebia.
23. Que en són, d'incomplets, els escrits del rabí!
i quin ha estat el profit dels llibres religiosos que s'han mostrat sagrats?
24. Consideres que fou una fallida que el dia que foren lliurats (els llibres)
no saltessin ni s'estremissin les muntanyes.
25. Tant de bo fos innocent la comunitat com des de fa temps,
aleshores l'abisme alçaria la seva veu i les muntanyes es desplaçarien!
26. Hi trobes paraules mancades de contingut savi
tot i que els seus llibres no descuren cap mot.
27. Aquí em tens coronat de les seves paraules
perquè amb elles hom s'hi corona talment com si es cobrís amb un turbant.
28. Mancats de contingut i confosos en el raonament,
extreuen ambigüitats de les deus de la intel·ligència.
29. Hi ha confusió en llurs ànimes i vet aquí que han suposat
que estaven dispensats de retre culte a llur Creador.
30. Les oïdes dels rivals sordegen
perquè uns llauradors han llaurat sobre l'esquena de la veritat.[808]
31. No s'han aturat sobre el misteri de la intel·ligència,
han recelat del mestre i han estat expulsats de la comunitat estudiosa.
32. Han tingut coneixement de la raó, però molt poc,
certament llurs mans no han palpat[809] l'agudesa de les seves paraules.
33. Mall i espasa[810] surten de llurs llengües,
són ferides de paraules que no han estat embenades.
34. Heus-me aquí, que estic al bell mig de dues opinions,
però m'inclino pels midraixos tal com han estat explicats.
35. M'inclino pels midraixos però em sento obstaculitzat,
per això els meus llavis passen ànsia pel nom del Senyor.

808. Sl 129,3.
809. Sl 115,7.
810. Pr 25,18.

36. Jo mateix em faig savi de cor guardant silenci,
i faig el sord sense que sordegi.
37. Qui pronunciarà paraules, que tant de bo fossin veritat,
si són detestades pels grans de l'època?
38. Els estudiosos de l'halacà han estudiat el que els cal,
que és suficient perquè han après les opinions que han estat exposades.
39. Coneixen allò que està prohibit,
mes no coneixen les paraules intel·ligents que són innovadores.
40. És difícil l'afer de l'estudi,
perquè la majoria dels estudiosos normalment s'extravien i confonen;
41. la majoria normalment s'extravien, i si hi ha virtuosos, dic jo,
descuren les qüestions importants,
42. perquè han satisfet llur deute, eliminant joies,
però s'han despullat de la moral que vestien.
43. Tens l'honra del món que ha destruït rere seu la glòria
que posseïen els qui t'han precedit,
44. aquest és el mèrit, i si no l'he reconegut,
que potser les meves intencions no les expressen mussitant-les?

POEMA 49
SOBRE LA *GUÍA DE PERPLEJOS*

Mis intenciones se expresan musitándolas,
tal vez se inquieten por ratificar la verdad;
tal vez por ratificar la verdad se han mantenido en secreto,
reconociendo reunidos el pecado de la palabra.
Confiesan la trasgresión verbal y el pecado,
por eso hablan de *La Guía* con enrevesadas palabras,
hablan de *La Guía*; ¡ay, fatigado, que en ti está el error
y los senderos de tu libro están distorsionados!
Clamo muy fuerte denunciándolo, y he aquí lo que obtengo
que, desde que lo hago, mis pies apoyados en el perdón se apresuran.
¿Quién me facilitaría sacar el polvo de su tumba
para que en ella se revolcase y se trastocase mi rostro,
se revolcase mi rostro
y los míos se acostasen llorando en el lugar de la tumba consagrada?
¿quién mostrará de ti, tumba consagrada
el ala y el rostro que están retenidos?
Actúo con humildad en la mayoría de mis excusas,
humildad que reconocen pero deniegan.
Reparación y compensación incluye el sufrimiento del hombre,
para que el que Su rostro ha codiciado se avergüence.
Ahora me llega el perdón del Señor,
y no seré de los pecadores que son castigados.
Nuestra época estaba como si fuese muda,
por eso se contenían silenciosas la mayoría de las lenguas,
hasta que vino nuestro amo y nos perfumó la época
con las esencias de su bálsamo, que nos hizo estornudar;
escribió una especie de carta del Señor
en que literalmente se encuentran tanto la justicia como la verdad;
eliminó el óxido en las explicaciones sobre la Torá,
y entonces salieron las ideas y fueron pulidas;
aflojó el ceñidor de la Guemará
visto que las opiniones de los hombres flaqueaban;
trasladó dificultosos temas en un escrito sencillo para la gente,
porque la gente había desistido de desentrañar sus dificultades.
Desde el día en que aparecieron sus libros sobre la tierra
se han expandido de ciudad en ciudad las escuelas rabínicas;
los ociosos, que proceden de los sedentarios,
han sido sometidos por los escribas.
¿Quién arrancará de los corazones las explicaciones de la Torá,
que están enraizadas en el corazón de los expertos?

El gran sabio extendió pergaminos en los que actuó la carcoma
y libros que se cubrieron de moho;
enseñaba a todo estudiante principios de la religión y de la ley,
que nadie conocía ni percibía.
¡Cómo están de incompletos los escritos del Rabí!
¿Y cuál ha sido el provecho de los libros religiosos que se han mostrado como sagrados?
¿Consideras que fue un fallo que el día que fueron liberados
no saltasen ni se estremeciesen las montañas?
¡Ojalá fuese inocente la comunidad, como lo fue hace tiempo,
entonces el abismo alzaría su voz y las montañas se desplazarían!
Encuentras palabras menguadas de sabio contenido
aunque sus libros no descuidan ningún vocablo.
Aquí me tienes, coronado por sus palabras,
porque con ellas cualquiera se corona como si se cubriese con un turbante.
Faltos de contenido y confusos en el razonamiento,
extraen ambigüedades de los manantiales de la inteligencia.
Hay confusión en sus almas y he aquí que han supuesto
que estaban dispensados de rendir culto a su Creador.
Los oídos de los rivales ensordecen,
porque unos labradores han labrado sobre la espalda de la verdad;
no se han detenido sobre el misterio de la inteligencia,
han recelado del maestro y han sido expulsados de la comunidad estudiosa;
han tenido conocimiento de la razón, pero muy poco,
ciertamente sus manos no han palpado la agudeza de sus palabras;
mazo y espada salen de sus lenguas,
son heridas de palabras que no han sido vendadas.
Heme aquí, que estoy justo en medio de dos opiniones,
pero me inclino por los *midrashim* tal como han sido explicados;
me inclino por los *midrashim* pero me siento obstaculizado,
por eso mis labios pasan ansia en nombre del Señor.
Yo mismo me hago sabio de corazón guardando silencio,
y me hago el sordo sin que ensordezca.
¿Quién pronunciará palabras, que ojalá fuesen verdad,
si son detestados por los grandes de la época?
Los estudiosos de la *halakhá* han estudiado lo que deben,
que es suficiente porque han aprehendido las opiniones que han sido expuestas;
conocen aquello que está prohibido,
pero no conocen las palabras inteligentes que son innovadoras.
Es difícil el asunto del estudio,
porque la mayoría de los estudiosos normalmente se extravían y confunden;
la mayoría normalmente se extravía y, si hay virtuosos, digo yo,
descuidan las cuestiones importantes,

porque han satisfecho su deuda eliminando regocijos,
pero también se han despojado de la moral que vestían.
Tienes la honra del mundo, que ha destruido tras de sí la gloria
que poseían los que te han precedido,
éste es el mérito y, si no lo he reconocido,
¿es que quizá mis intenciones no se expresan musitándolas?

50
ELS GERMANS OCULTS (fragment)[811]

Font documental: SCHIRMANN, núm. 350, vol. II, p. 317-318.[812]

∪ – – – / ∪ – – –/ ∪ – – // ∪ – – – / ∪ – – – / ∪ – – [813]

1. Tinc gran desig d'ensenyar el secret de la resurrecció
–he après d'ella coses desconegudes–
2. quan l'esperit magnànim[814] tornarà al seu cos
deslliurant els ossos de la pols.
3. L'afranquiment dels exiliats veuré com un senyal
i com el sol el meu esdevenidor lluirà.
4. Hi ha testimonis reveladors de la salvació
i en boca de molts corre la brama
5. que als nostres dies renaixerà el regne
del poble esgarriat i de les comunitats disperses.
6. I hom durà regals al fill de David i de Jessè
i presents als meus prínceps i oficials.
7. Serà bastit i erigit el sant dels sants,[815]
el temple i els seus atris.[816]
8. Les tribus que en l'antigor anaren a l'exili
ara han deixat la terra on sojornaven.
9. I la prova que Déu els ha enviats
és que a molts poderosos els ha colpit el terror.
10. Tal volta no s'acosta i arriba el seu moment,
el de la gran salvació, pel fet que ja han travessat els guals?
11. Si Déu continua volent tot això,
com és que han estat conquerides les ciutats fortificades,
12. com ha estat presa Babel i Alep,
i Damasc,[817] i quantes altres ciutats destruïdes!

---

811. El títol de germans ocults es refereix a les deu tribus amagades en el riu mític Sambatyon, que hom creia situat cap a Pèrsia; cf. *Enc Jud* 14 (1972), col. 762-764.

812. Cf. *Poemes hebraics de jueus catalans. (Segles XI-XV)*, intr. J. RIERA I SANS, trad. E. FELIU I MABRES, Barcelona 1976, p. 103-105.

813. Forma mètrica *ha-merubbé*.

814. Sl 51,14.

815. En hebreu *devir*.

816. Lit «de la Casa fins a l'avinguda».

817. Babel, que vol significar Bagdad, caigué el 1258; Alep i Damasc, el 1260.

13. El meu Redemptor ha esbotzat la barrera de les muntanyes,
descarregant així les pedres del riu.
14. És aquest el meu temps, temps de joia i alegria,
ai, amics meus, que curt és el meu temps!
15. Ai, amics, qui pogués allargar els meus anys
i em fes tornar a l'estat anterior de la jovenesa!
16. Em bastaria veure del meu Vivent
el fonament del santuari, el temple i els seus atris,
17. el fonament del santuari on Déu seria santificat
i els idòlatres[818] s'esvanirien del tot.
18. Moriria distingit per fer obres apropiades
i hom veuria llànties damunt la meva tomba!
19. Benvingut siguis!, em diria l'àngel,
i la llumenera dels preceptes com llantions damunt el meu cap.
20. L'exèrcit aquest que és expert en meravelles
les seves mans reben ajut per la benvolença del meu Rei.
21. De mi sorgeixen paraules d'admiració
ja que les caravanes han omplert el món.
22. Els uns ja han arribat al país de Jazer i Nemrà,
els altres ja són a Dibon i Atarot,[819]
23. les ciutats de l'extrem de Germània estan aterrides,
part d'aquestes abatudes a espasa.
24. Qui fornirà de provisions un poble orgullós?
On hi haurà prou recapte per alimentar-los?
25. És cert que a les mans del nostre Déu hi ha la potència,
les seves benediccions són benediccions enriquidores.
26. Es vessen sobre els homes les seves benediccions
i per al qui demana en tot excedeix les seves peticions.

818. Lit. «adoradors de les *aixerot*», símbol de la divinitat cananea Aixerà, esposa del déu suprem El.

819. Ciutats bíbliques.

POEMA 50
LOS HERMANOS OCULTOS
(fragmento)

Tengo un gran deseo de enseñar el secreto de la Resurrección
–he aprendido de ella desconocidas cosas–,
cuando el magnánimo espíritu volverá a su cuerpo
liberando a sus huesos del polvo.
La libranza de los exiliados veré como una señal
y como el sol mi futuro brillará.
Hay reveladores testimonios de la salvación
y en boca de muchos corre la noticia:
que en nuestros días renacerá el reino
del pueblo descarriado y de las comunidades dispersas.
Y se traerán regalos al hijo de David y de Jessé,
y presentes a mis príncipes y oficiales.
Será construido y erigido el Santo de los Santos,
el Tempo y sus atrios.
Las tribus que antiguamente fueron al exilio
han dejado ahora la tierra donde residían.
Y la prueba de que es Dios quien los ha enviado
está en que a muchos poderosos los ha herido el terror.
¿Por qué este giro no se acerca y llega su momento,
el de la gran salvación, pues ya han atravesado los vados?
Si Dios continúa queriendo todo esto,
¿cómo han sido conquistadas las ciudades fortificadas,
cómo han sido presas Babel y Alep,
y Damasco, y tantas otras ciudades destruidas?
Mi Redentor ha roto la barrera de las montañas,
descargando así las piedras al río.
Es éste mi tiempo, tiempo de gloria y alegría,
¡ay, amigos míos, que corto es mi tiempo!
¡Ay, amigos, quién pudiera alargar mis años
y hacerme volver al estado anterior a mi juventud!
Me bastaría con ver en mi vida
los cimientos del Santuario, del Templo y de sus atrios,
los cimientos del Santuario donde Dios estaría santificado
y los idólatras se desvanecerían del todo.
¡Moriría distinguido por hacer obras apropiadas
y se verían lámparas encima de mi tumba!
"¡Bienvenido seas!", me diría el ángel,
y la candela de los preceptos brillaría como lamparillas sobre mi cabeza.
Las manos de este ejército, que es experto en maravillas,

reciben ayuda por la benevolencia de mi Rey.
De mí surgen palabras de admiración
ya que las caravanas han llenado el mundo.
Los unos ya han llegado al país de Jazer y Nemrá,
los otros ya están en Dibon y Atarot,
las ciudades del extremo de Germania son aterrorizadas,
una parte de ellas abatidas por la espada.
¿Quién proveerá de provisiones a un pueblo orgulloso?
¿Dónde habrá bastante comida para alimentarlos?
Ciertamente, en las manos de nuestro Dios está la potencia,
sus bendiciones son enriquecedoras bendiciones.
Se derraman sobre los hombres sus bendiciones
y para el que pide excede con creces a sus peticiones

BIBLIOGRAFIA

MANUSCRITS[820]

Ms. Florència, Biblioteca Medicea Laurentiana Plut. 44.[821]

Ms. Leningrad, Fircovich, 2na colecció, núm. 39, f. 49a-50a, 80b.

Ms. Montefiore (catàleg Hirschfeld), núm. 362, f. 51a.

Ms. Oxford, (Neubauer, *Catalogue Bodleian Hebrew Mss.*) núm. 1970, f. 201a-213b, 215b-234b (núm. aràbics).

Ms. Schocken, núm. 69, f. 14a-16b, 112a-120a.

Ms. Schocken, núm. 37.[822]

EDICIONS EN HEBREU DELS POEMES DE MEIXUL·LAM DE PIERA

BRODY, H., «Shire Meshullam ben Shelomoh de Piera», *Studies of the Researche Institute for Hebrew Poetry in Jerusalem* [*YMHSI*] 4 (1938), p. 1-117 [intr.: p. 3-11; ed. 49 poemes: p. 12-117].

SCHIRMANN, H., *Ha-xirà ha-ivrit bi-Sefarad u-be-Provence*, 2 vols., Jerusalem 1959-60, vol. II, p. 295-318 [intr.: p. 295-298; ed. 10 poemes: p. 299-318].

OBRES GENERALS DE CONSULTA I REFERÈNCIA

Babylonian Talmud, 35 vols., ed. I. EPSTEIN, Londres 1935-1952.

Le Talmud de Jérusalem, 11 vols., ed. M. SCHWAB, París 1932.

La Misná, ed. CARLOS DEL VALLE, Madrid 1981.

Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1979.

820. Ms. corresponents a les edicions de H. BRODY i H. SCHIRMANN en les quals es basa la nostra traducció. Sobre les fonts i els ms. emprats per H. Brody en la seva ed. en hebreu dels poemes de Meixul·lam de Piera, cf. BRODY, *Studies of the Researche*, p.10-11.

821. En aquest ms. hi ha la referència «En Vides de Gerona», nom amb el qual era també conegut Meixul·lam de Piera; cf. SILVER, *Maimonidean Criticism*, p.182, n. 3.

822. J. N. EPSTEIN indica que en aquest ms. trobà H. SCHIRMANN el fragment del poema de caire messiànic –el qual duu al dors la inscripció «Sobre el rumor dels nostres germans ocults»– que publicà en *Ha-Aretz* 23 (1940), núm. 6205. Cf. J.N. EPSTEIN, «El moviment messiànic a Sicília» (heb.), *Tarbitz* XI (1940), p. 218. Aquest poema apareix també publicat en SCHIRMANN, *Ha-xirà*, vol. II, p. 317-318 (poema núm. 350: «Els germans ocults»).

Encyclopaedia Judaica, 16 vols., Jerusalem 1971-1972.

Encyclopaedia Judaica CD-ROM Edition, Israel 1997.

GINZBERG, L., *The legends of the Jews*, 7 vols., Filadelfia 1909-1938.

JASTROW, M., *Dictionary of the Targumim, Talmud Babli, Yerushalmi and Midrashic Literature*, Nova York 1996.

ESTUDIS RELACIONATS AMB MEIXUL·LAN DE PIERA I DIFERENTS ASPECTES DE LA SEVA OBRA

BAER, Y., *Historia de los judíos en la España cristiana*, 2 vols., Madrid 1981.

BARBARI'AN, A., *Hiduix ha-tavniyot ha-retoriyot be-xirato xel Meixul·lam Dapiera*, MA diss., Jerusalem 1983.

BRANN, R., *The compunctious poet: cultural ambiguity and Hebrew poetry in Muslim Spain*, Baltimore 1991, p. 141s.

BRODY, H., «Shire Meshullam ben Shelomoh de Piera», *Studies of the Researche Institute for Hebrew Poetry in Jerusalem* [*YMHSI*] 4 (1938), p. 3-11 (estudi introductori).

—— , «Da (de) Piera, Meshullam Ben Solomon», dins *Enc Jud* 5 (1972), col. 1299.

CARMOLY, E., *Litteraturablatt* VII, 47 s.

—— , *Ha-Karmel* VII, p. 40.

DAVIDSON, I., *Thesaurus of medieval Hebrew Poetry*, 4 vols., Nova York 1938, vol. IV, p. 151.

—— , «Researches in Mediaeval Hebrew Poetry», *The Jewish Quarterly Review*, New Ser., vol. 29, núm. 4 (1939), p. 345-387.

DE RIQUER, M., *Los trovadores. Historia literaria y textos*, 2 vols., Barcelona 1975, t. I, p. 9-102.

—— , «Sirventès», dins *Enciclopèdia Catalana* 13 (1979), p. 646-647.

DEL OLMO LETE, G. (ed.), *Mitología y Religión del Oriente Antiguo. II/2. Semitas Occidentales (Emar, Ugarit, Hebreos, Fenicios, Arameos, Árabes)*, 3 vols., Sabadell 1995, vol. II/2, p. 302-303.

EPSTEIN, J.N., «El moviment messiànic a Sicília» (heb.), *Tarbitz* XI (1940), p. 218-219.

FLEISCHER, E., «The 'Gerona School' of Hebrew Poetry», en TWERSKY, I. (ed.), *Rabbi Moses Nahmanides (Ramban): Exploration in His religious and Literary Virtuosity*, Cambridge (Massachusetts) 1983, p. 35-49.

FORCANO, M., «Nova aportació a la poesia polèmica de Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuari de Filologia* 14 E 1 (1991), p. 73-86.

GONZALO, C., *La Angeología en la Literatura Rabínica y Sefardí*, Barcelona 1977.

GONZALO MAESO, D., *Manual de historia de la literatura hebrea*, Madrid 1960.

GRAETZ, H., *Geschichte der Juden von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart*, 3ª ed., 7 vols., Leipzig 1894, vol. VII, p. 52.

GROSS, H., *Gallia judaica: dictionnaire géographique de la France d'après les sources rabbiniques,* París 1897, p. 146.

HRUSHOVSKI, B., «Prosody, Hebrew», dins *Enc Jud* 13 (1972), col. 1195-1240.

JIMÉNEZ, E., «Un poema laudatorio de Měšullam ben Šělomoh de Piera (s. XIII): *A Yishaq* (Reflexiones sobre el lenguaje)», *Anuari de Filologia* 26 E 12 (2004), p. 55-68; íd. dins *Actes del II Congrés per a l'estudi dels jueus en territoris de llengua catalana,* Barcelona 2005, p. 59-71.

IDEL, M., *Mesianismo y misticismo*, Barcelona 1994.

—— , *Messianic Mystics*, New Haven-Londres, 1998.

LEHMAN, J.H., «Polemic and satire in the poetry of the Maimonidean Controversy», *Prooftexts* 1, 2 (1981), p. 133-151.

MAIMÒNIDES, *Moïse ben Maimoun, Le guide des égarés. Traité de Théologie et de Philosophie*, 3 vols, ed. S. Munk, París 1856-66.

—— , *De la "Guia dels Perplexos" i altres escrits*, ed. i trad. E. FELIU, Barcelona 1986.

—— , *Guía de Perplejos*, ed. D. GONZALO MAESO, Madrid 1994.

—— , *Le livre de la Connaissance*, ed. i trad. V. NIKIPROWETZKY i A. ZAQUI, (estudi preliminar de S. PINES), París 1961.

—— , *Sobre el Mesías (Carta a los judíos del Yemen). Sobre la astrología (Carta a los judíos de Montpellier)*, ed. J. TARGARONA, Barcelona 1987.

MARQUÈS, J., *Casals de Girona (IV)*, Girona 1984, p. 55-58.

MILLÁS I VALLICROSA, J.M., *La poesía sagrada hebraico-española*, Madrid-Barcelona 1948.

—— , *Literatura hebraico-española*, Barcelona 1967, p. 171-173.

NEUBAUER, A. - RENAN, E., «Les Rabbins Français», en *Histoire Littéraire de la France* XXVII (1877), p. 715, 728.

NOGUERAS, M. A., «Un poema de benvinguda de Meixul·lam ben Xelomó de Piera», *Anuari de Filologia* 17 E 4 (1994), p. 83-90.

PAGIS, D., *Secular Poetry and Poetic Theory, Moses ibn Ezra and his Contemporaris* (heb.), Jerusalem 1970, p. 151-196 (sobre els poemes laudatoris de Meixul·lam de Piera).

—— , «Poetry, Spain and Provence», dins *Enc Jud* 13 (1972), col. 681-690.

PATAI, J., «Dels Manuscrits d'Oxford» (heb.), *Ha-Tzofeh* V (1921), p. 56-57.

PÉRÈS, H., *La poésie andalouse en arabe classique au XII siècle*, París 1937.

Poemes hebraics de jueus catalans. (Segles XI-XV), pres. J. RIERA I SANS, trad. E. FELIU I MABRES, Barcelona 1976, p. 99-105.

RIBERA FLORIT, J., «La polèmica contra Maimònides reflectida en la poesia de Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuario de Filología* 8 (1982), p. 177-188.

——, «Una poesia polèmica del jueu català Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Anuario de Filología* 9 (1983), p. 187-193.

——, «Un poema laudatori dedicat al rabí Jonà ben Abraham Gerundí», *Anuario de Filología* 10 (1984), p. 147-153.

——, «El poeta jueu català Meshul·lam ben Shelomó de Piera i els seus poemes laudatoris», a *Homenatge a Antoni Comas. Miscel·lània in memoriam*, Barcelona 1985, pp. 371-384.

——, «Meshulam ben Shelomó de Piera y la controversia maimonista en Catalunya», *El Olivo* 22 (1985), p. 211-234.

——, «La controvèrsia maimonista a Catalunya», dins *Cicle commemoratiu del 850 aniversari del naixement de Maimònides*, Lleida 1985, p. 21-42.

——, «La polèmica sobre la 'Guía de Perplejos' en Catalunya y Provenza», *Anuario de Filología* 11-12 (1985-1986), p. 73-84.

——, «Com mantenir un secret. Segons el poeta Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Calls* 1 (1986), p. 7-9.

——, «El jueu gironí Meshullam ben Shelomó de Piera i la seva obra poètica», *Jornades d'història dels jueus a Catalunya* (1987), p. 251-256.

——, «El poeta polemista Meshul·lam ben Shelomó de Piera», *Calls* 2 (1987), p. 17-25.

——, «Un altre poema polèmic de Meshullam de Piera», *Calls* 3 (1988-89), p. 45-51.

——, «*Contra Rambam*. Meshullam ben Shelomó de Piera y la controversia Maimonidiana», *Miscelánea de Estudios Árabes y Hebraicos* 39 (1990), p. 71-83.

——, «Meshullam ben Shelomo de Piera meshorer pulmosan», dins *The VIIIth Hebrew Scientific European Congress*, Jerusalem 1991, p. 66-74.

——, «The Hebrew-Catalonian poet Meshullam ben Shelomo de Piera», a *The Heritage of the Jews of Spain*, Bar-Ilan (Israel) 1994, p. 147-156.

——, «La cultura jueva a la Catalunya medieval», dins *Mossé ben Nahman i el seu temps*, Girona 1995, p. 91-108.

——, «El rerefons filosòfic de la controvèrsia maimonidiana a Provença i a Catalunya», dins *Actes del I Congrés per a l'estudi del judaisme en territori de llengua catalana*, Barcelona 2003, p. 87-101.

—— , «La controvèrsia maimonidiana a Provença i Catalunya», dins *Actes del II Congrés per a l'estudi dels jueus en territoris de llengua catalana*, Barcelona 2005, p.19-36.

SÁENZ-BADILLOS, A. - TARGARONA BORRÀS, J., *Diccionario de autores judíos (Sefarad. Siglos X-XV)*, Còrdova 1988, p. 65.

—— , «Notas sobre Meshullam de Piera», dins *Profesor J. Ribera Florit. Targum y judaísmo*, Barcelona 2007, p. 203-216, (Homenatges, 26).

SARACHEK, J., *Faith and Reason. The Conflict Over the Rationalism of Maimonides*, Nova York 1970.

—— , *The Doctrine of the Messiah in Medieval Jewish Literature*, Nova York 1932.

SCHIPPERS, A., «La vie culturelle dans la Marche d'Espagne et son rôle dans le développement de la littérature hébraïque médiévale en Provence. Le cas du poète Meshullam de Piera (décédé après 1260)», a BONNEROT, O. H., *Histoire, Littérature et poétique des Marches*, Strasbourg 1993, p. 145-158.

SCHIRMANN, H., «La métrique quantitative dans la poésie hébraique du Moyen Âge», *Sefarad* 8 (1948), p. 323-332.

—— , *Ha-xirà ha-ivrit bi-Sefarad u-be-Provence*, 2 vols., Jerusalem 1959-60, vol. II, p. 295-298 (estudi introductori).

—— , *The History of Hebrew Poetry in Christian Spain and Southern France,* ed. supplemented and annotated by E. FLEISCHER (heb.), Jerusalem 1997, p. 293-322.

SCHOLEM, G., *La cábala y su simbolismo*, Madrid ⁶1989.

—— , *Las grandes tendencias de la mística judía*, Madrid 1996.

—— , *Los orígenes de la cábala*, 2 vols., Barcelona-Buenos Aires-México 2001, vol. II, p. 273-275.

Sefer Yetzirah, ed. J. Mateu Rotger, Barcelona 1983.

Sefer Yetzirah. El libro de la Formación, intr., trad. i n. Myriam EISENFELD, Barcelona 1992.

Sēfer Yesīrāh ou Le Livre de la Création. Exposé de cosmogonie hébraïque ancienne, pres., trad. i n. P.B. FENTON, París 2002.

Sefer Yesira, ed. crít., trad. i coment. A. PETER HAYMAN, Tübingen 2004.

SEPTIMUS, B., «Piety and Power in thirteenth-century Catalonia», dins *Estudies in Medieval Jewish History and Literature*, 2 vols., Harvard 1979, vol. I, p. 197-230.

—— , *Hispano-Jewish Culture in Transition. The Career and Controversies of Ramah*, Cambridge (Massachusetts) 1982.

SILVER, D.J., *Maimonidean Criticism and the Maimonidean Controversy (1180-1240)*, Leiden 1965.

SIRAT, C., *La Philosophie Juive au Moyen-Âge*, París 1983, p. 241s.

SOLÀ SOLÉ, J.M., *Vida. Revista de la familia igualadina* 19 (1947), p. 5-6.

STEINSCHNEIDER, M., «Moreh Mekon ha-Moreh», *Kobetz al-Yad*, I (1885-1886), p. 1-32; II (1886), p. 1-6.

—— , *Die Hebräischen Uebersetzungen des Mittelalters und die Juden als Dolmetscher*, 2 vol., Berlín 1893.

—— , (ed.), *Catalogus Librorum Hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana*, 3 vols., Berlín 1931.

—— , «Sammelband kleiner Beiträge aus Handschriften», *JHG* III, Berlín 1887, I, 3 [Poemes satírics sobre *La guia*].

The Penguin Book of Hebrew Verse, trad. T. Carmi, Londres 1981, p. 406-419.

TISHBI, I., «Els cabalistes R. Esdra i R. Azriel» (heb.), *Zion* IX 4 (1944), p. 175-185.

TWERSKY, I., «Aspects of the social and cultural history of Provençal Jewry», *Journal of World History* 2 (1968), p. 185-207.

VAJDA, G., *Introduction à la pensée juive du Moyen Âge*, París 1947.

VERNET I PONS, E., «Mètrica i estròfica en la poesia de Meixul·lam ben Xelomó de Piera: paral·lelismes hebreus, àrabs i occitans», dins *Actes del II Congrés per a l'estudi dels Jueus en territoris de llengua catalana*, Barcelona 2005, p. 37-58.

VERNET, J., *Literatura árabe*, Barcelona s.d., p. 217-219.

WAXMAN, M., *A History of Jewish literature*, 4 vols., Nova York 1941, vol. II, p. 52-57.

YELIN, D., *Introduction to the Hebrew Poetry of the Spain Period*, Jerusalem ^{3}1978.

ISBN 84-8496-061-4
9 788484 960614

Patronat Call de Girona

amb la col·laboració de:

RED DE JUDERÍAS DE ESPAÑA

CAMINOS DE SEFARAD

Coberta: Fragment de document hebreu, s. XIII-XIV - Arxiu Municipal de Girona - Fotografia: Joan M. Oliveras